

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ
บ้านสะแกราย ตำบลอนนายหอม จังหวัดนครปฐม

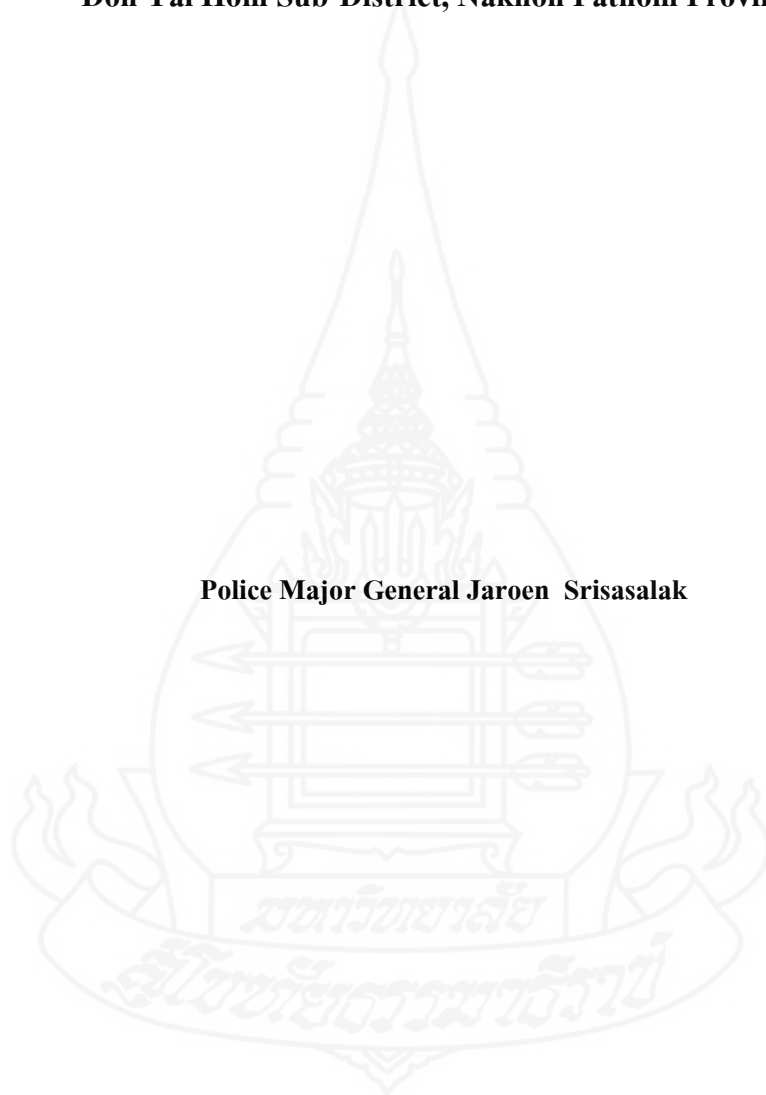
พลตำรวจตรีเจริญ ศรีศลักษณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**Social and Cultural Changes of Thai Dam Ethnic Group in Sakaerai Village,
Don Yai Hom Sub-District, Nakhon Pathom Province**

Police Major General Jaroen Srisasalak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Thai Studies
School of Liberal Arts
Sukhothai Thammathirat Open University

2014

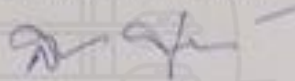
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ
 ป่ามสะเมราย ลำปางตอนชายพรม จังหวัดนครปฐม
ชื่อคณะกรรมการ พอดคำวงศ์โรจน์ ศรีสวัสดิ์กมล
สาขาวิชา โภชนศาสตร์
สาขาวิชา ศาสตร์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. จิรา วีรบูรณ์
 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจิตต์ เชนนพกาญจน์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
 ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

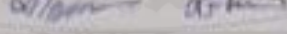

 (รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูริย์ นิตกุล) ประธานกรรมการ

 (รองศาสตราจารย์ ดร. จิรา วีรบูรณ์) กรรมการ

 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจิตต์ เชนนพกาญจน์) กรรมการ

มหาวิทยาลัย

สุโขทัย

 (ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศีพทอง) ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัย พลตำรวจตรีเจริญ ศรีศศลักษณ์ รหัสนักศึกษา 2511000297

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรปรีพันธ์ (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกจิต เจนนพกาญจน์
ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม (2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม และ (4) แนวทางการอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรม

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 4 คน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และ ประชากรบ้านสะแกราย จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึกทั้งมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม อพยพมาจาก อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ประมาณ 100 กว่าปีแล้ว สาเหตุมาจากไม่ต้องการแก่งแย่งที่ดินทำมาหากิน (2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด จากที่เคยอยู่แบบโดดเดี่ยว พัฒนาไปสู่การมีความสัมพันธ์กับประชาชนทั่วไป สืบเนื่องจากการศึกษา อาชีพและการแต่งงานนอกกลุ่ม การพัฒนาด้านต่างๆ เกิดขึ้นในช่วงหลังปี พ.ศ.2500 ซึ่งรัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และมีการเปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2531 เป็นต้นมา เช่น เส้นทางคมนาคม การรักษาทางการแพทย์ ส่วนทางวัฒนธรรมพบว่า ในด้านประเพณี ภาษา อาชีพ และวิถีการดำรงชีวิตตลอดจนบ้านพักอาศัยก็เปลี่ยนแปลงจากแบบบ้านไทยดำดั้งเดิมมาเป็นแบบสมัยนิยมปัจจุบัน (3) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมปรับเปลี่ยนไป มีการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อให้มีความสอดคล้องต่อสังคมภายนอก และทางวัฒนธรรม ไม่เกิดผลกระทบ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลง ด้านการปรับให้สอดคล้องต่อยุคสมัย แต่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม (4) แนวทางการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ควรมีการสร้างจิตสำนึกให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำบ้านสะแกราย โดยการถ่ายทอดความรู้จากผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำดั้งเดิมอย่างถ่องแท้ และการสนับสนุนด้านการงบประมาณจากภาครัฐ เพื่อจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

Thesis title: Social and Cultural Changes of Thai Dam Ethnic Group in Sakaerai Village, Don Yai Hom Sub-District, Nakhon Pathom Province

Researcher: Police Major General Jaroen Srisasalak ; **ID:** 2511000297 ;

Degree: Master of Arts (Thai Studies) ;

Thesis advisers: (1) Dr. Chitra Veeraburinon, Associate Professor;

(2) Dr. Sudjit Janenoppakanjana, Assistant Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the history of the Thai Dam ethnic group in Sakaerai Village, Don Yai Hom Sub-District, Nakhon Pathom Province; (2) social and cultural changes the group has undergone; (3) the impacts of those changes; and (4) approaches for preserving the group's traditions and culture.

This was a qualitative research based on interviews with 20 key informants, consisting of 4 academics, 2 people knowledgeable about the Thai Dam group, 2 community leaders, and 12 residents of Sakaerai Village. The data collection tool was a structured and unstructured in-depth interview form. Data were analyzed through descriptive analysis.

The results showed that (1) The Thai Dam ethnic group in Sakaerai Village, Don Yai Hom Sub-District, Nakhon Pathom Province, originally came from Khao Yoi District in Phetchaburi Province about 100 years ago. They moved because they did not want to compete with others for land to live on. (2) The major social change that the group underwent was a transformation from a closed society to an open society with more interaction with other social groups. This was mainly due to education, work and intermarriage with outsiders. The Thai Dam society began to change along with national changes after 1957, when the government announced its first National Economic and Social Development Plan. More visible changes occurred in the community starting after 1988, due to extension of transportation infrastructure and modern medical services. Cultural changes occurred in the traditions, language, occupations, way of life, and habitations, with a shift from traditional Thai Dam houses to modern style houses. (3) The impact of social changes was a change in the traditional lifestyle and the adoption of new developments that were compatible with the external society. The cultural changes had no impact because the people in the Thai Dam community adjusted to the changing times but still maintained their original culture. (4) To preserve the group's traditions, consciousness-building activities should be undertaken to let newer generations learn about and understand traditional customs and culture from those who truly know about them. Government agencies should provide a budget to publicize local cultural ceremonies and allow more people to observe or participate in them.

Keywords: Social and Cultural Changes, Thai Dam

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าศึกษา ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และได้จัดทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม” การวิจัยครั้งนี้จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้หากไม่ได้รับข้อเสนอแนะจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุศล รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เจนนพกาญจน์ และอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความกรุณาบรรยายใน หลักสูตรปริญญาโท ไทยคดีศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 20 ท่าน ที่เป็นผู้มีความรู้ และ เชี่ยวชาญด้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ และกลุ่มชาวบ้านของบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำดั้งเดิม ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ ครอบครัวของผู้วิจัยเองประกอบด้วยภรรยาและบุตร ตลอดจนเพื่อนนักศึกษาร่วมหลักสูตร ที่เป็นกำลังใจและให้คำปรึกษา ทำให้ผู้วิจัยเกิดความมุ่งมั่น มุมานะ นับตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา ในระหว่างการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ จนกระทั่งสำเร็จหลักสูตร

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยมีความปรารถนาและหวังว่างานวิจัย “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม”ฉบับนี้ จะเป็นองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจศึกษา และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำอันมีคุณค่า ไม่ให้หายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในปัจจุบัน ส่งผลให้มีการอนุรักษ์อย่างเป็นระบบและรูปธรรมให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

เจริญ ศรีศลักษณ์

ตุลาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรม.....	20
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริม.....	27
ทฤษฎีโครงสร้าง –หน้าที่.....	31
ทฤษฎีปรัวรรตนิยม.....	37
ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม.....	41
ทฤษฎีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม.....	46
ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	47
ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ.....	57
ลักษณะประเพณี และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ.....	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	82

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	89
วิธีดำเนินการวิจัย.....	90
ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย.....	92
เครื่องมือวิจัย.....	92
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	92
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
สภาพของกลุ่มตัวอย่าง.....	94
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	106
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	121
สรุปการวิจัย.....	121
อภิปรายผล.....	133
ข้อเสนอแนะ.....	149
บรรณานุกรม.....	151
ก แบบสัมภาษณ์.....	155
ข รายชื่อผู้สัมภาษณ์.....	166
ค ภาพประกอบการวิจัย.....	168
ประวัติผู้วิจัย.....	178

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 2.1	การแต่งกายของหญิงชาวไทยดำ และชายชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	60
ภาพที่ 2.2	ภาพแสดงการแต่งกายของผู้เป็นลูกสาวในการร่วมพิธีงานศพของมารดา บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	62
ภาพที่ 2.3	ภาพแสดงการแต่งกายของลูกชาย และลูกสะใภ้ในการร่วมงานศพมารดา บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	62
ภาพที่ 2.4	ภาพแสดงการแต่งกายของผู้ร่วมงานศพ ของชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	63
ภาพที่ 2.5	ภาพแสดงเมล็ดกระดุมลายดอกพิกุล ของชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	63
ภาพที่ 2.6	ภาพแสดงลูกชายในเสื้อใต้อีเสื้อตัก ร่วมงานศพมารดาของชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	71
ภาพที่ 2.7	ภาพแสดงการจัดเสื้อผ้าของผู้ตายบน โลงศพของชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	72
ภาพที่ 2.8	หมอผีและแม่มด เป็นผู้เตรียมพิธีช้อนขวัญคนตายของชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	72
ภาพที่ 2.9	ภาพแสดงพิธีกรรมแม่มดและผู้ช่วยแม่มดทำพิธีช้อนขวัญคนตาย บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	73
ภาพที่ 2.10	ภาพแสดงการรี ใว้อ ลัยแต่ผู้ต ยก่อนการฌ ปนกิจ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	73
ภาพที่ 2.11	ภาพแสดงหมอผีทำพิธีรับกระบุงเช่น ไหว้ผีเรือน ของชาวไทยดำบ้านสะแกราย บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	78
ภาพที่ 2.12	ภาพแสดงชิ้นเนื้อหมูที่ถูกฆ่าและเพื่อเช่น ไหว้ผีเรือนของชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	78

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 14	ผู้วิจัยได้ร่วมรับชมการแสดงโชว์การรำของชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	169
ภาพที่ 15	ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมที่ศูนย์ทอผ้าไทยทรงดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	170
ภาพที่ 16	ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมที่บ้านจำลองชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	171
ภาพที่ 17	ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	172
ภาพที่ 18	ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	173
ภาพที่ 19	ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	174
ภาพที่ 20	ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	175
ภาพที่ 21	ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	176
ภาพที่ 22	ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.....	177

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศที่อยู่ใจกลางทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โอบล้อมไปด้วยประเทศเพื่อนบ้านที่มีหลากหลายวัฒนธรรม ทั้งลาว กัมพูชา จีน เมียนมาร์ (พม่า) และเวียดนาม เป็นต้น ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นมีมากมายหลายด้าน ทั้งทางด้านการค้า ธุรกิจ การส่งออก การท่องเที่ยว รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดผ่านมาทางเชื้อชาติ เนื่องจากอาณาเขตที่ติดต่อกันระหว่างประเทศจึงทำให้ประชากรในประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาอาศัย ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยจำนวนมากนับ ในสมัยก่อนนั้นประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยด้วยสาเหตุสำคัญอยู่ 2 ประการ(สัมภาษณ์ นายชัชวาลย์ พิงเดช.วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557) ประการแรก คือการถูกกวาดต้อนในฐานะ เชลยศึก และประการที่ 2 คือการเข้ามาเพื่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า จากสาเหตุทั้ง 2 ประการนี้ทำให้มีประชากรซึ่งเรียกว่า “ชนกลุ่มน้อย” (ต่อมาเรียกว่ากลุ่มชาติพันธุ์) เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตดินแดนประเทศไทยเป็นจำนวนมาก จากการตั้งถิ่นฐานเพียงเพื่ออยู่อาศัย หรือเพื่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า มีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนและอาศัยอยู่ในเขตดินแดนประเทศไทยอย่างถาวร หรือในบางกลุ่มอาจมีการอพยพย้ายถิ่นฐานจากจังหวัดหนึ่ง ไปอีกจังหวัดหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่เหมาะสม กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ ได้นำพาวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อทางศาสนา และพฤติกรรมดั้งเดิมมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยจะพบว่ามีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ลาวโซ่ง เป็นกลุ่มไทยโบราณกลุ่มหนึ่ง มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในบริเวณแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีอาณาเขตอยู่ในแถบแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ปัจจุบันอยู่ในเขตตอนเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนามเชื่อมต่อกับลาวและจีนตอนใต้ มีลักษณะทางกายภาพที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือมักจะนิยมนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้า สีดำล้วน จึงทำให้ถูกเรียกขานว่า “ไทยดำ” กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้นได้อพยพเข้ามาในเขตดินแดนประเทศไทยจากการถูกกวาดต้อนเป็นเชลยศึกกล่าวคือ ในสมัยธนบุรี กองทัพไทยนำโดยสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก และเจ้าพระยาสุรสีห์ ได้ยกทัพขึ้นไปตีอาณาจักรล้านช้าง ได้เมืองเวียงจันทน์และหลวง

พระบาง แล้วจึงให้จัดทัพเมืองหลวงพระบางขึ้นไปตี เมืองทันต์ และเมืองม่วย ซึ่งเป็นเมืองของพวกผู้ไทยที่ตั้งอยู่ริมเขตแดนญวน เมื่อประมาณ พ.ศ.2322 ได้กวาดต้อนครอบครัวไทยดำเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยทางราชการไทยส่งให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี เพื่อให้เป็นกำลังผลิตเสบียง ส่งส่วย และใช้แรงงานชายฉกรรจ์ในกิจการของทางราชการ ต่อมา พ.ศ. 2335 ในสมัยรัชการที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ขณะนั้นเวียงจันทน์ขึ้นอยู่กับกรุงเทพ เจ้าเมืองพวนเกิดแข็งข้อต่อเวียงจันทน์ โดยเปลี่ยนใจไปเข้าข้างญวน เจ้านันทเสนแห่งเวียงจันทน์จึงยกกองทัพขึ้นไปปราบ ครั้นได้เมืองพวนแล้วจึงยกกองทัพขึ้นไปต่อตีเมืองแกลง ได้กวาดต้อนครัวลาวทรงดำและลาวพวนลงมาถวายรัชกาลที่ 1 ที่กรุงเทพฯ โดยครัวลาวทรงดำถูกส่งไปอยู่ที่เพชรบุรีร่วมกับพวกที่ได้อพยพมาก่อนตั้งแต่ครั้งกรุงธนบุรี ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ระหว่างพ.ศ. 2377 ถึง 2381 ภายหลังจากมีชัยชนะในศึกเจ้านองส์แห่งเวียงจันทน์แล้ว ทั้งกองทัพไทยและกองทัพหลวงพระบางได้ขึ้นไปกวาดต้อนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจากสิบสองจุไทยเข้ามากรุงเทพฯ อีกหลายคราว โดยพวกที่กวาดต้อนเข้ามาได้ถูกส่งให้ไปอยู่ที่เมืองเพชรบุรีทั้งหมด ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ มีการกวาดต้อนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวกลุ่มต่างๆเข้ามาในหัวเมืองชั้นในอยู่หลายครั้ง เพื่อให้เป็นกำลังของพระนคร ซึ่งนอกจากลาวทรงดำและลาวพวนดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีลาวเวียง ลาวยวน (ลาวพุงดำ) และลาวกู่ครั้ง เป็นต้น ทางราชการสมัยนั้นมีนโยบายจะให้ลาวพวกเดียวกัน ตั้งหลักแหล่งอยู่รวมกันเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้สะดวกในการปกครอง และได้เลือกบริเวณที่อยู่ให้มีภูมิประเทศใกล้เคียงกับถิ่นเดิมที่พวกเขาเหล่านั้นได้จากมา เพื่อจะได้คุ้นเคยและไม่คิดหลบหนีกลับไปบ้านเมืองเดิม (สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ, 2540 ,น.6-7)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นชาติพันธุ์ไทยดำกลุ่มหนึ่งที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐาน แยกตัวเดินเท้ามาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่อาศัยอยู่ในแถบจังหวัดเพชรบุรีมาตั้งรกรากอยู่ในจังหวัดนครปฐม สาเหตุที่ได้แยกตัวออกมานั้นเป็นเพราะปัจจัยในด้านที่ดินในการเพาะปลูกเพื่ออยู่อาศัยและเลี้ยงชีพไม่เพียงพอต่ออัตราประชากรในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความขาดแคลน ซึ่งในปัจจุบันนั้น ประชากรที่อาศัยอยู่ที่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ และยังคงมีการปฏิบัติทางด้านพิธีกรรมตามความเชื่อในเรื่องผี ซึ่งเป็นการสืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษอย่างสม่ำเสมอ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมแห่งนี้ ยังคงสามารถอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และการแสดงออกตามความเชื่อเรื่องผี แต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมประเพณีเหล่านั้นกำลังเลือนหายไปตามกาลเวลา เนื่องจากขาดการสืบทอดและสานต่อจากชนรุ่นหลัง เหตุเพราะระบบทางสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ที่มีค่า

ครองชีพในการดำรงชีวิตสูงขึ้น และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำเข้ามาในทุกภาค ส่วนของประเทศ ทำให้ชนรุ่นหลังเลือกที่จะเดินทางจากถิ่นฐานที่อยู่อาศัยไปยังเมืองหลวงที่เป็น แหล่งของการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรมสมัยใหม่ อีกทั้งความต้องการที่จะลดความยุ่งยากใน ขั้นตอนการปฏิบัติการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความกระชับทางด้านเวลา ในการปฏิบัติ ส่งผลให้วัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวไทยคำที่มีความ ละเอียดอ่อนและทรงคุณค่าของผู้สืบทอดวัฒนธรรมเริ่มสูญหายไปตามกาลเวลา

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาถึงสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ โดยเลือกศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอน ขายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผู้ศึกษาได้สังเกตเห็นว่า บ้านสะแกราย ตำบลคอน ขายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ยังคงมีผู้ที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำอยู่มาก อีกทั้งประชากร ยังคงอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมในด้านการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ไว้อย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ผู้ศึกษายังต้องการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ว่าเกิดผล กระทบทางด้านที่เป็นข้อดี และข้อเสียอย่างไรบ้างเช่น ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวิถีการดำรงชีวิต รวมทั้งการแสวงหาแนวทางในการรักษาและส่งเสริมสืบ ทอดวัฒนธรรม ประเพณีเหล่านี้ให้คงอยู่สืบต่อไปเพื่อเป็นแหล่งทางวิชาการให้ชนรุ่นหลังที่มีความ สนใจได้ศึกษา

2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

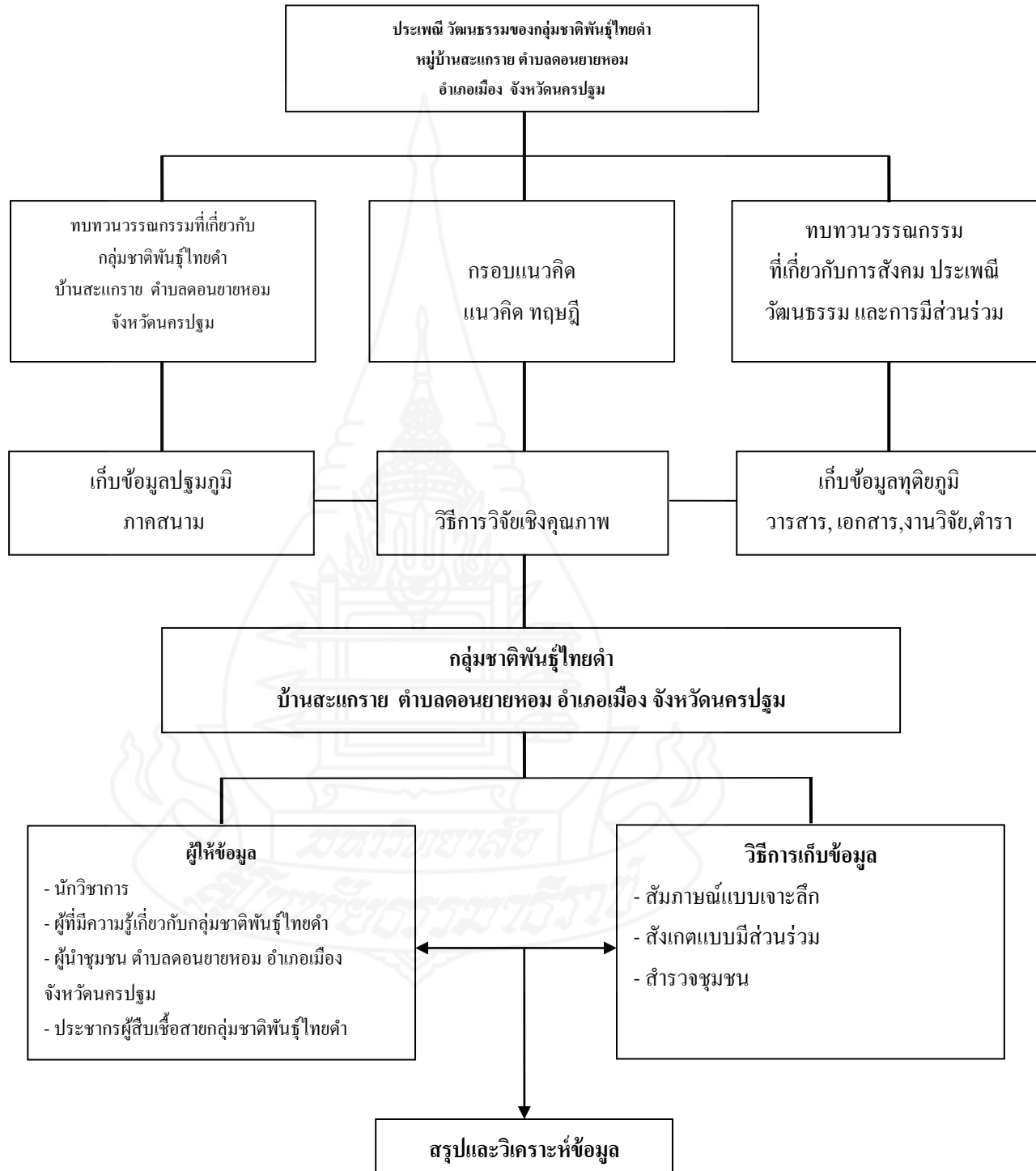
2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอน ขายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอน ขายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอน ขายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.4 เพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอน ขายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

4.1 กลุ่มเป้าหมายได้แก่

- 4.1.1 นักวิชาการ จำนวน 4 คน
  - 4.1.2 ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจำนวน 2 คน
  - 4.1.3 ผู้นำชุมชน ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน
  - 4.1.4 ประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 12 คน
- รวมทั้งสิ้น 20 คน

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

- 4.2.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 4.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 4.2.3 ผลของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 4.2.4 แนวทางในการอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

4.4 ขอบเขตด้านเวลา

4.4.1 ขอบเขตด้านเวลาในการศึกษา

ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงเวลาในการศึกษาออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

- ช่วงระยะเวลาตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ.2500
- ช่วงระยะเวลาพ.ศ.2501 – พ.ศ.2530
- ช่วงระยะเวลาพ.ศ.2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ.2557)

4.4.2 ขอบเขตด้านเวลาในการดำเนินการศึกษา

เดือนตุลาคม 2556 ถึง เดือน ตุลาคม 2557 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 ปี

5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

5.1 **กลุ่มชาติพันธุ์** หมายถึง กลุ่มประชากรที่สืบเชื้อสายทางสังคมในลักษณะต่างๆ เช่น จากการถูกกวาดต้อนเป็นเชลยศึก จากการเข้ามาค้าขาย ตั้งรกรากตามพื้นที่มีวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ภาษาร่วมกันในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

5.2 **ชาวไทยดำ** (พวกที่อาศัยอยู่นอกประเทศไทย เขียนไทดำ) หรือ ลาวโซ่ง หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในบริเวณแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีอาณาเขตอยู่ในแถบแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ปัจจุบันอยู่ในเขตเวียดนามเหนือตอนเชื่อมต่อกับลาวละจิ้นตอนใต้ ต่อมาได้อพยพย้ายถิ่นฐาน เข้ามาในประเทศไทยและตั้งรกรากอยู่ตามจังหวัดต่างๆในประเทศไทย

5.3 **พิธีกรรม** หมายถึง การปฏิบัติตามความเชื่อเพื่อบูชาสิ่งที่ชาวไทยดำบ้านสะแกรายนับถือ และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

5.4 **วัฒนธรรม** หมายถึง เอกลักษณ์และลักษณะทางกายภาพที่แสดงออกมาทางด้านการดำรงชีวิตของชาวไทยดำ บ้านสะแกราย

5.5 **ประเพณี** หมายถึง การแสดงออกของชาวไทยดำ บ้านสะแกรายที่มีความเชื่อตรงกัน และมีความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตที่จะต้องปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

5.6 **การเปลี่ยนแปลงทางสังคม** หมายถึง เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพการดำรงชีวิตของชาวไทยดำบ้านสะแกราย จากเดิมที่นิยมปฏิบัติ เปลี่ยนแปลงมาสู่ปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิตที่แตกต่างหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

5.7 **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม** หมายถึง เกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตามประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยดำ มีการปรับเปลี่ยน หรือลดขั้นตอนการดำเนินการไปจากรูปแบบการปฏิบัติเดิม

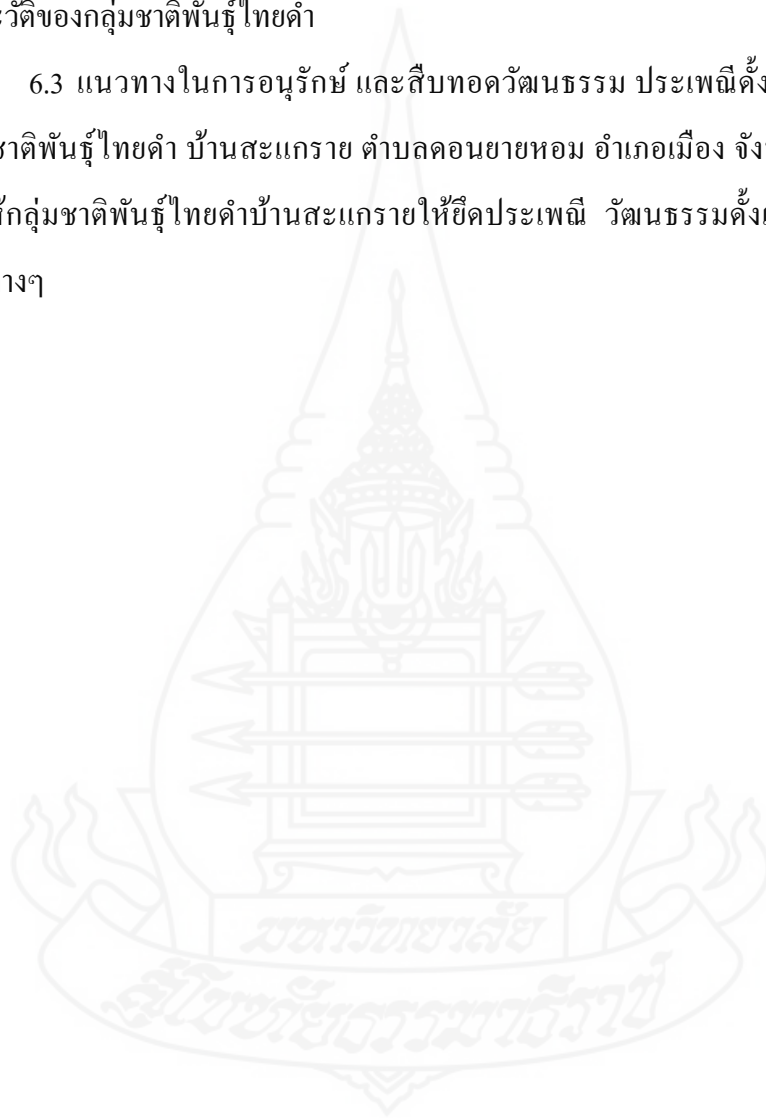
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 **แนวทางการจัดทำรูปแบบการศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลประวัติ** ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมให้กับกลุ่มชนรุ่นหลัง หรือนักวิชาการที่มีความสนใจ โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ประจำชุมชนบ้านสะแกราย

ราย มีผู้ทรงคุณวุฒิรับผิดชอบ กำหนดการเรียนการสอนให้กับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำและผู้สนใจ

6.2 เป็นแนวทางในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ แสดงประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ที่พักอาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนวิวัฒนาการ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในเกียรติประวัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

6.3 แนวทางในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมที่ยังคงเหลืออยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยรณรงค์ให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำบ้านสะแกรายให้ยึดประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิมในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย คำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย คำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย คำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และเพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย คำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี

1.1 แนวคิด

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

- 1) ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 2) ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 3) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 4) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- 5) ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

- 1) ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
- 2) รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
- 3) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
- 4) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรม

1.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริม

1.2 ทฤษฎี

- 1.2.1 ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ (Structural –Functional Theory)
- 1.2.2 ทฤษฎีปรัววรรตนิยม (Exchange Theory)
- 1.2.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory)
- 1.2.4 ทฤษฎีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation Theory)
- 1.2.5 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Change Theory)

2. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิด

3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1) ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผจงจิตต์ อธิคมนันตะ(2543) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นพวกเดียวกันเป็นการเปลี่ยนแปลงในกรอบกำหนดขอบเขตสิทธิและหน้าที่ที่บุคคลจะปฏิบัติต่อกันได้จากที่เคยกำหนดอยู่ก่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมมีทั้งในระดับจุลภาค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นอยู่เป็นปกติ แต่ในอัตราและความมากน้อยแตกต่างกันตามท้องที่แล้วแต่โอกาสหรือกาลเวลา เช่น ในเรื่องค่านิยมหรือคุณค่าทางจริยธรรม การแต่งกายมารยาท และการใช้ภาษา การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้จะเปลี่ยนไปอย่างช้า ๆ ในระดับมหภาค คือการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของสังคม การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสะสมในระดับจุลภาค (ผจงจิตต์ อธิคมนันตะ. 2543.น. 11-13)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างหรือของรูปแบบของความสัมพันธ์ และการปะทะสัมพันธ์กันทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาท ระเบียบแบบแผน ค่านิยมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนมาก และเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในโครงสร้างสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ไม่ใช่ทางสังคมด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา ประชากรและเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโลกทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบ่งออกได้เป็นทฤษฎีใหญ่ๆ หลายทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

(evolutionary theories of social change) ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป ทฤษฎีพัฒนาการ (developmental theory) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเข้าสู่การพัฒนาเกิดมาจากผลกระทบของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม (conflict theory) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นผลมาจากการขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม (structural functional theory) ซึ่งโครงสร้างของสังคมคือรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม หน้าที่ของสังคมกล่าวถึงผลที่ได้จากรูปแบบของความสัมพันธ์เหล่านั้น ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่เท่าใดความแตกต่างทางด้านโครงสร้างและหน้าที่ของประชากรในสังคมจะมีมากขึ้นด้วย ความแตกต่างนี้หมายถึงความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนาระดับการศึกษา อายุ ระดับรายได้ ภูมิหลังของครอบครัว เป็นต้น และ ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (social psychology theory) มีรากฐานมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความคิดว่าการนำไปสู่ความทันสมัยจะทำได้โดยผ่านการกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม แนวความคิดสำคัญของกลุ่มนี้คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล เช่น บุคลิกภาพ ค่านิยมและทัศนคติ จะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม(นิเทศ ดินณะกุล.2546. น. 6-27)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนตัวหรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งย่อมจะมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้วยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลกระทบถึงสองลักษณะดังกล่าวเสมอ (สนิท สมักรการ.2542.น. 3-5)

2) ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ลักษณะทั่วไปของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงฯ มักทำให้สังคมทั้งระบบเปลี่ยนแปลงได้โดยปกตินั้น ส่วนใหญ่ในสังคมมักเป็นผู้รับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเป็นผู้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลง

(1) การเปลี่ยนแปลงฯ เป็นกระบวนการปรับตัวตามธรรมชาติที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน

(2) การเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ ของสังคมนั้นเกิดขึ้นเร็วช้าไม่เท่ากัน

(3) การเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งของสังคมมักส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ซึ่งอาจเป็นผลกระทบในทางบวกหรือทางลบก็ได้

3) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (สุพัตรา สุภาพ. 2522.น. 144 – 147)

1. สภาพแวดล้อมกายภาพ (Physical Environment) ได้แก่ สภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยนี้หาได้ยาก เกิดขึ้นในบางส่วนของโลก แต่ถ้าเกิดขึ้นแล้วยากที่จะขัดขวาง เช่น ทะเลทรายในแอฟริกาเหนือ ครั้งหนึ่งเคยอุดมสมบูรณ์ และมีประชากรหนาแน่น เมื่อภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ดินถูกกัดเซาะ ทะเลสาบนั้นก็ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป ในที่สุดกลายเป็นที่ราบที่แห้งแล้ง ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชากรในแถบนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีประชากรจำนวนมากได้อพยพโยกย้ายออกไปจากถิ่นนั้น ที่เหลือเพียงส่วนน้อยก็เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนใหม่ การดำรงชีพกระทำได้ด้วยความยากลำบากกว่าเดิม และต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่ คือ จากการเพาะปลูกมาเป็นเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change) การเปลี่ยนแปลงเรื่องขนาดและการกระจายของประชากร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ การอพยพของประชากรส่วนหนึ่งเพื่อไปตั้งถิ่นฐานในที่ใหม่ หรือไม่ก็มีการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และการที่ประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว นั้น จะนำไปสู่สงคราม เช่น ผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรป ทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการวัตถุดิบและปัจจัยในการดำรงชีวิตมีเพิ่มมากขึ้น จะทำให้ประเทศในยุโรปบางประเทศต้องทำการรบพุ่งกัน และได้ขยายตัวออกเป็นสงครามโลกครั้งที่ 1 และสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามโลกในแต่ละครั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมอย่างมาก เช่น ทำให้ประชากรจำนวนมากต้องเสียชีวิตและบาดเจ็บ พิกัดไร้ที่อยู่อาศัย แข่งขันกันสะสมอาวุธ และกำลังทหาร เพื่อจะได้ทำลายล้างกันอีก เป็นต้น

3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อ (Isolation and Contract) สังคมใดที่มีความเจริญก้าวหน้าทางการคมนาคมขนส่ง และมีความทันสมัย มักจะเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากประวัติศาสตร์ดินแดนประเทศอียิปต์ และเมโสโปเตเมีย ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณที่เชื่อมระหว่างทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป ในสมัยนั้นการคมนาคมที่สำคัญที่สุดก็คือ การ

คมนาคมทางบก คั้งนั้น อียิปต์โบราณ และบรรดาอาณาจักรต่างๆ ที่ตั้งอยู่ใน เมโสโปเตเมีย จึงเป็น ศูนย์กลางการคมนาคมติดต่อกัน จึงทำให้อาณาจักรเหล่านี้มีความเจริญก้าวหน้ามาก สามารถพัฒนา ประเทศให้มีความเจริญในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การปกครอง การทหาร ศาสนา วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก ส่วนดินแดนที่อยู่โดด เดี่ยวนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงได้น้อยมาก วัฒนธรรมเดิมจะยังมีอยู่ และมีความล้าหลังสังคมอื่นๆ ที่ มีการคมนาคมติดต่อกันได้สะดวก เช่น ชาวเขาเผ่าต่างๆ ของประเทศไทยในสมัยก่อน พ.ศ. 2500 ซึ่ง อาศัยอยู่บนดอยในจังหวัดภาคเหนือ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม วัฒนธรรมน้อยมาก ต่อมาเมื่อ ทางราชการไทยได้เข้าไปพัฒนา และอพยพบางส่วนลงมาอยู่ในที่ราบ และเรียกว่า ชาวไทยภูเขา จึง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่มชาวไทยภูเขา

4. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Structure Society and Culture) โครงสร้างของสังคม มีผลต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในสังคมที่มีอำนาจส่วนใหญ่ ตกอยู่กับผู้อาวุโส เช่น สังคมจีนโบราณ จะมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงน้อย ไม่ยอมรับสิ่งใหม่ หรือสังคมที่เน้นถึงรูปแบบความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม และฝึกให้บุคคลรับผิดชอบต่อกลุ่ม (homogeneous) จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก จะตรงกันข้ามกับสังคมที่เน้นปัจเจกบุคคล (heterogeneous) ซึ่งจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายมาก เพราะในสังคมที่เน้นปัจเจกบุคคลนั้น บุคคลในสังคมจะมีการแข่งขัน เห็นแก่ตัว มีค่านิยมที่แตกต่างกัน และมีการอบรมสั่งสอนที่แตกต่าง กัน จึงทำให้บุคคลในสังคมมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การยอมรับการเปลี่ยนแปลง จึงกระทำได้ง่าย กว่าสังคมที่มีโครงสร้างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่บุคคลในสังคมจะยึดมั่นกับประเพณีเดิม และต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เพราะมีความกลัวต่อผลของการเปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตาม สังคมแบบนี้ก็ยังมีเปลี่ยนแปลง เพราะว่าตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงเสมอ

5. เจตคติและค่านิยม (Attitudes and Values) การเปลี่ยนแปลงจะเป็น ของธรรมดาสำหรับชาวตะวันตก ซึ่งส่วนมากจะมีความภาคภูมิใจในความก้าวหน้าและทันสมัย แต่ ในสังคมชาวตะวันออกมักจะตรงกันข้าม สังคมแต่ละแห่งจะมีเจตคติต่อการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน เจตคติของสังคมยกย่องบูชาบรรพบุรุษ อดีต ความมีเกียรติ และยกย่องระบบอาวุโส ยึดถือ ระเบียบประเพณีเก่าๆ การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปได้อย่างช้าๆ และไม่ค่อยเต็มใจเปลี่ยนเมื่อ วัฒนธรรมอยู่เป็นเวลานาน คนในสังคมจะทึกทักเอาว่ามันเป็นเช่นนั้นตลอดไป และมีแนวโน้มหลง ชาติของตน (ethnocentric) โดยจะมองว่าทุกสิ่งทุกอย่างในวัฒนธรรมของชาติตนเองดีที่สุด ไม่มีชน ชาติใดจะเปรียบเทียบได้

6. การเล็งเห็นถึงความจำเป็น (Perceive Needs) อัตราและทิศทางการ เปลี่ยนแปลงของสังคม ขึ้นอยู่กับความจำเป็นซึ่งสมาชิกของสังคมเล็งเห็น และการเปลี่ยนแปลงใน

สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะนำไปสู่ความจำเป็น และความต้องการใหม่ๆ ขึ้น ซึ่งเป็นความต้องการตามความจำเป็นจริงๆ เช่น การขยายตัวของเมือง ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการสาธารณสุขระบบโรงงานใหม่ สหภาพกรรมกร ระบบสาธารณสุขปโภค เป็นต้น ความจำเป็นและความต้องการ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ ขึ้น อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในสังคม

7. พื้นฐานทางวัฒนธรรม (Cultural Base) ซึ่งหมายถึง พื้นฐานทางความรู้และเทคโนโลยีอันเป็นประโยชน์ต่อการประดิษฐ์คิดค้น การที่พื้นฐานทางวัฒนธรรมเจริญขึ้น การเพิ่มจำนวนของสิ่งประดิษฐ์และการค้นพบจะเป็นไปได้มากขึ้น เช่น ในสังคมปัจจุบันอารยประเทศทั้งหลายต่างก็มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมสูงมาก เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส ฯลฯ ดังนั้น ชาติเหล่านี้จึงสามารถประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ ได้มากมาย และมีคุณค่าต่อมวลมนุษยชาติอย่างมหาศาล

การเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีอยู่หลายปัจจัยแยกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภทคือ (ชลธิชา ศาลิกุปต.พ.ศ. 2551.น.26-27)

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายในปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายในสังคมเอง ได้แก่

1.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึงสภาพการณ์โดยทั่วไปที่สามารถรับรู้และสัมผัสได้ถึง เช่นสภาพทางดินฟ้าอากาศ สภาพภูมิประเทศ อุณหภูมิ สภาพพื้นดิน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าไม้ แม่น้ำลำธาร ฯ

1.2 ประชากร หมายถึงลักษณะที่สำคัญของประชากรในสังคม สามารถพิจารณาได้จากปัจจัย 2 ประการ คือ

1.2.1 ปัจจัยทางด้านปริมาณหรือ จำนวนความมากน้อยของประชากร

1.2.2 ปัจจัยทางด้านคุณภาพหรือคุณลักษณะ เช่น การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความขยันฯ

นอกจากคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางประชากร เช่น การย้ายถิ่น การกระจายตัวของประชากร การขยายตัวเมืองฯ

1.3 โครงสร้างวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคม พิจารณาได้ 2 กรณีคือ

1.3.1 การมีโครงสร้างหลวม ทำให้การยึดเหนี่ยวผูกพันต่อสังคมมีน้อย หากสังคมใดก็ตามมีลักษณะดังกล่าวจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าสังคมที่มีความยึดมั่นต่อระบบประเพณีดั้งเดิมมาก

1.3.2 ระดับความรู้ทางด้านเทคนิควิทยาการของคนในสังคม หรือพื้นฐานทางการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ ถ้าผู้คนมีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ดีจะสามารถพัฒนาเทคนิควิทยาการได้ดีกว่าสังคมที่ผู้คนมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ น้อยหรือไม่มีเลย

1.4 การประดิษฐ์คิดค้นหรือการสร้างนวัตกรรมใหม่ มักเกิดจากการสะสมความรู้ความสามารถและศักยภาพของประชากรภายในสังคมนั้นเองเป็นผู้คิดค้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นมา ซึ่งอาจจะใช้ได้เฉพาะในสังคมนั้นหรือสามารถใช้กับสังคมอื่นๆ ได้ด้วย

2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายนอกสังคมในปัจจุบันมีการติดต่อสื่อสารรับข้อมูลโดยผ่านระบบเครือข่ายซึ่งมีอยู่ทั่วทุกมุมโลก โอกาสของการรับรู้สิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี วัฒนธรรมประเพณีรวมทั้งด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจของสังคมอื่นๆ ได้มากและรวดเร็ว ปัจจัยภายนอกจึงมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างคาดไม่ถึง

4) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เกิดจากสาเหตุสำคัญดังต่อไปนี้

1. การสั่งสมทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่หน่วยต่างๆ ของสังคมได้สั่งสมวัฒนธรรมติดต่อกันเป็นเวลานาน เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ เป็นเหตุให้วิทยาศาสตร์ในทวีปยุโรปเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยี ทำให้สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากมาย

2. ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมอื่น การรับและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะสังคมที่อยู่ใกล้ชิดกัน โอกาสที่จะแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมีมากขึ้น เช่น สังคมไทยอยู่ใกล้ชิดกับสังคมจีน การที่ไทยจะยอมรับเอาวัฒนธรรมจากจีนเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว

3. การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นโดยตรง คือ การที่บุคคลในสังคมได้ติดต่อกับบุคคลในอีกสังคมหนึ่ง ทำให้บุคคลนั้นได้เรียนรู้สิ่งใหม่ แนวความคิดใหม่ แล้วนำมาสู่สังคมของตน เช่น คนไทยไปต่างประเทศหรือคนต่างประเทศมาประเทศไทย ก็จะมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม อันเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมขึ้นได้

4. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ถ้าสิ่งเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะทำให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงด้วย

5. ปัจจัยทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพ ขนาดของประชากร การเพิ่ม การลดจำนวนประชากร การย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนของเพศชายและหญิง อัตราส่วนของคนหนุ่มและคนสูงอายุ ซึ่งเพิ่มภาวะทางประชากรจะมีผลอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

6. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ การผลิต การบริโภค การจำหน่าย และการแบ่งปันผลประโยชน์ รวมทั้งระบบเศรษฐกิจและโครงสร้างทางเศรษฐกิจมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ สังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

7. ปัจจัยทางการเมือง การเกิดสงคราม หรืออิทธิพลของผู้นำในสังคม เช่น คาร์ล มาร์กซ์ เลนิน มหาตมะคานธี เป็นต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้

8. ปัจจัยศาสนาและอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์และศาสนา อาจเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น จรรยาแบบโปรเตสแตนต์ เป็นรากฐานของกำเนิดระบบทุนนิยมในยุโรปตะวันตก เป็นต้น

9. วิฤตติการณ์ในสังคม การเกิดความวุ่นวายและความยุ่งยากในสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ ภัยธรรมชาติ โรคระบาด เป็นต้น

10. ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้า วิจัย และประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในสังคมเสมอ เป็นสาเหตุสำคัญให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและในทุกๆ ด้านทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ

11. ปัจจัยทางจิตวิทยา นักจิตวิทยาเชื่อว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องมาจากความรู้สึกของมนุษย์ในสังคมที่ชอบการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ชอบค้นคว้าสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ชอบหาประสบการณ์ใหม่ จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้น

12. ความสนใจและความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม จนกลายเป็นประชาคติหรือเสียงส่วนใหญ่ ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ประชาชนนัดประชุมกันเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือให้มีไฟฟ้า ประปา จนรัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือตามที่

ต้องการ

5) ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผลดี

(1) ทำให้ได้รับสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ มีความสะดวกสบายมากขึ้นและรวดเร็วขึ้น

(2) ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ เกิดการแลกเปลี่ยนทางความคิด

(3) ทำให้ของเก่าหรือเหลือใช้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ในคุณค่าใหม่

ผลเสีย

(1) ทำให้เกิดความล่าช้าทางสังคม (Cultural Lag)

(2) เกิดความไม่เป็นระเบียบทางสังคม มีปัญหาในด้านพฤติกรรม ละเมิด

กฎเกณฑ์ของสังคม

(3) เกิดปัญหาทางสังคม มีปัญหาต่อการปรับตัวให้เข้ากับการ

เปลี่ยนแปลง เช่น การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior)

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1) ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต หรือ จารีต กฎหมายศาสนา สิ่งประดิษฐ์ และวัตถุอื่น ๆ ในวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่านิยม จึงอาจกล่าวได้ว่าพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่วนมาก เกิดจากการประดิษฐ์และการแพร่กระจาย (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์.2521.น.14)

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไว้หลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2532 : น.99 - 100) ได้กำหนดความหมายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่งๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมสองประเภทนี้เป็นไปไม่เท่ากัน โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หรือโดยการวางแผนก็ได้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2538.น. 130 อ้างอิงมาจาก Davis, 1967.น.622) ให้ความหมายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกสาขา ทุกประเภท กล่าวคือไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ หรือวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ

ฉรรงค์ เสงี่ยมประชา (2541.น.207) ให้ความหมายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีมนุษย์กำหนดให้มีขึ้นทั้งสิ่งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุที่นำมาใช้เป็นองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม

สุพิศวง ธรรมพันธ์ (2538.น.68 อ้างอิงมาจาก Smelser, 1988.น.382) ให้ความหมายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้ ความเชื่อ และลักษณะการแสดงออกของวิถีชีวิตทั่วไปในสังคม ผลของการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ที่ทำให้เปลี่ยนแปลงวิถีใหม่มาให้คุณคน เช่น ความก้าวหน้าของวิชาฟิสิกส์ ทำให้เกิดการผลิตรบบสื่อสารแบบ โทรเลขและ โทรศัพท์ขึ้นใช้ทั่วโลก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกว้างขวางทั่วโลก เป็นต้น

สุริชัย หวันแก้ว (2540.น.156 – 157) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มีมนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น และที่สำคัญก็คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจากสถานภาพและบทบาทชายเป็นใหญ่มาเป็นหญิงและชายเท่าเทียมกัน ค่านิยมในการเลือกคู่ ค่านิยมในการแต่งงานเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

2) รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มีมนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านค่านิยมบรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ ซึ่งได้แยกการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมออกเป็นรูปแบบหลายประการ สุริชัย หวันแก้ว (2540.น.156 – 157) ได้แก่

(1) การเปลี่ยนแปลงจากภายใน (Endogenous Change) อย่างเช่น จากการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการผลิตใหม่ขึ้นในสังคมนั้นเอง จากการต่อสู้ขัดแย้งระหว่างกลุ่มและกระบวนการในสังคม จากการริเริ่มการเปลี่ยนแปลงจากชนชั้นนำ เป็นต้น

(2) การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (Exogenous Change) อย่างเช่น การรับเอาเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์มาจากภายนอก การล่าอาณานิคม ซึ่งบางกรณีการเปลี่ยนแปลงที่มา

จากภายนอกอาจเกิดขึ้นโดยความสมัครใจของผู้คนในสังคม หรือบางครั้งอาจโดยการใช้กำลังบีบบังคับ

(3) การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบแต่ยังคงเนื้อหาไว้ดังเดิม เช่น การลงแขก หมายถึงการร่วมมือร่วมใจ มักใช้กับการทำนา ปัจจุบันเปลี่ยนรูปแบบจากการทำนาเป็นการจัดกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ทำสินค้าโอท็อปทำน้ำพริกใส่กระปุกฯ

(4) การเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาแต่ยังคงรูปแบบไว้ดังเดิม เช่น การกินข้าวกล้องในความหมายเดิมที่มีนัยยะว่าเป็นข้าวที่ใช้เลี้ยงนกกโทย แต่ในความหมายใหม่เป็นข้าวที่คนบริโภคเพื่อรักษาสุขภาพ เนื่องจากเป็นข้าวที่ไม่ขัดสีจึงยังคงมีวิตามิน การใช้สมุนไพรในการรักษาโรคต่างๆ ทนการใช้ยาปฏิชีวนะ ที่มีสารเคมี

(5) การเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อหาและรูปแบบไม่คงไว้ในแบบเดิม เช่น การนำผลไม้มาแปรรูปเป็นของชนิดใหม่ กล้วยแปรรูปเป็น กล้วยฉาบเป็นการยืดอายุของรับประทานทุเรียนแปรรูปแบบเป็นทุเรียนกรอบ ฯ

3) ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

(1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่ง หรือในวัฒนธรรมหนึ่ง เป็นไปอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ

(2) การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้เป็นไปชั่วครั้งชั่วคราว หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเรื่องนั้นๆ โดยลำพัง แต่การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นในลักษณะของลูกโซ่ คือมีผลต่อเนื่องกันไป เมื่อเป็นเช่นนี้ผลของการเปลี่ยนแปลงก็มีแนวโน้มที่จะขยายออกไปในอาณาบริเวณกว้าง หรือแผ่ออกไปทั่วโลก

(3) การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดได้ทุกสถานที่ และมีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและผลของมันย่อมมีความสัมพันธ์กัน คือ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ติดตามมาอีก

(4) การเปลี่ยนแปลงสมัยปัจจุบัน เป็นผลมาจากการวางแผนการเอาไว้ หรือเป็นผลที่มีมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันกับการเลิกใช้กระบวนการบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

(5) การเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบกระเทือนถึงประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล และการหน้าที่ทางสังคมอย่างกว้างขวาง คนทุกคนย่อมมีประสบการณ์เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

(1) การสั่งสมทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่หน่วยต่างๆ ของสังคมได้สั่งสมวัฒนธรรมติดต่อกันเป็นเวลานาน เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยกรีก

โบราณ จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ เป็นเหตุให้วิทยาศาสตร์ในทวีปยุโรปเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยี ทำให้สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากมา

(2) ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมอื่น การรับและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะสังคมที่อยู่ใกล้ชิดกัน โอกาสที่จะแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมีมากขึ้น เช่น สังคมไทยอยู่ใกล้ชิดกับสังคมจีน การที่ไทยจะยอมรับเอาวัฒนธรรมจากจีนเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว

(3) การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นโดยตรง คือ การที่บุคคลในสังคมได้ติดต่อกับบุคคลในอีกสังคมหนึ่ง ทำให้บุคคลนั้นได้เรียนรู้สิ่งใหม่ แนวความคิดใหม่ แล้วนำมาสู่สังคมของตน เช่น คนไทยไปต่างประเทศหรือคนต่างประเทศมาประเทศไทย ก็จะมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม อันเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมขึ้นได้

(4) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ถ้าสิ่งเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะทำให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงด้วย

(5) ปัจจัยทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพ ขนาดของประชากร การเพิ่ม การลดจำนวนประชากร การย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนของเพศชายและหญิง อัตราส่วนของคนหนุ่มและคนสูงอายุ ซึ่งเพิ่มภาวะทางประชากรจะมีผลอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

(6) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ การผลิต การบริโภค การจำหน่าย และการแบ่งปันผลประโยชน์ รวมทั้งระบบเศรษฐกิจและโครงสร้างทางเศรษฐกิจมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ สังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

(7) ปัจจัยทางการเมือง การเกิดสงคราม หรืออิทธิพลของผู้นำในสังคม เช่น คาร์ล มาร์กซ์ เลนิน มหาตมะคานธี เป็นต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้

(8) ปัจจัยศาสนาและอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์และศาสนาอาจเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น จรรยาแบบ โปรเตสแตนต์ เป็นรากฐานของก้ำนิตรระบบทุนนิยมในยุโรปตะวันตก เป็นต้น

(9) วิฤทธิการณ์ในสังคม การเกิดความวุ่นวายและความยุ่งยากในสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ ภัยธรรมชาติ โรคระบาด เป็นต้น

(10) ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้า วิจัย และประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในสังคมเสมอ เป็นสาเหตุสำคัญให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและในทุกๆ ด้านทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ

(11) ปัจจัยทางจิตวิทยา นักจิตวิทยาเชื่อว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องมาจากความรู้สึกของมนุษย์ในสังคมที่ชอบการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ชอบค้นคว้าสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ชอบหาประสบการณ์ใหม่ จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้น

(12) ความสนใจและความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม จนกลายเป็นประเพณีหรือเลิขส่วนใหญ่ ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ประชาชนนัดประชุมกันเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือให้มีไฟฟ้า ประปา จนรัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือตามที่ต้องการ

1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรม

1) ความหมายของประเพณี

พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายของคำว่าประเพณีไว้ว่า ประเพณี คือ ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบต่อกันมานาน ถ้าใครในหมู่ประพฤติดอกนอกแบบก็ผิดประเพณีหรือผิดจารีตประเพณี

คำว่า ประเพณี ตามพจนานุกรมภาษาไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554.น.709) ได้กำหนดความหมายไว้ว่า สิ่งที่ยึดมั่นถือปฏิบัติสืบๆ กันมา จนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี ซึ่งแบบแผนมีความหมายว่า ขนบธรรมเนียมที่กำหนดให้ หรือที่เคยประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา และขนบธรรมเนียมมีความหมายว่า แบบอย่างที่ยึดมั่นกันมาและเมื่อนำมารวมกันแล้วก็มีความหมายว่าความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ ยึดถือเป็นแบบแผน และได้ทำการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นต้นแบบที่จะให้คนรุ่นต่อไป ได้ประพฤติปฏิบัติตามกันต่อไป

เสรี ชาหลา และคณะ(2545,น.45) ให้ความหมาย ประเพณี ดังนี้

ประเพณีเป็นการกระทำกิจกรรมทางสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ประเพณีเป็นบันทัดฐานเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การปฏิบัติเพื่อความเจริญแห่งตนและสังคม

ประเพณีเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมนุษย์ก็พยายามหาวิธีการแก้ปัญหา แนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาทางธรรมชาติของ

ผู้คนในสมัย ก่อนๆ มักอาศัยความเชื่อ ปัจจุบันประเพณีก็ยังเกิดขึ้นแต่ก็เกิดจากความพึงพอใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมนั้นจึงกระทำต่อ หรือเลียนแบบเอาอย่างจากสังคมอื่น

มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ(2552, น.67) ให้ความหมายของประเพณี คำว่า ประเพณี หมายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เลือกปฏิบัติตามค่านิยม ในทางที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ โดยปฏิบัติสืบทอดกัน มาเรื่อย มาจนกลายเป็นความเชื่อว่าเป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญจะต้องปฏิบัติตามประเพณี แต่ละสังคมแตกต่างกันไป หากสังคมใดอยู่ใกล้ชิดกัน ประเพณี ย่อมคล้ายคลึงกันได้ เพราะมีการไปมาหาสู่กัน ทำให้ประเพณีเลื่อนไหลกันได้ซึ่งประเพณีของ สังคมยังเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมอีกด้วย

2) ความสำคัญของประเพณี

นักวิชาการได้ให้ความสำคัญของประเพณี โดยให้ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ (2552, น.72) กล่าวว่า วัฒนธรรมประเพณีของชาติ ล้วนแสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อ ที่สะท้อนถึงวิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย จึงมีความสำคัญ พอสรุปได้ดังนี้

1. ความเป็นสิริมงคล ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยนั้น ล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และพราหมณ์พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานั้น เป็นความเชื่อเรื่องของความเป็นมงคลแก่ชีวิต
2. ความสามัคคี ความเสียสละ ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเครื่องฝึกจิตใจให้รู้จักเป็นผู้เสียสละ จะเห็นได้จากงานบุญต่างๆ มักเกิดการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน เช่น พิธีชนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทรายทำให้เกิดความรักความสามัคคี
3. การมีสัมมาคารวะ ถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอย่างหนึ่ง แสดงถึงความนอบน้อม อ่อนโยนความมีมารยาทไทย
4. ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ช่วยทำให้คนไทยอยู่ในกรอบที่ดีงาม ถือเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมได้อย่างหนึ่ง
5. ขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ถึงแม้ว่าจะแตกต่างกัน แต่ทุกคนก็มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย มีความเป็นชาติเดียวกัน และสามารถแสดงถึงความ เป็นมาของชาติได้

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551, น.99 - 100) ให้ความสำคัญกับประเพณีต่างๆ ว่าเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งแต่ละประเพณีก็มี “ค่า” และเอกลักษณ์อยู่ในตัวมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ความรู้สึกของคนในส่วนรวมประเพณีบางอย่าง

เหมาะสมมาก ในสมัยหนึ่งแต่เมื่อปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานจนมาถึงสมัยหลังๆ ซึ่งสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยต่างๆ ประเพณีนั้นๆ ก็ต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประเพณีดังกล่าวจึงจะคงคุณค่าอยู่ต่อไป ประเพณีบางอย่างอาจไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันเลยก็ได้ หากพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว พบว่าเป็นเช่นนั้นจริงก็ย่อมยกเลิกไม่ปฏิบัติอีกได้ จึงเป็นหน้าที่ของคนรุ่นหลัง ผู้รับมรดกสังคมไว้ต้องพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบเข้า ถึงคุณค่าและสาระของประเพณีต่างๆ และเลือกที่จะยกเลิกหรือคงไว้หรือเติมปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และเหมาะสมแก่สมัย แต่พึงระลึกไว้ประการหนึ่งว่า ประเพณีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติเอกราชมาแต่โบราณกาล หากยกเลิกหรือแก้ไขเสียหายหมดทุกอย่างเราก็จะไม่เหลืออดีตไว้เป็นหลักฐานให้เราได้ภาคภูมิใจอีก มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น

นอกจากทายาทของสังคม จะต้องรับมรดกทางวัฒนธรรมนี้แล้ว สืบทอดไว้เป็นรากฐานแห่งความเป็นแห่งสังคม และปรับปรุงให้ประณีตดียิ่งขึ้น แล้วยังต้องช่วยกันสั่งสอนอบรม และเผยแพร่ต่อไปเพื่อให้วัฒนธรรมของตนเจริญงอกงามแพร่หลายออกไป

วิมล จิโรจพันธุ์ ประชิต สุกณะพัฒน์ และอุดม เขยกีวงศ์ (2548, น.88) ได้ให้ความสำคัญของประเพณี ดังนี้

1. ชาติไทยมีประเพณีเป็นเอกลักษณ์ การมีประเพณีเป็นของตนเองเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจอย่างยิ่ง ประเพณีเป็นตัวเชื่อมความรู้สึกของชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประเพณีเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นอดีต และปัจจุบันของสังคม

2. ประเพณีเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ แสดงถึงความเป็นมาอันเกิดจากความเจริญของสังคมมาช้านาน จึงควรภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

3. ประเพณีมีส่วนในการสนับสนุนให้ชาติบ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองในทรรณะที่ดี และถูกต้อง ประเพณีใดถ้าดีอยู่แล้วก็ควรรักษาไว้มิให้ประเพณีของไทย

ประเพณีไทย มีการแสดงออกถึงความหมาย และคุณค่าของวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ควรที่คนไทยทุกคนได้รับรู้ความหมายและคุณค่า เพื่อความภูมิใจและเข้าใจในความเป็นไทยร่วมกัน ซึ่งแยกออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. ประเพณีพิธีตามช่วงอายุ เช่น การเกิด บวช แต่งงาน ตาย

เป็นต้น

2. ประเพณีพิธีตามเทศกาล ฤดูกาล เช่น งานสงกรานต์ กฐิน

ลอยกระทง เป็นต้น

3) ลักษณะของประเพณี

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551,น.100) ประเพณีที่เกี่ยวข้อง กับวิถีชีวิตของชาวไทยมีตลอดทั้งปี ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงที่สำคัญหรือที่นิยมกันใน ปัจจุบันบางประเพณีเท่านั้น แบ่งได้กว้างๆ เป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น เรื่องทำขวัญเดือน โคนจุก ทำบุญ ขึ้นบ้านใหม่ บวช แต่งงาน ตาย เป็นต้น
2. ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม เนื่องด้วยเทศกาล คือ คราวสมัชชาที่กำหนดขึ้นเป็นประเพณี เพื่อทำบุญและรื่นเริง เช่น ตรุษ สงกรานต์ เข้าพรรษา สารท ออกพรรษา ลอยกระทง ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่จัดขึ้นในแต่ละจังหวัดในฤดูกาลต่างๆ
3. รัฐพิธี และพระราชพิธี เนื่องจากประเพณีต่างๆ มีรายละเอียดมาก จึงขอสรุปเฉพาะประเพณีสำคัญ ที่เป็นประเพณีครอบครัวและประเพณีส่วนรวม

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551,น.98 -99) กล่าวว่า ประเพณีที่ปฏิบัติหรืองดเว้นปฏิบัติกันในสังคมนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. จารีตประเพณี (Mores) เป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคม และมีลักษณะบังคับให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติหรืองดเว้นปฏิบัติ เป็นเรื่องเกี่ยวกับผิดถูกหรือดีชั่วทางศีลธรรม หากผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าผิดต้องได้รับโทษ เช่น ชาย-หญิง รักใคร่ชอบพอกัน ฝ่ายชายต้องจัดผู้ใหญ่ไปสู่ขอผู้หญิงจากผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง หากใครไปลักพาลูกสาวหนี หรือหนีตามกันไปถือว่าผิดจารีตประเพณี
  2. ขนบประเพณี (Institution) เป็นประเพณีที่สังคมได้วางไว้เป็นระเบียบแบบแผนทั้งโดยตรง คือ มีระเบียบวางไว้อย่างชัดเจน หรือโดยปริยาย คือ เป็นที่รู้ๆ กันอยู่ในหมู่สมาชิกของสังคมว่าควรปฏิบัติอย่างไร เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ แห่นางแมว การแต่งงาน เป็นต้น
  3. ธรรมเนียมประเพณี (Convention) เป็นประเพณีเกี่ยวกับเรื่องถือเป็นธรรมเนียมกันมาเท่านั้น ไม่มีแบบแผน ไม่มีถูก-ผิด ดี-ชั่ว หากไม่ปฏิบัติก็เพียงถูกตำหนิว่าไม่รู้จักรกาลเทศะ หรือไม่มีมารยาทเท่านั้น เช่น แต่งกายไม่ถูกกาลเทศะ หรือดื่มน้ำจากชามแทนแก้ว
- มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ.(2552.น.69-71) กล่าวถึง การศึกษารายละเอียดของประเพณี แยกเป็น 2 ประเภท คือ ประเพณีส่วนบุคคล หรือประเพณีเกี่ยวกับชีวิต และประเพณีเกี่ยวกับสังคม หรือประเพณีส่วนรวม

1. ประเพณีส่วนบุคคล (ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต) เป็นประเพณีเกี่ยวกับการส่งเสริมความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย การทำบุญในโอกาสต่างๆ

1.1 ประเพณีการเกิด เป็นเรื่องสังคมไทยให้ความสำคัญแล้วแต่ความเชื่อของบุคคลหรือสังคม ที่ตนอยู่ ซึ่งแต่เดิมคนเชื่อในสิ่งลึกลับพิธีกรรมจึงมีตั้งครุภัณฑ์จนตลอดเพื่อป้องกันภัยอันตรายจากทารก เช่น ทำขวัญเดือน โคนผมไฟ พิธีลงอุตู่ตัวชื่อ โคนจุก (ถ้าไว้จุก) เป็นต้น

1.2 ประเพณีการบวช ถือเป็นสิ่งที่อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีตลอดจนทดแทนบุญคุณพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ตัวผู้บวชเองก็มีโอกาสได้ศึกษาธรรมวินัย

- การบรรพชาคือการบวชเณร ต้องเป็นเด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไป

- การอุปสมบท คือ การบวชพระ ชายที่บวชต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์

1.3 ประเพณีการแต่งงาน เกิดขึ้นภายหลังผู้ชายบวชเรียนแล้ว เพราะถือว่าได้รับการอบรมมาดีแล้ว เมื่อเลือกหาหญิงตามสมควรแก่ฐานะ ฝ่ายชายก็ให้ผู้ใหญ่ไปขอร้องฝ่ายหญิง ขึ้น ตอนต่าง ๆ ก็เป็นการหาฤกษ์ยาม พิธีหมั้น พิธีแห่ขันหมาก การรดน้ำประสาธพร การทำบุญเลี้ยง พระ พิธีส่งตัวเจ้าสาว เป็นต้น การประกอบพิธีต่าง ๆ ก็เพื่อความ เป็นมงคลให้ชีวิตสมรสอยู่กันอย่างมีความสุข

1.4 ประเพณีการเผาศพ ตามคติของพระพุทธศาสนา ถือว่าร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยธาตุ 4 คือ (www.baanjomyut.com เก็บค้นวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2557)

- ดิน เนื้อ หนัง กระดูก

- น้ำ เลือด เหงื่อ น้ำลาย

- ลม อากาศหายใจเข้า-ออก

- ไฟ ความร้อนความอบอุ่นในตัวเรา

ดังนั้น เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว สัจสารที่เหลือจึงไม่มีประโยชน์อันใด การเผาเสียจึงเป็นสิ่งดี ผู้ที่อยู่เบื้องหลังไม่หวังใย โดยมากมักเก็บศพไว้ทำบุญให้ทานชั่วคราวเพื่อบรรเทาความโศกเศร้า โดยปกติมักทำการเผา 100 วันแล้ว เพราะได้ทำบุญให้ทานครบถ้วนตามที่ควรแล้ว

2. ประเพณีเกี่ยวกับสังคม หรือประเพณีส่วนรวม

เป็นประเพณีที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ประเพณีส่วนรวมที่คนไทยส่วนมากยังนิยมปฏิบัติกันเช่น

2.1 ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีที่กำเนิดมาจากประเทศอินเดีย เป็นประเพณีเฉลิมฉลองการเริ่มต้นปีใหม่ ไทยเราใช้กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี วันที่เริ่มต้นปีใหม่คือวันที่ 13 เมษายนของทุกปีถือปฏิบัติจนถึงพ.ศ. 2483 รัฐบาล จึง ได้กำหนด ให้ วันที่ 1 มกราคม เป็นวันปีใหม่ ในวันสงกรานต์จะมีการทำบุญตักบาตร ปล่อยนกปล่อยปลา สรงน้ำ พระพุทธรูป พระสงฆ์ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การเล่นสาดน้ำกัน การเล่นกีฬาพื้นเมือง ปัจจุบันยังเป็น ประเพณีนิยมเพื่อความบันเทิงสนุกสนาน ได้เยี่ยมพ่อแม่ญาติพี่น้อง

2.2 ประเพณีเข้าพรรษา สืบเนื่องจากอินเดียสมัยโบราณ กำหนดให้พระสงฆ์ที่จาริกไปยังสถานที่ต่างๆ กลับมายังสำนักของอาจารย์ในฤดูฝน เพราะลำบาก แก่การจาริก ยังได้ทบทวนความรู้ อุบาสกอุบาสิกาได้ทำบุญถวายผ้าอาบน้ำฝน ถวายต้นเทียน เพื่อให้พระสงฆ์ใช้ใน พรรษา ชาวไทยถือนิยมปฏิบัติการเข้า พรรษาแรก คือบุริมพรรษา เริ่มตั้งแต่ แรม 1 ค่ำ เดือน 8 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11

2.3 ประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าเมื่อพ้นพรรษาแล้วจะมี ประเพณีถวายผ้าพระกฐินแก่พระสงฆ์ เพื่อผลัดเปลี่ยนกับชุดเดิม ซึ่งถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัย สุโขทัย

การทอดกฐิน เริ่มตั้งแต่ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึง กลางเดือน 12 รวมเวลา 1 เดือน จะทอดก่อน หรือหลังจากนี้

การทอดผ้าป่าประเพณีทอดผ้าป่าเริ่มเมื่อรัชกาลที่ 4 ทรง ทอดผ้าป่าครั้งแรกที่วัดสระปทุม การทอดผ้าป่าไม่กำหนดระยะเวลาเหมือนกฐิน สามารถทอดได้ ทุกฤดูกาล

แสงอรุณ รัตติกาล และคณะ (2551,น.314) (อ้างใน <http://www.laksana thai.com>) กล่าวว่า “ประเพณี” ในหลักฐานดังกล่าวมาแสดงโดยลำดับแต่ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าคำ ประเพณี ได้ใช้ ต่างกันเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ประเพณี ใช้ในลักษณะนาม หมายถึง “ความเชื่อ” คือเรื่องราว ที่เห็นตามด้วย สิ่งที่ยอมรับได้ เป็นต้น

2. ประเพณี ใช้ในลักษณะ โดยปริยาย หมายถึง “นัยทางอ้อม” คือ แบบอย่าง แนวทางการกล่าวอ้อมค้อม เป็นต้น ที่เกี่ยวเนื่องกับประเพณี

ดังนั้นคำว่า ประเพณี จึงสรุปได้ว่า ประเพณี คือ ความเชื่อ แบบอย่าง แนวทางที่เห็นตามและปฏิบัติสืบต่อกันมา ที่ยอมรับได้

ซาเหลา และคณะ.(2545,.46) แบ่งประเพณีเป็น 3 ประเภท โดยถือเกณฑ์น้ำหนักแห่งการบังคับให้ปฏิบัติ ดังนี้

1. ธรรมเนียมประเพณี

หมายถึง ประเพณีที่สมาชิกในสังคมควรจะปฏิบัติ เช่น การต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยือน ถ้าใครไม่ปฏิบัติจะได้รับการติฉินนินทา

2. จารีตประเพณี

หมายถึง ประเพณีที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติ ถือว่าผิดกฎทางศีลธรรมหรือศีลศัลยกรรม จะได้รับการลงโทษ อาจรุนแรงถึงไม่มีใครยอมคบหาสมาคม ถือว่าเป็นพวกนอกรีต เช่น คนที่ไม่รู้จักบุญคุณของพ่อแม่ หรือพ่อแม่ไม่ยอมเลี้ยงดูลูก ขณะที่ลูกละเล็กไม่สามารถช่วยตัวเองได้

3. ขนบประเพณี

หมายถึง ประเพณีที่ทุกคนต้องปฏิบัติ ถ้าใครไม่ปฏิบัติถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย ต้องได้รับโทษตามบทบัญญัติ เช่น ประเพณีการจดทะเบียนสมรส การรับใช้ชาติโดยการเป็นทหาร

ซาเหลา และคณะ.(2545,น.46) กล่าวถึง ประเพณีอาจแบ่งเป็น 4 ประเภท โดยอาศัยเกณฑ์ที่ว่าเรื่องของครอบครัวหรือส่วนรวม เป็นเรื่องของท้องถิ่นหรือของชาติ โดยแบ่งออกเป็น

1. ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว หรือประเพณีส่วนบุคคล

เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับคนในครอบครัวโดยเฉพาะ เช่น การบวช การแต่งงาน การตาย เป็นต้น

2. ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม

ได้แก่ ประเพณีที่ประชาชนในแต่ละสังคมนิยมปฏิบัติร่วมกันเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นตามเทศกาลต่างๆ เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา วันสงกรานต์ และลอยกระทง เป็นต้น

3. ประเพณีท้องถิ่น

จัดเป็นประเพณีส่วนรวมที่นิยมปฏิบัติกันในแต่ละท้องถิ่น เช่น ประเพณีปอยส่างลองของภาคเหนือ ประเพณีบุญบังไฟของภาคอีสาน เป็นต้น

4. รัฐพิธี และพระราชพิธี

4.1 รัฐพิธี

หมายถึง ประเพณีที่จัดโดยรัฐบาลซึ่งกำหนดเป็นประจำ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ประชาชน เช่น รัฐพิธีแรกนาขวัญ เป็นต้น

4.2 พระราชพิธี

เป็นงานหลวง สำหรับพระมหากษัตริย์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ งานที่จัดขึ้นเป็นประจำตามฤดูกาล เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล และงานที่จัดขึ้นเป็นพิเศษตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานเป็นพระราชพิธีเป็นงานชั่วคราว เช่น พระราชพิธีอภิเษกสมรส เป็นต้น

4) องค์ประกอบของประเพณี

แสงอรุณ รัตกสิกร และคณะ(2551,น.314) กล่าวถึง องค์ประกอบของ ประเพณี ความว่า ประเพณีไทยเป็นสิ่งติดตัวคนไทยแต่ก่อนจนฝังแน่นในจิตใจ กลายเป็นเครื่องชี้นำวิถีชีวิต ซึ่งสามารถปฏิบัติตามโดยมิได้ขาดเงิน ความเป็นอยู่การทำงาน และอาชีพล้วนดำเนินไปตาม ประเพณีอย่างกลมกลืน โดยไม่ต้องสงสัยหรือซักถามว่า นี่เราถือและปฏิบัติตามประเพณีอยู่หรือเปล่า ประเพณี ประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบประเพณี อยู่หลายประการ ที่ผู้คนพึงนำมาใช้เป็น องค์ประกอบร่วมในการดำรงชีพ

1.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริม

การอนุรักษ์ คีลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม รวมไปถึง การ ดำเนินการตามพิธีกรรม ความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้น อาจถือได้ว่าเป็นกระบวนการ ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และวิถีการปฏิบัติตามแบบฉบับดั้งเดิมของกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่ม ไปยัง กลุ่มบุคคลรุ่นใหม่ที่เป็นผู้สืบทอด กระบวนการการถ่ายทอดนั้นจึงเกิดเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียกว่า การเรียนรู้ (Learning)

วิกิร ต้นทวุฒ โฒ(2536,น106-107) ได้จำแนกการเรียนรู้ทาง วัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่มีรูปแบบ เป็นกระบวนการ ที่บุคคลมีการ ปฏิสัมพันธ์กับระบบสังคม และวัฒนธรรม บุคคลสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ค่านิยม เจตคติ ประเพณีอันเหมาะสมในวัฒนธรรมหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการทางสังคมพฤติกรรม ที่เป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดลักษณะ การดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลนั้น เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นรูปแบบ โดยทั่วไปเป็นการ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

2. การเรียนรู้ที่มีรูปแบบ เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ ที่มีลักษณะที่แน่นอน และมักจะเกิดขึ้น ภายในสถาบันที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ที่เรียกว่า สถาบันทางการศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น ในอดีตชาวบ้านทุกหมู่เหล่า ได้ใช้สติปัญญาของตนเองสั่งสมความรู้และประสบการณ์ เพื่อการดำรงชีวิตมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน และมีการอนุรักษ์ สืบทอดความรู้ประสบการณ์ ที่สั่งสมมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาศัยศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อถือผีสารต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการอนุรักษ์ สืบทอด และเรียนรู้สืบต่อกันมา จากบรรพบุรุษในอดีตถึงลูกหลานในปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ได้มีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ (2542,น.93) ได้จัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ผลการศึกษาสรุปกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ดังนี้

1. การทำให้ผู้เป็นตัวอย่าง ถือว่า เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโส หรือผู้เฒ่าผู้แก่ โดยเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัว ญาติพี่น้องชุมชนเดียวกัน

2. การคิดร่วมกันเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชน ได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ มีการแลกเปลี่ยนและเสนอความเห็นอย่างมีเหตุผล เป็นโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

3. การสร้างสรรค์ กิจกรรม หรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่มให้มากขึ้นเพราะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาหลากหลาย และนำมาพัฒนากิจกรรมที่กระทำอยู่ การบรรยายหรือเวทีชาวบ้านเป็นกิจกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ประสบการณ์ ของชาวบ้านร่วมกัน อันส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น

ประจักษ์ สายแสง(2527,น.61-62) มีแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านสรุปได้ว่า ควรเริ่มต้นด้วยการรวบรวม และจัดทาโดยการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ซึ่งให้อยู่ในแนวปฏิบัติของชาวบ้าน ส่วนผู้สนับสนุนพึงให้การเสริมกำลังเท่านั้น ทั้งนี้จะต้องมีการร่วมมือกับกลุ่มวิชาการ กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมพื้นบ้าน และกลุ่มผู้สนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้าน

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2522,น. 67) ได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้

1.) การสอบสวน หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองเพื่อหาความจริงว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านแต่ละอย่าง มีสารประโยชน์อย่างไร ส่วนใดเป็นแก่นและส่วนใดเป็นกระพี้ วัฒนธรรมนั้นๆ เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคลเพียงใด

2.) การสะสาง หมายถึง การต้องรู้จักแยกแยะ เลือกเป็นและจัดส่วนที่เป็นโทษทิ้งเสีย การศึกษาข้อมูลเหล่านี้ก็เป็นเพียงเพื่อให้รู้ข้อเท็จจริง ให้รู้ปัญหา และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3.) การซ่อมเสริม หมายถึง การปรับปรุงเสริมแต่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น โดยนำเอาส่วนที่ดิ่งงออยู่แล้วมาพัฒนาแต่งเติมให้เหมาะสมกับกาลสมัย และความเปลี่ยนแปลงของสังคม รู้จักใช้ความรู้ ความคิด วิธีการ และปัจจัยอื่นๆ เพื่อช่วยเพิ่มพูนคุณค่าและประสิทธิภาพของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

4.) การสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดค้นพัฒนาให้มีการเพิ่มพูนให้ทวีคุณค่า และหลากหลายยิ่งขึ้น

5.) การสื่อสาร หมายถึง การพยายามแนะนำ ชักชวนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ดิ่งงอ มีการหวงแหน ร่วมกันพิทักษ์รักษา ร่วมกันถือปฏิบัติ ร่วมกันทำนุบำรุง

อารี สุทธิพันธ์ (2528, น.126-127) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้ คือ

1.) การศึกษาทุกระดับควรมีหลักสูตรเกี่ยวกับคุณค่า และการสงวนรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัย

2.) ให้มีการตรากฎหมายในการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน

3.) ควรจัดให้มีการส่งเสริมความรู้ในรูปแบบต่างๆ ว่าด้วยแนวทางและหลักเกณฑ์ในการสงวนรักษา

4.) ควรจัดตั้งหน่วยงานหรือสถาบันขึ้นรับงานด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะทั้งนี้ อาจเป็นการจัดตั้งหน่วยงานใหญ่ หรือปรับปรุงขยายงานเดิมก็ได้

5.) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อการเก็บรวบรวมไว้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค

ศรีศักร วัลลิโภดม (2543, น.72) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่าควรประกอบด้วยการดำเนินงานอย่าง 3 อย่าง คือ

1.) จัดให้มีการสร้างพิพิธภัณฑ์สำหรับท้องถิ่นขึ้นในระดับ ตำบล หรือหมู่บ้าน อาจจะอาศัยวัดที่มีความเก่าแก่ของตำบล หรือท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง ผู้ที่ควรมิบทบาท

ในการเก็บรักษาและดำเนินการค้นคว้า และรวบรวมสิ่งของเหล่านี้ ควรเป็นพวกครูและนักเรียน ครูประจำโรงเรียนที่สอนอยู่ในหมู่บ้านหรือตำบล ควรได้รับการอบรมในเรื่องของวัฒนธรรมพื้นบ้าน นำมาสอนและสนับสนุนให้เด็กนักเรียนได้แลเห็นคุณค่าของสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมเดิมๆ ของสังคมที่ตนอยู่

2.) สนับสนุนศูนย์ศิลปวัฒนธรรมในระดับจังหวัด หรือภูมิภาค หรือที่มีอยู่ที่จะตั้งขึ้นในวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และวิทยาลัยครู ซึ่งสถานที่เหล่านี้จะเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล หรือสิ่งของที่เป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัดไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการอันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้า และการศึกษาในอนาคต

3.) สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยส่วนกลางที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอนการวิจัยเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จัดตั้งสถาบันการวิจัยและขยายหลักสูตร เพื่อเปิดการอบรมวิชาที่เกี่ยวข้องนี้ให้กับบรรดาอาจารย์ หรือครูที่ทำหน้าที่ในหารค้นคว้า และสอนเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วิระ บำรุงรักษ์ (2540,น.39)ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1.) จัดสรรบุคคลที่หน้าที่ในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมจากผู้ที่มีความตระหนักถึงความสำคัญ และเข้าใจในเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริงว่ามีขอบเขตแค่ไหน อย่างไร

2.) ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยคำนึงถึงด้านคุณภาพซึ่งแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย ซึ่งอาจจะรับเอาวัฒนธรรมที่เหมาะสมมาดัดแปลงให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนไทยด้วย

3.) มีการประสานงานความร่วมมือในการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน

4.) จัดตั้งสายสัมพันธ์ผู้นำท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงานอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน

สมหวัง คงประยูร (2522,น.30-31) กล่าวถึงขั้นตอนการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไว้ดังนี้

1.) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากสิ่งต่างๆ เพื่อจะได้รับความหมายในแง่อื่นๆ เช่น การรับอิทธิพลของท้องถิ่นอื่น หรือตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ในบางครั้งอาศัยการเปรียบเทียบกับรูปแบบ หรือจากการสอบถามก็ได้

2.) การเก็บรวบรวมให้คงเรื่องราวตามความเป็นจริงของสิ่งนั้นอย่างไม่บิดเบือน โดยพิจารณาถึงคุณค่าทางด้านต่างๆ ของศิลปวัฒนธรรมว่า อะไรคือ จุดเด่น เพื่อจะได้รักษาลักษณะสำคัญนั้นไว้ให้มากที่สุด

สรุปได้ว่าการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมควรมีการศึกษาวัฒนธรรมที่หลากหลายและส่งเสริมในรูปแบบต่างๆรวมทั้งการจัดตั้งสถาบันวัฒนธรรมในท้องถิ่นด้วย

1.2 ทฤษฎี

1.2.1 ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ (Structural – Functional Theory)

ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่ นิยมนับเป็นทฤษฎีแม่บทที่ยิ่งใหญ่ที่สุดทฤษฎีหนึ่งในบรรดาทฤษฎีแม่บททั้งหลาย ทั้งในแง่ของความเก่าแก่ มีชีวิตยาวนานจากอดีตและในแง่ของความนิยมของสังคมวิทยา ในสหรัฐอเมริกาทฤษฎีนี้ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงปี 1940 – 1965 และเสื่อมถอยลงบ้างแต่ยังมีอิทธิพลไม่น้อยจนถึงปัจจุบัน

ตัวแบบสังคม (Model of Society) ทฤษฎีนี้ถือว่าสังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (Biological Organism) Herbert Spencer เป็นบิดาทฤษฎีนี้ เขาระมัดระวังในการใช้ตัวแทนแบบนี้ คือ สังคมมนุษย์เสมือนอินทรีย์อย่างหนึ่ง แต่ศิษย์ของเขา เช่น Paul Von Lilienfield และ Bene Worms เน้นชัดว่าสังคม คือ อินทรีย์อย่างหนึ่ง (an actual living organism) ในปัจจุบันนักสังคมวิทยาเข้าใจว่า ตัวแบบ เป็นเพียงอุปมาเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สังคมเท่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่เป็นจริง (Reality) ซึ่งข้อเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้ตั้งเป็นสมมติฐานเกี่ยวกับสังคมได้ 3 ประการ

1. สังคมเป็นระบบๆหนึ่ง
  2. ระบบนั้นประกอบด้วยส่วนต่างๆที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
  3. ระบบมีขอบเขตแน่นอน พร้อมทั้งมีกระบวนการรักษาบูรณาการของอาณาเขตนั้นไว้เสมอ ต่อจากนั้นก็ได้มีการขยายต่อเติมความคิดนี้ให้ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- ตามแต่ความคิดของนักสังคมวิทยาที่นิยมอินทรีย์อุปมานี้ แบบที่สุดโด่งกว่าแบบอื่นในหมู่นักโครงสร้าง – หน้าที่นิยมมองเห็นสังคมมีลักษณะดังนี้

1. สังคมในฐานะที่เป็นระบบ ที่มีอาณาเขตแน่นอนเป็นสังคมที่วางระเบียบตนเอง ควบคุมตนเอง (Self-regulating) โดยมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่างๆ พึ่งพาอาศัยกัน และรักษาคุณภาพไว้ได้
2. ในฐานะที่เป็นระบบที่บำรุงรักษาตนเอง ทำนองเดียวกับอินทรีย์ทั้งหลาย สังคมมีความต้องการจำเป็นจำนวนหนึ่ง (needs or requisites) ซึ่งเมื่อสนองได้แล้ว จะทำ

ให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ ส่วนต่างๆสามารถพึ่งพากันได้ (homeostasis) และสามารถรักษาสมดุลภาพไว้ได้

3. เมื่อเป็นดังนั้น การวิเคราะห์ระบบที่บำรุงรักษาตนเอง (สังคม) ซึ่งสังคมวิทยาจึงควร ต้องมุ่งสนองความต้องการ จำเป็นของส่วนประกอบต่างๆของสังคม ซึ่งการทำเช่นนี้จะส่งผลให้เป็นการรักษาความพึ่งพากันและดุลยภาพด้วย

4. ในระบบที่มีความต้องการ จำเป็นสังคมจึงต้องมีโครงสร้างแบบใดแบบหนึ่งขึ้นมาเป็นหลักประการให้มีการพึ่งพา (homeostasis) ดุลยภาพ (equilibrium) และการมีชีวิต (survival) อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างหลายโครงสร้างสามารถสนองความต้องการจำเป็นอันเดียวกันได้ แต่โครงสร้างจำนวนจำกัดเท่านั้น ที่สามารถสนองความต้องการจำเป็นใดๆหรือความต้องการจำเป็นหลายอย่างในขณะเดียวกัน

ก๊องต์ (August Comte) และ สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) ทั้งสองท่าน เป็นผู้ให้รากฐานความคิดกว้างๆเกี่ยวกับสังคม และคำอธิบายเกี่ยวกับสังคม จะเห็นได้ว่าท่านทั้งสองใช้ความคิดเกี่ยวกับ โครงสร้างหน้าที่นิยมเป็นหลักในการแนะนำวิชาสังคมวิทยาเข้าสู่วงวิชาการของยุโรปสมัยของท่าน ท่านทั้งสองจึงได้ชื่อว่าเป็นบิดาของสังคมวิทยาสมัยใหม่ เนื่องจาก ก๊องต์ เป็นผู้ตั้งชื่อวิชานี้ว่าสังคมวิทยา ท่านจึงมักได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาคนแรกของสังคมวิทยามากกว่า สเปนเซอร์ อย่างไรก็ตามก็ต้องนับท่านทั้งสองมีคุณอนันต์ต่อวิชานี้

เดกไฮม์ (Durkheim) เป็นนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ยึดถือแนวความคิดทั่วไปของนักวิชาการฝรั่งเศสสมัยของเขา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องอินทรีย์อุปมาของ ก๊องต์ ในหนังสือเรื่องการแบ่งงานในสังคม (The Division of Labour in Society) เดกไฮม์โจมตี สเปนเซอร์ที่ใช้แนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) สเปนเซอร์ใช้อินทรีย์อุปมาเหมือนกับเดกไฮม์เกี่ยวกับเรื่องสังคมมนุษย์นั้น ความคิดของเดกไฮม์เจือปนด้วยความรู้ทางชีววิทยาอย่างมาก ซึ่งเป็นอิทธิพลทางความคิดทั่วไปในยุคของเดกไฮม์ โดยเฉพาะเจือปนอินทรีย์อุปมาอย่างเด่นชัด ฐานคติสำคัญเกี่ยวกับสังคมของเดกไฮม์ มีดังนี้

1. สังคมมนุษย์เป็นองค์ภาวะ (Entity) โดยตัวของมันเอง สังคมไม่ใช่เป็นส่วนรวมขององค์ประกอบต่างๆที่รวมกันขึ้นเป็นสังคมแต่เป็นสิ่งที่มากกว่านั้น สังคมเป็นสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างไปจากส่วนผสมต่างๆที่มารวมกัน (Society is sui generis an Entity in itself and not its constituent parts) เดกไฮม์เห็นว่าสังคมเป็นองค์ภาวะทางสังคม (Social Whole) มีเอกลักษณ์ มีความต้องการ มีโครงสร้าง มีชื่อต่างหากไปจากส่วนผสมที่ประกอบขึ้นเป็นสังคม

2. เขาเห็นว่าส่วนประกอบต่างๆของระบบ หมายถึง สังคมปฏิบัติหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นทั้งหมดที่ระบบพึงมีในฐานะที่เป็นระบบอินทรีย์ระบบหนึ่ง

3. เด็กไฮม์อุปมาโดยกล่าวถึง สภาพ “ปกติ” และ “ไม่ปกติ” ของสังคม คือ ถ้ำระบบ คือ สังคมสามารถสนองความต้องการจำเป็นของระบบได้แล้ว สังคมหรือระบบก็จะอยู่ในภาวะปกติ แต่ถ้าไม่สามารถสนองความต้องการก็ไม่ปกติ คำกล่าวนี้จึงเป็นการยอมรับว่า สังคมต้องมีความต้องการจำเป็นเชิงหน้าที่จำนวนหนึ่ง สังคมใดมีชีวิตอยู่ได้ส่วนต่างๆจะต้องทำหน้าที่เพื่อขจัดความต้องการเหล่านี้ให้หมดไป

4. ในการอ้างอิงระบบที่ปกติ ไม่ปกติและหน้าที่ของระบบ เด็กไฮม์ได้กล่าวถึง ความสมดุลของระบบด้วยจุดสมดุล (Equilibrium Points) คือจุดต่างๆที่สังคมมีความเป็นปกติอันเกิดจากการที่ความต้องการได้รับการตอบสนอง ระดับของการตอบสนองกับระดับของความต้องการเท่ากับความสมดุลก็เกิดขึ้น จะเห็นว่าความคิดของเด็กไฮม์ที่เขียนไว้ในหนังสือเรื่องการแบ่งงานในสังคม ช่วยวางรากฐานให้กับแนวความคิดหรือทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม

หน้าที่นิยมและประเพณีความคิดทางมานุษยวิทยา

สำหรับแนวความคิดทางมานุษยวิทยาของ มาลินนอฟสกี (Malinowski) และ แรดคลิฟ-บราวน์ (Radcliffe-Brown) ได้รับอิทธิพลความคิดอินทรีย์นิยม (Organicism) ของ เด็กไฮม์เขาพยายามหาทางแก้ไขปัญหาขัดข้องในการใช้อินทรีย์ ปัญหาสำคัญที่เขาเจอ คือ ปัญหาเรื่อง อันตวิทยา (Teleology) คือ อะไรที่กำหนดไว้ได้ก่อนการศึกษาว่าจะต้องมี หรือสาเหตุอะไรที่สามารถกำหนดไว้ได้ก่อนล่วงหน้าแล้ว ถือว่าเป็นเรื่องสาเหตุสุดท้าย ซึ่งเป็นเรื่องของปรัชญาไม่ใช่เรื่องของวิทยาศาสตร์ แรดคลิฟ-บราวน์ ให้ความหมายของ ความต้องการจำเป็นว่าเป็นภาวะที่จำเป็นในการคงอยู่ เขาคิดว่าหากกำหนดเช่นนี้แล้ว ความต้องการจำเป็นแบบสากลทั่วไปของมนุษย์หรือของสังคม ก็ไม่มีอยู่ในทฤษฎีแต่จะต้องค้นหาโดยหลักฐานประจักษ์ แต่ละสังคมมนุษย์จะมีความต้องการจำเป็นไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นเวลาวิเคราะห์ สังคมก็สามารถหลีกเลี่ยงได้ว่า ทุกส่วนของวัฒนธรรมมีหน้าที่หรือส่วนของวัฒนธรรมที่ต่างกัน จะต้องมีหน้าที่ต่างกันจะต้องมีหน้าที่เหมือนกันการวิเคราะห์สังคมเชิงหน้าที่มีฐานคติหลายประการคือ

1. ภาวะจำเป็นในการดำรงอยู่ของสังคมอย่างหนึ่ง คือ บุรณาการของส่วนต่างๆอย่างน้อยก็จะต้องมีขั้นต่ำที่สุด แต่จะไม่มีบุรณาการไม่ได้หากจะให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ได้

2. คำว่าหน้าที่ หมายถึง กระบวนการต่างๆที่ดำเนินการไปเพื่อบำรุงรักษาบุรณาการนี้หรือความมั่นคงนี้

3. ผล คือ ส่วนต่างๆของโครงสร้างในแต่ละสังคม จะสามารถแสดงให้เห็นว่า ได้มีส่วนอำนวยความสะดวกแห่งบุรณาการหรือความมั่นคงนี้ได้อย่างชัดเจน การวิเคราะห์

แบบนี้ทำให้เห็นว่า โครงสร้างทางสังคมและภาวะเงื่อนไขที่จำเป็น สิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ของสังคม

แม้ว่า แรคคลิป-บราวน์ พยายามปรับปรุงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ให้ดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหา เพราะ เขาไม่ได้กำหนดว่าสังคมจะต้องมีบูรณาการขนาดไหนจึงจะมีชีวิตอยู่ได้ ไม่ได้กำหนดคำจำกัดความปฏิบัติการ นอกจากนั้นยังทำให้เกิดปัญหาใหม่จากแนววิเคราะห์ของเขา ที่สรุปว่า การเกิดโครงสร้างทางสังคมอะไรใหม่ๆขึ้นมา ก็เพราะ ความบูรณาการของสังคมซึ่งไม่จำเป็นเสมอไป แต่ก็ยอมรับว่า บาวส์ ได้มีส่วนช่วยพัฒนาทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่คนหนึ่ง

สำหรับ มาลินนอฟสกี เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ได้ทดลองนำเอาหน้าที่นิยมมาใช้กับอินทรีย์นิยม หลักความคิดในการวิเคราะห์สังคม คือ องค์ประกอบต่างๆของวัฒนธรรมทุกส่วนทำหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์และวัฒนธรรม “ทัศนะของหน้าที่นิยมที่มีต่อวัฒนธรรมเน้นหลักสำคัญที่ว่าประเพณีทุกอย่าง วัฒนธรรมทุกอย่าง ความคิดทุกความคิด ความเชื่อทุกความเชื่อของวัฒนธรรม สนองตอบความต้องการจำเป็นหรือทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง มีหน้าที่จะต้องทำหรือเป็นตัวแทนของส่วนที่จะขาดเสียไม่ได้ในวัฒนธรรมนั้น”

จุดเด่นในความคิดหน้าที่นิยมของ มาลินนอฟสกี อยู่ที่แนวโน้มส่วนลด (Reductionistic Tendencies) คือ แนวการวิเคราะห์ของเขาจะเริ่มมีความต้องการจำเป็นของแต่ละคน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และการมีลูกหลาน เนื่องจากความต้องการของมนุษย์แต่ละคนนี้ จึงต้องมีการรวมตัวกันเป็นชุมชนหรือกลุ่มสังคม หรือแม้แต่การสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้นก็ด้วยสาเหตุอันเดียวกัน แต่สัญลักษณ์ทำหน้าที่ควบคุมให้บุคคลต้องปฏิบัติหรือกระทำตามแบบที่กำหนด เพื่อให้สามารถสนองความต้องการจำเป็นได้อย่างเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน การตั้งกลุ่มหรือชุมชนและวัฒนธรรมขึ้นใหม่ก็เป็นสาเหตุให้ต้องมีกลุ่มหรือชุมชนที่ซับซ้อนขึ้นไปสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นมานั้นอีกทอดหนึ่ง วนเวียนไปเช่นนั้นจากแนวความคิดนี้ทำให้เห็นความต้องการจำเป็นในวัฒนธรรมตามแนวของมาลินนอฟสกี คือ

1. ประเภทที่สืบเนื่องมาจากชีววิทยา
2. ประเภทที่เกิดจากความต้องการทางจิตวิทยา
3. ประเภทความต้องการอนุกรม

เพื่อบำรุงรักษาองค์การหรือวัฒนธรรมที่สนองความต้องการประเภทแรกไว้ คือ โครงสร้างต่างๆ เกิดขึ้นมาเนื่องจากความต้องการจำเป็นทางชีวภาพ ทางจิตวิทยาและทางวัฒนธรรม เมื่อใช้การวิเคราะห์แนวนี้แล้ว ก็ทำให้มาลินนอฟสกีสามารถใช้คำอธิบายแบบส่วนลด (Reductionism) ได้ว่า ทำไมโครงสร้างต่างๆในสังคมจึงมีอยู่และดำรงอยู่ต่อไป

ความคิดของมาลินอฟสกีไม่เพียงแต่เป็นเรื่องอันตรวิทยาเท่านั้น แต่เป็นเรื่องซ้ำซ้อน เพราะ วัตถุประสงค์เดิมมีอยู่เพื่อสนองความต้องการจำเป็นของตัววัฒนธรรม ในขณะที่ตัววัฒนธรรมมีอยู่เพื่อสนองความต้องการทางชีววิทยาและจิตวิทยา การให้เหตุผลแบบบงกชทาง เช่นนี้เป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อใช้การให้เหตุผลแบบอันตรวิทยาผสมกับฐานคติส่วนลด ซึ่งปัญหานี้มักโครงสร้างหน้าที่นิยมสมัยใหม่สามารถแก้ไขได้

แนวความคิดโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ของพาร์สัน

แนวความคิดของพาร์สันประกอบด้วย คตินิยมด้านปรัชญา 3 ด้าน คือ

1. อรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) คือ เป้าหมายของการกระทำทั้งหลายอยู่ที่ความสุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมาก
2. ปฏิฐานนิยม (Positivism) อยู่ที่ว่า อะไรที่ทดสอบได้จึงจะเป็นจริง
3. จิตนิยม (Realism) หรืออุดมการณ์นิยม คือ ความเป็นจริงเป็นสิ่งสมบูรณ์ในตัว อาจเป็นมโนคติหรือเป็นจิตก็ได้

ความคิดของพาร์สันกว้างขวางมาก โดยสรุปได้ดังนี้

1. กลวิธีการสร้างทฤษฎีสังคมวิทยาของพาร์สัน

พาร์สันยึดกรอบความคิดที่เรียกว่า Analytical Realism เป็นแนวในการสร้างทฤษฎีสังคมวิทยา เขาได้ใช้กรอบนี้ในการสร้างทฤษฎี โครงสร้างของการกระทำทางสังคม (The Structure of Social Action) พาร์สันเห็นว่า ทฤษฎีต่างๆในสังคมวิทยานั้นจะต้องพยายามใช้สิ่งกีดขวางจำนวนหนึ่งที่เป็นตัวแทนด้านต่างๆของสภาพวัตถุวิสัยของสังคม สิ่งกีดขวางเหล่านี้จะต้องไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง แต่จะต้องสอดคล้องกับแก่นของปรากฏการณ์เหล่านั้น แยกปรากฏการณ์เหล่านั้นออกจากกันได้ และเมื่อนำมารวมกันจะเป็นตัวแทนของความเป็นจริงทางสังคม

ลักษณะเด่นของกรอบความคิดของพาร์สัน อยู่ที่วิธีการใช้สิ่งกีดขวางเหล่านี้ในการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยา ซึ่งเป็นโลกแห่งความเป็นจริง สิ่งที่เขาหวังคือกลุ่มสิ่งกีดขวางที่จัดเป็นระบบสำหรับวิเคราะห์ ซึ่งแสดงลักษณะสำคัญและเป็นระบบของจักรวาล โดยไม่ต้องมีข้อมูลประจักษ์มากมาย ทฤษฎีจะทำหน้าที่เบื้องต้นในการจัดชั้นแบ่ง ประเภทปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนลักษณะสำคัญของการจัดระเบียบปรากฏการณ์เหล่านี้

ยิ่งกว่านั้นพาร์สันยังเน้นด้วยว่า ประพจน์เกี่ยวกับการมีอยู่หรือสภาพการณ์ข้อความสัมพันธ์และข้อความเชิงเหตุ (Associational and Causal Statements) อาจไม่เป็นตัวแทนความจริงของโลกทางสังคม จนกว่าจะได้มีการจัดชั้นในเชิงสิ่งกีดขวางของจักรวาลให้ได้เสียก่อน

โรเบิร์ต เมอร์ดัน (ค.ศ. 1910 – 2003) ได้จำแนกหน้าที่ทางสังคม ดังนี้คือ หน้าที่หลัก (Manifest) หน้าที่รอง (Latent) หน้าที่ที่ไม่พึงปรารถนา (Dysfunctional) หน้าที่ของ บางโครงสร้างของสังคมอาจมีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ แต่ขณะเดียวกันคนบางส่วนอาจได้รับประโยชน์เพียงน้อยนิดหรืออาจไม่ได้รับผลประโยชน์เลย ซึ่งรวมไปถึงอาจจะมีคนบางกลุ่มหรือบางส่วนของสังคมได้รับผลเสียจากการทำงานของโครงสร้างสังคมนั้นก็ได้

แนวคิดโครงสร้าง-หน้าที่นิยมของเมอร์ตัน

โรเบิร์ต เมอร์ดัน ความคิดของเขาสรุปได้ 3 เรื่อง คือ

1. ความเป็นเอกภาพเชิงหน้าที่ของระบบสังคม (Functional Unity of Social System) บูรณาการเป็นความต้องการจำเป็นพื้นฐานของระบบสังคมจริงหรือไม่ ปัญหาอยู่ที่ว่าบูรณาการระดับไหนที่สังคมต้องการเพื่อให้สังคมอยู่ได้ ปัญหานี้ควรมีการศึกษาตัดสินกันด้วยข้อมูลสนามแต่ละสังคมอาจต้องการบูรณาการระดับต่างกัน

2. ความเป็นสากลเชิงหน้าที่ของสิ่งต่างๆทางสังคม (Functional Universality of Social Items) มักคิดว่าถ้าวัตถุใดมีอยู่ในระบบสังคมแล้วจะต้องถือได้ว่าสิ่งนั้นมีหน้าที่ คือมีผลทางบวกต่อบูรณาการของระบบสังคม ทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อน เมอร์ดันบอกว่าควรศึกษาให้รู้ว่าแต่ละสิ่งทางสังคมมีหน้าที่หรือประโยชน์จริงหรือไม่ เมอร์ดันคิดว่า (1) ของแต่ละอย่างทางสังคมอาจไม่มีหน้าที่ต่อสังคมก็ได้ และ (2) ของทางสังคมบางอย่างอาจมีหน้าที่หรือไม่มีหน้าที่ชัดเจน ของบางอย่างอาจมีหน้าที่หรือไม่มีหน้าที่อย่างแอบแฝงก็ได้

สรุปได้ว่า สิ่งทางสังคมอาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

- 1) มีหน้าที่ชัดเจน
- 2) มีหน้าที่แฝง
- 3) ไม่มีหน้าที่ชัดเจน
- 4) ไม่มีหน้าที่อย่างแอบแฝงต่อบุคคล กลุ่มบุคคล สังคมและ

วัฒนธรรม

3. ความขาดไม่ได้ของสิ่งต่างๆเชิงหน้าที่ในสังคม (Indispensibility of Functional Items for Social System) สิ่งทางสังคมบางอย่างเป็นสิ่งที่ไม่ได้สำหรับสังคม ถ้าขาดแล้วทำให้สังคมแตกสลาย เมอร์ดันจึงชี้ให้เห็นว่านั่นเป็นความเชื่อที่ผิดเพราะสังคมอาจใช้สิ่งทางสังคมอื่นมาทดแทนได้ เขาจึงเสนอความคิดเรื่อง ตัวเลือกเชิงหน้าที่และตัวทดแทนเชิงหน้าที่ สรุปข้อคิดใหม่ของเมอร์ตัน ที่เพิ่มเติมให้กับทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ในส่วนนี้ก็คือ สิ่งทางสังคมบางอย่างอาจมีสิ่งที่ทำเทียมกันมาทำหน้าที่ได้ บางอย่างเอาสิ่งอื่นมาทดแทนที่เดิมได้

1.2.2 ทฤษฎีปรัวรรตนิยม

ประเภทของทฤษฎีปรัวรรตนิยม (Exchange Theory)

ทฤษฎีปรัวรรตนิยมแบ่งกว้างๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่พัฒนามาจากความรู้ด้านจิตวิทยาพฤติกรรม เรียกว่า “ปรัวรรตนิยมพฤติกรรม” (Exchange Behaviorism) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนระหว่างคนสองคนหรือกลุ่มคนขนาดเล็ก ได้ชื่อว่าเป็น การแลกเปลี่ยนระดับบุคคล (Individualistic Exchange)

2. ประเภทสืบสาวความคิดมาจากมานุษยวิทยา เรียกว่า “ปรัวรรตนิยมเชิงโครงสร้าง” (Exchange Structuralism) ซึ่งการแลกเปลี่ยนประเภทนี้เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างคนหมู่มาก คู่แลกเปลี่ยนไม่จำเป็นต้องเห็นหน้ากัน จึงอาจเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า การแลกเปลี่ยนรวมหมู่ (Collective Exchange)

1) ประเภทที่พัฒนามาจากความรู้ด้านจิตวิทยาพฤติกรรม

การแลกเปลี่ยนระดับบุคคล (Individualistic Exchange)

ก่อนจะกล่าวถึงทฤษฎีของ จี.ซี.โฮมส์ (G.C. Homans) ลักษณะทั่วไปของการแลกเปลี่ยนระดับบุคคล หลักการแลกเปลี่ยนระดับนี้ดังต่อไปนี้

1. ในสถานการณ์ใดๆ สิ่งมีชีวิตจะก่อพฤติกรรมที่ให้ผลตอบแทนมากที่สุด และขณะเดียวกันให้ผลร้ายน้อยที่สุด

2. สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำพฤติกรรมในอดีตที่ให้ผลตอบแทนงาม

3. สิ่งมีชีวิตจะประพฤติซ้ำกับสถานการณ์ที่คล้ายกับในอดีต ซึ่งให้ผลตอบแทนงาม

4. สิ่งทีกระตุ้นที่ในอดีตให้ผลตอบแทนงาม จะก่อให้เกิดพฤติกรรมทำนองเดียวกับอดีตอีก

5. การประพฤติซ้ำจะเกิดขึ้นต่อไปเรื่อยๆ ราบที่มันยังให้ผลตอบแทน

6. สิ่งมีชีวิตจะแสดงความโกรธ หาพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งในอดีตเคยก่อผลตอบแทน แต่ปัจจุบันไม่ก่อผลตอบแทนเช่นนั้นอีก

7. สิ่งมีชีวิตยังได้รับรางวัลจากพฤติกรรมเฉพาะอย่างใดมากชิ้นเท่าใด พฤติกรรมนั้นก็ลดค่าลงเพียงนั้น และสิ่งมีชีวิตนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะพฤติกรรมแบบอื่น เพื่อหารางวัลอย่างอื่นไป

หลักการเหล่านี้ใช้การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล คนหนึ่งแลกเปลี่ยนสิ่งใด (วัตถุหรือไม่ใช่วัตถุ) กับอีกคนหนึ่ง หรือนั้นการแสดงพฤติกรรมของคนๆ หนึ่งที่แสดงต่ออีก

คนหนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่ง หรือการแสดงพฤติกรรมเป็นการตอบโต้สิ่งเร้าอย่างหนึ่ง พฤติกรรมที่แสดงออกไปแล้วให้ผลดี จะเรียกว่ารางวัลตามศัพท์จิตวิทยาหรือผลตอบแทนตามแนวเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมนั้น ก็จะประพฤติซ้ำอีก ทำเช่นนั้น ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงระดับหนึ่ง การกระทำนั้นก็ลดค่าลง (เรื่องของจิตใจ) ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงการกระทำไม่ทำซ้ำแบบเดิม เปลี่ยนไปทำแบบอื่นหารางวัลแบบอื่น

คำว่าสิ่งมีชีวิต ในหลักการหมายถึงคนทั่วไป มนุษย์จึงเป็นสมาชิกของสังคมมนุษย์ในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง คำว่า รางวัลและผลร้าย ก็คือ สังกัปนิยมของจิตวิทยาทั่วไป สิ่งแลกเปลี่ยน อาจเป็นวัตถุสิ่งของหรือไม่ใช่วัตถุสิ่งของ เช่น ความรัก ความเห็นใจ การปลุกปลอบใจ ชื่อเสียง เกียรติยศ อำนาจ ตำแหน่ง

ปรัวรรตนิยมของโฮมันส์ (Homans)

ผลงานของ โฮมันส์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประพจน์ระดับต้น (First-order Abstraction) กับอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า ประพจน์ระดับสูง (Higher-order Proposition) สามารถใช้อธิบายองค์การสังคมแบบต่างๆ ขนาดต่างๆ ได้กว้างขวางขึ้น

ประพจน์ระดับต้นมี 10 ข้อ ดังต่อไปนี้

1) หากความถี่ของการกระทำระหว่างกันของคน 2 คน หรือมากกว่า 2 คน เพิ่มขึ้นระดับของความชอบพอกันก็จะสูงขึ้นหรือกลับกัน

2) การเพิ่มขึ้นของความรู้สึกชอบพอกันของคน จะแสดงออกด้วยการเพิ่มการกระทำระหว่างกันหรือกลับกัน

3) การกระทำระหว่างกันของคนยิ่งบ่อยมากขึ้นเพียงใด ความคล้ายคลึงกันของการกระทำและความรู้สึกก็ยิ่งเพิ่มขึ้นหรือกลับกัน

4) คนยังมีตำแหน่งในกลุ่มสูงเพียงใด เขาก็ยิ่งกระทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มมากขึ้นเพียงนั้นหรือกลับกัน

5) คนยังมีตำแหน่งทางสังคมสูงมากเพียงใด เขาก็ยังมีขอบเขตของการกระทำกว้างขวางขึ้นเพียงนั้น

6) คนยังมีตำแหน่งทางสังคมสูงมากเพียงใด จำนวนคนที่จะเป็นผู้ริเริ่มการกระทำให้เขา ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ก็จะยิ่งมีมากขึ้นเพียงนั้น

7) ยังมีตำแหน่งทางสังคมสูงขึ้นมากเพียงใด จำนวนคนที่จะต้องริเริ่มกิจกรรมให้โดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น

8) คนยังมีตำแหน่งทางสังคมใกล้เคียงกันมากเพียงใด เขาก็จะยิ่งมีการกระทำระหว่างกันบ่อยมากขึ้นเพียงนั้น

9) คนยิ่งมีการกระทำระหว่างกันถี่มากขึ้นเพียงใด ขณะที่ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ริเริ่มการกระทำระหว่างกันมากกว่าใคร ความชอบพอกันก็จะยิ่งมีมากขึ้น และจะมีความสะดวกใจในการที่คนเหล่านี้จะรวมอยู่ในวงเดียวกัน

10) เมื่อคนสองคนมีการกระทำระหว่างกัน หากคนหนึ่งทั้งสองยังเป็นผู้ริเริ่มการกระทำระหว่างกันให้อีกคนหนึ่งมากขึ้นเพียงใด อีกคนหนึ่งจะยิ่งเพิ่มความเคารพ (ศรัทธา) มากขึ้นเพียงนั้น และจะยิ่งพยายามลดความถี่ของการกระทำระหว่างกันให้น้อยลงเพียงนั้น ประพจน์ระดับสูง เป็นนามธรรมสูงขึ้นไป ประพจน์ระดับสูง 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1) หากในอดีตมาสถานการณ์กระตุ่นเฉพาะอย่างหนึ่งเป็นต้นเหตุให้การกระทำของคนๆหนึ่งได้รับรางวัลแล้ว และหากมีสถานการณ์กระตุ่นทำนองเดียวกันมีอยู่ในปัจจุบัน คนๆนั้นก็กระทำอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับในอดีตอีก

2) ภายในเวลาจำกัดระยะเวลาหนึ่ง หากการกระทำของคนหนึ่งเป็นประโยชน์กับอีกคนหนึ่งมากเพียงใด ผู้ได้รับประโยชน์ก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นบ่อยขึ้นเพียงนั้น

3) ยิ่งการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของคนคนหนึ่งเป็นประโยชน์ต่อคนอื่นคนหนึ่งมากเพียงใด เขาก็จะยิ่งทำกิจกรรมที่ได้รับประโยชน์นั้นบ่อยเพียงนั้น

4) ยิ่งบุคคลหนึ่งได้รับการกระทำอันเป็นประโยชน์จากอีกบุคคลหนึ่งบ่อยมากเพียงใด บุคคลนั้นจะยิ่งรู้สึกว่าการกระทำนั้นมีค่าลดน้อยลงเพียงนั้น

5) ยิ่งบุคคลหนึ่งมีความรู้สึก ว่า กฎเกณฑ์การแลกเปลี่ยนไม่ยุติธรรมแก่เขามากขึ้นเพียงใด เขาก็จะแสดงกิริยาอย่างหนึ่งที่เราเรียกว่า โกรธมากขึ้นเพียงนั้น

จึงเห็นได้ว่า ประพจน์เหล่านี้เป็นเรื่องการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล 2 คน 3 คน หรือมากกว่านี้เล็กน้อย ที่เห็นหน้ากัน ติดต่อกัน โดยตรง จึงเป็นเรื่องของพฤติกรรมนิยม หรือจิตวิทยาสังคม ผิดกับการแลกเปลี่ยนขนาดใหญ่ เป็นนามธรรมมากกว่า ที่เรียกว่า การแลกเปลี่ยนรวมหมู่ (Collective Exchange) หรือการแลกเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง (Exchange Structuralism)

2) ประเภทสืบสาวความคิดมาจากมานุษยวิทยา

การแลกเปลี่ยนรวมหมู่ เป็นการนำเอาผลงานของ ปีเตอร์ เอ็มเบล มาเป็นตัวแทนของทฤษฎีแลกเปลี่ยนประเภทนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน 1) ชั้นแรกจะกล่าวถึง “หลักการแลกเปลี่ยนแบบรวมหมู่” (Basic Exchange Principles) 2) ทฤษฎีอำนาจ (Power Differentials) ซึ่งเป็นการนำเอาหลักการข้างต้น ไปใช้กับด้านหนึ่งของชีวิตสังคม

หลักการแลกเปลี่ยนรวมหมู่เบื้องต้น

ทฤษฎีแลกเปลี่ยนของเวลามีลักษณะเป็นการรวมสังกัปทางสังคมวิทยาจำนวนมากเข้าด้วยกัน โดยมุ่งตอบคำถามเชิงทฤษฎีที่ว่า องค์การสังคม (Social Organization) เกิด ดำรงอยู่เปลี่ยนแปลงปลดแอกสลายได้อย่างไรและด้วยเหตุผลใด ฐานคติทั่วไปเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนที่เขายึดถือก็หนีไม่พ้นเรื่องทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ชีวิตสังคมที่กล่าวถึงนี้เป็นเสมือน “ตลาดสินค้า” ที่มีแม่ค้าและลูกค้าต่อรองราคาสินค้ากัน แม่ค้าพยายามขายให้ได้ราคา ขณะที่ลูกค้าพยายามต่อราคาให้ได้ถูกลง กระนั้นก็ดี เบลา เชื่อว่า มนุษย์ไม่ได้ยึดหลักอรรถประโยชน์นิยมอย่างเคร่งครัดตายตัว แต่มนุษย์เป็น “สัตว์เศรษฐกิจก้าวหน้า” (Advanced Economic Man) ที่

1) ไม่ได้มุ่งแต่จะบรรลุเป้าหมายใดหนึ่งแล้วจะทิ้งเป้าหมายอื่นทั้งหมด

2) ชอบอะไรไม่คงที่

3) ไม่เคยมีข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกต่างๆ อย่างสมบูรณ์

4) มีข้อจำกัดทางสังคมในการเลือกทางออกหนึ่งใดนอกจากนั้น

มูลค่าของสินค้าในตลาดก็ไม่สามารถกำหนดได้ด้วยมาตรวัดแบบเดียวกัน (เช่นคิดเป็นเงิน) หากสามารถวัดด้วยมาตรอื่น (เช่น พอใจ ถูกใจ ตรงกับวัตถุประสงค์ที่จะใช้) ได้อีกด้วย ดังนั้น หลักเศรษฐศาสตร์ที่เบลานำมาเป็นแนวในการสร้างทฤษฎีแลกเปลี่ยนของเขา จึงก้าวหน้ากว่าเศรษฐศาสตร์คลาสสิก

หลักการแลกเปลี่ยนเบื้องต้นของเบลตามที่เทอร์เนอร์ถ่ายทอดมาอีกต่อมามีดังต่อไปนี้

1. ยิ่งบุคคลคาดหวังว่าจะได้ กำไร จากการกระทำกิจกรรมเฉพาะใด เขาก็ยังมีแนวโน้มจะทำกิจกรรมนั้นมากขึ้น

สังกัปสำคัญสองสังกัปในการนี้ คือ กำไร (Profit) และกิจกรรม (Activity) กำไร คือ ราคาขายได้ลบด้วยต้นทุนสำหรับสินค้าชนิดนั้น ซึ่งเป็นเศรษฐศาสตร์ความรู้ทั่วไป เบลาใช้ใน กำไรที่คาดหวัง (Expected Profit) คือ รางวัลที่คาดว่าจะได้รับจากการทำกิจหนึ่งใดให้ผู้อื่น ซึ่งจะเป็นผู้ให้รางวัล สังกัปคือ กิจกรรม เบลานั้น กิจกรรมแลกเปลี่ยน (Exchange Activities) หมายถึง พฤติกรรมที่มุ่งเป้าหมายเฉพาะใดหนึ่ง หรือมุ่งรางวัลใดหนึ่งและเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและผู้กระทำการเลือกทางเลือกต่างๆ

2. ยิ่งบุคคลได้ทำการแลกเปลี่ยนรางวัลกับอีกบุคคลหนึ่งบ่อยมากขึ้นเพียงใด โอกาสที่จะผูกพันระหว่างกันจะเกิดขึ้นก็ยังมีมากขึ้นและความผูกพันนี้จะกำกับกิจกรรมแลกเปลี่ยนของทั้งสองที่ตามมาทีหลัง

3. ยิ่งความผูกพันต่างตอบแทนถูกฝ่าฝืนมากยิ่งขึ้นเพียงใด คู่สัมพันธ์ผู้เสียประโยชน์ก็จะแสดงสิทธิทานุมติทางลบมากยิ่งขึ้นเพียงนั้น
4. บุคคลยิ่งได้รับรางวัลที่คาดหวังไว้จากการกระทำเฉพาะใด บ่อยมากขึ้นเพียงใด บุคคลก็ยิ่งลดคุณค่าของกิจกรรมเฉพาะนั้นลงพร้อมทั้งยิ่งลดการกระทำกิจกรรมเฉพาะนั้นลงด้วย
5. ยิ่งความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนมีความมั่นคงมากขึ้นเพียงใด ความเป็นไปได้ที่จะใช้บรรทัดฐานแห่งการแลกเปลี่ยนอย่างยุติธรรมก็จะยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น
6. ยิ่งมีการปฏิบัติตามบรรทัดฐานแห่งความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนน้อยลงไปเท่าใดคู่สัมพันธ์ที่ไม่ได้รับความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนก็จะยิ่งใช้สิทธิทานุมติทางลบต่ออีกฝ่ายหนึ่งมากขึ้น
7. ยิ่งความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเกิดความสมดุลและความมั่นคงขึ้นในบางหน่วยสังคมก็ยิ่งเป็นไปได้มากกว่าความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนในหน่วยสังคมอื่นจะไม่สมดุลและไม่มั่นคง

1.2.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory)

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมในที่นี้จะกล่าวถึงสาเหตุของการแพร่กระจาย โดยเกิดขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงที่ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionism) ของ เอ็ดเวิร์ด บี เทเลอร์ (Edward B. Tylor) และ ลีวิส เอช.มอร์แกน (Lewis H. Morgan) กำลังโด่งดัง สามารถรวบรวมแนวคิดในเรื่องนี้เป็นกลุ่มๆ ที่เน้นอิทธิพลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) ต่อการเปลี่ยนแปลง ได้ดังนี้สำนักอังกฤษ (British School) สำนักเยอรมัน (German School) และสำนักอเมริกัน (American School)

สำนัก อังกฤษ (British School) นักมานุษยวิทยากลุ่มแรกเป็นชาวอังกฤษ นำโดย สมิท (G. Elliot Smith), เพอร์รี่ (William j. Perry) และริเวอร์ส (W.H.R. Rivers) ปฏิเสธแนวคิดที่ว่าวัฒนธรรมต่างเกิดได้เองด้วยตัวเองไม่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งในสำนักนี้มีความเห็นว่าคนมีลักษณะทางชีวภาพพื้นฐานเหมือนกัน ดังนั้น ถ้าคนจะสร้างวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกัน วัฒนธรรมก็ต้องเหมือนกัน กันในส่วนพื้นฐาน แต่ความแตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน นักมานุษยวิทยากลุ่มนี้เสนอว่า อารยธรรมชั้นสูงมีจุดกำเนิดในประเทศอียิปต์ แล้วจึงแพร่กระจายไปยังส่วนต่างๆ ของโลก กลุ่มและชนชาติต่างๆ ซึ่งมีการติดต่อหรือค้าขายกับชาวอียิปต์ ได้นำเอาความรู้ด้านเกษตรกรรม การทำภาชนะ การหลอมเหล็ก การทอผ้า และการก่อสร้างไปใช้ ทำให้ศิลปวิทยาแขนงต่างๆ แพร่กระจายไปยังส่วนต่างๆ ของโลก

สำนักเยอรมัน (German School) นักมานุษยวิทยาสนใจในแนวคิด เรื่อง การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมัน และออสเตรีย เช่น ฟริตซ์ เกรบ (Fritz Graeb) และวิลเฮล์ม ชมิดท์ (Wilhelm Schmidt) โดยสำนักนี้มีแนวคิดที่ มนุษย์ไม่ชอบสร้าง วัฒนธรรมขึ้นมาเอง แต่ชอบยืมวัฒนธรรมจากเพื่อนบ้าน วัฒนธรรมนั้นเมื่อแพร่กระจายไป วัฒนธรรมที่ปลายทางจะต้องเหมือนกับวัฒนธรรมต้นกำเนิดไม่มากก็น้อย อาจเหมือนในเชิง ปริมาณหรือรูปลักษณะ ซึ่งอาจเกิดจากการอพยพย้ายถิ่นของผู้คน และเป็นแนวคิดที่เน้นการหยิบยืม (Borrowing) ทางวัฒนธรรมมากกว่าการสร้างวัฒนธรรมใหม่ (Invention) นักมานุษยวิทยาในกลุ่มนี้ เสนอว่า จุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมนั้นมิได้มีเพียงจุดเดียว หากมีหลายจุด แต่ละจุดก็แพร่กระจาย วัฒนธรรมของตนออกไปรอบๆ เป็นวงกลม เรียกว่า Culture Circle หรือ Kulturkreis ดูเหมือนว่า ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของนักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่ม จะวาง สมมติฐานว่า มนุษย์ส่วนใหญ่ในสังคมต่างๆ มักไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ ไม่รู้จักคิดค้นสิ่งใหม่ แต่มักคอยลอกเลียนจากผู้อื่นอยู่เสมอ แนวความคิดของนักมานุษยวิทยาทั้งสองกลุ่มนี้ ได้รับการ โจมตีจากนักมานุษยวิทยาอเมริกันในเวลาต่อมา และเสื่อมความนิยมลง

สำนักอเมริกัน (American School) ค่ายนี้ นำโดย คลาร์ค วิสเลอร์ (Clark Wissler) และ อัลเฟรด โครเบอร์ (Alfred Kroeber) ซึ่งมีความน่าเชื่อถือในแง่ที่ว่า วัฒนธรรมจะ แพร่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (จุดกำเนิด) ไปตามพื้นที่เท่าที่มันจะไปได้ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกัน และยุคสมัยใกล้เคียงกัน ทำให้เราเห็นภาพวัฒนธรรมเป็นกลุ่มๆ และแพร่กระจายไปทุกๆ ที่ที่ไม่มี อุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้นตามสภาพทางภูมิประเทศที่มนุษย์สามารถเดินทางไปถึงได้ ดังนั้น รูปแบบของการกระจายตัวจึงไม่ใช่วงกลม สำนักอเมริกันใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะช่วง 1940-1950 ซึ่งมีการศึกษาชนเผ่าอินเดียแดง และชนกลุ่มน้อยทั้งใน และนอกประเทศที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง

วิธีการศึกษาการแพร่กระจายของสำนักอเมริกันมีดังนี้ คือ

1. ใช้หลักภูมิศาสตร์ คือแกะรอยไปตามเขตพื้นที่ ในวิธีนี้ต้องดู สถานที่อาณาเขตรอยต่อของวัฒนธรรมซึ่งคนมีพฤติกรรมแบบผสมผสาน กัน ภูมิประเทศ โดยรอบ ซึ่งปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวจะช่วยวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบของวัฒนธรรม
2. ใช้ประวัติศาสตร์สืบย้อน วิธีนี้สำคัญมาก และหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย สำหรับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเพราะวิธีนี้จะ ช่วยให้ความเป็นมาของลักษณะ และยุค สมัยของสิ่งที่พบ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการตีความได้มาก
3. การขุดค้นทางโบราณคดี เพราะได้เห็นในสิ่งที่เป็รูปธรรมในแง่ ที่ว่ามันเป็นชนิดเดียวกันหรือไม่ การพิสูจน์ชั้นดิน เนื้อดิน วัสดุที่ใช้ทำสิ่งของ ลวดลาย รูปทรงและ

องค์ประกอบอื่น ชั้นดินและเนื้อวัตถุจะบอกถึงยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ส่วนลักษณะภายนอกจะบอกถึงพฤติกรรมของคนผู้สร้างสิ่งของนั้นๆ ขึ้นมา

4. คู่วิวัฒนาการของวัฒนธรรม เป็นการศึกษาเพื่อดูว่าวัฒนธรรมเติบโตมาอย่างไรมีขั้นตอนอย่างไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง หากใช้วิธีทั้ง 4 ดังกล่าวมาศึกษา วัฒนธรรมจะช่วยให้ทราบได้ว่ามันเป็นวัฒนธรรมเดียวกันหรือไม่ วัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมแม่

หลักของการแพร่กระจาย วัฒนธรรมหนึ่งๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ได้ต้องยึดหลักว่า วัฒนธรรม คือ ความคิด และพฤติกรรม (ผลของความคิด) ที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น ดังนั้น การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. หลักภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เช่น ไม่มีภูเขาสูง ทะเลกว้าง ทะเลทราย หิมะ ป่าทึบ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของคนที่มีวัฒนธรรมติดตัว

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การที่ผู้คนต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันส่วนมาก เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ บ้างก็ต้องการไปเที่ยวเตร่ดูสิ่งแปลกใหม่ แต่ก็ต้องมีเงินทองจึงจะไปเที่ยวถิ่นอื่นได้ คนที่มีเศรษฐกิจดีจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปสังสรรค์กับวัฒนธรรมอื่นได้

3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การสนใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่และความรู้ เป็นต้น การไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง การรู้จักใคร่ และการแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม การไปร่วมปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา และการอพยพโยกย้ายถิ่นเพราะเกิดภัยทางสังคม เช่น เกิดสงคราม และความขัดแย้ง การประสพภัยธรรมชาติ เช่น ข้าวยากหมากแพง แห้งแล้ง และการยึดครองโดยผู้รุกราน เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

4. การคมนาคมที่ดี เป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น ถนนดี พาหนะสำหรับการโดยสาร และการเดินทางในระยะทางไม่ไกลเกินไปนัก ล้วนแล้วแต่เป็นการเร่งการแพร่กระจายที่ดีอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีหรือวิธีการทางการแพร่กระจายนี้ในสมัยต่อๆ มาไม่มีใครได้รับความนิยมมากนัก เพราะมีจุดอ่อนหลายประการ คือไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปยังอีกสังคมหนึ่งได้อย่างไร แหล่งใหม่ยอมรับ ปฏิเสธ และผสมผสานวัฒนธรรมที่แพร่กระจายเข้ามาใหม่กับวัฒนธรรมเก่าได้อย่างไร เป็นการไม่ถูกต้องเสมอไปว่าสังคมหนึ่งจะหยิบยืมวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านเสมอ ตัวอย่างเช่น ไทยไม่ได้รับวัฒนธรรมจาก

เวียดนามแต่กลับไปมีรูปแบบวัฒนธรรมคล้ายของอินเดีย ทั้งๆ ที่ ประเทศไทยอยู่ติดกับประเทศเวียดนามไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าวัฒนธรรมใดแพร่กระจายไปสู่วัฒนธรรมใดเป็นวัฒนธรรมต้นกำเนิด

ซึ่งจากการศึกษาของสำนักอเมริกัน ทำให้สามารถแบ่งเขตวัฒนธรรมออกเป็นกลุ่มๆ ตามยุคสมัยได้ 3 กลุ่ม คือ

วัฒนธรรมดั้งเดิม (Primitive Culture) วัฒนธรรมนี้เป็นวัฒนธรรมพื้นฐาน มีเห็นได้ใน 3 พื้นที่ คือ

(1) วัฒนธรรม Pymies ในแอฟริกา และเอเชีย (พวก Semang และ Sakai)

(2) วัฒนธรรมอาร์ตติก (Arctic Primitives) ได้แก่พวกเอสกีโม และ แอลป์

(3) วัฒนธรรมของเผ่าออสเตรเลียบอร์นิส กับชนเผ่าอื่นๆ ที่คล้ายๆ กัน วัฒนธรรมระดับนี้เป็นวัฒนธรรมในยุคต้นสุดของวิวัฒนาการของวัฒนธรรมของ Morgan และ Tylor

วัฒนธรรมปฐมภูมิ (Primitive Culture) คือวัฒนธรรมขั้นต้น ได้แก่

(1) กลุ่มเก็บผักหักฟันที่ค่อนข้างเจริญ มีกรรมวิธีที่ดีขึ้น ระดับ Horticulture หรือเพาะปลูกขั้นต้น ซึ่งมนุษย์รู้จักใช้เครื่องมือแล้ว

(2) ชนเผ่าเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ (Nomads)

(3) กลุ่มชาวสวนสืบสกุลทางแม่ขั้นต้น (Matrilinal Descent) ได้แก่ การรู้ว่ามิญาติแต่เพียงแม่คนเดียว ยังไม่รู้จักการมีเครือญาติอื่น

วัฒนธรรมทุติยภูมิ (Secondary Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมขั้นเจริญขึ้นแล้ว ซึ่งเป็นระดับที่กำลังจะก้าวมาสู่ยุคศิวิไลซ์ แบ่งเป็น (1) กลุ่มที่เพาะปลูกขั้นสูง (2) เผ่าที่สืบสกุลทางแม่ขั้นสูงขึ้นไป หรือเจริญแล้ว มีระบบระเบียบดีขึ้นกว่าเดิม (3) ชนเผ่าที่สืบสกุลทางพ่อ (Patrilimeal Descent)

นักแพร่กระจายชาวอเมริกันไม่ไปไกลมากเหมือนนักแพร่กระจายชาวยุโรป โดยที่ชาวอเมริกันจะค้นหาแหล่งกำเนิด และการแพร่กระจายของส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมที่เฉพาะคือในหมู่ชาวอินเดียนแดงของทวีปอเมริกาเหนือ นักทฤษฎีประวัติศาสตร์อเมริกัน เช่น โลว์ วิสเลอร์ โครเบอร์ และ โบแอส ต่างเชื่อว่าจะค้นหากฎเกณฑ์ของกระบวนการทางวัฒนธรรมได้ดีที่สุด โดยการสร้างประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่เฉพาะขึ้นมา ความพยายามของนัก

ทฤษฎีดังกล่าวนำไปสู่การกำหนด "เขตวัฒนธรรม" สำหรับทวีปอเมริกาเหนือ และการศึกษาที่เด่นๆ เกี่ยวกับพวกชนดั้งเดิมในทวีปอเมริกาเหนือ หรือพวกอินเดียนแดง

ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas, 1858-1942) เป็นผู้นำของนักมานุษยวิทยาสมัยนั้น วิพากษ์วิจารณ์ทั้งแนวทางนิรนัย (deductive approach) ของนักทฤษฎีวิวัฒนาการและแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมแบบชั้นเล็กชั้นน้อยของนัก ทฤษฎีแพร่กระจายชาวยุโรป และตัวโบแอสเองได้ทำวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา (anthropological fieldwork) อย่างลึกซึ้ง และยาวนานในสังคมต่างๆ ของอินเดียนแดงในอเมริกาเหนือ โบแอสมองเห็นว่าส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรม ไม่ว่าจะป็นหม้อใบหนึ่งหรือพิธีกรรมอย่างหนึ่ง จะต้องถูกเข้าใจโดยพิจารณาถึงวัฒนธรรมทั้งหมด เพราะวัฒนธรรมเป็นระบบที่ส่วนต่างๆ สัมพันธ์กัน เพราะประชากรในสังคมต่างๆ ไม่ได้ยอมรับส่วนใหม่ๆ ของวัฒนธรรมที่เห็นๆ กันอยู่ เมื่อส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่ง ความหมายและรูปแบบจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ในที่สุดมันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนวัฒนธรรมที่มีอยู่ก่อนแล้ว โบแอสให้ความสนใจกับปัจจัยต่างๆ ทางจิตวิทยาและประวัติศาสตร์ ที่มีผลทำให้เกิดความเหมือนหรือความแตกต่างกันในแบบแผนวัฒนธรรมของสังคมเฉพาะแห่ง ต่อมาโบแอสเริ่มเพิ่มความสงสัยเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะค้นพบกฎเกณฑ์ ต่างๆ ที่กำหนดกระบวนการทางวัฒนธรรม และคิดว่าการค้นหาแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมไม่มีประโยชน์อะไร ตัวเขาเองกระตุ้นนักมานุษยวิทยาให้ทำวิจัยสนามทางมานุษยวิทยามากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะค้นหากฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรม ตัวเขาเองผลิตผลงานมากมายเกี่ยวกับอินเดียนแดงของทวีปอเมริกาเหนือสำหรับโบแอสแล้ว สถานภาพของมานุษยวิทยาในฐานะเป็นวิทยาศาสตร์สาขาหนึ่ง จะต้องขึ้นอยู่กับ การเก็บรวบรวมข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณาของวัฒนธรรมเฉพาะแห่งอย่างสมบูรณ์และเป็นวิทยาศาสตร์ไม่ใช่การค้นหาสาเหตุและผลที่เกิดขึ้น ในที่สุดโบแอสถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า เขาลดการพัฒนาวิชามานุษยวิทยาในฐานะเป็นวิทยาศาสตร์สาขาหนึ่ง โดยการต่อต้านการค้นหากฎเกณฑ์ทั่วไปของพัฒนาการทางวัฒนธรรมแต่อย่างไรก็ตาม นักมานุษยวิทยาส่วนมากยอมรับว่าโบแอสช่วยพัฒนาวิชามานุษยวิทยาหลายอย่าง เช่น โดยการที่เขาเปลี่ยนจุดเน้นในมานุษยวิทยาจากการศึกษาส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมที่ถูกนำออกนอกบริบท มาศึกษาวัฒนธรรมในฐานะเป็นระบบที่ส่วนต่างๆ สัมพันธ์กัน โบแอสทำให้มานุษยวิทยาเป็นสาขาที่น่าทึ่ง โดยการเน้นการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา และเป็นการยกระดับมาตรฐานของชาติพันธุ์วรรณาให้สูงขึ้นเพื่อชนรุ่นหลัง ยิ่งกว่านั้นความสนใจในจิตวิทยาของโบแอสทำให้เกิดผลงานในสาขาย่อยของมานุษยวิทยาคือ วัฒนธรรมและบุคลิกภาพ นอกจากนี้ การที่โบแอสย้ำเน้นให้มองวัฒนธรรมโดยค้นหาความหมายที่มีอยู่ในวัฒนธรรมนั้นๆ ได้ทำให้เกิดผลงานใหม่ๆ ทางภาษาศาสตร์ขึ้น รวมทั้งการที่โบแอสเน้นความสำคัญของมโนภาพ "วัฒนธรรมสัมพัทธ์" (Cultural Relativism) คือการไม่นำวัฒนธรรมของ

คนไปเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมอื่นๆ ต้องยอมรับวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรมภายใต้บริบทของสังคมนั้นๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นในงานวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยาด้วย

1.2.4 ทฤษฎีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation Theory)

แนวคิดเรื่องการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม(Assimilation) เป็นนโยบายที่รัฐบาลไทยพยายามใช้เพื่อให้ชนกลุ่มน้อยเข้าผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่ โดยพยายามให้ชนกลุ่มน้อยค่อยๆเปลี่ยนวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีของตน ให้กลมกลืนหรือสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ จนในที่สุดชนกลุ่มน้อยจะไม่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองนโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลไทยที่มีผลต่อชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยได้แก่ “การประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับแรกที่มีสาระสำคัญกำหนดให้ผู้ที่เกิดในพระราชอาณาจักรไทยเป็นคนไทย ไม่ว่าจะมิบิดามารดาเป็นสัญชาติใด”(ขจัดภัย บุษยพัฒน์, 2517.น.52) การที่รัฐบาลกำหนดให้สัญชาติแก่บุคคลที่เกิดในประเทศไทยน่าจะเป็นเพราะรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของสัญชาติว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันทางการเมืองและจิตใจระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลไทยพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดในมาตรการทั้งหลายที่รัฐบาลต้องการผสมกลมกลืน และนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีมาตรการอันแจ่มชัดแสดงให้เห็นถึงการใช้นโยบายรัฐบาลในเรื่องนี้ ซึ่งได้กลายมาเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย

ริชาร์ด เอ็ม.เบอร์กี (Richard M. burkey) (อ้างในศิริรัตน์ แอดสกูล,2542.น. 15) เสนอกระบวนการผสมกลมกลืนว่าจะต้องเกิดจาก 2 ฝ่าย คือ เกิดจากชนกลุ่มน้อยเองและชนกลุ่มใหญ่ เพราะเมื่อชนกลุ่มน้อยต้องอาศัยอยู่อย่างถาวรในประเทศนั้นๆ ก็จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตามค่านิยม บรรทัดฐาน กฎระเบียบต่างๆ ที่สังคมใหญ่บัญญัติขึ้น ชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศก็ต้องสร้างกฎเกณฑ์ขึ้น เพื่อสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการสร้างความผสมกลมกลืนจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม สังคม ประชากร เอกลักษณ์ ฯลฯ เพราะแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน คือเมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนไปเนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่มาประพฤติปฏิบัติ โครงสร้างสังคมก็ต้องเปลี่ยนไป เพื่อรองรับวัฒนธรรมใหม่ เอกลักษณ์ทัศนคติ ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนให้ผสมกลมกลืนด้วย

จอร์จ เอ็ม.ฟอร์ดเตอร์ (George M. Foster) (อ้างในนิยพรรณ วรรณศิริ,2540. น.68) อธิบายถึงการกลืนกลายทางวัฒนธรรมไว้ว่า การกลืนกลายทางวัฒนธรรมคือปรากฏการณ์ที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมมาพบและสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอในระยะเวลาอันยาวนานและต่อเนื่อง และได้มีการหุบยืมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันใช้ ในที่สุดต่างฝ่ายต่างรับเอา

วัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นของตนอย่างแยกไม่ออก จนเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาซึ่งไม่มีร่องรอยของวัฒนธรรมเดิมหลงเหลืออยู่เลย

เอดเวิร์ด เอส. สไปเซอร์ (Edward H. Spicer) และ เอดเวิร์ด จี. บาร์เนอร์ (Edward G. Barnett) (อ้างในนิยพรรณ วรณศิริ, 2540:69) ต่างก็อธิบายไว้ตรงกันว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะจบลงตรงที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันสองวัฒนธรรมถูกกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ไปแล้ว กล่าวคือวัฒนธรรมเดิมถูกเปลี่ยนไปอย่างสมบูรณ์(ตามแนวคิดอุดมการณ์)

การกลืนกลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ใน 2 ระดับ ระดับแรกเป็นการกลืนกลายทางสังคม(social assimilation) ได้แก่การที่คนจากสองวัฒนธรรมรับเอาวัฒนธรรมของฝ่ายตรงข้ามไปเป็นของตนเองหมดสิ้น แต่เป็นการประพฤติปฏิบัติกันภายนอกเท่านั้น ยังไม่ถึงขั้นถึงเนื้อถึงตัวเท่าใด เช่น นาย ก.และนางสาว ข. รู้จักชอบพอกัน คบกันนานๆ ต่างก็ชอบกัน เพื่อที่จะได้ชอบกันยิ่งขึ้น ขึ้นไปก็จะพยายามทำตามใจกันคือเลิกนิสัยเดิมของตนไปทำตามอย่างอีกฝ่าย (ส่วนใครจะเป็นฝ่ายฝืนและใครเป็นฝ่ายปฏิบัติตาม อยู่ที่ปัจจัยแทรกซ้อนอื่นๆ เช่นวัฒนธรรมของใครจะแข็งแรงกว่า ของใครสะดวกดีกว่าใคร และจำนวนคนฝ่ายใดมากกว่า) จนเกิดการเคยชินหลังจากที่ได้ชอบกันและทำถูกใจกันนานๆ เข้า ก็แต่งงานกัน ถึงขั้นแต่งงานกันนี้จะเป็นเรื่องของการกลืนกลายทางชีวภาพ (biological assimilation) ซึ่งเป็นขั้นสูงสุดของปรากฏการณ์ของการกลืนกลายทางวัฒนธรรม หมายความว่า สองวัฒนธรรมกลืนกันจริงๆ อย่างสมบูรณ์เพราะจะมีสมาชิกรุ่นใหม่เกิดขึ้นมาแสดงตนเป็นคนในวัฒนธรรมใหม่อันเกิดจากวัฒนธรรมเดิมสองวัฒนธรรมมารวมกัน การกลืนกลายทางชีวภาพจะเกิดได้ยาก และเกิดได้ในอัตราที่น้อยกว่าการกลืนกลายทางสังคม

1.2.5 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Change Theory)

1) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา จนแทบจะแยกออกจากกันไม่ได้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์จึงยากที่จะแยกออกให้เห็นได้ชัดเจนว่า อะไรคือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และอะไรคือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องเดียวกัน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านบรรทัดฐานและสถานภาพ บทบาท ซึ่งเกิดขึ้นในระบบสังคมหรือโครงสร้างของสังคม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ หรือวิถีแห่งการดำรงชีวิต ซึ่งครอบคลุมวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัตถุและมีชีวิตของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงทั้งสองอย่างจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและ

กัน เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก็จะทำให้วัฒนธรรมของสังคมแห่งนั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย ในทำนองเดียวกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมควบคู่ไปด้วย ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการศึกษาของประชาชน ซึ่งมีแนวโน้มในทางที่ให้เด็กได้ศึกษาถึงชั้นมหาวิทยาลัย ทำให้มหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ในระบบสังคมขยายตัวขึ้น หรือการคิดประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์ ทำให้ความก้าวหน้าในโลกเจริญขึ้นและกลายเป็นยุคเครื่องมืออัตโนมัติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงงานและสำนักงานต่างๆ การประดิษฐ์ซึ่งเป็นผลทางวัฒนธรรมหลายอย่างด้วยกัน เช่น โทรศัพท์ รถยนต์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องบิน เป็นต้น ได้สร้างพื้นฐานการดำเนินงานของบริษัทชั้นนำต่างๆ ขึ้นอันเป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในทำนองเดียวกัน อิทธิพลของสังคมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น การที่สังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ถือว่าเศรษฐกิจสำคัญกว่าเรื่องอื่นๆ ทำให้ระบบค่านิยมในวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวของระบบสังคมทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น การใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ แตกต่างไปจากความเป็นอยู่ในชนบท เป็นต้น (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์, 2521.น.15 – 19)

2) ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

(1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่ง หรือในวัฒนธรรมหนึ่ง เป็นไปอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ

(2) การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้เป็นไปชั่วครั้งชั่วคราว หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเรื่องนั้นๆ โดยลำพัง แต่การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นในลักษณะของลูกโซ่ คือมีผลต่อเนื่องกันไป เมื่อเป็นเช่นนี้ผลของการเปลี่ยนแปลงก็มีแนวโน้มที่จะขยายออกไปในอาณาบริเวณกว้าง หรือแผ่ออกไปทั่วโลก

(3) การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดได้ทุกสถานที่ และมีความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและผลของมันย่อมมีความสัมพันธ์กัน คือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ติดตามมาอีก

(4) การเปลี่ยนแปลงสมัยปัจจุบัน เป็นผลมาจากการวางแผนการเอาไว้หรือเป็นผลที่มีมากขึ้น ในขณะเดียวกันกับการเลิกใช้กระบวนการบางอย่างที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

(5) การเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบกระเทือนถึงประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล และการหน้าที่ทางสังคมอย่างกว้างขวาง คนทุกคนย่อมมีประสบการณ์เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

3) สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เกิดจากสาเหตุสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การสังสมทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่หน่วยต่างๆ ของสังคมได้สังสมวัฒนธรรมติดต่อกันเป็นเวลานาน เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ เป็นเหตุให้วิทยาศาสตร์ในทวีปยุโรปเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยี ทำให้สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากมาย

(2) ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมอื่น การรับและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะสังคมที่อยู่ใกล้ชิดกัน โอกาสที่จะแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมีมากขึ้น เช่น สังคมไทยอยู่ใกล้ชิดกับสังคมจีน การที่ไทยจะยอมรับเอาวัฒนธรรมจากจีนเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว

(3) การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นโดยตรง คือ การที่บุคคลในสังคมได้ติดต่อกับบุคคลในอีกสังคมหนึ่ง ทำให้บุคคลนั้นได้เรียนรู้สิ่งใหม่ แนวความคิดใหม่ แล้วนำมาสู่สังคมของตน เช่น คนไทยไปต่างประเทศหรือคนต่างประเทศมาประเทศไทย ก็จะมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม อันเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมขึ้นได้

(4) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ถ้าสิ่งเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะทำให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงด้วย

(5) ปัจจัยทางประชากร การเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพ ขนาดของประชากร การเพิ่ม การลดจำนวนประชากร การย้ายถิ่น การเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนของเพศชายและหญิง อัตราส่วนของคนหนุ่มและคนสูงอายุ ซึ่งเพิ่มภาวะทางประชากรจะมีผลอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดระเบียบทางสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

(6) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ การผลิต การบริโภค การจำหน่าย และการแบ่งปันผลประโยชน์ รวมทั้งระบบเศรษฐกิจและโครงสร้างทางเศรษฐกิจมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ สังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

(7) ปัจจัยทางการเมือง การเกิดสงคราม หรืออิทธิพลของผู้นำในสังคม เช่น คาร์ล มาร์กซ์ เลนิน มหาตมะคานธี เป็นต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้

(8) ปัจจัยศาสนาและอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์และศาสนาอาจเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น จรรยาแบบ โปรเตสแตนต์ เป็นรากฐานของกำเนิดระบบทุนนิยมในยุโรปตะวันตก เป็นต้น

(9) วิฤติการณ์ในสังคม การเกิดความวุ่นวายและความยุ่งยากในสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้ เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ ภัยธรรมชาติ โรคระบาด เป็นต้น

(10) ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้า วิจัย และประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในสังคมเสมอ เป็นสาเหตุสำคัญให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและในทุกๆ ด้านทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ

(11) ปัจจัยทางจิตวิทยา นักจิตวิทยาเชื่อว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องมาจากความรู้สึกรักของมนุษย์ในสังคมที่ชอบการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ชอบค้นคว้าสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ชอบหาประสบการณ์ใหม่ จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้น

(12) ความสนใจและความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม จนกลายเป็นประชามติหรือเสียงส่วนใหญ่ ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น ประชาชนนัดประชุมกันเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือให้มีไฟฟ้า ประปา จนรัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือตามที่ต้องการ

4) รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีรูปแบบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงแบบวัฏจักร คือ สังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงเป็น วัฏจักรหรือหมุนเวียนเป็นวงกลมสลับกันระหว่างความเจริญรุ่งเรืองกับความเสื่อมถอย เช่น อาณาจักรบางอาณาจักรเคยมีอำนาจยิ่งใหญ่แล้วค่อยๆ หดอำนาจลง และอาจฟื้นกลับสู่ความรุ่งเรืองได้อีกครั้ง เช่น อียิปต์ จีน อินเดีย กรีก โรมัน สเปน และอังกฤษ เป็นต้น หรือการหมุนเวียนกันขึ้นครองอำนาจระหว่างกลุ่มชนชั้นนำประเภทอนุรักษนิยม กับกลุ่ม หัวก้าวหน้า เป็นต้น

(2) การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ คือ สังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความก้าวหน้าหรือความซับซ้อนมากขึ้นเสมอ เช่น จากสังคมดั้งเดิมเป็นสังคมสมัยใหม่ จากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง จากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคมเทวนิยม เป็นสังคมแบบวิทยาศาสตร์ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.น.183 – 185)

5) กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จะขึ้นอยู่กับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของมนุษย์ ซึ่งมีกระบวนการอีกหลายอย่างที่มียุทธพลต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของความคิดของมนุษย์ คือ (ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2526.น.19)

(1) การขอยืมวัฒนธรรมของสังคมอื่น (Cultural Borrowing) เป็นการยืมหรือรับเอาแนวความคิด ค่านิยม เทคโนโลยี และวัตถุต่างๆ ของสังคมอื่น เข้ามาใช้โดยพิจารณาว่าวัฒนธรรมเหล่านั้น มีความเหมาะสมกับสังคมของเราหรือไม่ เช่น การที่สังคมไทยรับเอาเทคนิคการผลิตสินค้าโดยเครื่องจักร เข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการผลิตสินค้าในประเทศไทยอย่างมาก

(2) การประดิษฐ์ (Invention) เป็นการนำเอาความรู้ทางเทคโนโลยี หรือความรู้ทางวิชาการที่มีอยู่แล้วมาผสมผสานกับความรู้ใหม่ แล้วนำเอาประดิษฐ์เป็นของใหม่ขึ้นมา เช่น การนำเอาเครื่องยนต์ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาไปใส่ในเรือ ทำให้เกิดการประดิษฐ์เรือยนต์ขึ้นมา เป็นต้น นอกจากนี้จะมีการประดิษฐ์ทางด้านวัตถุแล้ว ก็ยังมีการประดิษฐ์ทางด้านสังคม เช่น การจัดตั้งรัฐบาล วัฒนธรรมและการเมือง เป็นต้น การประดิษฐ์เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป และมีการผสมผสานปรับปรุงที่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมมนุษย์มีความต้องการไม่สิ้นสุด

(3) การค้นพบ (Discovery) หมายถึง การค้นพบข้อเท็จจริงที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน หรือเป็นการค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้ว และสามารถนำเอาสิ่งที่ค้นพบนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้ เช่น การค้นพบแก๊สในอ่าวไทย การค้นพบหินน้ำมันในจังหวัดตาก ฯลฯ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยมาก การค้นพบเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาก เพราะผลของการค้นพบในด้านต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้ในสังคม จึงทำให้ความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก

(4) การกระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) หมายถึง การที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งกระจายไปสู่สังคมอื่น ส่วนใหญ่ของการกระจายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มักจะมีสาเหตุมาจากการกระจายของวัฒนธรรมของสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง หรือการกระจายกันภายในสังคมนั้นก็ได้ เช่น การที่คนไทยนำเอาจิ้งหะดงเพิ่มโป ซึ่งเป็นจิ้งหะคนตรี

ของภาคใต้ มาดัดแปลงและนำมาใช้กันทั่วประเทศ การกระจายทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ตัวอย่างการกระจายทางวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาสู่สังคมไทย เช่น การรับเอาเครื่องแต่งกายชุดสากลของผู้ชายไทย หรือการนุ่งกระโปรงของหญิงไทย เป็นต้น

(5) นวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ (Innovation) หมายถึง พฤติกรรมหรือสิ่งของซึ่งเป็นที่สร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยไม่เคยมีมาก่อน มีรูปแบบหรือปริมาณแตกต่างกันไปจากเดิม

6) ประเภทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

นักสังคมวิทยาแบ่งประเภทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แตกต่างกันไปตามหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทาง ดังนี้

1 การแบ่งตามแหล่งที่มาของปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงจากภายใน (Endogenous Change) เช่น จากการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการผลิตใหม่ขึ้นในสังคมนั้นเอง หรือการต่อสู้ขัดแย้งระหว่างกลุ่มในสังคม หรือการริเริ่มดำเนินการเปลี่ยนแปลงจากชนชั้นนำ เป็นต้น

(2) การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (Exogenous Change) เช่น การรับเอาเทคโนโลยีจากภายนอกสังคม การล่าอาณานิคมของประเทศจักรวรรดินิยม การเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกนี้ บางครั้งก็โดยสมัครใจ และเลือกสรร โดยสังคมที่เปลี่ยนแปลง บางครั้งก็เป็นการบังคับ (บุญเดิม พันรอบ, 2528.น.225)

2 การแบ่งตามระดับของการเปลี่ยนแปลง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงระดับจุลภาค (Micro Level) เป็นการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นปกติ แต่ในอัตราและความมากน้อยแตกต่างกันตามท้องที่และโอกาสหรือกาลเวลา เช่น การเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยมทางจริยธรรม การแต่งกาย มารยาทต่างๆ การใช้ภาษา เป็นต้น

(2) การเปลี่ยนแปลงระดับมหภาค (Macro Level) เป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของสังคม อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสะสมในระดับจุลภาค แต่จะเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางกว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับจุลภาค (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2521.น.7 – 8)

3 การแบ่งตามทิศทางของการเปลี่ยนแปลง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะก้าวหน้าไปจากเดิม (Progressive) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้ว ทำให้สังคมและวัฒนธรรมมีความเจริญก้าวหน้าไปจากเดิม เช่น เมื่อสังคมชนบทเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง จะทำให้ความคิด ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยมีมาก่อน

(2) การเปลี่ยนที่ถดถอย (Regressive) เป็นการที่สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว แต่ยังต้องการรักษาค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น ในสังคมไทยจะพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีลักษณะรับเอาวัฒนธรรมใหม่ แต่ขณะเดียวกันก็พยายามจะคงรูปวัฒนธรรมเดิมไว้ เช่น การเคารพธงชาติ การรื้อฟื้นประเพณีเก่าๆ ขึ้นมา เป็นต้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2527.น.151)

4 การแบ่งตามรูปแบบของการเปลี่ยนแปลง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงเป็นรูปวงกลม เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นซ้ำกันอยู่เสมอ หรือเหมือนกันที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว

(2) การเปลี่ยนแปลงเป็นเส้นตรง เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ไม่ทิศทางใดก็ทิศทางหนึ่งโดยไม่ได้ซ้ำกับสังคมและวัฒนธรรมเดิม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2538.น.128)

5 การแบ่งตามวิธีการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงแบบอิสระ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครชี้นำหรือบังคับ อาจเนื่องจากความเบื่อหน่าย ความซ้ำซากจำเจในวัฒนธรรมเก่าๆ จึงอยากจะทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ บ้าง การเปลี่ยนแปลงแบบนี้จะเกิดขึ้นแบบไม่รู้ตัว และจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม เพราะต่างคนต่างทำตามความคิดของตนเป็นสำคัญ

(2) การนำการเปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผู้นำ และให้ความรู้ในการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมีระเบียบ สมาชิกสังคมเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงโดยตลอด แต่ต้องอาศัยเวลานาน

(3) การวางแผนเปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่องค์กรในสังคมกำหนด และดำเนินการโดยตลอด บางครั้งอาจต้องอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ การเปลี่ยนแปลงแบบนี้ต้องใช้วิทยาการทางการวางแผนและโครงการเป็นอย่างมาก

(4) การบังคับเปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยใช้กำลังและอำนาจเป็นเครื่องมือ สมาชิกในสังคมไม่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด (นิยพวรรณ วรรณศิริ, 2531, น.287 – 291)

6 การแบ่งตามระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ หรือแบบค่อยเป็นค่อยไป ใช้เวลานาน

(2) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือแบบฉับพลัน

7) การต่อต้านและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปรากฏการณ์ทางสังคมหรือวัฒนธรรมใหม่ๆ ไม่ใช่ว่าจะได้รับการยอมรับจากสังคมเสมอไป กระบวนการยอมรับสิ่งใหม่ๆ บางครั้งสิ่งนั้นได้รับการยอมรับทั้งหมดยอมรับบางส่วน หรือได้รับการปฏิเสธไปเลย สังคมจะยอมรับสิ่งใดเข้ามานั้นก็ต้องผ่านการเลือกสรรมาก่อนทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม อุปสรรคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีดังนี้ คือ (สุพัตรา สุภาพ, 2522, น.154 – 156)

1 เจตคติและค่านิยมเฉพาะ (Specific Attitudes and Values) ในแต่ละสังคมจะมีค่านิยมและเจตคติเฉพาะ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ในสมัยหนึ่งชาวชนบทไทยได้รับแจกนมผงสำเร็จรูป มาจากองค์การยูนิเซฟเพื่อนำมาเลี้ยงเด็กในชนบท ปรากฏว่าไม่ได้รับการยอมรับจากชาวชนบท เพราะชาวชนบทในขณะนั้นยังไม่รู้จักประโยชน์ของนมผงสำเร็จรูป ซึ่งมีรสจืด แต่มีความคุ้นเคยกับนมข้นหวาน และนิยมเอาเลี้ยงเด็กทุกๆ ที่ประโยชน์น้อยกว่านมผงสำเร็จรูปมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นของใหม่ที่ยังไม่เคยชิน จึงไม่ยอมรับเอาไปเลี้ยงบุตรหลานของตนแทนนมข้นหวาน

2 การแสดงให้เห็นคุณประโยชน์ของสิ่งใหม่ (Demonstrability or Innovations) การเปลี่ยนแปลงอะไรใหม่ๆ จะเป็นที่ยอมรับอย่างรวดเร็ว ก็ต่อเมื่อประชาชนเห็นประโยชน์ของสิ่งนั้นได้ง่าย เช่น การนำเอาแทรกเตอร์เข้ามาใช้แทนแรงงานสัตว์ในการไถนาของชาวนาไทย ปรากฏว่าได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะแทรกเตอร์ทำงานได้รวดเร็วมาก และชาวนาได้รับความสะดวกไม่ต้องมีภาระในการเลี้ยงดูสัตว์อีกต่อไป

3 การสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม (Compatibility with Existing Culture) สิ่งใหม่หรือนวัตกรรมจะได้รับการยอมรับได้ง่ายขึ้น ถ้าสิ่งนั้นสอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมของสังคมนั้น เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็วจาก

คนไทย เพราะว่าไปสอดคล้องกับปรัชญาการดำเนินชีวิตของชาวไทย ที่ชอบความอิสระและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แข่งขันกันอย่างเต็มที่ ดังคำกล่าวที่ว่า “ใครมือยาวสาวได้สาวเอา” อย่างไรก็ตาม สิ่งใหม่ไม่ใช่ว่าจะดีทุกอย่าง เพราะจะมีบางอย่างที่อาจไม่สอดคล้องเหมาะสมกับวัฒนธรรมเดิมคือ

(1) สิ่งที่เปลี่ยนใหม่ อาจจะขัดแย้งกับแบบของความประเพณีแต่เดิม เช่น ในบางส่วนของทวีปเอเชีย และแอฟริกา ศาสนาอิสลาม ได้แพร่หลายเร็วกว่าศาสนาคริสต์ ทั้งนี้ก็เพราะว่าหลักของคริสต์ศาสนา ขัดแย้งกับขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพื้นเมืองที่อนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน แต่ศาสนาอิสลามสอดคล้องกับสิ่งที่ชาวพื้นเมืองยึดถืออยู่

(2) สิ่งที่เปลี่ยนใหม่ อาจจะสร้างแบบความประเพณีใหม่ ซึ่งไม่เคยปรากฏในวัฒนธรรมเดิมที่ยึดถือปฏิบัติอยู่ ปกติสังคมจะยอมรับและใช้สิ่งใหม่ต่อเมื่อเป็นสิ่งที่ดีคล้ายคลึงกับของเดิม แต่ถ้าของเดิมใช้ไม่ได้ผลสังคมก็จะพยายามหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่ามาใช้แทน เช่น การสร้างบ้านด้วยคอนกรีตแทนไม้ ซึ่งเป็นของที่หายากราคาแพง คุณภาพก็สู้คอนกรีตเสริมเหล็กไม่ได้ เป็นต้น

(3) สิ่งใหม่ที่เป็นของทดแทน ไม่ใช่การเข้าไปผสมผสานจะได้รับการยอมรับน้อย แต่ถ้าสิ่งใหม่นั้นเข้าไปผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิมได้ง่าย สิ่งนั้นจะได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็ว เช่น การแต่งกายตามแฟชั่นจะเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในหมู่คนไทย ซึ่งมีค่านิยมยกย่องความทันสมัยอยู่แล้ว เป็นต้น

4 ค่าในการเปลี่ยนแปลง (Costs of Change) การเปลี่ยนแปลงมักจะถูกตีค่าออกมาทั้งที่เป็นเงินตรา หรือค่าทางจิตใจ เพราะการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเป็นการทำลายทั้งทางด้านวัฒนธรรมเดิม และความรู้สึกของบุคคลด้วย เช่น การที่หญิงไทยยอมไปเป็นเมียเช่าของฝรั่งนิโกรนั้น จะเป็นการเหมาะสมหรือคุ้มค่ากันหรือไม่ ต่อศักดิ์ศรีของหญิงไทย ถ้าพิจารณาแล้วว่าคุ้มค่า การยอมรับก็จะเกิดขึ้นได้ง่าย แต่ถ้าไม่คุ้มค่าการยอมรับอาชีพเมียเช่าของหญิงไทยก็คงจะไม่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีสิ่งอื่นๆ ที่เป็นปัญหาต่อการเปลี่ยนแปลงคือ

(1) อุปสรรคทางเทคนิคในการเปลี่ยนแปลง มีข้อน่าสังเกตว่ามีสิ่งใหม่ๆ ไม่มากนักที่สามารถนำไปผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิม สิ่งใหม่ส่วนมากทำให้วัฒนธรรมเดิมเปลี่ยนไป การที่จะเอาสิ่งใหม่ไปผสมผสานกับวัฒนธรรมนั้น ต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการอีกมาก ทำให้ไม่สะดวก จึงมักจะไม่ได้รับการยอมรับ

(2) กลุ่มผลประโยชน์จะขัดขวางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงหรือมีการยอมรับสิ่งใหม่ขึ้นมาใช้ กลุ่มบุคคลที่ได้รับผลประโยชน์อยู่เดิมจะต่อต้าน เพราะเกิดสูญเสียผลประโยชน์ ตัวอย่างเช่น ในชนบทที่มีหมอแผนโบราณ เมื่อนำเอา

วิธีการรักษาโรคแบบสมัยใหม่เข้ามาเผยแพร่ ก็มักจะได้รับการขัดขวางจากกลุ่มของหมอแผนโบราณ เป็นต้น

5 บทบาทของผู้ในการเปลี่ยนแปลง (Role of Change Agent) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ถ้าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลหรือเป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไปแล้ว การนำเอานวัตกรรมเข้าไปเผยแพร่ ย่อมกระทำได้ง่ายกว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีอิทธิพลหรือบารมีดังนั้น ถ้านำเอาสิ่งใหม่ๆ ไปให้ชาวบ้านยอมรับการเปลี่ยนได้ง่าย

8) ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีผลต่อมนุษย์และสังคมหลายประการ ดังนี้

(1) ทำให้มนุษย์เกิดความสะดวกสบายในด้านต่างๆ เช่น การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งต่างๆ ขึ้นเพื่อใช้งานแทนมนุษย์ เป็นต้น

(2) ทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านการผลิตสินค้าและสิ่งต่างๆ มากขึ้น สินค้าอุปโภคและบริโภคจึงมีเพียงพอแก่สมาชิกในสังคม

(3) ทำให้เกิดการวางแผนพัฒนาสังคม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี สะดวกสบายขึ้นของมนุษย์

(4) ทำให้มนุษย์ในแต่ละสังคมเกิดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันขึ้น และมีผลทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

(5) ทำให้เกิดความถ่วงดุลทางวัฒนธรรมขึ้นได้ หากอัตราการเปลี่ยนแปลงระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเกิดขึ้นไม่เท่ากัน เช่น มีถนน มีรถยนต์ที่ทันสมัย แต่คนในสังคมไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร เป็นต้น

(6) ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบทางสังคม เพราะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นนั้น คนในสังคมบางส่วนสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ แต่บางส่วนไม่สามารถปรับตัวได้ จึงนำไปสู่การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น และนำไปสู่ความไม่เป็นระเบียบทางสังคมขึ้น

(7) ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นได้ ถ้าหากว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ทำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น มลพิษ อาชญากรรม ยาเสพติด เป็นต้น

(8) ทำให้สังคมที่มีวัฒนธรรมเหนือกว่าได้เปรียบสังคมที่มีวัฒนธรรมด้อยกว่า หรือเกิดการด้อยพัฒนาและการพึ่งพาขึ้น ซึ่งทำให้สังคมในโลกขาดความเสมอภาคและความเป็นธรรม

2. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำและถิ่นกำเนิด

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หรือผู้ไทยดำ เป็นกลุ่มไทยกลุ่มหนึ่งที่อพยพถิ่นฐานเข้ามาตั้งรกรากในดินแดนสยามประเทศตั้งแต่สมัยอดีตกาล เดิมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้นมีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในเขตสิบสองจุไท บริเวณลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ในเขตดินแดนประเทศเวียดนาม ภาคเหนือ ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของ ไทยดำ ไทยแดง และไทขาว เมื่อเกิดกรณีประเทศฝรั่งเศสเข้ายึดการปกครองประเทศเวียดนาม ผู้เข้ายึดครองได้กล่าวเรียกชนเผ่าที่อาศัยอยู่ลุ่มแม่น้ำดำว่า “ไทยดำ” สาเหตุที่เรียกว่าไทยดำ เพราะกลุ่มชนดังกล่าวนิยมสวมเสื้อผ้าสีดำซึ่งย้อมด้วยดินห้อมหรือคราม แตกต่างกับชนเผ่าที่อยู่ใกล้เคียงเช่น ไทขาวที่นิยมแต่งกายด้วยผ้าสีขาว และไทแดงที่ชอบใช้ผ้าสีแดงขลิบตกแต่งชายเสื้อ

ในพ.ศ.2438 ไทยดำได้อพยพเข้าสู่หลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากเกิดศึกสงครามแย่งชิงอำนาจกันระหว่างบรรดาหัวหน้าของไทยดำ จึงได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในหลวงน้ำทาที่บ้านปุง บ้านทุ่งคิ บ้านทุ่งอัม บ้านน้ำเงินและบ้านทุ่งใจใต้ ต่อมาเกิดความไม่สงบในสิบสองจุไทขึ้นอีก เนื่องจากศึกฮ่อซึ่งเป็นพวกกบฏได้เผงที่ถูกรบกวนทางการเงินปราบปรามแตกหนีเข้ามาปล้นสะดม และก่อความอยู่ในเขตสิบสองจุไท ทำให้ชนเผ่าไทยดำอพยพจากเมืองสะกบและเมืองวา แขวงโถงเข้าตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านปุงบ้านนาลือและบ้านใหม่ ในปี พ.ศ.2439 เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงได้กระจายกันออกไปตั้งหมู่บ้านอยู่ทั่วเขตทุ่งราบหลวงน้ำทา ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2. กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย

อพยพเข้ามาในประเทศไทย ในสมัยกรุงธนบุรี พ.ศ.2322 จากการถูก กวาดต้อนเป็นเชลยศึก พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี เพราะมีภูมิประเทศป่าเขา ห้วย ลำธาร คล้ายคลึงกับถิ่นฐานเดิม ชาวไทยดำ หรือ ลาวโห่ง ได้ถูก กวาดต้อนเพิ่มอีกในรัชสมัยรัชกาลที่ 1 พ.ศ.2335 และในสมัยรัชกาลที่3 พ.ศ.2377 ชาวไทยดำ หรือ ลาวโห่ง ที่ถูกกวาดต้อนเข้ามา ได้ปลุกบ้านเรือนอยู่เป็นหมู่ กระจายตามจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2438 ในพระราชหัตถเลขา ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีถึงกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ (ยศในขณะนั้น) ได้กล่าวถึงชาวลาวทรงดำ 700 คนที่ได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อไปหาที่ทำกินใหม่ ที่ตำบลคอนมะเกลือ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี บรรพบุรุษที่นั่นผ่านมาถึงปัจจุบันได้ประมาณสามสี่ชั่วอายุคน จากหลักฐานที่กล่าวมานี้จึงกล่าวได้ว่า ชาวไทยดำได้พยายามเคลื่อนย้าย ถิ่นฐานไปทาง

ทิศเหนือของประเทศไทยเหตุผลเพราะต้องการกลับไปยังถิ่นฐานบ้านเกิดเดิม คือเมือง แกลง และบางกลุ่มต้องการหาที่ทำกินใหม่ จึงอพยพขึ้นไปทางเหนือของประเทศไทย จึงทำให้มีการ กระจาย อยู่กันตามจังหวัดต่างๆ เช่นจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัด ชัยนาท ส่วนที่จังหวัดเพชรบุรีก็เป็นพื้นที่ที่ชาวไทยค้าอยู่กันหนาแน่น โดยเฉพาะที่ตำบลหนองปรัง อำเภอยะโยย จนเป็นที่รู้จักกันในปัจจุบัน

2.3 กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำกลุ่มแรกได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยและตั้งรกรากอยู่ที่อำเภอ ยะโยย จังหวัดเพชรบุรี มีอัตราประชากรที่มีจำนวนมาก ทำให้มีการแก่งแย่งพื้นที่ในการทำมาหา กิน การเพาะปลูก หรืออาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมเพื่อยังชีพนั้นไม่เพียงพอ ต่อผู้อยู่อาศัย จึงทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำบางกลุ่ม ได้แยกตัวออกมาเพื่อหาพื้นที่ในการเพาะปลูก อยู่อาศัยแหล่งใหม่ และประกอบกับปัจจัยที่กลุ่มชาติพันธุ์มีความคิดถึงถิ่นกำเนิดของตน ต้องการที่จะ กลับไปยังถิ่นฐานเดิม จึงออกเดินทางขึ้นมาโดยอาศัยทิศทางการเดินทางคือทิศเหนือ ขึ้นมา ทางราชบุรี นครปฐม ซึ่งในระหว่างการเดินทางมาจนถึงบ้านสะแกราย ได้พบกับที่ดินว่างเปล่า และมีแหล่งน้ำอยู่โดยรอบ จึงหยุดพัก บางคนในกลุ่มซึ่งมีความคิดเห็นว่า ที่ดินว่างเปล่าสามารถที่จะ เพาะปลูก และตั้งรกรากอยู่อาศัยได้จึงทำการตั้งรกรากอยู่ที่บ้านสะแกราย จนมีการบอกต่อกัน ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน จึงมีการชักชวนบุคคลที่เหลือมาอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านสะแกราย

บ้านสะแกรายตั้งอยู่ที่ หมู่ 9 เดิมชื่อเป็นบ้านเลียบบราง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ติดคูน้ำ ทางธรรมชาติ (ห้วยจระเข้มด) เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม แต่เดิมมีป่าต้นสะแกรายเรียงกัน (ต้นสะแกรายเป็นไม้พุ่มขนาดเล็กมีหนามรอบ เป็น ต้นไม้เนื้อแข็ง เป็นที่ใส่ทำฝืนหรือเผาถ่านได้อย่างดี มีสรรพคุณทางยาด้วย) ติดอยู่คลองธรรมชาติที่ แยกมาจากคลองควายที่บ้านดอนทอง หรือดอนขนาใน ปัจจุบัน (กิ่งแก้ว มรกฏจินดา, 2544.น.36)

บ้านสะแกรายมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่นดังนี้ (ข้อมูลจากเทศบาลตำบลคอนยายหอม)

ทิศเหนือ	ติดกับ	หมู่ 7 บ้านดอนขนา ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดกับ	ตำบลคอนคา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลคอนคา อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

เนื่องจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมในช่วงที่มีการอพยพนั้น สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีป่าเขา เหมาะแก่การเพาะปลูก และติดแหล่งน้ำใหญ่ อีกทั้งห่างไกลจากแหล่งชุมชนที่อยู่อาศัยของคนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคัดเลือกอาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่

ปัจจุบันบ้านสะแกรายมีอัตราประชากรทั้งสิ้น 104 หลังคาเรือน ประมาณ 1,078 คน

ประชากรในปัจจุบันส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพค้าขาย และพนักงานบริษัทเอกชน รองลงมาคือการค้าเกษตร ประเภทพืชสวน และเลี้ยงสุกร หรือบ่อกุ้ง

3. ลักษณะของประเพณี และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

3.1 วัฒนธรรมการแต่งกาย

ตั้งแต่สมัยโบราณกาลมาแล้วนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หรือที่เรียกกันว่า “ลาวโซ่ง” จะมีวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ และอาจถือได้ว่าเป็นที่มาของการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้นมักจะนิยมแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายที่มีสีดำ ซึ่งจะผ้าที่ย้อมด้วยต้นหอมหรือคราม การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการแต่งกายในกรณีที่ไม่มียานพาหนะใดๆ และกรณีที่ต้องจัดงานพิธีตามความเชื่อต่างๆ

(1) เครื่องนุ่งห่มที่เป็นแบบฉบับของผู้ชายไทยโซ่ง คือ กางเกงขาสั้นปลายแคบเรียวยาว ปิดเข้า นุ่งขมวดปมที่เอว เรียกว่า “ส้วงขาเดิน” หรือ “ส้วงก้อม” แปลว่า กางเกงขาสั้น ตัวเสื้อ เรียกว่า “เสื้อซอน” เป็นเสื้อแขนยาวทรงกระบอก ปลายแขนปล่อยกว้างขนาดข้อมือของผู้ใส่ ฝ่าหน้าตลอด ติดกระดุมเงินยอดแหลมมีลวดลายเรียงกันถี่ประมาณ 10-19 เม็ด ตัวสั้นแค่เอว ตัวเสื้อเย็บเข้ารูปทรงกระสอบ หน้าอกผายเล็กน้อย คอตั้ง ตัวเสือด้านข้างตอนปลายผ่าทั้ง 2 ข้าง แล้วใช้เศษผ้า 2-3 ชั้นตัดขนาดรอยผ่าเย็บติดกับรอยผ่า

(2) ส่วนฝ่ายหญิงในชีวิตประจำวันสมัย ก่อนนุ่งผ้าขึ้นพื้นดำ ประกอบด้วยผ้า 3 ชั้น ชั้นที่ 1 เป็นต้นชั้นส่วนตรงเอว มีสีดำ ไม่มีลาย กว้างประมาณ 12 นิ้วพิเศษ ผ้าชั้นนี้จะเย็บติดกับผ้าชั้นที่ 2 ที่เป็นตัวผืน ชั้นสีดำสลับลายทางสีขาวเหมือนลายเปลือกเตงโมที่มีริ้วเป็นลายสีขาว หรือ เขียวอ่อน ส่วนที่ 3 กว้างประมาณ 1 นิ้วพิเศษ มีลวดลายริ้วสีขาว 2-3 ริ้ว เย็บติดกับผ้าชั้นที่ 2 เป็นต้นชั้น ถ้าสามีตายต้องละเอาตินชั้นนี้ออกเพื่อเป็นการไว้ทุกข์ให้สามี วิธีการนุ่งขึ้น คือ เอามุมผ้าทางซ้ายและทางขวาพับทบกันตรงกลาง แล้วพับลงคาดด้วยเข็มขัดให้สูงกว่าส่วนหลัง เพื่อสะดวกในการก้าวเดินเวลาทำงาน ผ้าชั้นลายเตงโมในชีวิตประจำวันจะใส่กับ “เสื้อน้อย หรือ เสื้อ

แขนจี๊ด” ซึ่งเป็นเสื้อแขนกุดตัวเสื้อสั้นผ่ากระดุมด้านหน้า นอกจากเสื้อนอ้อยแล้ว ในสมัยก่อนนิยมคาด “ผ้าเปียว” ซึ่งเป็นผ้าคาดอก ปักลวดลายไว้ที่ชายทั้ง 2 ข้าง หญิงที่แต่งงานแล้วจะใช้ผ้าเปียวสีดำหรือสีครามแก่ ส่วนหญิงสาวจะใช้ผ้าเปียวย้อมสีดินต่างๆ นอกจากนี้มีผ้าผืนเล็กๆยาวๆใช้คล้องคอพาดไหล่ทับผ้าเปียวอีกทีหนึ่ง ในเวลาลงช่วงหรือในโอกาสที่มีการละเล่นต่างๆหญิงไทยโซ่งนิยมใช้ผ้าเปียวคาดอก ในปัจจุบันจะเห็นแม่เต่าไทยโซ่งพาดผ้าเปียวสีครามไว้บนไหล่สำหรับใช้สารพัด ประโยชน์ นอกจากเสื้อผ้างดแล้วใน โอกาสที่ออกนอกบ้าน เช่นเดินทางไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง หญิงไทยโซ่งจะนิยมใส่ “เสื้อก้อม” ซึ่งเป็นเสื้อแขนยาวทรงกระบอก ตัวเสื้อเย็บเข้าตัวคอตั้งผ่าอกตลอด ติดกระดุมเงินถี่ราว 10 เม็ดหรือมากกว่านั้น

ภาพที่ 2.1 : การแต่งกายของหญิงชาวไทยดำ และชายชาวไทยดำ บ้านสะแกราย

ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 13 พฤษภาคม 2557

(3) กรณีที่มีการจัดพิธีตามความเชื่อขึ้นนั้น การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำก็จะต่างไป เช่น ประกอบพิธีเสน พิธีแต่งงาน หรือในการละเล่น เช่น เล่นคอน ไทยโซ่งจะแต่งชุดใหญ่ เรียกว่า “เสื้อฮี” ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายย้อมคราม มี 2 ด้าน ใช้ได้ทั้งด้านในและด้านนอก เสื้อฮีของชายชาวกลุ่มสะโพก ออกลมติดคอ กั้นรอบคอด้วยผ้าไหมแดง แล้วเดินเส้นทับด้วยไหมสีอื่นตามแต่จะเห็นสวยงาม ตรงคอเสื้อด้านข้างติดกระดุมแบบคล้อง 1 เม็ดผ่าตลอด โดยเริ่มผ่าตรงกระดุมด้านซ้ายแล้วผ่ามาตลอด ด้านหน้าจะป้ายทาบบาด้านข้างและติดกระดุมอีก 1 เม็ดที่เอว ด้านข้างซึ่งเป็นด้านเดียวกับที่ติดกระดุมคอ แขนเสื้อเป็นแขนกระบอกยาวปลายแคบ จากรักแร้ถึงชายเสื้อจะปักตกแต่งด้วยเศษผ้าไหมสี และด้ายไหมสีต่างๆ พร้อมทั้งติดกระดุมขึ้นเล็กๆตามลวดลาย ด้านข้างผ่าตั้งแต่ปลายเสื้อจนถึงเอว แล้วปักตกแต่งอย่างสวยงาม เสื้อฮีด้านนี้จะใช้ใน

งานมงคลต่างๆ ส่วนอีกด้านหนึ่งเมื่อกลับออกมาจะเป็นด้านที่มีสีสันหลากหลาย โดยตกแต่งผ้าสีต่างๆ ไว้ตามชายเสื้อและขอบแขน ใช้ในโอกาสอวมงคล เช่น งานพิธีศพ จะใส่กลับกันไม่ได้ถือว่าเป็น การกระทำผิดแบบแผน เสื้อสีนี้จะใส่กับกางเกงขาวสีค้ำขาแคบ เรียกว่า “สีวงสี” “เสื้อสี”ของฝ่าย หญิงก็เช่นเดียวกัน มี 2 ด้านใส่ได้ทั้ง 2 ด้าน และใช้ในโอกาสเช่นเดียวกัน แต่ตัวเสื้อใหญ่และยาว กว่ามาก คอแหลมลึก ใช้สวมหัว ไม่ผ่าหน้า แขนเสื้อยืดแขนในตัว แขนแคบเป็นแขนกระบอก ด้านที่ใช้ในงานมงคลใช้เศษผ้าสีต่างๆมาตกแต่งที่ปลายแขน และด้านหน้าเป็นช่วงยาวเรียวยาวจากไหล่ ทั้ง 2 ข้างลงมาถึงหน้าอก ส่วนอีกด้านที่ใช้ในงานอวมงคล เช่น ใช้คลุมโลงศพ ปักตกแต่งรอบคอ ตามรอยตะเข็บเสื้อทุกแห่งตามชายเสื้อด้วยเศษผ้าไหมสีต่างๆ ลวดลายแตกต่างกันไป เสื้อสีของฝ่าย หญิงใช้ใส่กับผ้าซิ่นลายแดงโม ในพิธีเสนเรือนหญิงไทยโชน่งที่เป็นสะใภ้ของเรือนที่ทาพิธีนั้นจะใช้ เสื้อสี คาดทับเสื้อตัวใน โดยคนลาวโชน่งทุกคนจะมีเสื้อสี ซึ่งถือเป็นชุดใหญ่ของคนลาวโชน่งที่ใช้สวม ใส่เพื่อประกอบงานพิธีต่างๆเป็นเสื้อผ้าฝ้ายข้อมกลมและมีสองด้าน โดยด้านที่ใช้ในงานมงคล มักจะใช้เศษผ้ามาตกแต่งที่ปลายแขนและด้านข้างเท่านั้น ส่วนอีกด้านของเสื้อมักใช้ในงานอวมงคล โดยเฉพาะมีไว้สำหรับคลุมศพเท่านั้น เป็นไปตามความเชื่อของคนลาวโชน่งที่ว่าด้านที่มีลวดลาย สวยงาม หรือที่เรียกกันว่า “ด้านผิด” หมายถึง ความไม่ดี ซึ่งมักจะปักตกแต่งรอบคอ ชายเสื้อและ ตามรอยตะเข็บเสื้อทุกแห่งด้วยเศษผ้าไหมสีต่างๆในด้านนี้ให้ใส่ไว้ด้านในเพื่อปกปิดลวดลายและ เทคนิคการปักผ้าของแต่ละตระกูล เสมือนเป็นการสอนว่าให้อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โอ้อวด

ถ้าหากผู้หญิงสามีตายต้องละทิ้งถิ่นออกเพื่อเป็นการไว้ทุกข์ให้สามี เมื่อออก ทุกข์จึงนำมาเย็บติดกันใหม่ ตามปกติเวลาอยู่บ้านมักจะใส่ผ้าซิ่นคู่กับ “เสื้อห้อย” เป็นเสื้อแขนกุดตัวเสื้อสั้น คอเล็ก มีกระดุมผ่าหน้า หรือใช้ผ้าเปียวคาดอก โดยมักจะปักลวดลายไว้ที่ ชายทั้งสองข้างด้วยไหมสีแดง สีส้มหรือสีเขียว โดยผู้หญิงที่แต่งงานแล้วมักจะใช้ผ้าเปียวสีดำหรือสี ครามแก่ ส่วนหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานมักจะใช้ผ้าเปียวสีสันต่างๆ บางครั้ง นิยมใช้ผ้าเปียวล้องคอ หรือพาดไหล่ เวลาที่มีงานรื่นเริง ไปทำบุญ หรือเวลาที่ออกนอกบ้าน ผู้หญิงลาวโชน่งจะนิยมใส่ “เสื้อก้อม”ซึ่งเป็นเสื้อแขนยาวทรงกระบอกเย็บเข้ารูป คอตั้ง ผ่าอก ตลอดทั้งตัว และติดกระดุมเงินประมาณ 10 เม็ดผ้าซิ่นหรือผ้าถุง เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงไทยทุก กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมักจะนุ่งซิ่นที่ทอขึ้นมาใช้เองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งลาวลาว โชน่งก็เช่นเดียวกัน ผู้หญิงมักจะทอผ้าเพื่อใช้เอง สิ่งที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ คือ เป็นผ้าฝ้ายทอมือข้อม กลม มีลักษณะเป็นสีครามแก่จนเกือบดำ และนำมาทอลวดลายที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ในปัจจุบัน จะเห็นเพียงแม่เฒ่าลาวลาว โชน่งพาดผ้าเปียวสีครามแก่ไว้บนไหล่สำหรับใช้สารพัดประโยชน์ นอกจากนี้วิธีการนุ่งซิ่นของผู้หญิงลาว โชน่งมีความแตกต่างจากผู้หญิงไทยทั่วไป คือ ผู้หญิงลาวโชน่ง มักจะไม่ขมวดชายพกไว้ด้านข้างเอวแต่จะเอามุมผ้าทางซ้ายและทางขวาพับทบกันไว้ตรงกลางแล้ว

พบลดค่าทับด้วยเข็มขัดให้สูงกว่าส่วนหลังเพื่อความสะดวกในการก้าวเดินเวลาทำงาน ในปัจจุบันยังพบผู้สูงอายุยังคงมีการแต่งกายแบบนี้เมื่ออยู่บ้าน ในขณะที่คนรุ่นใหม่บางคนอาจจะใส่บ้างในเวลาอยู่บ้านเช่นกัน

ภาพที่ 2.2 : ภาพแสดงการแต่งกายของผู้เป็นลูกสาวในการร่วมพิธีงานศพของมารดา
ของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย บ้านสะแกราย

ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

ภาพที่ 2.3 : ภาพแสดงการแต่งกายของลูกชาย และลูกสะใภ้ในการร่วมงานศพมารดา
ของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย

ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

ภาพที่ 2.4 : ภาพแสดงการแต่งกายของผู้มาร่วมงานศพ ของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย
ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

เครื่องประดับของไทยโซ่งใช้โลหะที่ทำด้วย เงิน ทอง นาค เช่น กำไลมือ ต่างหู เป็นต้น ซึ่งจะมีลวดลายลักษณะคล้ายดอกพิกุล

ภาพที่ 2.5 : ภาพแสดงเม็ดกระดุมลายดอกพิกุล ของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย
ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

ไทยดำหรือลาวโซ่ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ ที่โดดเด่นอย่างหนึ่งของชาวไทยดำ คือ ทรงผมซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เรียกว่า ปั้นเกล้า ลักษณะของปั้นเกล้าจะบ่งบอกถึงอายุและสถานะภาพทางสังคม ซึ่งมีชื่อเรียกต่างๆ กันดังนี้

- 1) หญิงอายุ 13-14 ปี ผมยาวประไหล่ แต่ยังไม่รวบไม่ได้ ทรงนี้เรียกว่า เอื่อมไหล่ หรือเอื่อมไร
- 2) หญิงอายุ 14-15 ปี ผมเริ่มยาวมากขึ้นจะพับปลายผมม้วนขึ้น แล้วใช้หวีสับไว้ตรงท้ายทอย ทรงเรียกว่า ผมสับปิ่น
- 3) หญิงอายุ 15-16 ปี ผมยาวพอมัดได้บ้างแล้ว รวบผมมัดเป็นกระจุก และทำเหมือนกระบังไว้ข้างหน้า ปล่อยหางผมไว้ด้านหลัง ทรงนี้เรียกว่า ผมจุกดับ
- 4) หญิงอายุ 16-17 ปี ผมยาวพอสมควรแล้ว รวบโดยเอาผมผูกเป็นปมเหมือน ผูกเชือกไว้ด้านหลัง ปล่อยชายผมลงข้างขวา ทรงนี้เรียกว่า ผมขอดกระต๊อก
- 5) หญิงอายุ 17-18 ปี เก้าผมโดยผูกลักษณะคล้ายโบว์ ไว้ด้านซ้าย ปล่อยชายผมเป็นหางไว้ด้านหลัง ทรงนี้เรียกว่า ปั้นเกล้าขอดซอย
- 6) หญิงอายุ 19-20 ปี ขึ้นไป ถือว่าเป็นสาวเต็มตัว ผมทรงนี้ต้องใช้ผมยาว มากจึงจะเกล้าได้ โดยเกล้าผมตลบไว้กลางศีรษะม้วนชายสอดเข้าข้างใน ใช้ไม้สอดขัดไว้เพื่อไม่ให้หลุด ทรงนี้เรียกว่า ปั้นเกล้าตวง และเมื่อ พ่อแม่หรือสามีตาย หญิงนั้นต้องไว้ทุกข์โดยปั้นเกล้าให้ตกก่อนไปทาง ด้านหลังไม่ยกสูงทรงนี้เรียกว่า ปั้นเกล้าตัก หรือ ทรงแม่หม้าย

3.2 วัฒนธรรมภาษาและการสื่อสาร

คนไทยดำมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ภาษาไทยดำจัดอยู่ในตระกูลภาษาไทย (Tai Language family) กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ เช่นเดียวกับภาษาไทยและภาษาลาว สำเนียงพูดของคนไทยดำแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันไปบ้างแต่ก็ไม่มาก รูปอักษรไทยดำมีความสวยงาม ลักษณะคล้ายอักษรลาวและอักษรไทยโบราณบางตัว

3.3 วัฒนธรรมความเชื่อและศาสนา

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำส่วนใหญ่จะมีความผูกพันอยู่กับความเชื่อ ในเรื่อง "ผี" และ "ขวัญ" เป็นอันมากเนื่องจาก เชื่อว่าผีนั่นเป็นเทพยดาที่ให้ความคุ้มครอง พิทักษ์รักษา หรืออาจให้โทษถึงตายได้เฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ "ผีเรือน" ประดุจดังศาสนาประจำตน ซึ่งทำในสิ่งไม่ดีจะเป็นการ "ผิดผี" ผีเรือนอาจจะลงโทษได้ โดยจำแนกประเภทของผีตามลำดับความสำคัญและความเชื่อถือได้ดังนี้

1 ฝิเถนหรือฝิฟ้า เชื่อว่าเป็นเทวดาอยู่บนฟ้า ซึ่งสามารถคลบัันดาลให้ความเป็นไปแก่มนุษย์ทั้งด้านดีและด้านร้าย จึงต้องปฏิบัติตนให้ถูกตามความประสงค์ของเถนเพื่อให้เถนหรือฝิฟ้ามีความเมตตาและบันดาลให้เกิดความสุขแก่ตนได้

2 ฝิบ้านฝิเรือน เป็นฝิที่คุ้มครองป้องกันบ้านเรือนให้ร่มเย็นเป็นสุขและ อุดมสมบูรณ์ อาจลิ่งสถิตอยู่ตามป่า ภูเขา หรือต้นไม้อ่างแห่งก็สร้างศาล ให้อยู่บริเวณ ที่มีหลักเมือง ถือเป็นเขตหวงห้ามใช้เฉพาะประกอบพิธี เช่นไหว้ที่เรียกว่า "เสน" เท่านั้น ส่วนฝิบ้าน หรือฝิประจำหมู่บ้านก็สร้างให้อยู่ต่างหาก เรียกว่า "ศาลเจ้าปู่" หรือ "ศาลตาปู่" และต้องทำพิธีเช่นไหว้ทุกปี

3 ฝิบรรพบุรุษ เป็นฝิของปู่ ย่า ตา ยาย หรือพ่อ แม่ ที่ถึงแก่กรรมไปแล้ว จะถูกเชิญขึ้นมาไว้บนเรือน ณ ห้องฝิเรือน หรือห้องของบรรพบุรุษที่เรียกว่า "กะล่อห้อง" และต้องจัดพิธีเช่นไหว้ทุกปีเรียกว่า "พิธีเสนเรือน"

4 ฝิป่าฝิขวงและฝิอื่น ๆ เป็นที่สถิตอยู่ตามป่า ภูเขา แม่น้ำ หรือสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งหากคนทำให้ไม่พอใจก็อาจลงโทษให้เจ็บป่วยได้เช่นกัน

5 ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ อีกประการหนึ่งก็คือ ความเชื่อในเรื่องขวัญ เนื่องจากเชื่อว่า "เถน" เป็นผู้สร้างให้มนุษย์มาเกิดและให้มีของขวัญแต่ละคนติดตัวมาอยู่ในร่างกายรวม ๓๒ ขวัญ ซึ่งมองด้วยตาเปล่าไม่เห็น แต่ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวและทำงานได้ ขวัญอาจจะตกหล่นหรือสูญหายได้ง่าย ถ้าตกใจหรือเจ็บป่วยขวัญจะไม่อยู่กับตัว จึงต้องทำพิธีเรียกขวัญหรือเรียกว่า "ลู่ขวัญ" เพื่อให้ขวัญกลับมาอยู่ในร่างกายอย่างปกติสุขตามเดิม

ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำเป็น

3.4 ประเพณี

ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้น มักจะมีที่มาจากความเชื่อและความศรัทธาที่แฝงไว้ด้วยแง่คิดและคติธรรมด้านความรัก ความผูกพันของบุคคลในครอบครัว โดยจะมีที่มาจากความเชื่อในการนับถือฝิเป็นหลัก หากแต่จะมีกุสโลบายในการปลุกฝิให้เกิดความรัก ความเคารพผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน

(1) ประเพณีการเกิด

ประเพณีการเกิดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้น จะเป็นประเพณีที่อิงตามหลักความเชื่อของศาสนาพุทธไว้ ซึ่งตามธรรมเนียมดั้งเดิมแล้วตั้งแต่ผู้เป็นแม่รู้ตนเองว่ามีครรภ์ ผู้เป็นแม่ก่งทำงานตามปกติโดยเชื่อว่าการได้ออกแรงจะทำให้คลอดลูกง่าย ก่อนคลอดมีการทำพิธี เช่นฝิเรือน เรียกว่า "วานขวัญฝิเรือน" โดยหมอขวัญเป็นผู้ทำพิธีฆ่าไก่เช่นฝิญาติพี่น้องที่ตายทั้งกลมหรือตายในขณะ คลอดลูก เพื่อไม่ให้มารบกวนในขณะที่คลอด เมื่อเด็กคลอดแล้วจะตัดสายรก ซึ่งเรียกว่า "สายแห่" จากนั้นอาบน้ำเด็กด้วยน้ำอุ่นแล้วนำไปวางในกระด้ง รอจนกระทั่งสายรกรหลุด

ออกมา นำรอกใส่กระบอกลูกไม้ไฟแล้วเอาไปแขวนที่คอกไม้ใหญ่ในป่า ส่วนผู้ที่เป็นมักก็ให้ล้างทำความสะอาดร่างกาย เล็กน้อยแล้วนั่งอยู่ไฟเป็นเวลา 1 เดือน เรียกว่า “อยู่กำเดือน” ขณะอยู่ไฟต้องอาบน้ำร้อนต้มผสมใบไม้ซึ่งเป็นสมุนไพรพื้นบ้านจนครบเดือน ในระยะแรกของการอยู่ไฟจะนั่งอยู่ที่เตาไฟตลอดเวลา 3 วัน เรียกว่า “อยู่กำไฟ” แม่กำเดือนหรือหญิงที่อยู่ไฟจะรับประทานได้เฉพาะข้าวเหนียวหนึ่ง กับเกลือคั่วหรือเกลือเผาจนครบ 3 วัน จึงออกกำไฟ จากนั้นมีการเช่นผียาไฟโดยใช้ไขไก่ 1 ฟองไปวางไว้ที่ทารก แรกคลอดทำพิธีเช่นสู่วัย เพื่อให้อุณหภูมิร่างกายที่เด็กเกิดใหม่ สำหรับแม่ใช้ไขไก่ต้ม ข้าวต้ม ขนมห จัดใส่สำหรับทำพิธีสู่วัย เมื่อถึงเวลากลางคืนก็ให้แม่และเด็กน้อยย้ายไปนอนที่นอนตามปกติ แต่ผู้เป็นแม่จะต้องอยู่ไฟต่อไปจนครบ 30 วันจึงสามารถออกจากกำเดือนได้ แต่ในปัจจุบันคนไทยคำส่วนใหญ่คลอดลูก ที่โรงพยาบาลจึงไม่พบเห็นการประกอบพิธีเช่นนี้แล้ว

(2) ประเพณีบวช

ในอดีตกาลนั้น ประเพณีการบวชไม่เคยมีในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ เนื่องจากชนกลุ่มนี้เป็นชนกลุ่มที่มีความเชื่อในเรื่องของการนับถือผี มิใช่การนับถือทางศาสนาแต่อย่างใด การบวชเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นภายหลัง(ก่อนหน้านี้ประมาณ 50 ปี) เมื่อคนเชื้อสายไทยคำเข้ามาอยู่ร่วมกับคนไทยในประเทศไทย จึงรับเอาประเพณีบวชในพุทธศาสนาเข้าไว้ด้วยโดยผสมผสานกับวัฒนธรรมคนและถือ เป็นประเพณีปฏิบัติที่สำคัญ เมื่อเด็กหนุ่มอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะเข้ารับการบวช ก่อนบวชประมาณ 15 วันจะไปอยู่วัดเพื่อฝึกท่องบทสวดและเรียนรู้การใช้ชีวิตสมณเพศ และช่วยเหลืองานวัด สำหรับพิธีต่างๆในการบวชจะคล้ายๆกับคนไทย นอกจากมีธรรมเนียมปฏิบัติบางอย่างเกี่ยวกับผีที่แตกต่างออกไป เช่น การบอกกล่าวผีเรือนในกะลือห้อง

(3) ประเพณีวันขึ้นปีใหม่

ตามธรรมเนียมของชาวไทยคำแต่ เดิม วันขึ้นปีใหม่นั้นจะเริ่มขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำของเดือน 6 ซึ่งถือว่าเป็นวันแรกของการเริ่มทำงานของคนไทยคำหลังจากที่หยุดพักผ่อนตลอด เดือน 5 ตั้งแต่วันเริ่มปีใหม่จะมีการเริ่มพิธีเสนต่างๆ มีการปฏิบัติตัวใหม่ ละทิ้งสิ่งที่ไม่ดี ส่วนกิจกรรมในวันขึ้นปีใหม่อื่นๆก็คล้ายๆกับคนไทย คือ การไปวัดทำบุญ

(4) ประเพณีการแต่งงาน

การแต่งงานของลาวโซ่ง เรียกว่า งานกินดองหรืองานกินหลอง (งานเลี้ยงเพื่อเกี่ยวดองกันเป็นญาติ) โดยฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงรู้จักกัน โดยการเล่นลูกช่วง เมื่อรักกันดีจะเรียกผู้ใหญ่ฝ่ายชายไปขอกับพ่อแม่ฝ่ายหญิง เรียกว่า “ไปโลม” เสร็จเรียบร้อยก็จะมีการนัดวันหมั้นและวันแต่ง

การแต่งกายในพิธีแต่งงาน

เจ้าบ่าวจะสวมกางเกงขายาว ใส่เสื้อโททั้งหมดและสวมเสื้อสีทับ ใส่เครื่องประดับ เจ้าสาวนุ่งผ้าซิ่นลายแดงโม ใส่เสื้อสี ใส่เครื่องประดับต่างๆ พ่อแม่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงใส่เสื้อสี (เสื้อสีจะใส่ด้านไม่มีลายไว้ภายนอก) ขบวนขันหมากจะประกอบด้วยสินสอดทองหมั้น (เครื่องขันหมาก) ใส่กระเหล็บ ขนมห่อที่ใช้ประกอบพิธีในขบวนขันหมาก ได้แก่ กะละแม ข้าวเหนียวแดง ขนมหันอับ ถั่วตัด ขนมหีบเยาะ ผลไม้ประกอบพิธีไม่มี (แต่ในปัจจุบันขบวนขันหมากเริ่มมีการนำต้นกล้วย และ ต้นอ้อยมาใช้ในการประกอบพิธี) โดยฝ่ายชายจะมีเพื่อนเจ้าบ่าว ถ้าเป็นผู้ตัวจะใช้ 8 คน ผู้น้อย 4-6 คน และเพื่อนเจ้าบ่าวจะหามเหล่า ขนมห่อ (เพื่อนขันหมากฝ่ายชายขนมหมี 8 ถาด เหล้า 1 เท (32ขวด)) สมัยก่อนจะมีหาบบุงก่าวประกอบด้วย หน้าจั่วหัวอ่อนคือ ไก่ หน้าจั่วหัวงาม คือ หมู พร้อมเครื่องชำ ตะไคร้ หัวหอม

พิธีการ

เมื่อขันหมากแห่ขึ้นบ้านจะมี พิธีไหว้ฝ่ายชาย จะมีล่ำมคือ “องล่ำม” ซึ่งล่ำมฝ่ายชายจะมี 2 ประเภท คือล่ำมขันหมาก และล่ำมฝากตัวลูกเขย เพื่อนเจ้าบ่าวมี 8 คน ถ้าเป็นผู้ตัว 4 คน ถ้าเป็นผู้น้อยการไหว้ล่ำมจะบอกว่า “นี่พ่อตานี้แม่ยาย” เจ้าบ่าวจะไหว้พ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวโดยประสานมือ และม้วนมือเข้าหาลำตัว เรียก “องค์ล่ำมไล้” ส่วนฝ่ายหญิงเมื่อขันหมากแห่ขึ้นบ้านแม่ป้าเฮา ซึ่งเป็นล่ำมทางฝ่ายหญิงนำเจ้าสาวมาตัก (ทักทาย) แม่เจ้าบ่าว โดยใช้เสื้อสีพันรอบอกนั่งยองๆ ไหว้พ่อแม่เจ้าบ่าว (ไหว้เหมือนคนไทย) และไหว้ญาติเจ้าบ่าว เพื่อนเจ้าสาวจะมี 4 คน ถ้าเป็นผู้ตัว และ 2 คนถ้าเป็นผู้น้อยจะแต่งกายเหมือนเจ้าสาว สะพายกะเหล็บ การไหว้เจ้าบ่าวถ้าเป็นผู้ตัวจะไหว้ 7 ที และผู้น้อยจะไหว้ 3 ที หรือ 6 ที และผู้น้อยไหว้ญาติเจ้าสาว 5 ครั้ง จากนั้นจึงทำพิธีปูเสื่อกางหยัน (ปูพูกางมุ้ง) เหมือนกับเป็นการส่งตัวเข้าหอ และมีพิธีฉลองในตอนกลางวัน (ถ้าฝ่ายชายจะแต่งเข้าอยู่บ้านฝ่ายหญิง จะต้องมีพิธีขอเข้าอยู่บ้าน จะทำพิธีโดยล่ำมฝากลูกเขย และถ้าฝ่ายหญิงจะออกไปอยู่บ้านฝ่ายชายก็จะต้องมีการทำพิธีเช่นกัน)

ข้อห้ามสำหรับพิธีแต่งงาน

- (1) เดือน 5 ไม่ควรแต่งงาน เพราะชาวไทยคำถือว่าเป็นเดือนร้อน เมื่อแต่งงานกันไปจะอยู่กันได้นาน
- (2) ไม่แต่งงานกันในวันมอดกกับมอดจ เพราะถือเป็นวันอัปมงคล
- (3) วันที่ใช้ทำพิธีแต่งงานแล้วจะไม่นำมา ใช้เป็นวันทำพิธีมงคลอื่นๆอีก (ฤกษ์ที่ใช้ในการทำพิธีแต่งงานจะใช้การเปิดตำราหรือให้คนทรงดูฤกษ์ที่เหมาะสม สม)

การไหว้และให้พร

(1) ฝ่ายหญิง

ผู้ใหญ่จะจับแขนจับบ่าฝ่ายหญิง กล่าวว่า “เข้าต้องสอเปนดับ ขยับมาสอเปนลูกเปนเต้า เฮยขำเนาเนาขำบ่า เบาะกำเญาอย่าสอนและแล้ว” คือ เข้าท้องขอเปนดับ ขยับลงมาเปนลูกเปนเต้า

(2) ฝ่ายชาย

องอามกล่าวว่า “องปอเฮียนื้อ ข้อยผู้คุมมาข่มเข้าตัวเอาไหว้เฮาเอาแสบ เจ้าเปนปอช้อยนา” (ท่านพ่อครับข้าพเจ้าผู้ลูกมาคุกเข้าไหว้ด้วยความเคารพท่านเป็นพ่อของ ข้าพเจ้า) แล้วพ่อตาให้พร จากนั้นฝ่ายเจ้าบ่าวจะกล่าวรับว่า “อ้อมใส่หัว ปิวใส่เกล้า จะอยู่กันจนเฒ่าจนแก่” (สัมภาษณ์ นายพุ่ม มีดี .สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557)

(5) ประเพณีขึ้นเฮือนใหม่ (ขึ้นบ้านใหม่)

เมื่อมีการสร้างบ้านใหม่ก่อน เจ้าของจะขึ้นไปอยู่จะต้องมีพิธีก่อนการกำหนดขึ้นบ้านใหม่ นิยมทำในเดือน6 และเดือน12 ที่ไม่ทำเด็ดขาดคือในเดือน5 เพราะเป็นเดือนที่พักผ่อน อากาศร้อน น้ำท่าไม่อุดมสมบูรณ์ และอีก3 เดือน คือเดือน9 เดือน10 และเดือน11 ซึ่งเป็นเดือนที่ผีเรือนไม่อยู่ไปเฝ้าถน สำหรับวันดีให้เลือกวันดีเฉพาะบ้านที่ไม่ต้องกับวันเวนตง การประกอบพิธีจะทำในช่วงเวลา 17.00-19.00

สิ่งที่ต้องเตรียม

ขมุก 1 คู่ กระจง 1 ใบ ไพนึ่งข้าว 1 อัน หมอนึ่ง 1 ใบ ก้อนหิน 4 ก้อน ฟืน อุปกรณ์ทอผ้า ฟูก 1 คู่ มุ้ง หมอน ผ้าห่ม ที่นอน เหล้าขาว และไก่ต้ม 3 ตัว (ไก่ช้อง)

พิธีการ

เริ่มพิธีด้วยการหาอุปกรณ์ ที่กล่าวมาข้างต้นเวียนขวารอบบ้านแบบทักษิณาวรรต จำนวน 3 รอบ ขมุกต้องใช้สาวน้อยถือพรหมจรรย์หาบโดยเด็กสาวต้องมาจากครอบครัวที่ดีผิว พร้อม เมียเพรียง คือ ผิวเดียวเมียเดียวและยังมีชีวิตอยู่ เด็กสาวดังกล่าว เรียก “สาวน้อยจีไฟไหข้าว” เพราะมีหน้าที่ก่อไฟนึ่งข้าวในพิธีและมีชายหนุ่มที่เป็นออซอ คือ หนุ่มน้อยที่ยังไม่มีลูกเมีย ทำหน้าที่อ้อมกระจงข้าวไพนึ่งข้าวขึ้นบ้าน เมื่อเดินเวียนรอบบ้าน 3 รอบแล้วก็เตรียมขึ้นบ้าน หมอพิธีจะทำพิธี “ข่มขวง” คือข่มสิ่งเลวร้าย หรือ ฝิร้ายให้สยบหนีไป โดยหมอพิธีจะใช้มีดหมอซึ่งเปนมิดดาบด้ามยาว โดยชักออกจากฝักจี้ไปที่บันไดแล้วกล่าวคำไล่ฝิสางนางไม้ที่สถิตอยู่ที่ไม้ ให้หนีไป เจ้าของบ้านประกอบด้วย สามิ ภรรยา และลูกที่จะอาศัยอยู่ในบ้านพร้อมที่จะทำหน้าที่ขนของจะยื่นอยู่ข้างหลังหมอ พิธี โดยบนบ้านจะอยู่เฉพาะผู้รู้พิธีที่จะพูดโต้ตอบกับหมอพิธีได้เท่านั้น การโต้ตอบจะทำก่อนที่ผู้อาศัยจะขึ้นอยู่อาศัย)

คำพูดข่มขวงหรือไล่ผีร้ายที่เชิงบันได

“ ไม้อยู่บ่อนสมแฮยตั้งอยู่เย็น ไม้อยู่บ่อนเย็นแฮยอยู่ม่นอยู่คง ผีฮ้ายอย่าได้เข้ามา ลองปอบฮ้ายอย่าได้เข้ามาควน ลูเหมญงอย่าได้มาตายปายเฮือนนี้ ลุงปอจายอย่าได้มาตายหอกตายหาบเฮือนนี้ เด็กน้อยแฮยมาแปรเฮือนนี้ ผู้เต่าแฮยมาเย็นเฮือนนี้” (สัมภาษณ์ นางพูน จอมบุญ .สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557)

คำแปล“ไม้อยู่ ตรงที่ร่มให้มาตั้งอยู่เย็น ไม้อยู่ที่เย็นให้มาตั้งอยู่ม่นอยู่คง ผีร้ายอย่าได้มาลอง ปอบร้ายอย่าได้ควนลูกผู้หญิง อย่าได้มาตายทั้งกลม ลูกผู้ชายอย่าได้มาถูกหอกถูกดาบตายบ้านนี้ เด็กน้อยอย่าให้มาเกิดมากมาย คนแก่ให้มาอยู่ร่มเย็นเป็นสุขบ้านนี้” หลังจากมีการพูดโต้ตอบกันแล้วหมอพิธีจะเดินนำขึ้นบนบ้าน เจ้าของบ้านหญิงชายแต่งกายด้วยเสื้อฮี ชายสะพายย่ามและฝักมิด สวมหมวกงอบ หญิงสะพายพื้มทอผ้า กะเหล็บใส่ของ กะแอบข้าวเหนียวเดินขึ้นบ้านพร้อมสามีและลูก ติดตามด้วยผู้ช่วยหาบขมุกที่นอนหมอนมุ้ง อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีแล้วเดินขึ้นบ้าน ก็จะมีการเจรจาขออาศัยอยู่ในบ้าน โดยหมอพิธีกับผู้รู้ถามตอบกันเป็นเคล็ด แล้วจึงนำสิ่งของที่เจ้าของบ้านไปห้อยไว้ในเสาบริเวณกะล่อ-ห้อง

คำเจรจาขออยู่อาศัยบ้าน

ถาม: “เจ้าเฮือนนี้จะแฮยอยู่ฮ้าย” (เจ้าของบ้านนี้จะได้อยู่ใหม่)

ตอบ: “แฮยอยู่” (ให้อยู่)

ถาม: “ไปหลักจ้งมา ไปสอไปลาจ้งเต้า จะมาชบมาแขงเฮือนนี้ได้ฮ้าย” (ไปไกลแล้วจึงมาไปขอไม่ลาจึงกลับมา ขออาศัยอยู่บ้านนี้ได้ใหม่)

ตอบ: “ได้แต่แก้วหลานเอี้ยมาชบมาเซาเฮือนนี้” (ได้จริงๆพอหลามาอาศัยอยู่บ้านนี้)

ถาม: “ไปหลักจ้งมาไปสอไปลาจ้งเต้าจะมาสอเต่าสอแก่สอม่นสอยินเฮือนนี้ได้ฮ้าย” (ไปไกลแล้วจึงมาไปไหนก็กลับมาที่นี่จะมาขออยู่จนแก่จนเต่าได้ใหม่)

ตอบ: “ได้แต่แก้วลูเอี้ย แฮยมาเต่ามาแก่ม่านมายินเฮือนนี้” (ได้สิให้มาเต่ามาแก่ม่านมายินบ้านนี้)

หลังจากนั้นจึงทำพิธีจี้ไฟให้ข้าวตามขั้นตอนต่อไป หลังจากพิธีจี้ไฟให้ข้าวแล้วจึงทำพิธีมอบสำหรับให้ลุงตาหรือเลี้ยงลุงตาถือว่า ขึ้นบ้าน เรียบร้อยไม่มีผีร้ายรบกวนแล้วจึงแต่งสำหรับหมากพลู ชันน้ำไปเล่าผีบ้านผีเรือน(ไปเชิญผีเรือน)ขึ้นมาอยู่ที่กะล่อห้อง งานนี้ไม่มีเครื่องเช่นเป็น ของสดของคาวนอกจากหมากพลูหรือเหล้าขาว หากบ้านใดยังไม่เชิญผีเรือนมาอาศัยอยู่กรณีนี้ถือว่าเป็นบ้านร้างทั้งที่มี คนอาศัยอยู่ เมื่อทุกคน ขึ้นมาอยู่บนบ้านแล้วสาวน้อย “จี้ไฟให้ข้าว” มาจากคำว่า “สิไฟให้ข้าว” เพราะแต่เดิมการจะจุดไฟต้องใช้ไม้มาเสียบให้เกิดประกายไฟ

ต่อจากนั้น จึงใช้หิน เหล็ก ไฟ คือ หินต่อกับเหล็กจนเกิดประกายไฟกระเด็นไปติดกับนุ่นที่ใส่ กระบอกไม้ไผ่ขนาดเล็ก เมื่อนุ่นติดไฟแล้วจึงใช้ใบตองแห้ง มาต่อไฟกับกระบอกนุ่นนั้นและนำไป ต่อกับฟืนให้ลุกเป็นไฟแล้วจึงใช้หุงต้ม อาหารได้ ลุงตาจะเป็นผู้ที่เลือกก่อนหिनก่อไฟ เมื่อเลือกก่อน แรก แล้วถามหมอพิธีว่าก่อนอะไร ก็จะตอบว่า “ก่อนทอง” เลือกเอาไปวางไว้ที่จะทำพิธีจุดไฟนิยม ใช้สังกะสีหรือกะละมัง แต่เดิมต้องก่อแม่เตาไฟโดย ต่อเป็นกระบะไม้และไต้ดินให้เต็ม ลุงตาจะ เลือกก่อนหिनก่อนที่สอง ก็จะตอบว่า “ก่อนเงิน” ก่อนที่สามตอบว่า “ก่อนนาค” ก่อนที่สี่ตอบว่า “ก่อนดิน” ก่อนที่สี่เลือกทิ้ง ไปนำก่อนหिनสามก่อนมาก่อเป็นเตาไฟก่อนหिन พอประกอบเป็นสาม ก้อนจะถูกเรียกว่า “ขั้นเส้าเตาหอ” เมื่อได้เตาแล้วก็ทำการก่อไฟ และสมมุติการนั่งข้าว โดยมีได้นั่ง จริงแล้วเก็บไฟที่ก่อไว้สามวันสามคืน แต่ปัจจุบันก็ไม่ได้ทำกันแล้ว เพียงจุดแล้วก็ดับจากนั้นก็ยก สำหรับไก่ต้ม 2 ตัว เหล้าขาว 1 ขวด และข้าวสุก 1 ถ้วย แล้วทำการเชิญผีนางไม้มากินเครื่องเช่น เพื่อให้ม้าคุ้มครอง เจ้าของบ้านจะพูดเป็นเคล็ดว่า “อาหารสมบูรณ์ หุงหากินกันอ้อมหน้าสำราญใจ” หลังจากนั้นก็จะถึงพิธีเชิญลุงตาไปชี้เขตหรือบริเวณที่จะทำเส้าเปิด เส้าไก่ คอกหมู ซึ่งลุงตาก็จะไป ชี้บอกทำเลและ กล่าวว่ ตรงนี้เหมาะกับการทำอะไรหรือจะใช้ไม้ขีดบนพื้นดินที่จะใช้บริเวณนั้น ต่อมา จึงถึงพิธีการรับขวัญลุงตาซึ่งเป็นผู้ยกเสาเอกของบ้าน

(6) งานศพของชาวไทยดำ

เมื่อมีคนในบ้านเสียชีวิตลง ญาติผู้ตายจะต้องไปหาเขยเพื่อกำหนดวัน เผา เขยคือหมอนในพิธีและผู้ที่จะนำทางวิญญาณที่ตายแล้วกลับเมืองเวียงจันทน์ เขยจะมาในวันเผา วันเผาจะนับตามวันของชาวไทยดำ นับตั้งแต่วันที่ตาย ผู้ที่จะเป็นเขยได้นั้นจะต้องเป็นไทยดำแท้ไม่ จำเป็นว่าต้องสืบเชื้อสายกันมา ใครจะฝีกก็ได้แต่ต้องอ่านและพูดภาษาไทยดำได้ โดยในการทำพิธี เขยจะต้องถือตำราได้ตลอดถึงแม้จะจำเนื้อหาพิธีกรรมในตำราได้ แล้วก็ตาม

พิธีกรรม

หลังจากคนในบ้านเสียชีวิตแล้ว ญาติผู้ตายจะพากันมาอาบน้ำศพแล้ว ช่วยกันเปลี่ยนชุดใหม่ให้ผู้ตาย 3 ชั้น เสื้อฮีที่สวมให้ผู้ตายจะเอาลายไว้ข้างใน จะเอาลายออกแต่ เฉพาะที่วางปิดโลง จัดท่านอนให้ผู้ตายในท่าปกติแล้วบรรจุโลงเก็บศพไว้ที่วันก็ได้ แต่โดยปกติมัก นิยมเก็บไว้ 3 วัน 2 วันแรกจะสวด ส่วนวันที่ 3 จะเผา เมื่อเผาเสร็จจึงเก็บกระดูกใส่ไหแล้วนำไปป่า แห้ว(ป่าช้า) แต่บางบ้านก็เผา 2 วันคือวันแรกจะเผาศพ วันที่ 2 จะเอาผีไปป่าแห้ว ญาติผู้ตายจะไป ปลุกเรื่อนหลังเล็กๆให้เรียกว่า “เรื่อนแห้ว” มีเสากอกาว(เสาใหญ่) ผู้ชายที่อายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีนก ปีกไว้บนเสากอกาว 1 ตัวสำหรับเป็นพาหนะจะไปเมืองผี ส่วนหญิงนั้นใช้ธงเล็กปักเป็นพุ่มๆทำหอ แก้ว หอคำมีหัวปลีไว้บนเสากอกแก้ว ชายที่อายุต่ำกว่า 80 ปีจะไม่มีนกให้ จะปลุกเรื่อนเฉยๆแล้วก็มี แคร่ ญาติจะเอากระดูกไปฝังใต้แคร่ วันเผาเขยจะมาเอาข้าวให้ผีกิน เรียกว่าข้าวงานตัก ให้คนตาย

แล้วกับญาติกินข้าวงานตักโดยเขยจะนั่งอยู่ตรงกลางและมีลูกหลานล้อม รอบเขยจะมีดปักไว้ 1 เล่ม หลังจากเอาผีไปป่าแล้วแล้วประมาณ 20-30 วัน ลูกหลานจะต้องเอาผีกลับบ้านไปอยู่ที่กะลือห้อง โดยมากเขาจะทำกันข้ามเดือนเขาจะเป็นผู้มัดว่าจะเอาผีขึ้นบ้านวันไหน เขยจะบอกผีว่ามากินข้าววันไหน ลูกต้องใส่เสื้อตักไปตามทางไปเรียกผีกลับบ้านหลังจากที่อยู่กะลือห้องแล้ว ทุกๆ 7 วัน (สำหรับตัว) ทุก 10 วัน(สำหรับผีผู้น้อย) ต้องไปเซ่นที่กะลือห้องเสมอ สำหรับการแต่งกายของญาติผู้ตายสะไก่และลูกเขยจะใส่เสื้อฮีไม่เอาลายออก ส่วนลูก ภรรยา-สามี จะใส่เสื้อตัก(เสื้อขาวเย็บชั่วคราวไม่มีแขน) ใช้ผ้าคาดหัว ลูกชายคนใดคนหนึ่งต้องโกนหัว 1 วัน แต่โดยส่วนมากจะเป็นคนโต หลังจากพิธีศพเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะถอดเสื้อตักออก ไม่มีการไว้ทุกข์เหมือนคนไทย

ภาพที่ 2.6: ภาพแสดงบุตรชายในเสื้อใส่เสื้อตัก ร่วมงานศพมารดาของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย
ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

ภาพที่ 2.7 ภาพแสดงการจัดเสื้อผ้าของผู้ตายบนโลงศพของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย
ที่มา :บ้านทีกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

ภาพที่ 2.8 : หมอผีและแม่มด เป็นผู้เตรียมพิธีช้อนขวัญคนตายของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย
ที่มา :บ้านทีกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

ภาพที่ 2.9 : ภาพแสดงพิธีกรรมแม่ตและผู้ช่วยแม่ตทำพิธีช้อนขวัญคนตาย
ของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย

ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

ภาพที่ 2.10 : ภาพแสดงการรำไว้อาลัยแก่ผู้ตายก่อนการฌาปนกิจ
ของชาวไทยตำบลบ้านสะแกราย

ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2556

(7) พิธีเสนเรือนหรือพิธีเสนเฮือน

เป็นพฤติกรรมซึ่งเกิดจากคติการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นพิธีที่แสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษเป็นการไหว้ผีที่กะลือห้อง แปลว่ามุมห้อง นิยมทำ 2-3 ปีต่อครั้งเพื่อจะมีความสุข “เฮ็ดนาก็มีข้าวขาย เฮ็ดไฮก็มีหมากไม้” พิธีเสนเฮือนจะไม่ทำกันในเดือน 9 กับเดือน 10 เพราะผีเรือนจะไปเฝ้าถนและในเดือน 5 อากาศร้อนพืชผักผลไม้ไม่อุดมสมบูรณ์ พิธีเสนเฮือนมี 2 ประเภท ได้แก่

เสนเฮือนผู้ตัว

เป็นพิธีเสนเฮือนที่ผู้สืบเชื้อสายมาจากตระกูลเจ้าเมืองเก่า และพิธีเสนเฮือนผู้ตัวมี 2 ลักษณะ คือเสนด้วยควาย(ใช้ควายเป็นเครื่องเซ่น) หรือใช้หมูตัวผู้เป็นเครื่องเซ่นการที่จะใช้หมูเสนได้ต้องทำพิธีขออนุญาตจากผีเรือน โดยต้องทำการเสี่ยงทายถ้าผีเรือนอนุญาตจึงสามารถที่จะใช้ หมูแทนควายได้ถ้าผีเรือนไม่อนุญาตต้องเสนด้วยควายที่ต้องมีการเสนด้วยหมู เพราะถ้าทำการเสนด้วยควายจะเป็นการสูญเสียแรงงานในการ ทำมาหากิน แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นเสนด้วยหมูเกือบหมดแต่ยังคงเชื่อว่าถ้าได้เสนด้วยควายจะถือว่าเป็นสิริมงคลการเสนเฮือนด้วยควาย ใช้ควายคืบในการทำพิธีแต่ถ้าเป็นหมูจะใช้หมูตัวผู้ทั้งตัวบ้านที่สามารถทำพิธีเสนเฮือนได้ต้องเป็นบ้านที่ดีและไม่มีเคราะห์คือบ้านนั้นจะต้อง ไม่มีญาติเดียวกันเสียชีวิตถ้าบ้านใดมีผู้เสียชีวิตต้องทำพิธีฆาปนกิจศพและทำพิธีเอาผีขึ้นบ้านให้เรียบร้อย แล้วจะต้องทำพิธีเสนแก้เคราะห์ก่อน ทำพิธี 6 เดือนและระหว่างนั้นต้องไม่มีสมาชิกในบ้านคลอดบุตรผู้ประกอบพิธีเสนเฮือนผู้ตัว เรียกว่า “จาง” สิ่งที่ใช้ในการทำพิธีได้แก่หมู หรือ ควาย (เลี้ยงเองน้ำหนัก 80-120 กิโลกรัม มีสุขภาพดี) ไก่ (เลือกที่มีลักษณะดี สีหม่น เชื่อว่าจะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์มีเงินทองไหลมาเทมา มีผ้าฝ้ายเนื้อดี ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์) เหล้าหมักเอง (การทำน้ำข้าว หมักจากข้าวเหนียวและข้าวหมาก) ขนม กะละแมข้าวต้มมัด ขนมเปียกปูน ข้าวสาร หมากพลู แกงหน่อส้ม แกงฝำ ผัดเผ็ดใส่หมูผัดหมีและปานเฟื่อน ก่อนการทำพิธีเสนเฮือน 1 วันต้องไป “วานหมอ” เชิญหมอเสนโดยนำข้าวสารห่อหมากพลูภายในบรรจุหมาก 2-3 ลูกใบพลูป้ายปูนแดงไม่ต้องจิบห่อด้วยใบตอง 1 ห่อ ห่อยาสูบ (กวัน) เพื่อย้ำว่าวันรุ่งขึ้นจะมี พิธีการทำเสนเฮือนที่บ้านการฆ่าหมูจะหยุดให้อาหารและบอกว่า “พรุ่งนี้จะฆ่าทำเสน” เจ้าเสน(เจ้าภาพ)จะนำเสื่อฮี ชันน้ำ หมากพลู และเหล้าไปบอกผีเรือนขออย่าให้เกิดอุปสรรค

พิธีการ

เริ่มประมาณ 02.00 น.ด้วยการฆ่าหมูแล้วแบ่งเนื้อหมูและเครื่องในออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่นำไปใส่ปานเฟื่อน และส่วนที่นำไปประกอบ อาหารในตอนเช้าแขกจะเริ่มมาถ้าเป็นญาติพี่น้องด้วยกันจะต้องนำเหล้า ขนมผลไม้มาช่วยงาน เจ้าภาพจะนำ “เลือดดำ” อาหารที่

ปรุงจากเลือดหมูผสมเครื่องเทศ ขนม มาต้อนรับ การรับประทานอาหารในช่วงเช้าคือ “กินววยย้อ” แอบรับประทานอาหาร เพราะเชื่อว่าผู้ตัวไปรับประทานอาหาร ในช่วงเช้า การจับปานเพื่อนเป็นพานขนาดใหญ่บรรจุเครื่องเช่น นำใบตองมาปูลองหมูต้ม มีกระดูกสันหลัง 7 ข้อ กระดูกซี่โครง 7 ซี่ เครื่องใน 1 ห่อ ข้าวเหนียว 7 ห่อ เนื้อหมูปิ้ง 7 ห่อ ตะเกียบ 7 คู่ นำหัวหมู คาง ลิ้น หาง ไว้ตรงกลาง นำขา 4 ขาวาง 4 มุม นำขนมจืดวางให้เต็มถาดบ้านใดมีลูกมีหลานเกิดใหม่ยังไม่ เคยนำได้มาเสนก็จะนำได้ของเด็กมาวางบนปานเพื่อนด้วยการยกปานเพื่อนเริ่มทำ 09.00 น. โดย “จาง” มาถึงบ้านเสนจางจะสวมเสื้อโท มี “เสื้อแปดแฉง” สวมทับส้วงฮีหรือกางเกงขายาว สวมกำไร เงิน

เจ้าภาพจะนำขันน้ำหมากพลูรับรอง จางจะนั่งบนตั่งเล็กๆ ญาติและเจ้าเสนจะนั่ง ล้อมรอบจางยกปานเพื่อนให้จาง การยกปานเพื่อนจะยก 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 สูงระดับเอวครั้งที่ 2 สูง ระดับอก ครั้งที่ 3 สูงระดับหัว จางจะเริ่มทำพิธีโดยเริ่มจากใต้เวนเจ็บเวนฮ้าย คือก่อนทำพิธีเช่นเหล้า เพื่อให้ผีเรือนทราบว่าจะเสนให้ด้วยความระลึกถึงหรือเจ็บป่วย เมื่อผีรับทราบจึงทำพิธีต่อไป โกว้นหล่า ปลุกหล่าตื่น คือการประกาศให้ผีเรือนทราบว่าวันนี้จะเชิญใครมาทำเครื่องเช่นบั้งการเช่นเหล้า คือ การเชิญผีเรือนมาดื่มเหล้าทีละคนถ้าเจ้าภาพเป็นสะใภ้แต่งเข้าผีทางสามีและสามีเสียชีวิตปีผีเรือน ชื่อแรกคือชื่อสามี ตามด้วยปู่ย่าถ้าพี่น้องคนใดที่เสียชีวิตลงอายุไม่ถึง 15 ปี จะไม่มีชื่อในปีผี เรือนกับหล่า คือ การเชิญผีที่ตายโดยถูกฆ่า ตกต้นไม้ ฟ่าผ่า จมน้ำผีที่ตายโดยอายุไม่ถึง 15 ปี ผี เหล้านี้รวมเรียกว่า “สามสิบหล่า” เป็นผีที่ตายไม่ดีไม่ควรนำชื่อมาใส่ไว้ในปีผีเรือน หิ้งเหล้า เช่นเหล้าอีกครั้ง เชิญผีเรือนเดียวกันที่ตกค้างมาดื่มเหล้าที่เช่น

เช่นหมูจะเริ่มเช่นเวลาประมาณ 11.00 น. โดยจางจะยกห่อห่อลงจากปานเพื่อน นำมาวางข้างหน้าเชิญผีเรือนมารับเครื่องเช่น ทำคล้ายๆเช่นเหล้าโดยอาจจะเรียกชื่อผีเรือนในปีผี เรือนทีละคน กับหล่า คือการเช่นหมูให้ผีที่อยู่ใน “สามสิบหล่า” หิ้งหมูจะทำเพื่อจุดประสงค์ เดียวกับหิ้งเหล้า ซ่องเสน คือเมื่อจางทิ้งห่อห่อจะกลับมาตั้งที่ตั้งเริ่มทำพิธีซ่องเสนเพื่อประกาศให้ ผีเรือนทราบว่าจัดเสนเฮือน ขอให้ผีเรือนคอยดูแลปกป้องรักษา สมาชิกภายในบ้านแปงได้ คือ การ เช่นอาหารให้ผีขวัญที่สถิตในได้ กู้เพื่อน คือการยกปานเพื่อนออกจากกวาน แปงมด คือ การกล่าว เชิญครุมดและครุมนตร์ร่วมดื่มเหล้าพร้อมรินเหล้าจากแก้วลงในถาดข้างๆตัวโกแล้วรินน้ำลงไป ขำ เหล้าเฮือน เป็นการเชิญญาติผีเดียวกันมาร่วมดื่มเหล้ากันเพื่อความสามัคคี

ฟายท่าน คือ จางจะนำหมากพลู ขันน้ำ เหล้าทำพิธีเพื่อเคารพเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในหมู่บ้าน ชาวหัวเป็นการประกาศให้ผีญาติพี่น้องที่อยู่ไกลรับทราบว่ามีการทำเสนเฮือน หลางาย เวลา 13.00 น. เจ้าภาพจะยกอาหารมาต้อนรับผู้มาร่วมงาน เรียกว่า หลางายเป็นการ “กินจาย” เชื่อว่า

ผู้ตัวจะกินอาหารมื้อแรกเวลาที่ขงวัน แป้วหัวหมูในวันรุ่งขึ้นเจ้าภาพจะฆ่าแผละหัวหมู นำกระดูกไหลหัวหมูมาเสียบที่เสาในกะลื้อห้อง

(8) พิธีเสนเฮือนผู้น้อย

เริ่มประมาณ 02.00 น. โดยฆ่าหมูนำเลือดหมูที่รองในกะละมังไปทำลาบเลือด(เลือดดำ)ผู้ที่ห้ามหมูมาเป็นลูกเขยคนโตและเพื่อนบ้าน ลูกเขยคนโตต้องใส่เสื้อฮีเมื่อถึงบันไดชั้นสุดท้ายจะต้องเอาเลือดหมูมาทาที่บันไดค้ำขวามือเชื่อว่าเป็นการบอกผีเรือนให้ทราบว่บ้านนี้มีการเสนและห้ามหมูไปวางไว้ที่กะลื้อห้องทำการฆ่าแผละหมูในกะลื้อห้องเรียกว่า “ชาวทอง” จากนั้นแบ่งหมูเป็น 2 ส่วน นำหมูส่วนที่ 1 ไว้ในปานเพื่อน เวลา 06.00 น. “คนแต่งเสน” จะเข้ามาแต่ง “ปานเพื่อน” โดยนำกระดูกสันหลัง 7 ข้อกระดูกซี่โครง 7 ซี่ ลิ้น หัวใจ ดับ ปอดเนื้อหมูจัดวาง ในปานเพื่อนจากนั้นนำไส้หมูมาวางตรงกึ่งกลาง เรียกว่า “ไส้ลื้อมเพื่อน” แล้วปิดด้วยใบตองผลไม้ เผือก มันกล้วย อ้อย ข้าวต้มมัด 7 มัด ขนมะใบไม้ ขนมะโก้ว ขนมะจันอับถั่วตัด วางในปานเพื่อนส่วนตรงกลางจะนำใบตองมาจับจีบ ใส่จู้บหน่อไม้ “ถั่วถ่าป้อน” บักตะเกียบ 7 คู่ ห่อข้าวเหนียวที่ห่อ ด้วยใบตอง 7 ห่อด้านบนใส่หมากพลู ขวดเหล้า ถ่าขนมมากเกินไปจะนำมาใส่ในปานปอมญาติผีเดียวกันจะนำบั้งผีเรือนมอบให้หมอสเสน

แล้วจึงนำอาหารมารับรอง คือเลือดดำและขนมต่างๆ หมอสเสนจะแต่งกายด้วยเสื้อไทยและสวมทับด้วยเสื้อฮีนุ่งกางเกงขาวยาว มือถือวีเริ่มทำพิธี โดยถือใบตอง 3 นิ้วเสียบที่ข้างฝาบ้านให้อาหารและน้ำผ่านสะดวกขึ้นยกปานเพื่อนเมื่อเจ้าภาพพร้อมจะเริ่ม โดยญาติผีเดียวกันยกปานเพื่อนในกะลื้อห้องมอบให้ หมอสเสนจะยก 3 ครั้ง ดังนี้ ยกครั้งที่ 1 สูงเสมอเอวแล้วถามหมอสเสนว่า “แค้นีพ้อไหม” หมอสเสนจะตอบว่า “ดีแล้วแต่ถ่าให้ดีต้องสูงกว่านี้” ญาติจะหย่อนปานเพื่อนลงไม่ถึงพื้น ยกครั้งที่ 2 สูงเสมออกแล้วถามหมอสเสนว่า “แค้นีพ้อไหม” หมอสเสนจะตอบว่า “ดีแล้ว แต่ถ่าให้ดีต้องยกท่วมหัว” ยกครั้งที่ 3 เหนือศรีษะ แล้วถามหมอสเสนว่า “แค้นีพ้อไหม” หมอสเสนจะตอบว่า “สูงแค้นีดีสุดแล้ว” แล้วญาติจะนำปานเพื่อนส่ง ให้หมอสเสนมอบปานช้องภายหลังจากเสร็จปานเพื่อนแล้วผู้รู้จะเข้ามามอบปานช้องพร้อมกับกล่าว “คำช้อง” เพื่อเชิญหมอสเสนมาประกอบ พิธีเสนเฮือนภายในปานช้องจะประกอบด้วยแกงหน่อส้มใส่ไก่ เรียกว่า “ช้องด้วยอ้งไก่หน่าขาไก่ช้อง”

เมื่อหมอสเสนรับปานช้องแล้วจึงกล่าวคำบูชาครูและทำการเสี่ยงทายเท้าไก่เมือทำนายผลการเสี่ยงทายเท้าไก่เจ้าลื้อผู้เสนและต่อหมอสเสนเอง โดยเท้าไก่ข้างขวาจะทำนายผลให้แก่เจ้าลื้อส่วนข้างซ้ายจะทำนายผลให้แก่หมอสเสนการเสี่ยงทายจะดูที่นิ้วเท้าไก่ ดังนี้ – ถ่านิ้วเท้าไก่เหยียดตรงมารวมกันหรือเรียงกันเป็นระเบียบ ถื่อว่าดีสุขสบาย ทำการใดก็สำเร็จ – ถ่านิ้วเท้าไก่หงิกงอผิดรูปหรือมีบางนิ้วมาแทรกอยู่ระหว่างนิ้วอื่น ฝ่าไฟให้เข้าพิธีจีไฟไฟให้เข้าเป็นการเชิญ แม่เตาไฟ แม่ประตูและแม่บันไดมารับเครื่องเช่นเพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณของแม่เตาไฟแม่

ประตู่ และแม่บ้านใดพิธิจไฟไฟให้เขาเริ่มต้นโดยผู้ที่สามารถกล่าวคำเชิญเป็นผู้ประกอบพิธิเมื่อเสร็จจากพิธิจไฟไฟให้เขาผู้ช่วยหมอเสนเริ่มพิธิขาวหว่าที่บริเวณกลางบ้าน ขาวหว่านี้เป็นพิธิที่ต้องทำพร้อม กับพิธิแก้มแฮกภายหลังการทำพิธิจไฟไฟให้เขาเสร็จแล้วทำขึ้นเพื่อบอกกล่าวให้ญาติพี่น้องที่อยู่ ห่างไกลมารับเครื่องเช่นเริ่มจากผู้ช่วยหมอเสนจัด “ปานขาวหว่า”

เมื่อเตรียมปานขาวหว่าเสร็จแล้วผู้ช่วยหมอเสนจึงเริ่มทำพิธิขาวหว่าโดย กล่าวคำเชิญบรรพบุรุษ ที่อยู่ห่างไกลมารับเครื่องเช่นหลาแลงกลางเฮือนภายหลังการทำพิธิแก้มแฮจไฟไฟให้เขาและขาวหว่าเสร็จแล้วจึง “หลาแลงกลางเฮือน” หรือการเลี้ยงอาหารกลางวันแก่ผู้ที่ไปร่วม พิธิเมื่อรับประทานอาหารกลางวันเสร็จเรียบร้อยแล้วหมอเสนจึงเริ่มทำพิธิเช่นเหล้ากลางแกงต่อไป เช่นเหล้ากลางแกง เป็นการเช่นเหล้าครั้งที่ 2 ซึ่งมีความหมายว่าการเช่นเหล้าให้ผีเรือนคิมเพื่อล้างควา น้ำแกงภายหลังรับประทานอาหารกลางวันการเช่นเหล้าจะกระทำเช่นเดียวกับการเช่นเหล้าหลวง หลังจากเสร็จพิธิเช่นเหล้ากลางแกงจะเริ่มพิธิเช่นเหล้ากู่ เช่นเหล้ากู่เป็นการเช่นเหล้าครั้งที่ 3 มี ความหมายว่าการเช่นเหล้าครั้งก่อนเก็บเครื่องเช่นในปานเพื่อนหรือเรียกว่า “กู่เพื่อน” การเช่นเหล้า กู่หมอเสนจะเชิญผีเรือนมาคิมเหล้า เป็นครั้งสุดท้ายเมื่อเสร็จเรียบร้อยผู้ช่วยหมอเสนและผู้รู้จะมา ช่วยกันกู่ปานเพื่อนกู่เพื่อนหรือกู่ปานเพื่อน คือการที่ผู้ช่วยหมอเสนและผู้รู้มาเก็บเครื่องเช่นในปาน เพื่อน จำเหล้าฟายเฮือนภายหลังจากกู่เพื่อนเสร็จแล้วหมอเสนจะเชิญเจ้าเสื่อและญาติผีเรือนเดียวกัน เข้ามาในกะลื้อห้องเพื่อมาร่วมจำเหล้าฟายเฮือน(เป็นการคิมเหล้าเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ วงศ์ตระกูล)ต่อไปหมอเสนจะทำพิธิแปงมด และแปงได้ แปงมดเมื่อจำเหล้าฟายเฮือนเสร็จ

หมอเสนจะทำพิธิแปงมดโดยการเชิญครุมครุมมดมาร่วมกันคิมเหล้า เป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะเสร็จสิ้นพิธิเฮือนจากนั้นหมอเสนจะทำการแปงได้ต่อไป แปงได้ หมายความว่ามีการเช่นผีขวัญของเจ้าเสื่อที่สถิตอยู่ได้เพื่อให้ผีขวัญช่วยดูแลปกป้องรักษาเจ้าเสื่อ ให้อยู่ เย็นเป็นสุขหลังจากเสร็จพิธิกรรมในกะลื้อห้องแล้วหมอเสนจะออกจากกะลื้อห้องมา “ฟายท่าน” เป็นลำดับสุดท้าย ฟายท่าน หมายความว่าทำความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่คอยปกป้องคุ้มครอง ดูแลหมู่บ้านหมอเสนจะทำพิธิจากนั้นเจ้าภาพจะไปส่งหมอเสนกลับบ้านเป็นอันเสร็จสิ้นพิธิเสน บรรดาเจ้าภาพจะร่วมกันทำความสะอาดด้วยขามและสถานที่แล้วแยกย้ายกันกลับบ้านในวันรุ่งขึ้น จึง “แม่หัวหมู” แม่หัวหมูเจ้าเสื่อผู้เสนและสมาชิกจะมาร่วมกันในกะลื้อห้องเพื่อแม่หัวหมูหรือ ซ้ำแหละหัวหมูออกเป็นชิ้นๆเพื่อนำไปรับประทานเป็นขั้นตอนสุดท้ายพิธิเสนเฮือนผู้น้อยเมื่อ รับประทานแล้วให้นำคางหมูมาเสียบไว้ที่ฝาบ้านในกะลื้อห้อง

ภาพที่ 2.11 : ภาพแสดงหมอผีทำพิธีรับกระบุงเซ่นไหว้ผีเรือน ของชาวไทยดำบ้านสะแกราย
ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 3 พฤษภาคม 2557

ภาพที่ 2.12 : ภาพแสดงชิ้นเนื้อหมูที่ถูกรักษาและเพื่อเซ่นไหว้ผีเรือนของชาวไทยดำบ้านสะแกราย
ที่มา :บันทึกภาพ วันที่ 3 พฤษภาคม 2557

(9) เสนแก่เคราะห์เรือน

การเสนนี้จะเกิดขึ้นในกรณีขึ้นบ้านใหม่หรือมีคนตายเสนหมุ
กรณีมีคนตายจะต้องรอให้ครบ 3 ปีก่อน การเสนนี้จะใช้หมุหรือเป็นการเสนหมุการเสนหมุจะทำ
อย่างน้อย 3 ปีครั้ง การเสนหมุใช้หมุนี้หนักมากกว่า 80 กิโลกรัมนำหมุไปเผาในกะลื้อห้อง
เนื่องจากเชื่อว่าเอาไปทำที่อื่นผีบ้านอื่น จะมาแบ่งเอาไปการฆ่าใช้ทูปหัวเพราะถ้าปาดคอจะทำให้
เกิดตายไม่ดีเชื่อว่าจะมีคนตายเลือดห้ามตกถึงพื้นเชื่อว่าจะมีผีปอบมากินเสนหมุ เป็นการฆ่าหมุให้
บรรพบุรุษในตอนแรกก่อนทำพิธีผู้ทำพิธีต้องเอาเลือดมาให้แม่แมดวงไว้บนหัวเมื่อหาวันให้เจ้าเสื่อ
หมอดูจะทำการเยื้อง (การทรงคล้ายผีถ้วยแก้ว) ในการเสนจะไม่ใช้วันในฝ่ายพ่อของฝ่ายชายตายถือ
ว่าเป็นวันอัมภมกล ดังนั้นคนตายจึงไม่เก็บศพหลายวัน ของที่จะต้องใช้แม่แมดเป็นค่าทำพิธี ได้แก่
ข้าว 1 กระบุงเรียกขำม้า ข้าวสาร 1 ถัง เรียกข้าวรวง ไข่ไก่ดิบ 1 ฟอง เงิน 1 สลึง ปัจจุบันใช้ 1 บาท
ฝ่าย 1 ไร่ ซึ่งแม่แมดจะนำไปไหว้ครูที่หัวแม่แมด

สิ่งที่ใช้ในการเสนแม่แมด

-ไก่ 4 ตัว ตัวแรกคือ ไก่กาย ใช้ในการทำนายให้แม่แมด, ตัวสอง
คือ ไก่เดือนขวัญเป็นไก่ต้มสุก ใช้ในการไหว้เจ้าลาวเพื่อให้ส่งขวัญมาให้, ตัวสามและตัวสี่ คือไก่
หลาเสน เป็นไก่ดิบให้ผีเรือน

-ขนม ข้าวต้มมัด เผือก มัน กล้วยน้ำว่า กล้วย อ้อย ผลไม้ตามฤดู

-ไก่ตัวที่ 1 จะสับเป็นท่อนๆนำมาแกงกับหน่อส้มใช้ในพิธี

เสนพ้อมด(เสนเป่าปี)

เสนแก่เคราะห์ปะเยอเป็นการเสนให้เจ้าบ้านที่อายุ 50-60
ปีขึ้นไป

เสนปลุกถ้วยเมืองฟ้า เป็นการเสนให้เจ้าบ้านที่อายุ 50-70 ปี
ขึ้นไป(เหมือนการทอดกฐินให้พ่อแม่)

เสนปลุกถ้วยเมืองลุ่ม เป็นการเสนให้เจ้าบ้านที่อายุ 80-90 ปี
การเสนทั้ง 3 ชนิดใช้เวลาในการทำต่างกัน พิธีใช้พ้อมด 8 คน
เป่าปี 3 คน เก็บข้าวเสียงทายการเสนนี้เป็นการต่ออายุทำให้ความเจ็บไข้ หายไปการเสนจะเอาถ้วย
มาผูกที่ชื้อบ้าน เมื่อเสร็จพิธีจะเอาไปปลุก

(10) พิธีปาดตง

เป็นการเช่นผีหรือเลี้ยงผีเรือนด้วยอาหารต่างๆทุกๆรอบ 10 วันตาม
วัน “เวนตง” ครอบครัวผู้ตัวจะมีวันเวนตงวันเดียวกันโดยมีการนับวันแบบไทยคำอยู่ 10 วันคือ มือ
เต่า มือกำ มือกำบ มือฮับ มือฮาย มือฮวง มือเมิง มือเบ็กมือกัก และมือขด (มือ หมายถึงวัน)

(11) พิธีแปงขวัญ

พิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเรียกขวัญของตนเองให้กลับคืนมาโดยหมอขวัญ ซึ่งมีทั้งหญิงและชายจะทำพิธีเชิญขวัญโดยเชิญผู้สร้างขวัญ 12 แม่นาง ได้แก่ “แม่นางเป่าจะลงฮาง แม่นางจะลงเจือ(แม่) ปู่คำสุขบินบิน(พ่อ)แม่ถั่วบ้านนางเป่าเลือด(ระดู) แม่หนูสมพรหมแมนมแม่หลา เลี้ยงลู(นม)แม่อุ้มเต็มปาแม่หลาเต็มอุ้มเต็มเลีย(เปล)แม่พลัดเวนหมานและผ่านเวนฮีน(ผู้กำหนด โชคชะตา) แม่แนนน้ำแนไฟ(ไฟ)เจ้าย่ามิ่งฮีสเนเจ้าย่าแนตำหุ (ก๊อทผ้า)ตัวกล้วยนวลสวนกล้วย ต่าง(กล้วย) ย่าไปก๊อทกลไก่มิ่งไก่ขวัญ(ไก่)หนองปลาบู่อยู่ปลาขวัญหนองปลาหมันปลาเลี้ยงปลาปล่อย (ปลา)แมลีนน้ำลีนบ่อต่อสายเงาสายกอแม่เลี้ยง(บ่อน้ำ)” และเรียกขวัญทั้ง 32 ขวัญดังนี้ กระหม่อม หน้าผาก ศรีษะ ท้ายทอย คอ ปาก ลิ้น ไก่ ลิ้น ฟัน แก้ม ตาจมูก หู ไหล่ บ่า ลำตัว นม อก รักแร้ หลัง ตับ ปอก หัวใจ อวัยวะเพศ โหนกหน้าแข้ง หัวเข่า ขา ฝ่ามือ ฝ่าเท้า นิ้วมือและนิ้วเท้ามารับเครื่องเช่น และกลับเข้าร่างเดิม

(12) พิธีเสนโต้(เสนตัวหรือเสนเรียกขวัญ)

คือพิธีเสนเพื่อเรียกขวัญหากผู้ทำพิธีเจ็บป่วยต้องทำพิธีเสนโต้เพื่อให้ ขวัญกลับสู่ตนเพื่อให้หายเจ็บป่วยก่อนถ้าผู้ทำพิธีไม่เจ็บป่วยก็จะทำ เพื่อเสริมสิริมงคลให้กับตนเอง โดยพิธีเสนนี้จะมี 3 พิธีแบ่งตามช่วงอายุ ดังนี้ พิธีเสนต่อมิ่งต่อแนนหมายถึงพิธีเสนเพื่อเสริมมิ่ง ขวัญทำ เมื่ออายุครบ 60 ปีขึ้นไปพิธีปลูกกล้วยเมืองฟ้าหมายถึงพิธีเสนเพื่อปลูกกล้วยบนเมืองฟ้าหรือ แคนสวรรค์จะทำเมื่ออายุครบ 70 ปีขึ้นไป และทำพิธีเสนปลูกกล้วยเมืองลุม หมายถึงพิธีเสนเพื่อปลูก กล้วยบนพื้นดินทำเมื่ออายุครบ 80 ปีขึ้นไปซึ่งถ้าเป็นผู้ตัวจะเรียกว่า พิธีเสนกุลาบายศรี

(13) พิธีเสนฆ่าแกือก

คือพิธีเสนฆ่าแม่ชื่อของเด็กแรกเกิดชาวไทยดำเชื่อว่าเด็กแรกเกิดจะมี ผิดติดตามมาด้วยและพยายามเอาชีวิตเด็กไปเด็กจะไม่แข็งแรง เจ็บป่วยบ่อย จึงต้องทำพิธีฆ่าแม่ชื่อ โดยพ่อมดจะเชิญแม่ชื่อให้มาอยู่ในไก่แล้วฆ่าลูกไก่อ้น

(14) พิธีเสนเต็ง

คือพิธีเสนเพื่อขอลี้ความผิดของผีเรือนที่ทำผิดต่อแถนจนถูกจับไป ลงโทษทำให้ผีเรือนมาทำร้ายลูกหลานเจ็บป่วยจะได้ไปช่วยไถ่ตนมาจากแถนพิธีเสนเต็งของ ผู้ตัวเรียกว่า “เงิน” ญาติของผู้ป่วยจะไปพบหมอเอียงเพื่อทำการเสี่ยงทายว่าเจ็บป่วยเพราะอะไร โดยใช้ผ้าเปียวมาทำเป็น ลูกตุ้มใช้เสี่ยงทายแล้วบนบานต่อแถนถ้าหายป่วยจะทำพิธีเสนเพื่อเช่น เครื่องเช่นไปให้แถน เรียกว่า “จิว” สมาชิกในครอบครัวจะนำกระบอกไม้ไผ่ จ่อม้วนหรือรังไหม และปานตี (ภาชนะที่มีลักษณะคล้ายขันโตกทางภาคเหนือ) ไปแขวนไว้ที่หน้าต่างแล้วอธิษฐานถ้า จิวแล้วผู้ป่วยเสียชีวิต ก็ให้โยนกระบอกไม้ไผ่และรังไหมทิ้งไปแต่ถ้าผู้ป่วยหายป่วยจะต้องทำพิธี

เสนให้แถนตามทีบนบานพิธีเสนตั้งเรียกอีกอย่างว่า “เสนน้อยจ้อย” โดยแม่มดเป็นผู้ทำพิธีและมีผู้ช่วยแม่มดเรียกว่า “หนุ่มกวีญากับสาวเข้าร้าน” เป็นผู้ช่วยแม่มดประกอบพิธีถ้าผู้น้อยใช้หนุ่มกวีญาและสาวเข้าร้าน อย่างละ 2 คน ส่วนผู้ตัวใช้้อย่างละ 4 คนเครื่องเช่นประกอบด้วยไก่และหมูขึ้นผู้น้อยใช้ไก่ 12 ตัว ผู้ตัวใช้ควายและไก่ใช้ไก่ 24 ตัว นอกจากนั้นยังต้องสานควายด้วยตอกจำนวน 32 ตัวทำเงินและหมากพลูปลอมเพื่อบูชาผีด้วย

(15) พิธีเสนกวัดควาย

คือพิธีเสนที่จัดขึ้นเพื่อขับไล่สิ่งไม่ดีออกไปโดยบ้านที่มีผู้เสียชีวิตจะเชิญแม่มดมาทำพิธีเสนแล้วเหือน(กวาดเรือน)ซึ่งพิธีเสนที่จัดขึ้นเพื่อขับไล่สิ่งไม่ดีให้ออกจากบ้าน

(16) พิธีแก้เคราะห์

คือพิธีเสนที่จัดขึ้นเพื่อแก้เคราะห์ให้กับผู้ป่วยที่หายจากอาการป่วยแล้วตามความเชื่อที่ว่าความเจ็บป่วยเกิดจากการเช่นไหว้ต่อผีไม่ดีแต่มีผีเรือนคุ้มครองอยู่จึงไม่เสียชีวิตเมื่อหายป่วยจึงต้องเชิญแม่มดมาเสนแก้เคราะห์

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประธาน เขียวขำ (2546) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในพิธีกรรมชุมชน และประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี คือ การศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชน คือ พิธีบูชาศาลประจำหมู่บ้าน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีป่าดง พิธีเสนเรือน พิธีเสนตัว พิธีแบ่งขวัญ และการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับชีวิต 4 ด้าน คือ ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการตาย โดยสมมติฐาน 8 ข้อ ต่อไปนี้

1. การรับนวัตกรรมทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
2. การรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
3. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
4. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
5. การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
6. ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
7. สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
8. การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยวิทยาและกำหนดเอาหมู่บ้านคอนมะเกลือ ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสนามวิจัย ซึ่งข้อมูลประจักษ์เหล่านี้ยืนยันว่าสมมติฐานทั้ง 8 ข้อ มีความถูกต้อง

บุญเสริม ดินตะสุวรรณ (2545) ได้ทำการศึกษาผ้าและเครื่องนุ่งห่มของชาวไทยคำ ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี มีจุดประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของผ้าและเครื่องนุ่งห่มชาวไทยคำ (2) ศึกษาความเชื่อ พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับผ้าและเครื่องนุ่งห่ม (3) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ สี ลวดลายผ้า เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้า

ผลการศึกษาพบว่าชาวไทยคำที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การเรียกชื่อกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเวียงคานม และล่าวว่า “ไทยคำ” หรือ “ผู้ไทยคำ” เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยมีชื่อเรียกว่า “ลาวโซ่ง” หรือ “ไทยทรงดำ” มีการสืบทอดการทอผ้าจาก บรรพบุรุษในสิบสองจุไทย โดยค้นพบหลักฐานผ้าที่ทอด้วยเส้นใยจากฝ้ายและไหมตลอดจนอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั่นฝ้ายของชาวไทยคำ ที่ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี ว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับผ้าที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ด้านความเชื่อ พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ชาวไทยคำมีความเชื่อตั้งแต่ขั้นตอนการปลูกหม่อน และอุปกรณ์ทอผ้า โดยมีการทำพิธีกรรมสู่ขวัญต้นหม่อนเพื่อให้ได้ผลผลิตสมความมุ่งหมาย ทั้งยังสร้างอุบายในลักษณะข้อห้าม เพื่อรักษาอุปกรณ์ทอผ้าให้มีความคงทนสำหรับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำสีย้อมผ้า พบว่าชาวไทยคำใช้สีครามเข้มเป็นสีหลัก ซึ่งแสดงถึงความเศร้าโศก อ้างว้าง เดียวดาย ที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน ส่วนขณะที่ย้อมผ้าต้องมีจิตใจมุ่งมั่นจึงจะย้อมสีได้ดี ด้านความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับลายผ้า เป็นความเชื่อที่เกิดจากตำนานเรื่องเล่า จินตนาการ ศาสนา ลักษณะรูปร่าง ตามลวดลายต่างๆ ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้า เป็นความเชื่อที่สร้างข้อห้ามเพื่อรักษาผ้าให้อยู่ในสภาพที่ดีและคงทน

สำหรับรูปแบบผ้าและเครื่องนุ่งห่มแบ่งแยกเป็นของผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก โดยมีลักษณะการใช้ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรม ส่วนการใช้สีแบ่งออกเป็น 2 วรรณะ คือ วรรณะร้อน แสดงถึง อารมณ์กระฉับกระเฉง ความรื่นเริง และความขัดแย้ง ได้แก่ สีเหลือง สีส้ม สีแดง และสีแดงเลือดหมู วรรณะเย็น แสดงถึง ความเศร้าโศก อ้างว้าง และเดียวดาย ได้แก่ สีเขียว และสีคราม การผลิตผ้าและเครื่องนุ่งห่มขึ้นอยู่กับช่างทอผ้าว่าอยู่ในสภาวะหรือสถานการณ์ใด สีของผ้าก็จะแสดงอารมณ์ออกมาทางผืนผ้า นั้น ส่วนลวดลายมีการประดิษฐ์ด้วยวิธีการทอ ปัก ปะ และขีด มีชื่อ และลักษณะรูปร่างที่สื่อความหมาย สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวไทยคำ จำนวน 5 ลาย คือ ลายพันธุ์พฤกษา ลายสัตว์ ลายเครื่องมือเครื่องใช้ ลายสถานที่และสิ่งของ และลายเบ็ดเตล็ด

เรณู เหมือนจันทร์เชย (2542.น.144-148) ได้ศึกษาศึกษาเกี่ยวกับโลกทัศน์ของไทยโชนงผ่านความเชื่อเรื่องผี โดยเก็บข้อมูลการศึกษาจาก ชาวไทยโชนงบ้านแหลมกะเจา 2 ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม , บ้านหัวทรายไทย ตำบลสามง่าม อำเภอดอนตูม, บ้านเกาะแรด ตำบลบางปลา อำเภอบางเลน, บ้านไผ่หูช้าง ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน ,บ้านดอนทอง ตำบลดอนข่อย อำเภอบางเลน และบ้านสระสี่มุม ตำบลสระสี่มุม อำเภอกำแพงแสน

โดยผลสรุปการวิจัยคือ ปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่เรียกตัวเองว่า “ไทยโชนง” นั้นคล้ายกับคนไทยในสังคมชนบททั่วไป ที่มีชีวิตที่สงบ เรียบง่าย มีความขยันในการทำมาหากิน มีความรักพวกรักพ้องจะมีสิ่งที่แตกต่างกันไปบ้างก็ตรงที่ไทยโชนงยังคงยึดวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมเฉพาะความเชื่อในการนับถือผี ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย ได้ยอมรับความคิด วิธีการเข้ามาในชุมชน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ที่เริ่มเปลี่ยนไปจากเดิม มีการยอมรับสิ่งใหม่ที่เห็นว่าดีถูกต้อง โดยที่ไม่ทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมในการนับถือผีเสียหาย หรือลดบทบาทลงไป ไทยโชนงได้เลือกสรรและพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน

จงลักษณ์ ช่างปลี้ม (2554.น.บทคัดย่อ)เรื่อง การเปลี่ยนแปลงศิลปกรรมชุมชนไทยโชนงจังหวัดสุพรรณบุรี วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาศิลปกรรมของชุมชนไทยโชนงตามสภาพสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนไทยโชนงจังหวัดสุพรรณบุรี ,เพื่อศึกษาสภาพศิลปกรรมปัจจุบันของชุมชนไทยโชนง จังหวัดสุพรรณบุรี ,เพื่อศึกษาบริบทในอดีตที่มีผลต่อสภาพศิลปกรรมในปัจจุบันของชุมชนไทยโชนง จังหวัดสุพรรณบุรี ,เพื่อศึกษาแนวโน้มของศิลปกรรมชุมชนไทยโชนง จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปผลการวิจัยคือผู้วิจัยพบว่าแนวคิด ปรัชญา คำสอน ศิลปินพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดการถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลานในปัจจุบัน เนื่องจากการถ่ายทอดในอดีตนั้นเป็นการถ่ายทอดที่เน้นการปฏิบัติ ผลที่ตามมาคือขาดองค์ความรู้ทางศิลปกรรมที่เป็นปรัชญาคำสอนที่แฝงอยู่ในงานศิลปกรรม อีกทั้งการถ่ายทอดดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสังคมแห่งการเรียนรู้ในปัจจุบัน ส่งผลให้องค์ความรู้ด้านแนวคิด ปรัชญา ความเชื่อที่แสดงออกในงานศิลปหัตถกรรมผ้าไม่ได้รับการถ่ายทอดซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการฟื้นฟูเพื่อการสืบทอดในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

แนวโน้มในอนาคตควรเริ่มต้นจากเริ่มจากการฟื้นฟูและเผยแพร่ความรู้ทางศิลปกรรมโดยเฉพาะศิลปหัตถกรรมผ้าเป็นผลสรุปวิถีชีวิตปรัชญาความเชื่อทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการดำรงชีวิต ด้านการดำรงอยู่ในสังคม ด้านการสร้างฐานะ ด้านความรักและด้านความกตัญญู ซึ่งสอดคล้องอยู่ในเส้นสายลายสีที่ผู้วิจัยค้นพบ รวมทั้งศึกษาค้นคว้าต่อจากที่ผู้วิจัยค้นพบเพื่อให้ได้องค์ความรู้มากขึ้นและหัวใจสำคัญคือผลักดันให้เกิดการถ่ายทอดศิลปกรรมด้วยความรู้ควบคู่การปฏิบัติ การสร้างชุมชน กลุ่มคนหรือคนต้นแบบ ปลุกฝังศิลปะและวัฒนธรรมให้กับลูกหลาน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยโชนงได้เรียนรู้ เพื่อตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของศิลปกรรม

ที่มีปรัชญา คำสอน การดำเนินงานอาจอยู่ในรูปแบบของศูนย์วัฒนธรรมชุมชน โดยจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันของชุมชนไทยโซ่งสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมทางศิลปกรรมตลอดจนการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยนำเสนอความรู้ทุกด้านต่อสังคมให้มากขึ้น ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน สื่อสารมวลชน CD ตลอดจนการจัดนิทรรศการและการแสดงในเทศกาลสำคัญของจังหวัด ด้านการพัฒนาเป็นการบริหารจัดการศิลปกรรมชุมชนไทยโซ่ง ให้สอดคล้องขนานไปกับการพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบัน เช่น การปรับปรุงประยุกต์วัสดุและอุปกรณ์ใหม่ๆ กระบวนการผลิตกับยุคสมัย การทำงานร่วมกับกับนักออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยรูปแบบการออกแบบที่หลากหลายสู่ความเป็นสากล และหัวใจของการพัฒนาคือบทบาทของผู้นำในการในการส่งเสริมสนับสนุน ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานแห่งความรู้ความเข้าใจของชุมชนที่มีความรักความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการร่วมแรงร่วมใจ และการดำเนินงานการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและที่มองข้ามไม่ได้คือ ผู้ประสานงานที่จะต้องทำความเข้าใจเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเพื่อให้การพัฒนาดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง โดยมีเป้าหมายของความจริงใจที่เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมเป็นผลกำไรของสังคมที่ยั่งยืนเคียงคู่ขนานกับการบริหารจัดการบนหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เพียงพอต่อบริบทแห่งปัจจุบัน

ชัยวัฒน์ ปัญญาพงษ์ และคณะ (พ.ศ. 2546) ได้ศึกษาเรื่อง พิธีเสนเฮือนในวิถีชีวิตลาวโซ่ง : กรณีศึกษาตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ข้อสรุปดังนี้ พิธีเสนเฮือน เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นจากคติการนับถือผีบรรพบุรุษของชาวลาวโซ่ง และเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ชาวลาวโซ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีเสนเฮือนในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงอิทธิพลของพิธีเสนเฮือนที่มีต่อวิถีชีวิตลาวโซ่งปัจจัยที่ทำให้พิธีเสนเฮือนยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อศึกษาคุณค่าและความสัมพันธ์ของพิธีเสนเฮือนกับประชากรชาวลาวโซ่ง ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพิธีเสนเฮือนมากที่สุด คือ ขั้นตอนการเตรียมงานและอาหาร ที่เป็นเช่นนี้เพราะต้องการประหยัดเวลาด้วยการลดขั้นตอนที่อยู่ยากลงและใช้บริการการจัดเตรียมอาหารแทนการทำด้วยตนเอง ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ อาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ การประกอบพิธีเสนเฮือนและการแต่งกายของเขยและสะใภ้ในครอบครัว อิทธิพลของพิธีเสนเฮือนในปัจจุบันพบในด้านการช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวลาวโซ่ง รวมทั้งการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นทั้งในระดับเครือญาติและในระดับชุมชน สำหรับเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพิธีเสนเฮือนและอิทธิพลของพิธีเสนเฮือน คือ การศึกษานโยบายภาครัฐ อาชีพและวิถีชีวิตแบบชุมชนเมือง ส่วนปัจจัยที่ทำให้พิธีเสนเฮือนยังคงดำรงอยู่ คือ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของ

ชาวลาวโซ่งและความสามารถในการทำหน้าที่ของพิธีเสนเอือนที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มชน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม สำหรับแนวโน้มของพิธีเสนเอือน พบว่า พิธีเสนเอือนยังคงดำรงอยู่ต่อไปคู่กับสังคมลาวโซ่ง แต่จะมีการนำเอาวัฒนธรรมยุคใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ในพิธีเสนเอือนเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและพัฒนารูปแบบการประกอบพิธีกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในอนาคต แต่ยังคงวัตถุประสงค์ดั้งเดิมในการจัดพิธีเสนเอือน คือ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และสร้างความสามัคคีในหมู่เครือญาติ

ชาวพร ศักดิ์ศรี (2555) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนของชาวลาวโซ่งในบริบทใหม่: กรณีศึกษาป่าแ่้ว ผลสรุปคือเมื่อชาวลาวโซ่งหรือไทยคำอพยพย้ายถิ่นฐานจากสิบสองจุไทภาคเหนือของประเทศเวียดนามมาสู่บริบทใหม่คือ ประเทศไทย ชาวลาวโซ่งจำเป็นต้องปรับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับบริบทใหม่ที่แตกต่างและมีพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชน ดังตัวอย่างที่เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงของป่าแ่้วหรือป่าช้าของชาวลาวโซ่งซึ่งปัจจุบันเริ่มลดบทบาทและความสำคัญลง ดังนั้นบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของป่าแ่้ว โดยได้เลือกชุมชนลาวโซ่ง บ้านหนองจิก บ้านหนองปรง และบ้านหนองเข้ ตำบลหนองปรง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีถิ่นฐานแรกของลาวโซ่งในประเทศไทยเป็นพื้นที่กรณีศึกษาวิธีการศึกษาใช้การสำรวจภาคสนามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกอบพิธีศพและผู้นำชุมชนด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมในพื้นที่ ร่วมกับการศึกษาภาคเอกสารและอ้างอิงข้อมูลบางส่วนจากการสำรวจชุมชนไทยคำในสิบสองจุไท ประเทศเวียดนาม เพื่อใช้วิเคราะห์การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตชาวลาวโซ่งที่มีผลต่อภูมิทัศน์ของป่าแ่้ว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจุบันป่าแ่้วมีขนาดพื้นที่เล็กลง มีการใช้สอยพื้นที่หลากหลายมากขึ้น และมีบทบาทในการเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาลดลง โดยที่การเปลี่ยนแปลงคิดความเชื่อสภาพแวดล้อม และโครงสร้างของชุมชนของ ชาวลาวโซ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลร่วมกันต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของป่าแ่้ว ทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพ รูปแบบ และบทบาทการใช้งาน

เรื่องวิทย์ พลสารัมย์ และคณะ (พ.ศ. 2558) วิจัยเรื่องดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ผลสรุปดังนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประวัติ สภาพสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) ศึกษาบทเพลง คุณลักษณะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ทาง ดนตรีในสังคมลาวโซ่ง ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรีอพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี มีการประกอบอาชีพหลักคือการทำนา ด้วยความทันสมัย

ของบ้านเมือง ทำให้สังคมภายในกลุ่มเป็ดรับสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน การละเล่นของชาวลาวโซ่งถูกจัดให้เป็นการแสดงประจำปีเพื่อความบันเทิงเท่านั้นบทเพลง ที่สำคัญของชาวลาวโซ่ง ได้แก่ บทเพลงแคนลายสุด สะแนนโซ่ง, บทเพลงแคนลาย เวียง และบทเพลงแคนลายแมลงภู่ออมดอก เครื่องดนตรีที่พบได้แก่ แคนเจ็ด, แคน แปด, ฉิ่ง, ฉาบ, กลองทรีโอ หรือกลองสามใบ และกลองใหญ่บทยาทหน้าที่ย่างดนตรี ในสังคมลาวโซ่ง ได้แก่ บทยาทหน้าที่ย่างนันทนาการของชาวลาวโซ่ง, บทยาทด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชาวลาวโซ่ง, บทยาททางด้านความสัมพันธ์ที่มีในสังคมของ ชาวลาวโซ่ง, บทยาทหน้าที่ย่างสืบทอดดนตรีของชาวลาวโซ่ง และ บทยาทหน้าที่ย่างอนุรักษ์ดนตรี และ วัฒนธรรมของชาวลาวโซ่ง

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (2558) เรื่อง แผนการให้มีกฎหมายว่าด้วยสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ทางเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ได้ยื่นหนังสือเสนอร่างพระราชบัญญัติสภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย พ.ศ.... ต่อประธานกรรมการปฏิรูปกฎหมาย ในฐานะที่กรรมการปฏิรูปกฎหมายมีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินการร่างกฎหมายของประชาชนและเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับแผนการให้มีกฎหมาย ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายดำเนินการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว รวมถึงการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างรอบด้าน

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย พ.ศ..... โดยมีผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองร่วมเป็นคณะทำงาน เพื่อดำเนินการศึกษา สํารวจ วิเคราะห์ทางวิชาการจากข้อมูลกฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิเคราะห์ห้บทความ เอกสารทางวิชาการ รวมถึงการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาสังคม โดยสรุปข้อมูลได้ดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สํารวจ และวิเคราะห์ทางวิชาการ

ผลการศึกษาทางวิชาการจากสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนและจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าพื้นเมือง

(1) ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples : UNDRIP)

(2) สนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตตนเอง วัฒนธรรม และประเพณี

(3) สนธิสัญญาเกี่ยวกับการห้ามเลือกปฏิบัติ

(4) สนธิสัญญาเกี่ยวกับสถานภาพของสตรี

(5) สนธิสัญญาเกี่ยวกับคนไร้รัฐ

(6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประเทศไทยกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนชนเผ่าตามหลักสากลโดยรัฐธรรมนูญ สอดคล้องกับสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ดังนี้

1) การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 5 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

2) สิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง

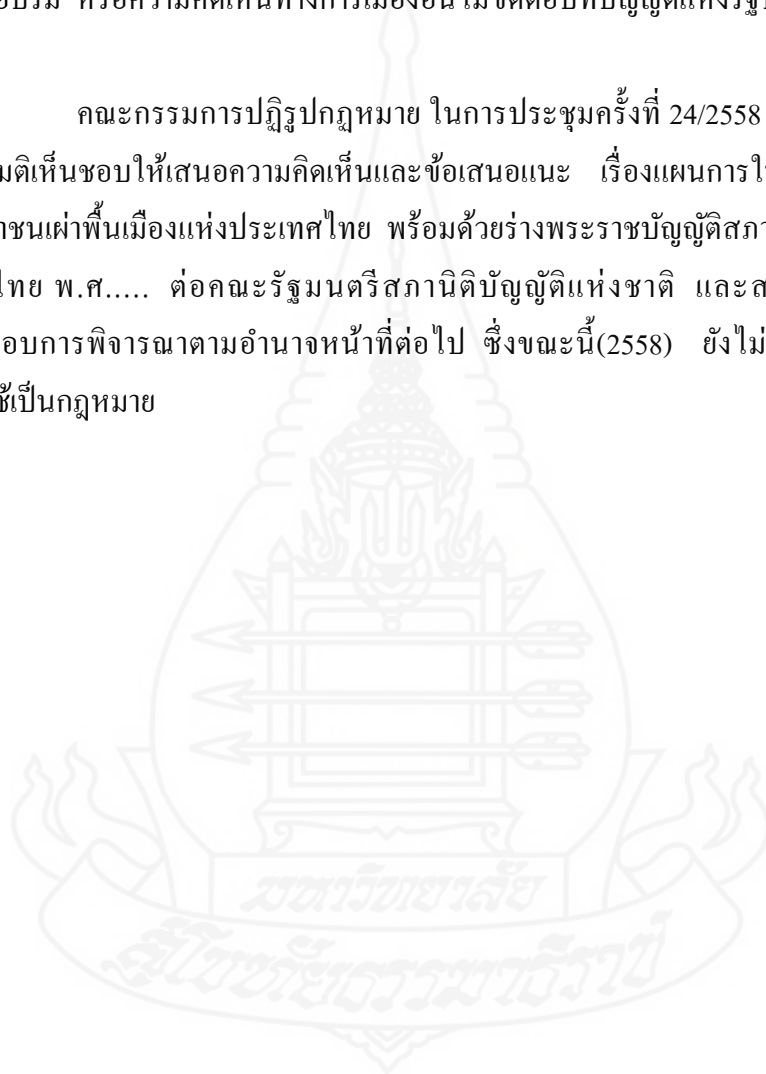
มาตรา 66 บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมด้วยรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้ อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับการคุ้มครองตามความเหมาะสมการดำเนิน โครงการ หรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้เว้นแต่จะได้รับการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

3) หลักความเสมอภาคและห้ามเลือกปฏิบัติ

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย ในการประชุมครั้งที่ 24/2558 วันที่ 1 กรกฎาคม 2558 จึงมีมติเห็นชอบให้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่องแผนการให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยสภานิติบัญญัติสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย พร้อมด้วยร่างพระราชบัญญัติสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย พ.ศ..... ต่อคณะรัฐมนตรีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อประกอบการพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ซึ่งขณะนี้(2558) ยังไม่ผ่านสภานิติบัญญัติประกาศใช้เป็นกฎหมาย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการจะศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย และกำหนดรูปแบบของการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัย ดังนี้

1.1 การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research)

ผู้ศึกษาใช้วิธีการดำเนินการศึกษา โดยการรวบรวมเอกสาร บทความ ตำรา งานวิจัยและวารสารที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎี และแนวความคิดด้านสังคม วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังค้นคว้าหาข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

1.2 การสังเกต (Observation)

เนื่องจากผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย เป็นเวลานาน อีกทั้งกลุ่มชุมชนที่เป้าหมายในการศึกษา เป็นกลุ่มชุมชนขนาดเล็ก ดังนั้นเพื่อให้ได้ผลการศึกษาเป็นข้อมูลที่มีความชัดเจนและเป็นปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการสังเกตการซึ่งมีเป็น 2 ลักษณะดังนี้ คือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non- Participant Observation)

1.2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ผู้วิจัยได้ประสานงานอย่างไม่เป็นทางการในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีความเชื่อที่กลุ่มชุมชนเป้าหมายการศึกษาได้จัดขึ้น อาทิเช่น การเข้าร่วมพิธีเสนเรื่อน การเข้าร่วมพิธีงานศพ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ในการศึกษาการเปรียบเทียบการแปลงเปลี่ยนแปลง

1.2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

ผู้วิจัยได้สังเกตการดำเนินชีวิตของกลุ่มชุมชนเป้าหมาย คอยสังเกตการณ์ ตลอดจนการเก็บข้อมูลท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยไม่ให้กลุ่มเป้าหมายรู้ตัว หรือเข้าไปสอบถามโดยตรง

1.3 การสำรวจชุมชน

เป็นการสำรวจเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชน บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในด้านต่างๆเช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน เพื่อช่วยในการอธิบายทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดในการสำรวจชุมชน ดังนี้

ลักษณะของประวัติข้อมูลชุมชน (Community profile)

- ชื่อชุมชน
- ตำบล
- อำเภอ
- จังหวัด
- ผู้ใหญ่บ้าน
- ประวัติความเป็นมา

ลักษณะทั่วไปของบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัด

นครปฐม

- ที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ตั้งของตำบล
- ลักษณะภูมิประเทศ
- ขนาด
- ประชากร
- ลักษณะสำคัญ

แบบแผนทางเศรษฐกิจ

- ลักษณะที่ดิน
  - อากาศ
  - ฤดูกาล
  - แบบแผนอาชีพ
  - แหล่งที่มาของรายได้
  - ตลาด
  - พืชผล
  - วิธีการเกษตร
  - ระบบคมนาคม
  - แบบแผนการเกษตรฤดูกาล

ข้อมูลเกี่ยวกับ

- กลุ่มชาติพันธุ์
- วัฒนธรรม
- ความเชื่อและศาสนา

สถานการณ์สิ่งแวดล้อม

- น้ำดื่มที่ใช่
- แหล่งน้ำ
- ส้วม การกำจัดขยะ

สถานะทางสุขภาพของประชากร

- ปัญหาสุขภาพที่สำคัญ
- โรค
- การให้ภูมิคุ้มกันและการควบคุม

สถานที่สำคัญในชุมชน

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

1.4 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

เป็นการสัมภาษณ์โดยผู้สัมภาษณ์จะพูดคุย ซักถาม หรือสนทนากับผู้ให้ข้อมูลตามข้อคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย

- นักวิชาการ จำนวน 4 คน
- ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 2 คน
- ผู้นำชุมชน ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน
- ประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 12 คน

รวมทั้งสิ้น 20 คน

3. เครื่องมือวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่

- 3.1.1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
- 3.1.2. แบบสังเกต แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม
- 3.1.3. แบบสำรวจชุมชน
- 3.1.4. กล้องถ่ายรูป
- 3.1.5. เครื่องบันทึกเสียง

3.2 การดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

- (1) กำหนดขอบข่ายการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- (2) สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือต่างๆ
- (3) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้าง แบบสังเกต และแบบสำรวจชุมชน
- (4) ทำแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสำรวจชุมชนเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิจัย และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และสำนวนภาษาในแบบต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น
- (5) นำร่างแบบทั้งสามแบบมาแก้ไข ปรับปรุงตามที่ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ แล้วนำแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มเป้าหมาย
- (6) เรียบเรียงและแก้ไข จัดพิมพ์แบบต่างๆแล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ดำเนินการดังนี้

(1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อนำมาศึกษาตามขอบเขตด้านเนื้อหา

(2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากภาคสนามทั้งหมด จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยการบันทึกคำสัมภาษณ์ลงในแบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจชุมชน หรือการจดบันทึกตามความเหมาะสม ส่วนการสังเกตอาจใช้วิธีการจดบันทึก และการถ่ายภาพประกอบ

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบเนื้อหา ความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วนของรูปภาพข้อมูล ตลอดจนผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการสามเส้า ซึ่งมีวิธีการ 2 วิธี ดังนี้

1) วิธีการสามเส้าด้านระเบียบวิธีวิจัย

โดยใช้เทคนิคต่างๆหลายอย่างพร้อมกันในการทำการวิจัย เช่นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสำรวจชุมชนและแบบสังเกต เพื่อรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกันกับข้อมูลที่ได้ในช่วงแรก หลังจากนั้นจะเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์เอกสาร หลักฐาน งานวิจัยในเรื่องเดียวกัน และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจชุมชน ไปคลุกคลีอยู่ในชุมชน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่หลายๆครั้ง เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าที่ดี จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

2) วิธีการสามเส้าด้านเวลา (Time Triangular) เป็นการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์บุคคลในเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) โดยนำข้อมูลเชิงพรรณนาที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสำรวจชุมชนและการสังเกต โดยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล และการสร้างข้อสรุป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งหมดอย่างถูกต้องครบถ้วน หลากหลายและเพียงพอสำหรับเรื่องที่วิจัย เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

- ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลโดยการตรวจสอบการเก็บข้อมูลให้เหมาะกับช่วงเวลา เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย คำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจำนวน 20 ราย การสำรวจชุมชน โดยมีผลการวิเคราะห์ ข้อมูล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

- 1.1 นักวิชาการ จำนวน 4 คน
- 1.2 ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ จำนวน 2 คน
- 1.3 ผู้นำชุมชน ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน
- 1.4 ประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ จำนวน 12 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 2.3 ผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 2.4 แนวทางการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 1 กลุ่มเป้าหมายมีดังนี้

- 1.1 นักวิชาการ จำนวน 4 คน
  - 1.1.1 สัมภาษณ์ วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2558
ดร.มัลลิกา บุญญาสรรัตน์ เพศ หญิง อายุ 37 ปี
บ้านเลขที่ เลขที่ 199/53 ม.5 ต.หลักหก อ.เมือง จ.ปทุมธานี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาเอก

อาชีพหลัก ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี

หน่วยงาน สถาบันปัญญาภิวัฒน์

อาชีพรอง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยสยาม

ไม่เป็นไทยดำ แต่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ และมีความรู้ลึกซึ้งขึ้นชมในเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หากแต่รู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำอย่างสิ้นเชิง ด้วยปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและค่านิยมทางสังคมขนาดใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

1.1.2 สัมภาษณ์ วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2558

ดร.วัชรวิไล พราหมณ์แก้ว เพศ หญิง อายุ 33 ปี

บ้านเลขที่ 55 หมู่ 3 ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

สถานภาพการสมรส โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาเอก

อาชีพหลัก นักวิชาการ

อาชีพรอง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยสยาม

ไม่เป็นไทยดำ แต่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำพอสมควร เนื่องจากเป็นคนพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ได้พบเห็นและสัมผัสกับวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำบ้าง และรู้สึกว่าสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากสังคมใหญ่ภายนอก

1.1.3 สัมภาษณ์ วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2558

นายเกริกชัย พราหมณ์แก้ว เพศ ชาย อายุ 57ปี

บ้านเลขที่ 55 หมู่ 3 ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

จำนวนบุตร 2 คน

การศึกษา ปริญญาโท

อาชีพหลัก รับราชการ ตำแหน่งวัฒนธรรมจังหวัด

อาชีพรอง -

เป็นผู้ที่คุ้นเคยด้วยการปฏิบัติหน้าที่ด้านวัฒนธรรมจังหวัด มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ในจังหวัดเพชรบุรี มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติหน้าที่ด้านวัฒนธรรมจังหวัด มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ในจังหวัดเพชรบุรี มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติหน้าที่ด้านวัฒนธรรมจังหวัด มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างทางด้านความเชื่อ ซึ่งความเชื่อเป็นสิ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้มีความแน่นแฟ้น และมีความเห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำเป็นกลุ่มที่มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี และความเชื่อที่สืบทอดกันมาถือได้ว่าเป็นความเชื่อที่บุคคลในกลุ่มมีความร่วมมือกันอย่างเต็มใจปฏิบัติ

1.1.4 สัมภาษณ์ วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2558

นางสาว สุกัญญา มากปริง เพศ หญิง อายุ 39 ปี

บ้านเลขที่ 17/1 หมู่ที่ 5 ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาชัย

จังหวัดเพชรบุรี

สถานภาพการสมรส โสด

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาโท

อาชีพหลัก อาจารย์ โรงเรียนหนองหญ้าปล้อง

อาชีพรอง -

เป็นผู้มีเชื้อสายไทยดำที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ในการดำรงชีวิตส่วนตัวเมื่ออยู่กับคนในครอบครัว หรือคนที่สืบเชื้อสายไทยดำจะใช้ภาษาไทยดำในการสื่อสาร และเมื่อมีพิธีกรรมทางความเชื่อของไทยดำก็จะแต่งกายตามลักษณะของไทยดำ โดยไม่รู้สึกเขินอาย และมีความภูมิใจที่ตนเป็นไทยดำโดยไม่ปิดบัง

1.2 ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 2 คน

1.2.1 สัมภาษณ์ วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2558

ร.ท.ดร.ปรีดา หวานใจ เพศ ชาย อายุ 71 ปี

บ้านเลขที่ 74 หมู่ 4 ต.โพไร่หวาน อ.เมือง จ.เพชรบุรี

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร

การศึกษา ปริญญาเอก

อาชีพหลัก นักรูทกิจ

อาชีพรอง -

เป็นผู้ที่คลุกคลีและสัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากเป็นนักการเมืองท้องถิ่นจึงมักจะคอยสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในกรณีที่มีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และมีความคิดเห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำเมื่อมีการรวมกลุ่มกันจะมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมทั้งด้านการแต่งกาย การใช้ภาษาในการสื่อสาร การปฏิบัติตามพิธีกรรมความเชื่อ อยู่สม่ำเสมอ แต่หากจะมีการเปลี่ยนแปลงนั้นก็เนื่องจากการที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องการเปิดรับวัฒนธรรมใหม่ๆให้เกิดความกลมกลืนในสังคม และอยู่ร่วมกับสังคมใหญ่ได้

1.2.2 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นาย ชัชวาลย์ พิงเดช ชาย อายุ 67 ปี

บ้านเลขที่ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง
จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง -

เป็นผู้ที่คลุกคลีและสัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในจังหวัดนครปฐม และมีความชื่นชอบในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ เป็นผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของไทยดำอยู่เสมอ อีกทั้งยังเป็นผู้นำชุมชนในการส่งเสริมการอนุรักษ์ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ในบ้านสะแกราย จังหวัดนครปฐม มีความเห็นว่าด้านการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรม ประเพณี และการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ในบ้านสะแกรายจังหวัดนครปฐมนั้น มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เป็นผลเนื่องมาจากการที่บรรพบุรุษขาดการเอาใจใส่ในการสืบทอดความรู้ให้ชนรุ่นหลัง และชนรุ่นหลังมีความสนใจในสังคมภายนอกมากกว่าที่จะยอมรับวัฒนธรรมภายในหมู่บ้านและปฏิบัติตาม อีกทั้งค่านิยมทางด้านเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นหลังนิยมที่จะออกนอกหมู่บ้านไปอยู่ที่อื่นจนทำให้ไม่ได้รับการสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดคือหน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนมากกว่านี้ด้านการอนุรักษ์ ทั้งในส่วนของงบประมาณ และการส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการสืบสานวัฒนธรรม

1.3 ผู้นำชุมชน ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน

1.3.1 สัมภาษณ์ วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2558

นายสุรินทร์ ทูยหุ่ย เพศ ชาย อายุ 49 ปี

บ้านเลขที่ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง

จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง -

เป็นผู้ที่คลุกคลีและสัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในบ้านสะแกราย จังหวัดนครปฐม และเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดขึ้นภายในหมู่บ้านทั้งที่ เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมความเชื่อ และการอนุรักษ์ วัฒนธรรม และเผยแพร่ให้บุคคลที่สนใจได้เรียนรู้ มีความรู้สึกว่าในปัจจุบันนั้นบุคคลที่สืบเชื้อสายไทยดำไม่มีความสนใจในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมเท่าใดนัก นิยมที่จะปฏิบัติตามสังคมภายนอกและรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมใหญ่มา ปฏิบัติกันมากกว่า อีกทั้งประเพณีดั้งเดิม พิธีกรรมดั้งเดิมก็มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจาก ค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนไป

1.3.2 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2558

ร.ต.ท. ไสว จอมบุญ ชาย อายุ 50 ปี

บ้านเลขที่ 46 หมู่ 9 ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัด

นครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ปริญญาตรี

อาชีพหลัก ข้าราชการตำรวจ สังกัดจังหวัดนครปฐม , อดีตผู้นำชุมชน

อาชีพรอง เกษตรกร

เป็นผู้ที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จากบรรพบุรุษคือบิดาและ มารดาโดยตรง ปัจจุบันตนยังคงใช้ภาษาไทยดำในการสื่อสารกับบุคคลในครอบครัวอยู่เสมอ และ ตนรู้สึกภูมิใจในความเป็นไทยดำ แต่มีความรู้สึกที่สังคมภายนอกได้มีอิทธิพลต่อบุคคลรุ่นหลัง ภายในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นผลกระทบในการสืบทอดวัฒนธรรมไทยดำ เพราะกลุ่มเยาวชน รุ่นใหม่ชอบที่จะรับวัฒนธรรมภายนอกมากกว่าที่จะปฏิบัติตามประเพณีเก่าแก่ดั้งเดิม อีกทั้งรัฐบาล ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญสนับสนุนในกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการอนุรักษ์เท่าไรนัก โดยเฉพาะด้าน งบประมาณ ฉะนั้นหากจะมีการอนุรักษ์ประเพณีต้องได้รับการสนับสนุน และบุคคลในครอบครัว ต้องเริ่มปลูกฝังลูกหลานอย่างจริงจังมากกว่านี้

1.4 ประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 12 คน

1.4.1 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นางพูน จอมบุญ เพศ หญิง อายุ 84 ปี

บ้านเลขที่ 46 หมู่ 9 ต.ดอนยายหอม อ.เมือง จ.นครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก หัตถกรรมทอผ้า

อาชีพรอง รับจ้าง

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจากบิดามารดาโดยตรง ปัจจุบันเป็นผู้ที่สืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ตามแบบฉบับดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ และยังคงใช้การสื่อสารด้วยภาษาไทยดำอยู่ตลอดเวลา ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรมและการดำเนินการด้านพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวไทยดำว่า ปัจจุบันลูกหลานและคนรุ่นใหม่มักจะมองข้ามรายละเอียดขั้นตอนพิธีกรรมต่างๆ จะใช้ความสะดวกรวดเร็วและประหยัดเวลาเป็นหลักเกณฑ์ในการประกอบพิธีกรรม ดังนั้นผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความรู้สึกว่พิธีกรรมต่างๆถึงแม้จะยังความความศักดิ์สิทธิ์แต่ไม่มีความหมายลึกซึ้งเหมือนแต่ก่อน ผู้ให้สัมภาษณ์ก็ยังมีรู้สึกมีความภูมิใจในความเป็นไทยดำ และพร้อมที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมให้กับผู้ที่สนใจ

1.4.2 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นางทองใบ กุ่มแบ่ง เพศ หญิง อายุ 57 ปี

บ้านเลขที่ บ้านสะแกกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง

จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง รับจ้าง

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจากบิดามารดาโดยตรง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยดำปานกลาง

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในหมู่บ้าน หรือกรณีที่มีการเชิญจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำหมู่บ้านอื่นๆ ด้านการสื่อสารก็จะใช้ 2 ภาษาคือภาษาไทยกลางกับบุคคลทั่วไป และภาษาไทยดำกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ในส่วนของบ้านเรือนที่พักอาศัยก็จะเป็นในลักษณะที่เป็นแบบปัจจุบันทั่วไป ซึ่งไม่มีลักษณะเป็นแบบไทยดำโบราณ

1.4.3 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นายประวัตร มวนอ่อม เพศ ชาย อายุ 80 ปี

บ้านเลขที่ 24 หมู่ 3 ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง รับจ้าง

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจากบิดามารดาโดยตรง

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยดำปานกลาง ไม่ทราบประวัติการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่เข้ามาในจังหวัดนครปฐม

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยดำดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในหมู่บ้าน หรือกรณีที่มีการเชิญจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำหมู่บ้านอื่นๆ ด้านการสื่อสารก็จะใช้ 2 ภาษาคือภาษาไทยกลางกับบุคคลทั่วไป และภาษาไทยดำกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ในส่วนของบ้านเรือนที่พักอาศัยก็จะเป็นในลักษณะที่เป็นแบบปัจจุบันทั่วไป ซึ่งไม่มีลักษณะเป็นแบบไทยดำโบราณ

1.4.4 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นาย พุ่ม มีดี เพศ ชาย อายุ 75 ปี

บ้านเลขที่ 25 หมู่ 3 ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง หมอเสนาประจำหมู่บ้าน

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำจากบิดามารดาโดยตรง

มีความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยคำด้านพิธีกรรมความเชื่อ เนื่องจากทำหน้าที่และเรียนรู้ด้านการเป็นหมอเสนา ผู้คอยประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำนับถือ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยคำดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อตลอด ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำภายในหมู่บ้าน หรือกรณีที่มีการเชิญจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำหมู่บ้านอื่นๆ ด้านการสื่อสารก็จะใช้ 2 ภาษาคือภาษากลางกับบุคคลทั่วไป และภาษาไทยคำกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ

ในส่วนที่บ้านเรือนที่พักอาศัยก็จะเป็นในลักษณะที่เป็นแบบปัจจุบันทั่วไป

1.4.5 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นางสุวรรณ แคน้อย เพศ ชาย อายุ 63 ปี

บ้านเลขที่ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง

จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร 3 คน

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง รับจ้าง

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำจากบิดามารดาโดยตรง

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยคำปานกลาง ไม่ทราบประวัติการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำที่เข้ามาในจังหวัดนครปฐม

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ และเป็นผู้ให้ความรู้ด้านการทอผ้าให้กับผู้ที่มีความสนใจในลายผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในหมู่บ้าน ด้านการสื่อสารก็จะใช้ 2 ภาษาคือภาษาไทยกลางกับบุคคลทั่วไป และภาษาไทยดำกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ในส่วนของบ้านเรือนที่พักอาศัยก็จะเป็นในลักษณะที่เป็นแบบปัจจุบันทั่วไป

1.4.6 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นายโทน กุ่มแบ่ง เพศ ชาย อายุ 68 ปี

บ้านเลขที่ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง

จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส หม้าย

จำนวนบุตร -

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก หัตถกรรมทอผ้า

อาชีพรอง รับจ้าง

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจากบิดามารดาโดยตรง

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยดำปานกลาง ไม่ทราบประวัติการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่เข้ามาในจังหวัดนครปฐม

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในหมู่บ้าน

1.4.7 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นางบุญสม มียอด เพศ หญิง อายุ 74 ปี

บ้านเลขที่ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง

จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง รับจ้าง

ไม่เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำโดยตรง เป็นการสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษ คือตายาย แต่บิดามีเชื้อไทยดำ แต่ตนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยดำเล็กน้อย แต่มีความคุ้นเคยกับการร่วมพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในหมู่บ้าน

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยดำดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในหมู่บ้าน หรือกรณีที่มีการเชิญจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำหมู่บ้านอื่นๆ ด้านการสื่อสารก็จะใช้ 2 ภาษาคือภาษาไทยกลางกับบุคคลทั่วไป และภาษาไทยดำกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

1.4.8 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นายทองผิน จอมบุญ เพศ ชาย อายุ ปี

บ้านเลขที่ 24 หมู่ 3 ตำบลตลาดจินดา จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา -

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง รับจ้าง

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจากบิดามารดาโดยตรง

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยดำปานกลาง ทราบประวัติการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่เข้ามาในจังหวัดนครปฐมว่ามาจากจังหวัดเพชรบุรี

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยดำดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในหมู่บ้าน หรือกรณีที่มีการเชิญจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำหมู่บ้านอื่นๆ ด้านการสื่อสารก็จะใช้ 2 ภาษาคือภาษาไทยกลางกับบุคคลทั่วไป และภาษาไทยดำกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

1.4.10 สัมภาษณ์ วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557

นางวัน แคน้อย เพศ หญิง อายุ 51 ปี

บ้านเลขที่ เลขที่ 29/1 หมู่ 3 ต.ตลาดจินดา อ.สามพราน จ.นครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง รับจ้าง

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจากบิดามารดาโดยตรง

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยดำปานกลาง ไม่ทราบประวัติการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่เข้ามาในจังหวัดนครปฐม

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยดำดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในหมู่บ้าน หรือกรณีที่มีการเชิญจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำหมู่บ้านอื่นๆ ด้านการสื่อสารก็จะใช้ 2 ภาษาคือภาษากลางกับบุคคลทั่วไป และภาษาไทยดำกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ในส่วนของบ้านเรือนที่พักอาศัยก็จะเป็นในลักษณะที่เป็นแบบปัจจุบันทั่วไป

1.4.10 สัมภาษณ์ วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2558

นายสุทัศน์ อินทะบุตร เพศ ชาย อายุ 50 ปี

บ้านเลขที่ 46 หมู่ 3 ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

สถานภาพการสมรส สมรส

จำนวนบุตร -

การศึกษา ป.4

อาชีพหลัก เกษตรกร

อาชีพรอง รับจ้าง

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำจากบิดามารดาโดยตรง โดย

บรรพบุรุษเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่มาตั้งรกรากที่จังหวัดราชบุรี โดยอพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยดำอย่างถ่องแท้ เป็นผู้ดำเนินการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำเพื่อร่วมกิจกรรมการพบปะระหว่างกลุ่มไทยดำในจังหวัดต่างๆ

ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบไทยดำดั้งเดิมในด้านของความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ ด้านการแต่งกายจะแต่งกายเฉพาะในวันที่ต้องร่วมงานประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในหมู่บ้าน หรือกรณีที่มีการเชิญจากกลุ่มชาติ

พันธุ์ไทยคำหมู่บ้านอื่นๆ ด้านการสื่อสารก็จะใช้ 2 ภาษาคือภาษาไทยกลางกับบุคคลทั่วไป และภาษาไทยคำกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ

1.4.11 สัมภาษณ์ วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2558

พระครูใบฎีกาอุดม เพศ ชาย อายุ 40 ปี

บ้านเลขที่ วัดสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัด

นครปฐม

สถานภาพการสมรส -

จำนวนบุตร -

การศึกษา -

อาชีพหลัก พระภิกษุ – เจ้าอาวาสวัดสะแกราย

อาชีพรอง -

ไม่ได้เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ แต่เป็นผู้ที่สัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์สะแกรายอย่างใกล้ชิด จึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยคำปานกลาง ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบตามวิถีทางของพระภิกษุสงฆ์

1.4.12 สัมภาษณ์ วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2558

พระหลง สิงวี เพศ ชาย อายุ 75 ปี

บ้านเลขที่ วัดสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัด

นครปฐม

สถานภาพการสมรส -

จำนวนบุตร -

การศึกษา -

อาชีพหลัก พระภิกษุ

อาชีพรอง -

เป็นผู้สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำจากบิดามารดาโดยตรง โดยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำที่ตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาได้ออกบวชจึงย้ายมาจำวัดอยู่ที่วัดสะแกรายจังหวัดนครปฐม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยคำปานกลาง ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนแบบตามวิถีทางของพระภิกษุสงฆ์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

2.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยาย หอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.1.1 ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

1) จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตามคำจำกัดความในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2493, อ้างใน กิ่งแก้ว มรกฎจินดา 2544.น.8) มีคำว่าโห่งมาจาก “ซงดำ” หมายความว่า ผู้ไทยที่นุ่งกางเกงสีดำ เสฐียรโกเศศ (2509.น.48 อ้างใน สุพรรณ สมไทย: 2550.น.6) ได้เขียนว่า “ส่ง โห่งทรง” มีความหมายเดียวกันว่า กางเกงดำ โห่ง ซ่ง ช่ง (ส้วง) เป็นภาษาลาว หมายถึงกางเกง ดังนั้นลาวทรงดำ ไทยดำ ลาวโห่ง จึงหมายถึงผู้ที่นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีดำ พระบริหารเทพธานี (อ้างใน สุพรรณ สมไทย: 2550.น.6) กล่าวไว้ในหนังสือพงศาวดารชาติไทย (อ้างใน สุพรรณ สมไทย: 2550.น.6) ตอนหนึ่งว่า “ผู้ไทยดำ ที่เรียกกันแถวเมืองเพชรบุรีและราชบุรีว่า ลาวโห่ง คำว่าโห่ง แปลว่า กางเกง ดังนั้น ผู้ไทยดำ ก็คือ ลาวโห่งดำ เพราะชอบนุ่งกางเกงดำ” หลวงวิจิตรวาทการกล่าวไว้ในหนังสือ เรื่องคั่นคว่าชนชาติไทย ตอนหนึ่งว่า “ที่เรียกว่าไทยดำ เพราะชอบนุ่งผ้าด้วย สีน้ำเงินแก่ซึ่งเป็นสีประจำชาติไทยมาแต่โบราณ” และได้กล่าวอีกตอนหนึ่งว่า “ไทยดำ เป็นเชื้อสายชนชาติไทย สาขาใหญ่สาขาหนึ่ง และเรียกผู้ไทยสาขานี้ว่าเป็นชนชาติไทยเดิมหรือไทยโบราณ”

2) จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

นายชัชวาลย์ พิงเดช ได้ให้ข้อมูลว่า คนในถิ่นฐานเดิมที่ชาวไทยดำเข้าไปอาศัยอยู่นั้น มักเรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า “ลาวโห่ง” เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อพยพผ่านมาจากทางลาว จึงเรียกกันมีคำนำหน้าว่า “ลาว”

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลจากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า การที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้นถูกเรียกว่า “ไทยดำ” “ไทยดำ” หรือ “ลาวโห่ง” นั้น มาจากการที่กลุ่มบุคคลในพื้นที่ที่มีการสังเกตเอกลักษณ์ด้านการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ในลักษณะที่มีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มที่เป็นสีดำทั้งสิ้น ทั้งชายและหญิง จึงถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่น และเป็นจุดสนใจให้แก่ผู้พบเห็นในการจดจำ

2.1.2 การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

1) จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ครั้งที่ 1 การอพยพเริ่มต้นตั้งแต่สมัยธนบุรีเป็นราชธานี พ.ศ. 2322 สาเหตุของการอพยพมาจากต้นแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้านคร

เวียงจันทน์ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จึงทรงกำหนดให้กองทัพหลวงพระบางยกเอากำลังไปตี เมืองม่วย เมืองทันต์ ซึ่งเป็นเมืองของผู้ไทยคำตั้งอยู่ริมเขตเมืองญวนเหนือ แล้วกวาดต้อนครอบครัวทรงคำมายังประเทศไทย โดยให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ เมืองเพชรบุรี อำเภอเขาชัย้อย หมู่บ้านหนองปรัง

ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2335 สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เจ้าเมืองแกลง เมืองพวน เกิดแข็งข้อต่อเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ดังนั้นเจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงยกกองทัพไปตีเมืองทั้งสองไว้ได้ และกวาดต้อนลาวทรงคำ ลาวพวน ส่งมาถวายพระมหากษัตริย์ไทยที่กรุงเทพฯ และทรงโปรดให้ลาวทรงคำไปตั้งรกรากอยู่ที่ หมู่บ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรีอีกครั้ง

ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เมืองหิมา เมืองคอยแข็งข้อต่อเมืองหลวงพระบาง จึงได้ถูกปราบและลาวทรงคำถูกกวาดต้อนมาไว้ที่กรุงเทพฯ ต่อมาปี พ.ศ. 2381 เจ้าเมืองหลวงพระบางได้นำพวกลาวทรงคำมาถวายให้กับพระมหากษัตริย์ไทยที่กรุงเทพฯ จึงโปรดให้ไปตั้งรกรากที่ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แต่ในครั้งนั้นพวกลาวทรงคำไม่ชอบลักษณะภูมิประเทศ จึงทำการอพยพย้ายถิ่นฐานมาเรื่อยๆจนถึงอำเภอเขาชัย้อยและตั้งรกรากที่นั่น

ครั้งที่ 4 ในสมัยพ.ศ. 2430 พระยาสุรศักดิ์มนตรีได้ทำการปราบกบฏจีนฮ่อ และได้กวาดต้อนลาวทรงคำ มายังเพชรบุรี ซึ่งถือได้ว่าในครั้งนั้นเป็นครั้งสุดท้ายที่มีการกวาดต้อนลาวทรงคำเข้าสู่ประเทศไทย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำนั้นได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยด้วยวิธีการถูกกวาดต้อนในฐานะเชลยศึก ซึ่งในครั้งแรกนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากกษัตริย์ไทยในการให้ไปตั้งรกรากอยู่ที่ หมู่บ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรี

2.1.3 การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแก ราย ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

1) จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องชาวไทยโชนงในจังหวัดนครปฐม ตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นกลุ่มเป็นพวก ณ อำเภอต่างๆ (ธิดา ชมภูนิช 2539 : 16-18)

- 1) อำเภอเมืองนครปฐม ตำบลดอนยายหอม
- 2) อำเภอกำแพงแสน ตำบลทุ่งกระพังโหม
ตำบลทุ่งขวาง
ตำบลกระต๊อบ

	ตำบลสระสี่มุม
	ตำบลดอนข่อย
	ตำบลสระพัฒนา
	ตำบลทุ่งบัว
3) อำเภอคอนคาบ	ตำบลคอนพุทรา
	ตำบลสามง่าม
4) อำเภอสามพราน	ตำบลตลาดจินดา
5) อำเภอบางเลน	ตำบลบางไทรป่า
	ตำบลคอนคาบ
	ตำบลบางปลา
	ตำบลไผ่หูช้าง

2) จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก

บ้านสะแกรายเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในตำบลคอนคาบหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำอยู่ประมาณ ร้อยละ 90 ของประชากรในพื้นที่ จากผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ของนายชัชวาลย์ พิงเดช นั้นได้ข้อมูลว่า คนไทยดำ ที่อพยพเข้าสู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนคาบหอม จังหวัดนครปฐมนั้นมีมาได้ประมาณ 100 ปีแล้ว และข้อมูลในส่วนของสาเหตุการอพยพนั้น ส่วนใหญ่นั้นผู้ให้ข้อมูลจะให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ที่บ้านสะแกรายนั้นได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี อำเภอเขาชัย ด้วยสาเหตุที่ว่าไม่ต้องการแก่งแย่งที่ดินทำมาหากินที่พื้นที่อำเภอเขาชัย จากเหตุผลด้านประชากรที่มีมากขึ้นทำให้มีทรัพยากรทางการเกษตรเพื่อใช้ยังชีพมีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนคน และบางส่วนมีความต้องการที่จะกลับบ้านเกิด จึงได้เลือกทิศทางในการเดินทางขึ้นมายังทางทิศเหนือ จึงต้องผ่านจังหวัด ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรีมาอยู่ที่บ้านสะแกราย ตำบลคอนคาบหอม จังหวัดนครปฐม ได้ตั้งรกรากตั้งแต่สมัยเมื่อประมาณ 100 ปีที่แล้ว เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรีเนื่องจากสาเหตุ ที่ดินในการเพาะปลูกเพื่อยังชีพมีไม่เพียงพอต่อจำนวนคน

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนคาบหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1) กลุ่มสังคม

(1) ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

จากผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ของ นายชัชวาลย์ พิงเดช ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ในบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม ได้อพยพมาจากอำเภอเข้า้อย จังหวัดเพชรบุรี มาทำการตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ เนื่องจากเหตุผลต้องการหาที่ตั้งรกรากใหม่ จากเหตุที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกไม่เพียงพอต่อจำนวนคน โดยไม่ทราบถึงข้อมูลว่าผู้ใดเป็นผู้นำในการเดินทาง เพียงแต่อาศัยคำบอกเล่าในการชักชวน

สอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change) การเปลี่ยนแปลงเรื่องขนาดและการกระจายของประชากร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ การอพยพของประชากรส่วนหนึ่งเพื่อไปตั้งถิ่นฐานในที่ใหม่ (สุพัตรา สุภาพ, 2522.น.44 – 147) และอพยพเป็นลักษณะเดินทางเป็นกลุ่มผสม ซึ่งจะประกอบไปด้วย ครอบครัว และหนุ่มสาวผู้ที่ยังไม่มีครอบครัว

(2) ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

จากผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก กลุ่มชาวบ้านที่สืบเชื้อสายไทยดำ ในบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 12 คนนั้นสามารถสรุปเป็นในทิศทางเดียวกันได้ว่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เป็นช่วงระยะเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำได้เข้ามาตั้งรกรากอยู่เป็นการถาวรแล้ว หากแต่ยังคงรวมตัวกันปลูกที่อยู่อาศัยในละแวกใกล้เคียงกัน และจัดสรรที่ดินในการทำเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพ และค้าขายใกล้ๆกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้น ยังคงนิยมที่จะเก็บตัวอยู่อย่างสงบ และเรียบง่าย ไม่ต้องการที่จะรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกเข้ามา

แต่ทั้งนี้กลุ่มประชากรชาติพันธุ์ไทยดำ ก็ยังคงมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มสังคมภายนอกอย่างเด่นชัดคือ ด้านการศึกษา และการค้าขาย

ด้านการศึกษา สังคมภายในเริ่มนิยมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล โดยสามารถเดินทางไปเข้าเรียนที่สถานศึกษาในชุมชนใกล้เคียงคือโรงเรียนบ้านตากแดด อ้างอิงได้จากการเก็บบันทึกข้อมูลด้านการศึกษา ของกลุ่มประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ภายในหมู่บ้านสำแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 12 คน ซึ่งผลการเก็บข้อมูลทำให้พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่ จะได้รับการศึกษาจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ด้านการค้าขาย

จากการสัมภาษณ์ของมูลนิธิกลุ่มประชากรที่สืบเชื้อสายไทยคำ จำนวน 12 คน ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าประชากรส่วนใหญ่ในบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมนั้น นิยมที่จะปลูกฝ้ายไว้เพื่อใช้ในการทำหัตถกรรม ทอผ้าเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม แต่ในขณะเดียวกัน ก็จะใช้เป็นสินค้าในการค้าขายกับสังคมภายนอก คือสังคมในเมือง

(3) ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ช่วงระยะเวลานี้ เป็นช่วงระยะเวลาที่ประชากรส่วนใหญ่เปิดรับวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกชุมชนที่ตนอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนาของสังคมภายนอกที่มีความทันสมัย และมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ สอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อ (Isolation and Contract) สังคมใดที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการคมนาคมขนส่ง และมีความทันสมัย มักจะเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล การใช้ภาษา และการค้าขาย กลุ่มชุมชนในบ้านสะแกรายจะมีการติดต่อประสานงาน และก้าวสู่สังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นระบบสังคมเปิดที่มีการรับและเผยแพร่ระบบสังคมของตนให้สังคมภายนอกได้เรียนรู้ และปฏิบัติตามสังคมภายนอก

สอดคล้องกับผลการให้สัมภาษณ์มูลนิธิกลุ่มประชากรที่สืบเชื้อสายไทยคำ จำนวน 12 คน ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ในปัจจุบันบุตรหลาน และบุคคลในชุมชนมักจะประกอบอาชีพนอกบ้าน หรือแต่งงานกับบุคคลภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ

(2) กลุ่มครอบครัว

ก. ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ผลจากการสรุปข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจาก นายชัชวาลย์ พิงเดช นาย สุรินทร์ ทวยหุ่ย และ นางพูน จอมบุญ ประชากรบ้านสะแกราย กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นกลุ่มครอบครัวเดี่ยว หากแต่มีความสัมพันธ์ในแบบครอบครัวเพื่อนบ้านเพื่อคอยเกื้อหนุนกัน เนื่องจากเป็นช่วงของการอพยพเข้ามาตั้งรกรากในดินแดนที่เป็นพื้นที่ใหม่ ดังนั้นกลุ่มประชากรจึงไม่ได้สืบเชื้อสายทางสายเลือดในแบบครอบครัวทั้งหมด

ลักษณะการขยายครอบครัวก็เป็นลักษณะเชิงปิด หมายถึงการที่บุคคลภายในหมู่บ้านเดียวกันจะทำการแต่งงานกันเอง หรือแต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำด้วยกัน จากหมู่บ้านอื่น การแต่งงานกับคนไทยนั้น ถือว่าไม่ได้รับความนิยมนับเนื่องมาจากการนับถือและ

ความเชื่อศึบรรพบุรุษ สอดคล้องกับ แนวความคิดเกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรม ตามความหมายของประเพณี ที่พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายของคำว่าประเพณีไว้ว่า ประเพณี คือ ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบต่อกันมานาน ถ้าใครในหมู่ประพฤติดอกนอกแบบก็ผิดประเพณีหรือผิดจารีตประเพณี

(ข) ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ผลจากการสรุปข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชากรในบ้านสะแกราย จำนวน 12 คน สามารถสรุปได้ผลการสัมภาษณ์ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มครอบครัวได้มีการพัฒนาจากรูปแบบครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวขยาย เนื่องจากมีการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นจำนวนมากตามระยะเวลาที่เปลี่ยนไป

ที่สำคัญในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นมีการเปิดรับกลุ่มบุคคลภายนอกที่ไม่ได้สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ไทยดำ เข้าสู่การเป็นประชากรในครอบครัว หรืออาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ไทยดำ ได้ทำการแต่งงานกับบุคคลที่สืบเชื้อสายไทย สอดคล้องกับข้อมูลแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น โดยตรง คือ การที่บุคคลในสังคมได้ติดต่อกับบุคคลในอีกสังคมหนึ่ง ทำให้บุคคลนั้นได้เรียนรู้สิ่งใหม่ แนวความคิดใหม่

(ค) ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลข้อมูลได้ว่าลักษณะครอบครัวในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะที่เป็นครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยายผสมกันภายในชุมชนบ้านสะแกราย สอดคล้องกับการให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกของประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในบ้านสะแกราย จำนวน 12 คน

เนื่องจากการพัฒนาทางสังคมในรูปแบบสังคมเปิดทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีการพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก และการขยายนี้ส่งผลให้มีการแต่งงานของกลุ่มประชากรในหมู่บ้านกับบุคคลภายนอก

(ง) ชุมชน

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลข้อมูลได้คือ ในลักษณะของชุมชนทั้ง 3 ช่วงเวลา (ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500 , ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530 และช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)) บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ยังคงลักษณะของชุมชนขนาดเล็ก มีประชากรไม่ถึง 1,000 คน มีจำนวนบ้านเรือนไม่ถึง

100 หลังคาเรือน จึงสามารถสรุปได้ว่าสภาพชุมชนบ้านสะแกรายยังคงเป็นสภาพชุมชนแบบเดิมๆ จะเปลี่ยนแปลงก็เฉพาะบ้านพักอาศัยที่ปรับสภาพตามยุคสมัย

(จ) ชนชั้น

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลข้อมูลได้คือ ในลักษณะของชุมชนทั้ง 3 ช่วงเวลา (ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500 , ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530 และช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)) บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ไม่มีการแบ่งชนชั้นในการอยู่อาศัยร่วมกันแต่อย่างใด

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยจะขออธิบายโดยเน้นจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมากกว่า เนื่องจากบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นเพียงชุมชนกลุ่มเล็กๆ อีกทั้งยังมีประชากรไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้นข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่อ้างอิงจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ประเพณี

จากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร อ้างอิงข้อมูลแนวความคิดเกี่ยวกับประเพณี ตามความหมายของประเพณีที่ เสรี ชาเหลา และคณะ (2545.น. 34 – 35) กล่าวถึงประเพณี หมายถึง ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า เอกนิยม หรือพหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ งานรื่นเริงต่าง เป็นต้น หรือประเพณีที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลเวลา เพื่อความเป็นสากล ซึ่งความหมายสอดคล้องกับ เสรี ชาเหลา และคณะ (2545.น.37) ให้ความหมายประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม สิ่งใดก็ตามถ้าประพฤติชั่วอยู่บ่อยๆ จน เป็นความเคยชินก็จะเกิดเป็นนิสัยขึ้น ความประพฤติเหมือนๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะเรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคม ซึ่งประเพณีไทยสามารถแยกออกเป็น 2 ชนิด คือ 1. ประเพณีพิธีตามช่วงอายุ เช่น การเกิด บวช แต่งงาน ตาย เป็นต้น และ 2. ประเพณีพิธีตามเทศกาล ฤดูกาล ฤกษ์การ เช่น งานสงกรานต์ กฐิน ลอยกระทง เป็นต้น อ้างอิงตาม วิมล จิโรจพันธุ์ ประชิต สุกณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548.น.88)

(ก) การบวช

อ้างอิงตาม วิมล จิโรจพันธุ์ ประชิต สุกณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548.น.88) ประเพณีการบวช ถือเป็นสิ่งที่อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ตลอดจนทดแทนบุญคุณพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ตัวผู้บวชเองก็มีโอกาสได้ศึกษาธรรมวินัย

- การบรรพชาคือการบวชเณร ต้องเป็นเด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไป
- การอุปสมบท คือ การบวชพระ ชายที่บวชต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ช่วงเวลาดังกล่าว ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่เริ่มมีการอพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดนครปฐม และเป็นช่วงเวลาระยะแรกที่ตั้งรกราก ดังนั้นจึงยังไม่มีข้อมูลแน่ชัดเกี่ยวกับประเพณีการบวช

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ถึงแม้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่มิวัดตั้งขึ้นใกล้กับบริเวณหมู่บ้านมากที่สุด ซึ่งในห้วงเวลานั้นยังคงเป็นเพียงสำนักสงฆ์ ตามผลการสัมภาษณ์จากพระครูใบฎีกาอุดม (เจ้าอาวาสวัดสะแกราษฎร์ปัจจุบัน) เนื่องจากชนกลุ่มนี้เป็นชนกลุ่มที่มีความเชื่อในเรื่องของการนับถือผี มิใช่การนับถือทางศาสนาแต่อย่างใด ดังนั้นประเพณีการบวชของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราษฎร์ ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เกิดขึ้นภายหลัง (ก่อนหน้านี้นี้ประมาณ 50 ปี) เมื่อคนเชื้อสายไทยดำเข้ามาอยู่ร่วมกับคนไทยในประเทศไทย จึงรับเอาประเพณีบวชในพุทธศาสนาเข้าไว้ด้วยโดยผสมผสานกับวัฒนธรรมตนและถือ เป็นประเพณีปฏิบัติที่สำคัญ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ในช่วงเวลาดังกล่าว ประเพณีการบวช ถือได้ว่าได้รับอิทธิมาจากศาสนาพุทธโดยตรง สืบเนื่องมาจากการที่สังคมในบ้านสะแกราษฎร์มีการเปิดรับบุคคลจากสังคมนอกเข้ามาเป็นคนในครอบครัว และมีการรับวัฒนธรรมการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาพุทธ ประชากรในพื้นที่จึงปฏิบัติตนด้านประเพณีการบวชตามหลักศาสนาพุทธ หากแต่ในบางครอบครัวจะปฏิบัติตนโดยการ ทำการพิธีไหว้ผีเรือนในกะล่อห้อง เพิ่มขึ้นมาตามหลักความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

(ข) พิธีศพ

ประเพณีการเผาศพ ตามคติของพระพุทธศาสนา ถือว่าร่างกายมนุษย์ประกอบด้วยธาตุ 4 คือ ดิน (เนื้อ หนัง กระดูก) น้ำ (เลือด เหงื่อ น้ำลาย) ลม (อากาศหายใจเข้า-ออก) และไฟ (ความร้อนความอบอุ่นในตัวเรา)

ดังนั้น เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว สังขารที่เหลือจึงไม่มีประโยชน์อันใด การเผาศพจึงเป็นสิ่งดี ผู้ที่อยู่เบื้องหลังไม่ห่วงใย โดยมากมักเก็บศพไว้ทำบุญให้ทานชั่วคราว

เพื่อบรรเทาความโศกเศร้า โดยปกติมักทำการเผา 100 วันแล้ว เพราะได้ทำบุญให้ทานครบถ้วนตามสมควรแล้ว

สำหรับชาวไทยค่านั้นเมื่อมีคนในบ้านเสียชีวิตลง ญาติผู้ตายจะต้องไปหาเขยเพื่อกำหนดวันเผา เขยคือหมอนิพิตีและผู้ที่จะนำทางวิญญาณที่ตายแล้วกลับเมืองเวียงจันทน์ เขยจะมาในวันเผา วันเผาจะนับตามวันของชาวไทยค่านับตั้งแต่วันที่ตาย ผู้ที่จะเป็นเขยได้นั้นจะต้องเป็นไทยค่าน้ำไม่จำเป็นว่าต้องสืบเชื้อสายกันมา ใครจะฝึกก็ได้แต่ต้องอ่านและพูดภาษาไทยค่าน้ำได้ โดยในการทำพิธีเขยจะต้องถือตำราได้ตลอดถึงแม้จะจำเนื้อหาพิธีกรรมในตำราได้แล้วก็ตาม

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงระยะเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยค่าน้ำย้ายเข้ามาตั้งรกราก และเป็นช่วงเวลาที่ในบริเวณใกล้เคียงยังไม่มีวัดทางศาสนาพุทธมาตั้ง ดังนั้นการกระทำการพิธีศพ จะปฏิบัติตามความเชื่อทางพิธีกรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยค่าน้ำนับถือกันมาแต่เก่าก่อน โดยจะมีผู้เขย และหมอนิพิตี แม่มด เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ในช่วงเวลาขณะนั้นได้มีวัดทางศาสนาพุทธเข้ามาตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งชุมชน ถึงกระนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยค่าน้ำก็ยังยึดถือและปฏิบัติตามระบอบพิธีกรรมความเชื่อที่ตนเองนับถือ จนกระทั่งมาถึงในช่วงช่วงปลาย คือ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ถึงได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการนำศพผู้ตายประกอบพิธีตามความเชื่อที่บ้าน เปลี่ยนมาเป็นการประกอบพิธีกรรมที่มีศาสนาพุทธมาเป็นองค์ประกอบร่วม คือการย้ายศพมาที่วัด ทั้งนี้ไม่ได้ระบุไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงปฏิบัติกันในทุกครัวเรือนภายในหมู่บ้าน เป็นเพียงบางบ้านเท่านั้นที่นำหลักปฏิบัติของศาสนาพุทธมาเป็นองค์ประกอบ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

การประกอบพิธีกรรมกรณีงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยค่าน้ำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในช่วงเวลานั้นนั้น ถือได้ว่าได้รับวัฒนธรรมตามหลักศาสนาพุทธเข้ามาเป็นองค์ประกอบ แต่ถึงกระนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยค่าน้ำก็ยังยึดถือและปฏิบัติตามหลักประเพณีดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด ยกตัวอย่างเช่น การทำพิธีช้อนขวัญผู้ตาย ก่อนเคลื่อนย้ายศพ การสร้างเรือนให้ผู้ตายเพื่อให้กลับบ้านเกิด หรือการแต่งกายของบุตรหลาน สะใภ้ เขย ในบ้านที่มีลักษณะแตกต่างกันตามฐานะในลำดับชั้นเครือญาติภายในครอบครัว

(ก) พิธีเสนเรือน

พิธีเสนเรื่อน เป็นการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่สำคัญเป็นอย่างมากของชาวไทยดำ เพราะเป็นการประกอบพิธีกรรม เพื่อระลึก และแสดงความเคารพของชนรุ่นหลังที่มีต่อบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย และคนในครอบครัว ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว โดยมีเป้าหมายให้บุคคลดังกล่าวได้มาสถิตอยู่ในเรื่อนที่ปัก เพื่อปกป้องและ ค้ำครองคนในครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า พิธีเสนเรื่อนยังคงเป็นพิธีกรรมที่ ปฏิบัติกันมาต่อเนื่องไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งในรูปแบบของการประกอบพิธี การแต่งกาย อาหาร เครื่องใช้ และการกำหนดวันเวลาในการประกอบพิธีกรรม

(2) วัฒนธรรม

ก. ความเชื่อและศาสนา

วัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้น มีความเชื่อ ในการนับถือผี เช่นผีบรรพบุรุษ หรือผีบ้านผีเรือน โดยจะถือการปฏิบัติด้วยการเซ่นไหว้ตามวัน และ เวลาที่มีการกำหนดเฉพาะตามปฏิทินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมจะปฏิบัติตามความเชื่อภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ คือการนับถือผี

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

เป็นช่วงระยะที่ศาสนาพุทธเข้ามาเป็นองค์ประกอบในด้าน ความเชื่อ เนื่องจากมีสำนักสงฆ์ในขณะนั้นมาตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จึงมี การปฏิบัติตนตามแบบศาสนาพุทธในบางโอกาส

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

เป็นช่วงที่มีการผสมกลมกลืนในการปฏิบัติตนตามหลัก ความเชื่อในการนับถือผี แต่ดั้งเดิม และการปฏิบัติตามประเพณีทางศาสนาของศาสนาพุทธ เนื่องจากการรับวัฒนธรรมเปิดกว้างจากสังคมภายนอก

ข. อาชีพ

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม คือการทำนา การเพาะปลูกฝ้าย การเพาะปลูก พืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์ – ความ เพื่อใช้ในการดำรงชีพมากกว่าการค้าขาย

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ชาวไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง
จังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม คือการเพาะปลูกฝ้าย เพื่อการหักถกรมใน
ครัวเรือนในการใช้สอย การปลูกพืชไร่ประเภท ถั่ว และการค้าขายกับตลาดภายนอก แต่ยังคง
การเพาะปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์วัว –ควาย เพื่อใช้ในการดำรงชีพมากกว่าการค้าขาย

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ชาวไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง
จังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม พืชไร่พืชสวน และประกอบกับการเลี้ยงสัตว์
การเลี้ยงนาุ้ง บ่อปลา เพื่อการค้า

ก. ที่อยู่อาศัย

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

จะเน้นการนำไม้ไผ่ ซึ่งเป็นพืชหลักที่หาได้ในท้องถิ่น และ
ไม้เนื้อแข็งที่พอหาได้มาเป็นองค์ประกอบในการสร้างบ้านเรือน ซึ่งจะมีลักษณะเป็นเรือนไม้ชั้น
เดียว แต่ได้ถุนสูง และภายในจะไม่เป็นแบบโถง กั้นด้วยฝาใบจาก โดยมีการรวมครัว และห้องพัก
ไว้ในบริเวณเดียวกันคือด้านบนตัวบ้าน และได้ถุนบ้านจะใช้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นแบบ
บ้านตามแบบดั้งเดิมของชาวไทยคำ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง คัดแปลงที่อยู่อาศัยแบบผสมผสานให้
เกิดความทันสมัย และมีความแข็งแรงทนทานต่ออายุการใช้งาน โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างบ้าน
ให้เป็นแบบบ้าน 2 ชั้น มีการก่อสร้างด้วยปูนในส่วนชั้นล่าง และชั้นบนก่อสร้างด้วยไม้ หรือในบาง
ครัวเรือน สร้างเรือนที่เป็นปูนขนาดข้างกับเรือนที่เป็นไม้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานะและจำนวนสมาชิก
ในครอบครัว

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ไม่นิยมเก็บลักษณะดั้งเดิมของชาวไทยคำไว้ มีเพียงบาง
ครอบครัวเท่านั้นที่ยังมีลักษณะบ้านแบบดั้งเดิม ในปัจจุบันครัวเรือนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนิยม
สร้างบ้านแบบสมัยใหม่

ง. เครื่องดนตรี การละเล่น

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

จะเป็นการเล่นแคนเพื่อความบันเทิงในหมู่บ้าน เมื่อ
ประกอบอาชีพในการทำนาแล้ว มักจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเล่นแคน เพื่อการผ่อนคลายจากความ

เหน้อยล้า และมักใช้ในช่วงประเพณีที่มีการจับคู่ พบปะสังสรรค์ในแต่ละช่วงปีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ กลุ่มต่างๆ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

การเล่นแคนเริ่มมีความนิยมน้อยลง เนื่องจากการรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่ในเมืองเข้ามา ทำให้ไม่มีผู้นิยมสืบทอด แต่จะหันไปนิยมการละเล่นที่เป็นที่ยอมรับในสังคมเมือง และเครื่องดนตรีสมัยใหม่มากกว่า

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

การเล่นแคนจะนิยมเฉพาะในช่วงเวลาที่มีเทศกาลการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในแต่ละปีเท่านั้น

จ. หัตถกรรม

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ในการดำเนินชีวิต และเครื่องใช้ในครัวเรือนจะเป็นสิ่งของที่มาจากการหัตถกรรมทั้งสิ้น โดยการนำฝ้ายที่ปลูกเองมาทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม การนำวัสดุทางธรรมชาติมาทอเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน จะไม่มีการซื้อหาจากภายนอก

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

มีการรับเอาข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนบางประเภทเข้ามาใช้งาน จากการซื้อหาในตลาดในตัวเมืองใหญ่ เพื่อสนองความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จ ทำให้การทอผ้ามีอัตราลดลงในทุกครัวเรือน ข้าวของเครื่องใช้ส่วนใหญ่ก็มีใช้การทำจากหัตถกรรม

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่ยังนิยมทอผ้าเอง ทั้งนี้จะกระทำเพื่อเป็นการสอนแก่บุคคลที่สนใจ ส่วนใหญ่จะไม่มีการทำหัตถกรรมเพื่อใช้ในครัวเรือนแต่อย่างใด

ฉ. ภาษา

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

การสื่อสารจะใช้เพียงภาษาไทยดำ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว การติดต่อสื่อสารยังคงอยู่แค่ในกลุ่มระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

มีการพัฒนาการสื่อสารแบบ 2 ภาษา คือภาษาไทยดำ ที่จะไว้ใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำด้วยกัน และภาษาไทยที่จะใช้สื่อสารกับบุคคลภายนอก

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ส่วนใหญ่นิยมสื่อสารด้วยภาษาไทย นอกเสียจากในบางช่วงเวลาที่หากพบปะกับกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกันก็จะใช้การสื่อสารด้วยภาษาไทยคำ

2.3 ผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.3.1. ทางสังคม

จากผลการศึกษาเอกสารทางวิชาการ และผลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มประชากรนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม นั้น กลุ่มชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างชัดเจนด้านการเปลี่ยนแปลงจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด

เนื่องจากในอดีตนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีการอพยพแล้วจัดตั้งรกรากในพื้นที่ปิด ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศแบบปิด คือเส้นทางติดต่อกับสังคม หรือเมืองอื่นๆนั้นยังมีความไม่สะดวก อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในสมัยนั้นนิยมที่จะสื่อสารด้วยภาษาเฉพาะของตน และนิยมที่คบหากับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำด้วยกันเท่านั้น ดังนั้นจึงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นสังคมปิด

ต่อมาเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยปัจจัยด้านการพัฒนาในด้านต่างๆเกิดขึ้นจึงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีการเปิดรับสังคมทั้งในส่วนของการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาระบบการคมนาคม และการเปิดรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นๆเข้ามาปรับใช้ให้เกิดความทันสมัยในการดำรงชีวิต

2.3.2 ทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์นั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น เป็นผลการเปลี่ยนแปลงที่มาจากการปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน แต่โดยรวมแล้วนั้นการปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งในด้าน ความเชื่อ การประกอบพิธีกรรม การแต่งกาย การสื่อสาร การละเล่นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ยังคงสามารถที่จะรักษาไว้ โดยไม่ทำลายวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม

2.4 แนวทางในการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึก ด้วยวิธีการสัมภาษณ์นั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางในการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.4.1 การสร้างจิตสำนึก

การสร้างจิตสำนึก โดยการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มประชากรภายในครอบครัว และกลุ่มประชากรภายในชุมชน โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมที่ถูกต้องแก่บุตรหลานภายในครอบครัว หรือภายในชุมชนที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างถ่องแท้ และเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามพิธีกรรมอยู่เสมอ

1) กิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกคือ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ โดยการสร้างศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ไทยดำ โดยเฉพาะ มีการเปิดการเรียนการสอนภาคบังคับให้กับเยาวชนและผู้ที่สนใจภายในชุมชน

2) การเน้นการสื่อสารด้วยภาษาไทยดำ

การฝึกสื่อสารด้วยภาษาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยดำในด้านสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความคุ้นเคยในการสื่อสารด้วยภาษาดั้งเดิม

3) การสร้างค่านิยมด้านการแต่งกาย

การกระตุ้นและสร้างค่านิยมเอกลักษณ์การแต่งกาย เพื่อให้คงความงดงามด้านการแต่งกายที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ทั้งนี้อาจเริ่มจากการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมสวมใส่ผ้าที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

2.4.2 การสนับสนุนจากภาครัฐ

เนื่องจากในปัจจุบันถึงแม้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จะมีการรณรงค์ หรือจัดศูนย์พัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เพียงใดหากแต่เพียงกำลังด้านความคิดไม่สอดคล้องกับปัจจัยด้านทุนทรัพย์ที่ชาวบ้านมี ส่งผลให้การจัดกิจกรรมมีผู้ให้ความสนใจน้อย ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านทุน

ทรัพย์สิน เพื่อต่อ ยอดในการจัดกิจกรรม และด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อดึงดูดให้ผู้สนใจเข้าร่วมในกิจกรรม

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ มีการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐบาล กล่าวคือ ในระยะแรกอพยพถึงช่วงปีพ.ศ. 2500 เป็นช่วงที่ยังไม่มีการประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกรายยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ยึดมั่นอยู่ในประเพณี วัฒนธรรมและรูปแบบบ้านพักอาศัยไม่เปลี่ยนแปลง และนับแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่มีการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน และการศึกษาภาคบังคับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย เริ่มมีการติดต่อกับสังคมภายนอก ประเพณีและวัฒนธรรมจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงผสมผสานกับสังคมประชาชนในท้องถิ่นใกล้เคียง การเปลี่ยนแปลงชัดเจนขึ้นนับแต่ปีพ.ศ. 2531 เมื่อมีการตัดถนนเส้นทางคมนาคมเข้าถึงชุมชน ประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น ประชาชนมีการติดต่อสัมพันธ์สะดวกสบายมากขึ้น จากที่เคยประกอบอาชีพทำนา ปลูกฝ้าย ก็เริ่มขุดบ่อเลี้ยงปลา ทำสวนผลไม้ ทำงานโรงงาน บางคนก็รับราชการ บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงเป็นแบบก่ออิฐทันทันสมัย สำหรับประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อแต่ดั้งเดิมแม้จะลดความสำคัญไปบ้าง จากการศึกษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำบ้านสะแกราย ส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นในประเพณี วัฒนธรรมเดิมๆ เป็นแต่เพียงปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันเท่านั้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

1 สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

1.2 ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

1.3 ศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

1.4 ศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลและการค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วิชา การ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตและการสำรวจชุมชน

1.2.1 กลุ่มประชากร

- 1) นักวิชาการ จำนวน 4 คน
- 2) ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 2 คน
- 3) ผู้นำชุมชน ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน

2 คน

- 4) ประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 12 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก
- 2) แบบสังเกต

3) แบบสำรวจชุมชน

1.2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสังเกต และแบบสำรวจชุมชน ที่พัฒนาขึ้นไปหาความจริงเชิงเนื้อหา ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ จำนวน 5 คน ประเมินตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสำรวจชุมชนจะใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

1.3 ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้

1.3.1 สถานภาพของกลุ่มเป้าหมาย

1) นักวิชาการ จำนวน 4 ราย

สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย 1 คน เพศหญิง 3 คน มีอายุระหว่าง 30 – 60 ปี สถานภาพการสมรส และ โสด การศึกษาค่ำสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี การศึกษาค่ำสุดคือ ระดับปริญญาเอก อาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นอาจารย์สถาบันการศึกษา เป็นผู้ที่เคยสัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ มีเพียงผู้เดียวที่สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ไทยดำ

2) ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 2 คน

สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศชาย 2 คน อายุระหว่าง 61-75 ปี สถานภาพสมรส แล้วทั้ง 2 คน การศึกษาค่ำสุดระดับปริญญาตรี และสูงสุดระดับปริญญาเอก อาชีพส่วนใหญ่เจ้าของธุรกิจ เป็นผู้ที่เคยสัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ มีเพียงผู้เดียวที่สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ไทยดำ อย่างใกล้ชิดมาตลอด และสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

3) ผู้นำชุมชน ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน

สถานภาพกลุ่มเป้าหมาย เป็นเพศชายทั้ง 2 คน มีอายุระหว่าง 40-50 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาค่ำสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสูงสุดปริญญาตรี เป็นคนไทยดำ โดยกำเนิด 1 คน เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชน และดำรงวิถีตามแบบฉบับของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

4) ประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 12 คน

สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย จำนวน 5 คน และเป็นเพศหญิง จำนวน 5คน พระภิกษุ 2 รูป มี อายุระหว่าง 50 – 80 ปี สถานภาพการสมรส คือ สมรส จำนวน10คน การศึกษาค่ำสุดอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี การประกอบอาชีพ อาชีพหลักส่วนใหญ่เกษตรกร (ทำนา, ปลูกไร่, ปลูกสวน) ส่วนอาชีพรองรับจ้าง เป็นต้น

การเป็นคนไทยดำส่วนมากจะเป็นคนไทยดำโดยกำเนิด และประกอบพิธีกรรมของกลุ่มไทยดำอยู่เสมอ

1.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยประเด็นสำคัญได้แก่

- 1) ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 3) ผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 4) แนวทางในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญดังนี้ คือ

1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

คำว่าโห่งมาจาก “ซงดำ” หมายความว่า ผู้ไทยที่มุ่งกางเกงสีดำ สอดคล้องกับ “สัง โห่ง ทรง” มีความหมายเดียวกันว่า กางเกงดำ โห่ง ซ่ง ซ่ง (สัง) เป็นภาษาลาว หมายถึง กางเกง ดังนั้น ลาวทรงดำ ไทยดำ ลาวโห่ง จึงหมายถึงผู้ที่มุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีดำ ผู้ไทยดำ ก็คือ ลาวโห่งดำ เพราะชอบนุ่งกางเกงดำ คนในถิ่นฐานเดิมที่ชาวไทยดำเข้าไปอาศัยอยู่นั้น มักจะเรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า “ลาวโห่ง” เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อพยพผ่านมาจากทางลาว จึงเรียกกันมีคำนำหน้าว่า “ลาว”

การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ครั้งที่ 1 การอพยพเริ่มต้นตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ปี พ.ศ. 2322 ชาญครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2335 สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ต่อมาปี พ.ศ. 2381 เจ้าเมืองหลวงพระบางได้นำพวกลาวทรงดำมาถวายให้กับพระมหากษัตริย์ไทยที่กรุงเทพฯ จึงโปรดให้ไปตั้งรกรากที่ตำบลท่าแร้ง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แต่ในครั้งนั้นพวกลาวทรงดำไม่ชอบลักษณะภูมิประเทศ จึงทำการอพยพย้ายถิ่นฐานมาเรื่อยๆจนถึงอำเภอเขาชัยและตั้งรกรากที่นั่น ครั้งที่ 4 ในสมัยพ.ศ. 2430 พระยาสุรศักดิ์มนตรีได้ทำการปราบกบฏจีนฮ่อ และได้กวาดต้อนลาวทรงดำมายังเพชรบุรี ซึ่งถือได้ว่าในครั้งนั้นเป็นครั้งสุดท้ายที่มีการกวาดต้อนลาวทรงดำเข้าสู่ประเทศไทย

การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย
ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

ชาวไทยโซ่งในจังหวัดนครปฐม ตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นกลุ่มเป็นพวก ณ
อำเภอต่างๆ

1) อำเภอเมืองนครปฐม	ตำบลคอนยายหอม
2) อำเภอกำแพงแสน	ตำบลทุ่งกระพังโหม ตำบลทุ่งขวาง ตำบลกระต๊อบ ตำบลสระสี่มุม ตำบลคอนข่อย ตำบลสะพาน ตำบลทุ่งบัว
3) อำเภอดอนตูม	ตำบลดอนพุทรา ตำบลสามง่าม
4) อำเภอสามพราน	ตำบลตลาดจินดา
5) อำเภอบางเลน	ตำบลบางไทรป่า ตำบลดอนตูม ตำบลบางปลา ตำบลไผ่หูช้าง

บ้านสะแกรายเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัด
นครปฐม มีประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำอยู่ประมาณ ร้อยละ 90 ของประชากรในพื้นที่ คน
ไทยดำ ที่อพยพเข้าสู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐมนั้นมีมาได้ประมาณ 100
กว่าปีแล้ว และข้อมูลในส่วนของสาเหตุการอพยพนั้น ส่วนใหญ่ที่ผู้ให้ข้อมูลจะให้ข้อมูลใน
ทิศทางเดียวกันว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ที่บ้านสะแกรายนั้นได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี
อำเภอเขาชัย ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่ต้องการแก่งแย่งที่ดินทำมาหากินในพื้นที่อำเภอเขาชัย จากเหตุผล
ด้านประชากรที่มีมากขึ้นทำให้มีทรัพยากรทางการเกษตรเพื่อใช้ยังชีพมีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อ
จำนวนคน และบางส่วนมีความต้องการที่จะกลับบ้านเกิด จึงได้เลือกทิศทางในการเดินทางขึ้นมายัง
ทางทิศเหนือ จึงต้องผ่านจังหวัด ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย
ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1) กลุ่มสังคม

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ในบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม ได้อพยพมาจากอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มาทำการตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ เนื่องด้วยเหตุผลต้องการหาที่ตั้งรกรากใหม่ จากเหตุที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกไม่เพียงพอต่อจำนวนคน โดยไม่ทราบถึงข้อมูลว่าผู้ใดเป็นผู้นำในการเดินทาง เพียงแต่อาศัยคำบอกเล่าในการชักชวน

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เป็นช่วงระยะเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำได้เข้ามาตั้งรกรากอยู่เป็นการถาวรแล้ว หากแต่ยังคงรวมตัวกันปลูกที่อยู่อาศัยในระแวกใกล้เคียงกัน และจัดสรรที่ดินในการทำเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพ และค้าขายใกล้ๆกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้น ยังคงนิยมที่จะเก็บตัวอยู่อย่างสงบ และเรียบง่าย ไม่ต้องการที่จะรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกเข้ามา

แต่ทั้งนี้กลุ่มประชากรชาติพันธุ์ไทยดำ ก็ยังคงมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มสังคมภายนอกอย่างเด่นชัดคือ ด้านการศึกษา และการค้าขาย

2) ด้านการศึกษา สังคมภายในเริ่มนิยมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล โดยสามารถเดินทางไปเข้าเรียนที่สถานศึกษาในชุมชนใกล้เคียง คือ โรงเรียนบ้านตากแดด

3) ด้านการค้าขาย

ประชากรส่วนใหญ่ในบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมนั้น นิยมที่จะปลูกฝ้ายไว้เพื่อใช้ในการทำหัตถกรรม ทอผ้าเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม แต่ในขณะเดียวกัน ก็จะใช้เป็นสินค้าในการค้าขายกับสังคมภายนอก คือสังคมในเมือง

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ช่วงระยะเวลานี้ เป็นช่วงระยะเวลาที่ประชากรส่วนใหญ่เปิดรับวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกชุมชนที่ตนอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนาของสังคมภายนอกที่มีความทันสมัย และมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ สอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อ (Isolation and Contract) สังคมใดที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคมนาคมขนส่ง และมีความทันสมัย มักจะเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านการศึกษา การ

ประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล การใช้ภาษา และการค้าขาย กลุ่มชุมชนในบ้านสะแกรายจะมีการติดต่อประสานงาน และก้าวสู่สังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบสังคมเปิดที่มีการรับและเผยแพร่ระบบสังคมของตนให้สังคมภายนอกได้เรียนรู้ และปฏิบัติตามสังคมภายนอก

4) กลุ่มครอบครัว

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ประชากรบ้านสะแกราย กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นกลุ่มครอบครัวเดี่ยว หากแต่มีความสัมพันธ์ในแบบครอบครัวเพื่อนบ้านเพื่อคอยเกื้อหนุนกัน เนื่องจากเป็นช่วงของการอพยพเข้ามาตั้งรกรากในดินแดนที่เป็นพื้นที่ใหม่ ดังนั้นกลุ่มประชากรจึงไม่ได้สืบเชื้อสายทางสายเลือดในแบบครอบครัวทั้งหมด

ลักษณะการขยายครอบครัวก็เป็นลักษณะเชิงปิด หมายถึงการที่บุคคลภายในหมู่บ้านเดียวกันจะทำการแต่งงานกันเอง หรือแต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำด้วยกันจากหมู่บ้านอื่น การแต่งงานกับคนไทยนั้น ถือว่าไม่ได้รับความนิยม สืบเนื่องมาจากการนับถือและความเชื่อผีบรรพบุรุษ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มครอบครัวได้มีการพัฒนาจากรูปแบบครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวขยาย เนื่องจากมีการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นจำนวนมากตามระยะเวลาที่เปลี่ยนไป

ที่สำคัญในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นมีการเปิดรับกลุ่มบุคคลภายนอกที่ไม่ได้สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ไทยดำ เข้าสู่การเป็นประชากรในครอบครัว หรืออาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ไทยดำ ได้ทำการแต่งงานกับบุคคลที่สืบเชื้อสายไทย

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ลักษณะครอบครัวในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะที่เป็นครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยายผสมกันภายในชุมชนบ้านสะแกราย สอดคล้องกับการให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกของประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในบ้านสะแกราย จำนวน 12 คน

เนื่องจากการพัฒนาทางสังคมในรูปแบบสังคมเปิดทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีการพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก และการขยายนี้ส่งผลให้มีการแต่งงานของกลุ่มประชากรในหมู่บ้านกับบุคคลภายนอก

5) ชุมชน

ในลักษณะของชุมชนทั้ง 3 ช่วงเวลา (ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500 , ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530 และช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)) บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ยังคงลักษณะของชุมชนขนาดเล็ก มีประชากรไม่ถึง 1,000 คน มีจำนวนบ้านเรือนไม่ถึง 100 ครัวเรือน จึงสามารถสรุปได้ว่าไม่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

6) ชนชั้น

ในลักษณะของชุมชนทั้ง 3 ช่วงเวลา (ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500 , ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530 และช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)) บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ไม่มีการแบ่งชนชั้นในการอยู่อาศัยร่วมกันแต่อย่างใด

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1) ประเพณี

ก. การบวช

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ถึงแม้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่มิวัดตั้งขึ้นใกล้กับบริเวณหมู่บ้านมากที่สุด ซึ่งในห้วงเวลานั้นยังคงเป็นเพียงสำนักสงฆ์ เนื่องจากชนกลุ่มนี้เป็นชนกลุ่มที่มีความเชื่อในเรื่องของการนับถือผี มิใช่การนับถือทางศาสนาแต่อย่างใด ดังนั้นประเพณีการบวชของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำใน บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เกิดขึ้นภายหลัง(ก่อนหน้านี้นี้ประมาณ 50 ปี) เมื่อคนเชื้อสายไทยดำเข้ามาอยู่ร่วมกับคนไทยในประเทศไทย จึงรับเอาประเพณีบวชในพุทธศาสนาเข้าไว้ด้วยโดยผสมผสานกับวัฒนธรรมตนและถือ เป็นประเพณีปฏิบัติที่สำคัญ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ในช่วงเวลาดังกล่าว ประเพณีการบวช ถือได้ว่าได้รับอิทธิมาจกศาสนาพุทธโดยตรง สืบเนื่องมาจากการที่สังคมในบ้านสะแกรายมีการเปิดรับบุคคลจากสังคมภายนอกเข้ามาเป็นคนในครอบครัว และมีการรับวัฒนธรรมการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาพุทธ ประชากรในพื้นที่จึงปฏิบัติตนด้านประเพณีการบวชตามหลักศาสนาพุทธ หากแต่ในบางครอบครัวจะปฏิบัติตนโดยการ ทำการพิธีไหว้ผีเรือนในกะล้อห้อง เพิ่มขึ้นตามหลักความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ข. พิธีศพ

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงระยะเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ย้ายเข้ามาตั้งรกราก และเป็นช่วงเวลาที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงยังไม่มีวัดทางศาสนาพุทธมาตั้ง ดังนั้น การกระทำพิธีศพ จะปฏิบัติตามความเชื่อทางพิธีกรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่นับถือ กันมาแต่เก่าก่อน โดยจะมีผู้เขย และหมอผี แม่มด เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ในช่วงเวลาขณะนั้น ได้มีวัดทางศาสนาพุทธเข้ามาตั้งอยู่ในบริเวณ ใกล้เคียงกับแหล่งชุมชน หากแต่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำยังคงยึดถือและปฏิบัติตามระบอบพิธีกรรม ความเชื่อที่ตนเองนับถือ จนกระทั่งมาถึงในช่วงช่วงปลาย คือ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ถึงได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการนำศพผู้ตายประกอบพิธีตามความเชื่อที่บ้าน เปลี่ยนมาเป็นการ ประกอบพิธีกรรมที่มีศาสนาพุทธมาเป็นองค์ประกอบร่วม คือการย้ายศพมาที่วัด ทั้งนี้ไม่ได้ระบุไว้ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงปฏิบัติกันในทุกครัวเรือนภายในหมู่บ้าน หากแต่บางบ้านเท่านั้นที่นำหลัก ปฏิบัติของศาสนาพุทธมาเป็นองค์ประกอบ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

การประกอบพิธีกรรมกรรมงานศพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หมู่บ้าน สะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในช่วงเวลานั้นนั้น ถือได้ว่าได้รับ วัฒนธรรมตามหลักศาสนาพุทธเข้ามาเป็นองค์ประกอบ แต่ถึงกระนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำก็ยัง คงยึดถือและปฏิบัติตามหลักประเพณีดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด ยกตัวอย่างเช่น การทำพิธีชอนขวัญผู้ตาย ก่อนเคลื่อนย้ายศพ การสร้างเรือนให้ผู้ตายเพื่อให้กลับบ้านเกิด หรือการแต่งกายของบุตรหลาน สะใภ้ เขย ในบ้านที่มีลักษณะแตกต่างกันตามฐานะในลำดับชั้นเครือญาติภายในครอบครัว

ก. พิธีเสนเรือน

พิธีเสนเรือน ถือได้ว่าเป็นการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เรื่อง การนับถือผีบรรพบุรุษที่สำคัญเป็นอย่างมากของชาวไทยดำ เพราะเป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่อ ระลึก และแสดงความเคารพของชนรุ่นหลังที่มีต่อบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย และคนในครอบครัวที่ ได้ล่วงลับไปแล้ว โดยมีเป้าหมายให้บุคคลดังกล่าวได้มาสถิตอยู่ในเรือนที่พัก เพื่อปกป้องและ ค้ำครองคนในครอบครัว

ดังนั้นจากการศึกษาข้อมูลจึงได้พบว่าพิธีเสนเรือน ยังคงปฏิบัติอย่าง ต่อเนื่องและไม่มีความเปลี่ยนแปลงใดๆเกิดขึ้น ในด้านของพิธีกรรม ไม่ว่าจะกระทำในช่วงเวลาใด ก็ตาม ทั้งด้านสิ่งของการประกอบพิธี การแต่งกาย การกำหนดวัน อาหารในการประกอบพิธี

2. วัฒนธรรม

ความเชื่อและศาสนา

วัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้น มีความเชื่อในการนับถือผี เช่นผีบรรพบุรุษ หรือผีบ้านผีเรือน โดยจะถือการปฏิบัติด้วยการเซ่นไหว้ตามวัน และเวลาที่มีการกำหนดเฉพาะตามปฏิทินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 250

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐมจะปฏิบัติตามความเชื่อภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ คือการนับถือผี

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

เป็นช่วงระยะที่ศาสนาพุทธเข้ามาเป็นองค์ประกอบในด้านความเชื่อ เนื่องจากมีสำนักสงฆ์ในขณะนั้นมาตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จึงมีการปฏิบัติตามแบบศาสนาพุทธในบางโอกาส

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

เป็นช่วงที่มีการผสมกลมกลืนในการปฏิบัติตนตามหลักความเชื่อในการนับถือผี แต่ดั้งเดิม และการปฏิบัติตามประเพณีทางศาสนาของศาสนาพุทธ เนื่องจากการรับวัฒนธรรมเปิดกว้างจากสังคมภายนอก

3. อาชีพ

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม คือการทำนา การเพาะปลูกฝ้าย การเพาะปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์วัว – ความ เพื่อใช้ในการดำรงชีพมากกว่าการค้าขาย

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม คือการเพาะปลูกฝ้าย เพื่อการหัตถกรรมในครัวเรือนในการใช้สอย การปลูกพืชไร่ประเภท ถั่ว และการค้าขายกับตลาดภายนอก แต่ยังคงการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์วัว – ความ เพื่อใช้ในการดำรงชีพมากกว่าการค้าขาย

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม พืชไร่พืชสวน และประกอบกับการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงนาุ้ง บ่อปลา เพื่อการค้า มีบางส่วนทำงานในโรงงาน และรับราชการ

4. ที่อยู่อาศัย

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

จะเน้นการนำไม้ไผ่ ซึ่งเป็นพืชหลักที่หาได้ในท้องถิ่น และไม้เนื้อแข็งที่พอหาได้มาเป็นองค์ประกอบในการสร้างบ้านเรือน ซึ่งจะมีลักษณะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว แต่ใต้ถุนสูง และภายในจะไม่เป็นแบบโถง กั้นในฝาด้วยใบจาก โดยมีการรวมครัว และห้องพักไว้ในบริเวณเดียวกันคือด้านบนตัวบ้าน และใต้ถุนบ้านจะใช้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นแบบบ้านตามแบบดั้งเดิมของชาวไทยดำ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลงที่อยู่อาศัยแบบผสมผสานให้เกิดความทันสมัย และมีความแข็งแรงทนทานต่ออายุการใช้งาน โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างบ้านให้เป็นแบบบ้าน 2 ชั้น มีการก่อสร้างด้วยปูนในส่วนชั้นล่าง และชั้นบนก่อสร้างด้วยไม้ หรือในบางครัวเรือน สร้างเรือนที่เป็นปูนขนาดข้างกับเรือนที่เป็นไม้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานะและจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ไม่นิยมเก็บลักษณะดั้งเดิมของชาวไทยดำไว้ มีเพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่ยังมีลักษณะบ้านแบบดั้งเดิม ในปัจจุบันครัวเรือนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนิยมสร้างบ้านแบบสมัยใหม่

5. เครื่องดนตรี การละเล่น

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

จะเป็นการเล่นแคนเพื่อความบันเทิงในหมู่บ้าน เมื่อประกอบอาชีพในการทำนาแล้ว มักจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเล่นแคน เพื่อผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อย และมักใช้ในช่วงประเพณีที่มีการจับคู่ พบปะสังสรรค์ในแต่ละช่วงปีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ กลุ่มต่างๆ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

การเล่นแคนเริ่มมีความนิยมน้อยลง เนื่องจากการรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่ในเมืองเข้ามา ทำให้ไม่มีผู้นิยมสืบทอด แต่จะหันไปนิยมการละเล่นที่เป็นที่ยอมรับในสังคมเมือง และเครื่องดนตรีสมัยใหม่มากกว่า

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

การเล่นแคนจะนิยมเฉพาะในช่วงเวลาที่มีเทศกาลการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในแต่ละปีเท่านั้น

6. หัตถกรรม

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ในการดำเนินชีวิต และเครื่องใช้ภายในครัวเรือนจะเป็นสิ่งของที่มาจากการผลิตกรรมทั้งสิ้น โดยการนำฝ้ายที่ปลูกเองมาทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม การนำวัสดุทางธรรมชาติมาทอเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน จะไม่มีการซื้อหาจากภายนอก

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

มีการรับเอาข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนบางประเภทเข้ามาใช้งานจากการซื้อหาในตลาดในตัวเมืองใหญ่ เพื่อสนองความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จ ทำให้การทอผ้ามีอัตราลดลงในทุกครัวเรือน ข้าวของเครื่องใช้ส่วนใหญ่ก็มีใช้การทำจากหัตถกรรม

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่ยังนิยมทอผ้าเอง ทั้งนี้จะกระทำเพื่อเป็นการสอนแก่บุคคลที่สนใจ ส่วนใหญ่จะไม่มีการทำหัตถกรรมเพื่อใช้ในครัวเรือนแต่อย่างใด

7. ภาษา

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

การสื่อสารจะใช้เพียงภาษาไทยคำ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว การติดต่อสื่อสารยังคงอยู่แค่ในกลุ่มระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

มีการพัฒนาการสื่อสารแบบ 2 ภาษา คือภาษาไทยคำ ที่จะไว้ใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำด้วยกัน และภาษาไทยที่จะใช้สื่อสารกับบุคคลภายนอก ช่วงนี้เป็นช่วงที่รัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับแต่ปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา มีการพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐาน การศึกษาภาคบังคับ ประชาชนเริ่มมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชน การสื่อสารจึงเริ่มใช้ภาษาไทยกลางมากขึ้น

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ช่วงนี้ประชาชนบ้านสะแกราย จะสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชน โดยใช้ภาษาไทยกลาง สืบเนื่องจากประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น ประกอบอาชีพหลากหลาย นอกจากติดต่อกันเองในชุมชนจะใช้ภาษาไทยคำ

ผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ทางสังคม

จากผลการศึกษาเอกสารทางวิชาการ และผลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มประชากรนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม นั้น กลุ่มชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างชัดเจนด้านการเปลี่ยนแปลงจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด

เนื่องจากในอดีตนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีการอพยพแล้วจัดตั้งรกรากในพื้นที่ปิด ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศแบบปิด คือเส้นทางการติดต่อกับสังคม หรือเมืองอื่นๆนั้นยังมีความไม่สะดวก อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในสมัยนั้นนิยมที่จะสื่อสารด้วยภาษาเฉพาะของตน และนิยมที่คบหากับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำด้วยกันเท่านั้น ดังนั้นจึงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นสังคมปิด

ต่อมาเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยปัจจัยด้านการพัฒนาในด้านต่างๆ เกิดขึ้นจึงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีการเปิดรับสังคมทั้งในส่วนของ การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาระบบการคมนาคม และการเปิดรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นๆ เข้ามาปรับใช้ให้เกิดความทันสมัยในการดำรงชีวิต

ทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์นั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงที่มาจาก การปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน แต่โดยรวมแล้วนั้นการปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งในด้าน ความเชื่อ การประกอบพิธีกรรม การแต่งกาย การสื่อสาร การละเล่นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ยังคงสามารถที่จะรักษาไว้ โดยมีได้ทำลายวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม

แนวทางในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์นั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

การสร้างจิตสำนึก

การสร้างจิตสำนึก โดยการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มประชากรภายในครอบครัว และกลุ่มประชากรภายในชุมชน โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมที่

ถูกต้องแก่บุตรหลานภายในครอบครัว หรือภายในชุมชนที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ผู้ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างถ่องแท้ และเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามพิธีกรรมอยู่เสมอ

(1) กิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกคือ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ โดยการสร้างศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ไทยดำ โดยเฉพาะ มีการเปิดการเรียนการสอนภาคบังคับให้กับเยาวชนและผู้สนใจภายในชุมชน

(2) การเน้นการสื่อสารด้วยภาษาไทยดำ

การฝึกสื่อสารด้วยภาษาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยดำในด้านสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความคุ้นเคยในการสื่อสารด้วยภาษาดั้งเดิม

(3) การสร้างค่านิยมด้านการแต่งกาย

การกระตุ้นและสร้างค่านิยมเอกลักษณ์การแต่งกาย เพื่อให้คงความงดงามด้านการแต่งกายที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ทั้งนี้อาจเริ่มจากการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมสวมใส่ผ้าที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

การสนับสนุนจากภาครัฐ

เนื่องจากในปัจจุบันถึงแม้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จะมีการรณรงค์ หรือจัดศูนย์พัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม หากแต่เพียงกำลังด้านความคิดไม่สอดคล้องกับองค์ประกอบทางทุนทรัพย์ที่ชาวบ้านมี ส่งผลให้การจัดกิจกรรมไม่มีผู้ให้ความสนใจนัก ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ เพื่อต่อยอดในการจัดกิจกรรม และด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดให้ผู้สนใจเข้าร่วมในกิจกรรม

2. การอภิปรายผล

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามคำจำกัดความในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กิ่งแก้ว มรกตจินดา 2544.น. 8) มีคำว่า โชน มาจาก “ชงดำ” หมายความว่า ผู้ไทยที่นุ่งกางเกงสีดำ เสฐียรโกเศศ(2509.น.48) ได้เขียนว่า “ส่ง โชน ทรง” มี

ความหมายเดียวกันว่า กางเกงดำ โซ่ง ช่ง ช่วง (ส้วง) เป็นภาษาลาว หมายถึงกางเกง ดังนั้น ลาวทรงดำ ไทยดำ ลาวโซ่ง จึงหมายถึงผู้ที่นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีดำ พระบริหารเทพธานี (สุพรรณบุรี สมไทย 2550.น.6) กล่าวไว้ในหนังสือ พงศาวดารชาติไทย (อ้างใน สุพรรณบุรี สมไทย 2550.น.6) ตอนหนึ่งว่า “ผู้ไทยดำ ที่เรียกกันแถวเมืองเพชรบุรีและราชบุรีว่า ลาวโซ่ง คำว่าโซ่ง แปลว่า กางเกง ดังนั้น ผู้ไทยดำ ก็คือ ลาวโซ่งดำ เพราะชอบนุ่งกางเกงดำ” หลวงวิจิตรวาทการกล่าวไว้ในหนังสือ เรื่องคันคว่าชนชาติไทย ตอนหนึ่งว่า “ที่เรียกว่าไทยดำ เพราะชอบนุ่งผ้าด้วย สีน้ำเงินแก่ซึ่งเป็นสีประจำชาติไทยมาแต่โบราณ” และได้กล่าวอีกตอนหนึ่งว่า “ไทยดำ เป็นเชื้อสายชนชาติไทย สาขาใหญ่สาขาหนึ่ง และเรียกผู้ไทยสาขานี้ว่าเป็นชนชาติไทยเดิมหรือไทยโบราณ”

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

นายชัชวาลย์ พิงเดช ได้ให้ข้อมูลว่า คนในถิ่นฐานเดิมที่ชาวไทยดำเข้าไปอาศัยอยู่นั้น มักจะเรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า “ลาวโซ่ง” เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อพยพผ่านมาจากทางลาว จึงเรียกกันมีคำนำหน้าว่า “ลาว”

การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ครั้งที่ 1 การอพยพเริ่มต้นตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ปี พ.ศ. 2322 สาเหตุของการอพยพเมื่อครั้งแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้านครเวียงจันทน์ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จึงทรงกำหนดให้กองทัพหลวงพระบางยกเอากำลังไปตีเมืองม่วย เมืองทันต์ ซึ่งเป็นเมืองของผู้ไทยดำตั้งอยู่ริมเขตเมืองญวนเหนือ แล้วกวาดต้อนครอบครัวทรงดำมายังประเทศไทย โดยให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ หมู่บ้านหนองปรัง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดเพชรบุรี

ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2335 สมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เจ้าเมืองแกลง เมืองพวน เกิดแข็งข้อต่อเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ดังนั้นเจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงยกกองทัพไปตีเมืองทั้งสองไว้ได้ และกวาดต้อนลาวทรงดำ ลาวพวน ส่งมาถวายพระมหากษัตริย์ไทยที่กรุงเทพฯ และทรงโปรดให้ลาวทรงดำไปตั้งรกรากอยู่ที่หมู่บ้านหนองปรัง จังหวัดเพชรบุรีอีกครั้ง

ครั้งที่ 3 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เมืองหิมา เมืองคอยแข็งข้อต่อเมืองหลวงพระบาง จึงได้ถูกปราบและลาวทรงดำถูกกวาดต้อนมาไว้ที่กรุงเทพฯ ต่อมาปี พ.ศ. 2381 เจ้าเมืองหลวงพระบางได้นำพวกลาวทรงดำมาถวายให้กับพระมหากษัตริย์ไทยที่กรุงเทพฯ จึงโปรดให้ไปตั้งรกรากที่ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดเพชรบุรี

แต่ในครั้งนั้นพวกลาวทรงดำไม่ชอบลักษณะภูมิประเทศ จึงทำการอพยพย้ายถิ่นฐานมาเรื่อยๆจนถึง
อำเภอเขาย้อยและตั้งรกรากที่นั่น

ครั้งที่ 4 ในสมัยพ.ศ. 2430 พระยาสุรศักดิ์มนตรีได้ทำการปราบกบฏ
จีนฮ่อ และได้กวาดต้อนลาวทรงดำ มายังเพชรบุรี ซึ่งถือได้ว่าในครั้งนั้นเป็นครั้งสุดท้ายที่มีการ
กวาดต้อนลาวทรงดำเข้าสู่ประเทศไทย

การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย
ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาวไทยโซ่งในจังหวัดนครปฐม ตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นกลุ่มเป็นพวก
ณ อำเภอต่างๆ (ธิดา ชมภูนิช 2539 .น. 16-18)

1) อำเภอเมืองนครปฐม	ตำบลคอนยายหอม
2) อำเภอกำแพงแสน	ตำบลทุ่งกระพังโหม
	ตำบลทุ่งขวาง
	ตำบลกระต๊อบ
	ตำบลสระสีมุ่ม
	ตำบลคอนข่อย
	ตำบลสระพัฒนา
	ตำบลทุ่งบัว
3) อำเภอดอนตูม	ตำบลคอนพุทรา
	ตำบลสามง่าม
4) อำเภอสามพราน	ตำบลตลาดจินดา
5) อำเภอบางเลน	ตำบลบางไทรป่า
	ตำบลดอนตูม
	ตำบลบางปลา
	ตำบลไผ่หูช้าง

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก

บ้านสะแกรายเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง
จังหวัดนครปฐม มีประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำอยู่ประมาณ ร้อยละ 90
ของประชากรในพื้นที่ จากผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ของนายชัชวาลย์ พิงเดช นั้นได้ข้อมูลว่า
คนไทยดำ ที่อพยพเข้าสู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐมนั้นมีมาได้ประมาณ

100 ปีแล้ว และข้อมูลในส่วนของสาเหตุการอพยพนั้น ส่วนใหญ่นั้นผู้ให้ข้อมูลจะให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ที่บ้านสะแกรายนั้นนั้นได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี อำเภอเขาชัย ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่ต้องการแก่งแย่งที่ดินทำมาหากินในพื้นที่อำเภอเขาชัย จากเหตุผลด้านประชากรที่มีมากขึ้นทำให้มีทรัพยากรทางการเกษตรเพื่อใช้ยังชีพมีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนคน และบางส่วนมีความต้องการที่จะกลับบ้านเกิด จึงได้เลือกทิศทางในการเดินทางขึ้นมายังทางทิศเหนือ จึงต้องผ่านจังหวัด ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ก.กลุ่มสังคม

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

จากผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ของ นายชัชวาลย์ พิงเดช ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ในบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม ได้อพยพมาจากอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี มาทำการตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ เนื่องจากเหตุผลต้องการหาที่ตั้งรกรากใหม่ จากเหตุที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกไม่เพียงพอต่อจำนวนคน โดยไม่ทราบถึงข้อมูลว่าผู้ใดเป็นผู้นำในการเดินทาง เพียงแต่อาศัยคำบอกเล่าในการซักชวน

สอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change) การเปลี่ยนแปลงเรื่องขนาดและการกระจายของประชากร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ การอพยพของประชากรส่วนหนึ่งเพื่อไปตั้งถิ่นฐานในที่ใหม่ (สุพัตรา สุภาพ, 2522 .น. 144 – 147) และอพยพเป็นลักษณะเดินทางเป็นกลุ่มผสม ซึ่งจะประกอบไปด้วย ครอบครัว และหนุ่มสาวผู้ที่ยังไม่มีครอบครัว

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

จากผลการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก กลุ่มชาวบ้านที่สืบเชื้อสายไทยดำ ในบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 12 คนนั้นสามารถสรุปเป็นในทิศทางเดียวกันได้ว่า ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เป็นช่วงระยะเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำได้เข้ามาตั้งรกรากอยู่เป็นการถาวรแล้ว หากแต่ยังคงรวมตัวกันปลูกที่อยู่อาศัยในละแวกใกล้เคียงกัน และจัดสรรที่ดินในการทำเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพ และค้าขายใกล้ๆกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้น ยังคงนิยมที่จะเก็บตัวอยู่อย่างสงบ และเรียบง่าย ไม่ต้องการที่จะรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกเข้ามา

อย่างไรก็ดีแล้วแต่ในช่วงนี้ชาวบ้านสะแกรายเริ่มออกมาติดต่อสัมพันธ์กับสังคมภายนอก สืบเนื่องจากรัฐเริ่มให้การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและการศึกษา จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ชาวบ้านสะแกรายเริ่มนิยมให้บุตรหลานได้รับการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล โดยสามารถเดินทางไปเข้าเรียนที่สถานศึกษาในชุมชนใกล้เคียง คือโรงเรียนบ้านตากแดด หรือโรงเรียนวัดคอนยายหอม ซึ่งอยู่ใกล้เคียง อ้างอิงได้จากการเก็บบันทึกข้อมูลด้านการศึกษา ของกลุ่มประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ภายในหมู่บ้านสำแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 12 คน ซึ่งผลการเก็บข้อมูลทำให้พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่ จะได้รับการศึกษาจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ข. ด้านการค้าขาย

จากการสัมภาษณ์ของมูลเชิง กลุ่มประชากรที่สืบเชื้อสายไทยดำ จำนวน 12 คนได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าประชากรส่วนใหญ่ในบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมนั้น นิยมที่จะปลูกฝ้ายไว้เพื่อใช้ในการทำหัตถกรรม ทอผ้าเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็จะใช้เป็นสินค้าในการค้าขายกับสังคมภายนอก คือสังคมในเมือง

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ช่วงระยะเวลานี้ เป็นช่วงระยะเวลาที่ประชากรส่วนใหญ่เปิดรับวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกชุมชนที่ตนอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการพัฒนาของสังคมภายนอกที่มีความทันสมัย และมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ สอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อ (Isolation and Contract) สังคมใดที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการคมนาคมขนส่ง และมีความทันสมัย มักจะเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล การใช้ภาษา และการค้าขาย กลุ่มชุมชนในบ้านสะแกรายจะมีการติดต่อประสานงาน และก้าวสู่สังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นระบบสังคมเปิดที่มีการรับและเผยแพร่ระบบสังคมของตนให้สังคมภายนอกได้เรียนรู้ และปฏิบัติตามสังคมภายนอก

สอดคล้องกับผลการให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มประชากรที่สืบเชื้อสายไทยดำ จำนวน 12 คนได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ในปัจจุบันบุตรหลาน และบุคคลในชุมชนมักจะประกอบอาชีพนอกบ้าน หรือแต่งงานกับบุคคลภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ค. กลุ่มครอบครัว

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ผลจากการสรุปข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจาก นายชัชวาลย์ พิงเดช นายสุรินทร์ ทูยหุ่ย และ นางพูน จอมบุญ ประชากรบ้านสะแกราย กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นกลุ่มครอบครัวเดี่ยว หากแต่มีความสัมพันธ์ในแบบครอบครัวเพื่อนบ้านเพื่อคอยเกื้อหนุนกัน เนื่องจากเป็นช่วงของการอพยพเข้ามาตั้งรกรากในดินแดนที่เป็นพื้นที่ใหม่ ดังนั้นกลุ่มประชากรจึงไม่ได้สืบเชื้อสายทางสายเลือดในแบบครอบครัวทั้งหมด

ลักษณะการขยายครอบครัวก็เป็นลักษณะเชิงปิด หมายถึงการที่บุคคลภายในหมู่บ้านเดียวกันจะทำการแต่งงานกันเอง หรือแต่งงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำด้วยกันจากหมู่บ้านอื่น การแต่งงานกับคนไทยนอกชุมชนไม่ได้รับความนิยมนับเนื่องมาจากการนับถือและความเชื่อผีบรรพบุรุษและยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิมอย่างมั่นคง สอดคล้องกับ แนวความคิดเกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรม ตามความหมายของประเพณี ที่พระยาอนุมานราชชน ได้ให้ความหมายของคำว่าประเพณีไว้ว่า ประเพณี คือ ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบต่อกันมานาน ถ้าใครในหมู่ประพฤติออกนอกแบบก็ผิดประเพณีหรือผิดจารีตประเพณี

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ผลจากการสรุปข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชากรในบ้านสะแกราย จำนวน 12 คน สามารถสรุปได้ผลการสัมภาษณ์ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มครอบครัวได้มีการพัฒนาจากรูปแบบครอบครัวเดี่ยวเป็นครอบครัวขยาย เนื่องจากมีการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นจำนวนมากตามระยะเวลาที่เปลี่ยนไป

ที่สำคัญในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นมีการเปิดรับกลุ่มบุคคลภายนอกที่ไม่ได้สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ไทยดำ เข้าสู่การเป็นประชากรในครอบครัว หรืออาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่สืบเชื้อสายชาติพันธุ์ไทยดำ ได้ทำการแต่งงานกับบุคคลที่สืบเชื้อสายไทย สอดคล้องกับข้อมูลแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น โดยตรง คือ การที่บุคคลในสังคมได้ติดต่อกับบุคคลในอีกสังคมหนึ่ง ทำให้บุคคลนั้นได้เรียนรู้สิ่งใหม่ แนวความคิดใหม่

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลข้อมูลได้ว่าลักษณะครอบครัวในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะที่เป็นครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยายผสมกันภายในชุมชนบ้านสะแกราย สอดคล้องกับการให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกของประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำภายในบ้านสะแกราย จำนวน 12 คน

เนื่องจากการพัฒนาทางสังคมในรูปแบบสังคมเปิดทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีการพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก และการขยายนี้ส่งผลให้มีการแต่งงานของกลุ่มประชากรในหมู่บ้านกับบุคคลภายนอก

ง. ชุมชน

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลข้อมูลได้คือ ในลักษณะของชุมชนทั้ง 3 ช่วงเวลา (ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500 , ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530 และช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)) บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ยังคงลักษณะของชุมชนขนาดเล็ก มีประชากรไม่ถึง 1,000 คน มีจำนวนบ้านเรือนไม่ถึง 100 ครัวเรือน จึงสามารถสรุปได้ว่าชุมชนยังคงสภาพเดิม จะเปลี่ยนแปลงก็แต่เพียงรูปแบบการก่อสร้างบ้านพักอาศัยที่ปรับเปลี่ยนตามสมัยนิยม

จ. ชนชั้น

จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการเก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมนั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลข้อมูลได้คือ ในลักษณะของชุมชนทั้ง 3 ช่วงเวลา (ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500 , ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530 และช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)) บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ไม่มีการแบ่งชนชั้นในการอยู่อาศัยร่วมกันแต่อย่างใด

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยจะขออธิบาย โดยเน้นจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมากกว่า เนื่องจากบ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นเพียงชุมชนกลุ่มเล็กๆ อีกทั้งยังมีประชากรไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้นข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่อ้างอิงจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประเพณี

จากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร อ้างอิงข้อมูลแนวความคิดเกี่ยวกับประเพณี ตามความหมายของประเพณีที่ จริญญา พรหมอยู่ (เสรี ชาเหล่า และคณะ, 2545.น. 34 - 35) กล่าวถึง

ประเพณี หมายถึง ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า เอกนิยม หรือพหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ งานรื่นเริงต่าง เป็นต้น หรือประเพณีที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลเวลา เพื่อความเป็นสากล ซึ่งความหมายสอดคล้องกับ นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ (เสรี ชาติ และคณะ. 2545.น.37) ให้ความหมาย ประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม สิ่งใดก็ตาม ถ้าประพฤติซ้ำ อยู่บ่อยๆ จน เป็นความเคยชินก็จะเกิดเป็นนิสัยขึ้น ความประพฤติเหมือนๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะเรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคม ซึ่งประเพณีไทยสามารถแยกออกเป็น 2 ชนิด คือ 1. ประเพณีพิธีตามช่วงอายุ เช่น การเกิด บวช แต่งงาน ตาย เป็นต้น และ 2. ประเพณีพิธีตามเทศกาล ฤดูกาล เช่น งานสงกรานต์ กฐิน ลอยกระทง เป็นต้น อ้างอิงตาม วิมล จิโรจพันธ์ ประชิต สุขณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548.น. 88)

ก. การบวช

อ้างอิงตาม วิมล จิโรจพันธ์ ประชิต สุขณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548.น. 88) ประเพณีการบวช ถือเป็นสิ่งที่อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ตลอดจนทดแทนบุญคุณพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ตัวผู้บวชเองก็มีโอกาสได้ศึกษาธรรมวินัย การบรรพชาคือการบวชเณร ต้องเป็นเด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไป และการอุปสมบท คือ การบวชพระ ชายที่บวชต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ช่วงเวลาดังกล่าว ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่เริ่มมีการอพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดนครปฐม และเป็นช่วงเวลาที่ทำกรตั้งรกรก ดังนั้นจึงยังไม่มีข้อมูลแน่ชัดเกี่ยวกับประเพณีการบวช

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ถึงแม้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่มรดกตั้งขึ้นใกล้กับบริเวณหมู่บ้านมากที่สุด ซึ่งในห้วงเวลานั้นยังคงเป็นเพียงสำนักสงฆ์ ตามผลการสัมภาษณ์จาก พระครูใบฎีกาอุดม (เจ้าอาวาสวัดสะแกรายปัจจุบัน) เนื่องจากชนกลุ่มนี้เป็นชนกลุ่มที่มีความเชื่อในเรื่องของการนับถือผี มิใช่การนับถือทางศาสนาแต่อย่างใด ดังนั้นประเพณีการบวชของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำใน บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เกิดขึ้นภายหลัง(ก่อนหน้าปีประมาณ 50 ปี) เมื่อคนเชื้อสายไทยคำเข้ามาอยู่ร่วมกับคนไทยในประเทศไทย จึงรับเอาประเพณีบวชในพุทธศาสนาเข้าไว้ด้วยโดยผสมผสานกับวัฒนธรรมตนและถือ เป็นประเพณีปฏิบัติที่สำคัญ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ในช่วงเวลาดังกล่าว ประเพณีการบวช ถือได้ว่าได้รับอิทธิมาจาก ศาสนาพุทธโดยตรง สืบเนื่องมาจากการที่สังคมในบ้านสะแกรายมีการเปิดรับบุคคลจากสังคม ภายนอกเข้ามาเป็นคนในครอบครัว และมีการรับวัฒนธรรมการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาพุทธ ประชากรในพื้นที่จึงปฏิบัติตนด้านประเพณีการบวชตามหลักศาสนาพุทธ หากแต่ในบางครอบครัว จะปฏิบัติตนโดยการ ทำการพิธีไหว้ผีเรือนในกะล่อห้อง เพิ่มขึ้นตามหลักความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ข. พิธีศพ

ประเพณีการเผาศพ ตามคติของพระพุทธศาสนา ถือว่าร่างกายมนุษย์ ประกอบด้วยธาตุ 4 คือ ดิน (เนื้อ หนัง กระดูก) น้ำ (เลือด เหงื่อ น้ำลาย) ลม (อากาศหายใจเข้า – ออก) และไฟ (ความร้อนความอบอุ่นในตัวเรา)

ดังนั้น เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว สังขารที่เหลือจึงไม่มีประโยชน์อันใด การเผา เสียจึงเป็นสิ่งดี ผู้ที่อยู่เบื้องหลังไม่ห่วงใย โดยมากมักเก็บศพไว้ทำบุญให้ทานชั่วคราว เพื่อบรรเทา ความโศกเศร้า โดยปกติมักทำการเผา 100 วันแล้ว เพราะได้ทำบุญให้ทานครบถ้วนตามที่ควรแล้ว

สำหรับชาวไทยดำนั้นเมื่อมีคนในบ้านเสียชีวิตลง ญาติผู้ตายจะต้อง ไปหาเขยเพื่อกำหนดวันเผา เขยคือหมอในพิธีและผู้ที่จะนำทางวิญญาณที่ตายแล้วกลับเมือง เวียงจันทน์ เขยจะมาในวันเผา วันเผาจะนับตามวันของชาวไทยดำ นับตั้งแต่วันที่ตาย ผู้ที่จะเป็นเขย ได้นั้นจะต้องเป็นไทยดำแท้ไม่จำเป็นว่าต้องสืบเชื้อสายกันมา ใครจะฝึกก็ได้แต่ต้องอ่านและพูด ภาษาไทยดำได้ โดยในการทำพิธีเขยจะต้องถือตำราได้ตลอดถึงแม้จะจำเนื้อหาพิธีกรรมในตำราได้ แล้วก็ทำตาม

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงระยะเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ย้ายเข้ามาตั้งรกราก และเป็นช่วงเวลาที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงยังไม่มีวัดทางศาสนาพุทธมาตั้ง ดังนั้น การกระทำการพิธีศพ จะปฏิบัติตามความเชื่อทางพิธีกรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่นับถือ กันมาแต่เก่าก่อน โดยจะมีผู้เขย และหมอผี แม่่มด เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ในช่วงเวลาขณะนั้น ได้มีวัดทางศาสนาพุทธเข้ามาตั้งอยู่ในบริเวณ ใกล้เคียงกับแหล่งชุมชน หากแต่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำยังคงยึดถือและปฏิบัติตามระบอบพิธีกรรม ความเชื่อที่ตนเองนับถือ จนกระทั่งมาถึงในช่วงช่วงปลาย คือ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ถึงได้มีการเปลี่ยนแปลง จากการนำศพผู้ตายประกอบพิธีตามความเชื่อที่บ้าน เปลี่ยนมาเป็นการ

ประกอบพิธีกรรมที่มีศาสนาพุทธมาเป็นองค์ประกอบร่วม คือการย้ายศพมาที่วัด ทั้งนี้ไม่ได้ระบุไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงปฏิบัติกันในทุกครัวเรือนภายในหมู่บ้าน หากแต่บางบ้านเท่านั้นที่นำหลักปฏิบัติของศาสนาพุทธมาเป็นองค์ประกอบ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

การประกอบพิธีกรรมกรณีสพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หมู่บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในช่วงนี้ถือได้ว่าได้รับวัฒนธรรมตามหลักศาสนาพุทธเข้ามาเป็นองค์ประกอบ แต่ถึงกระนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำก็ยังคงยึดถือและปฏิบัติตามหลักประเพณีดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด ยกตัวอย่างเช่น การทำพิธีช้อนขวัญผู้ตาย ก่อนเคลื่อนย้ายศพ การสร้างเรือนให้ผู้ตายเพื่อให้กลับบ้านเกิด หรือการแต่งกายของบุตรหลาน สะใภ้เขย ในบ้านที่มีลักษณะแตกต่างกันตามฐานะในลำดับชั้นเครือญาติภายในครอบครัว

ค. พิธีเสนเรือน

พิธีเสนเรือน เป็นการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่สำคัญเป็นอย่างมากของชาวไทยดำ เพราะเป็นการประกอบพิธีกรรมเพื่อระลึกและแสดงความเคารพของชนรุ่นหลังที่มีต่อบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย และคนในครอบครัวที่ได้ล่วงลับไปแล้ว โดยมีเป้าหมายแนวคิดต้องการให้บุคคลดังกล่าวได้มาสถิตอยู่ในเรือนที่ปัก เพื่อปกป้องและคุ้มครองคนในครอบครัว และจากการศึกษาข้อมูลพบว่าพิธีเสนเรือน ยังคงปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและไม่มี ความเปลี่ยนแปลงใดๆเกิดขึ้น ในด้านของพิธีกรรม ไม่ว่าจะกระทำในช่วงเวลาใดก็ตาม ทั้งด้านสิ่งของในการประกอบพิธี การแต่งกาย การกำหนดวัน และอาหารในการประกอบพิธี

2. วัฒนธรรม

ก. ความเชื่อและศาสนา

วัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำนั้น มีความเชื่อในการนับถือผี เช่นผีบรรพบุรุษ หรือผีบ้านผีเรือน โดยจะถือการปฏิบัติด้วยการเซ่นไหว้ตามวัน และเวลาที่มีการกำหนดเฉพาะตามปฏิทินของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมจะปฏิบัติตามความเชื่อภายในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ คือการนับถือผี

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

เป็นช่วงระยะที่ศาสนาพุทธเข้ามามีอิทธิพลในด้านความเชื่อ เนื่องจากมีสำนักสงฆ์ในขณะนั้นมาตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จึงมีการปฏิบัติตามแบบศาสนาพุทธในบางโอกาส

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

เป็นช่วงที่มีการผสมกลมกลืนในการปฏิบัติตนตามหลักความเชื่อในการนับถือผี แต่ดั้งเดิม และการปฏิบัติตามประเพณีทางศาสนาของศาสนาพุทธ เนื่องจากการรับวัฒนธรรมเปิดกว้างจากสังคมภายนอก

ข. อาชีพ

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม คือการทำนา การเพาะปลูกฝ้าย การเพาะปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์วัว – ความ เพื่อใช้ในการดำรงชีพมากกว่าการค้าขาย

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม คือการเพาะปลูกฝ้าย เพื่อการหัตถกรรมในครัวเรือนในการใช้สอย การปลูกพืชไร่ประเภท ถั่ว และการค้าขายกับตลาดภายนอก แต่ยังคงการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์วัว – ความ เพื่อใช้ในการดำรงชีพมากกว่าการค้าขาย

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ชาวไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จะประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม พืชไร่พืชสวน และประกอบกับการเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงนาุ้ง บ่อปลา เพื่อการค้า

ค. ที่อยู่อาศัย

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

จะเน้นการนำไม้ไผ่ ซึ่งเป็นพืชหลักที่หาได้ในท้องถิ่น และไม้เนื้อแข็งที่พอหาได้มาเป็นองค์ประกอบในการสร้างบ้านเรือน ซึ่งจะมีลักษณะเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว แต่ใต้ถุนสูง และภายในจะไม่เป็นแบบโถง กั้นด้วยในฝาใบจาก โดยมีการรวมครัว และห้องพักไว้ในบริเวณเดียวกันคือด้านบนตัวบ้าน และใต้ถุนบ้านจะใช้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นบ้านตามแบบดั้งเดิมของชาวไทยดำ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลงที่อยู่อาศัยแบบผสมผสานให้เกิดความทันสมัย และมีความแข็งแรงทนทานต่ออายุการใช้งาน โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างบ้านให้เป็นแบบบ้าน 2 ชั้น มีการก่อสร้างด้วยปูนในส่วนชั้นล่าง และชั้นบนก่อสร้างด้วยไม้ หรือในบาง

ครัวเรือน สร้างเรือนที่เป็นปูนชนาบข้างกับเรือนที่เป็นไม้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานะและจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ไม่นิยมเก็บลักษณะดั้งเดิมของชาวไทยดำไว้ มีเพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่ยังมีลักษณะบ้านแบบดั้งเดิม ในปัจจุบันครัวเรือนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนิยมสร้างบ้านแบบสมัยใหม่

ง. เครื่องดนตรี การละเล่น

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

จะเป็นการเล่นแคนเพื่อความบันเทิงในหมู่บ้าน เมื่อประกอบอาชีพในการทำนาแล้ว มักจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเล่นแคน เพื่อผ่อนคลายจากความเหนื่อยล้า และมักใช้ในช่วงประเพณีที่มีการจับคู่ พบปะสังสรรค์ในแต่ละช่วงปีระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ กลุ่มต่างๆ

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

การเล่นแคนเริ่มมีความนิยมน้อยลง เนื่องจากการรับวัฒนธรรมของสังคมใหญ่ในเมืองเข้ามา ทำให้ไม่มีผู้นิยมสืบทอด แต่จะหันไปนิยมการละเล่นที่เป็นที่ยอมรับในสังคมเมือง และเครื่องดนตรีสมัยใหม่มากกว่า

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

การเล่นแคนจะนิยมเฉพาะในช่วงเวลาที่มีเทศกาลการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในแต่ละปีเท่านั้น

จ. หัตถกรรม

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

ในการดำเนินชีวิต และเครื่องใช้ภายในครัวเรือนจะเป็นสิ่งของที่มาจากการหัตถกรรมทั้งสิ้น โดยการนำฝ้ายที่ปลูกเองมาทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม การนำวัสดุทางธรรมชาติมาทอเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน จะไม่มีการซื้อหาจากภายนอก สอดคล้องกับการข้อมูลคำสัมภาษณ์ของนางพูน จอมบุญ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2557)

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

มีการรับเอาข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนบางประเภทเข้ามาใช้งาน จากการซื้อหาในตลาดในตัวเมืองใหญ่ เพื่อสนองความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จ ทำให้การทอผ้ามีอัตราการลดลงในทุกครัวเรือน ข้าวของเครื่องใช้ส่วนใหญ่ก็มีใช้การทำจากหัตถกรรม

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

มีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่ยังนิยมทอผ้าเอง ทั้งนี้จะกระทำเพื่อเป็นการสอนแก่บุคคลที่สนใจ ส่วนใหญ่จะไม่มีการทำหัตถกรรมเพื่อใช้ในครัวเรือนแต่อย่างใด

จ. ภาษา

ช่วงระยะเวลา ตั้งแต่แรกอพยพ – พ.ศ. 2500

การสื่อสารจะใช้เพียงภาษาไทยคำ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว การติดต่อสื่อสารยังคงอยู่แค่ในกลุ่มระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2501 – พ.ศ. 2530

มีการพัฒนาการสื่อสารแบบ 2 ภาษา คือภาษาไทยคำ ที่จะไว้ใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำด้วยกัน และภาษาไทยที่จะใช้สื่อสารกับบุคคลภายนอก

ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2531 – ปัจจุบัน (พ.ศ. 2557)

ส่วนใหญ่นิยมสื่อสารด้วยภาษาไทย นอกเสียจากในบางช่วงเวลาที่หากพบปะกับกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยกันก็จะใช้การสื่อสารด้วยภาษาไทยคำ

2.3 ผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

1) ทางสังคม

จากผลการศึกษาเอกสารทางวิชาการ และผลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มประชากรนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม นั้น กลุ่มชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างชัดเจนด้านการเปลี่ยนแปลงจากสังคมปิดเป็นสังคมเปิด

เนื่องจากในอดีตนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีการอพยพแล้วจัดตั้งรกรากในพื้นที่ปิด ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศแบบปิด คือเส้นทางติดต่อกับสังคม หรือเมืองอื่น ๆ นั้นยังมีความไม่สะดวก สอดคล้องกับ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้าน สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ถ้าสิ่งเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะทำให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงด้วย อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำในสมัยนั้นนิยมที่จะสื่อสารด้วยภาษาเฉพาะของตน และนิยมที่คบหากับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำด้วยกัน

เท่านั้น ดังนั้นจึงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นสังคมปิด

ต่อมาเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยปัจจัยด้านการพัฒนาในด้านต่างๆเกิดขึ้นจึงส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีการเปิดรับสังคมทั้งในส่วนของการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาระบบการคมนาคม และการเปิดรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นๆ เข้ามาปรับใช้ให้เกิดความทันสมัยในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับ แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้าน สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้า วิจัย และประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในสังคมเสมอ เป็นสาเหตุสำคัญให้สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและในทุกๆ ด้านทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ สอดคล้องกับ แนวคิดประเภทการเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ชลธิชา ศาลิคุปต์ (2551.น.26-27) ประเภทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายนอกสังคมในปัจจุบันมีการติดต่อสื่อสารรับรู้ข้อมูล โดยผ่านระบบเครือข่ายซึ่งมีอยู่ทั่วทุกมุมโลก โอกาสของการรับรู้สิ่งต่างๆไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี วัฒนธรรมประเพณีรวมทั้งด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจของสังคมอื่นๆได้มากและรวดเร็ว ปัจจัยภายนอกจึงมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างคาดไม่ถึง

2) ทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์นั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น เป็นผลการเปลี่ยนแปลงที่มาจาก การปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน แต่โดยรวมแล้วนั้นการปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งในด้าน ความเชื่อ การประกอบพิธีกรรม การแต่งกาย การสื่อสาร การละเล่นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ยังคงสามารถที่จะรักษาไว้ โดยไม่ทำลายวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม สอดคล้องกับแนวคิด การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม ด้านการต่อต้านและยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือการสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม (Compatibility with Existing Culture) สิ่งใหม่หรือนวัตกรรมจะได้รับการยอมรับได้ง่ายขึ้น ถ้าสิ่งนั้นสอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมของสังคมนั้น เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ได้รับการยอมรับอย่างรวดเร็วจากคนไทย เพราะจะไปสอดคล้องกับปรัชญาการดำเนินชีวิตของชาวไทย ที่ชอบความอิสระและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แข่งขันกันอย่างเต็มที่ ดังคำกล่าวที่ว่า “ใครมือยาวสาวได้สาวเอา” อย่างไรก็ตามสิ่งที่ไม่ใช่ว่าจะดีทุกอย่าง เพราะจะมีบางอย่างที่อาจไม่สอดคล้องเหมาะสมกับวัฒนธรรมเดิม และสอดคล้องกับผล

การศึกษาของเรณู เหมือนจันทร์เชษ (2542.น.144-148) ได้ศึกษาศึกษาเกี่ยวกับโลกทัศน์ของไทย โชนง ผ่านความเชื่อเรื่องผี โดยผลสรุปการวิจัยคือ ปัจจัยสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่ เรียกว่า “ไทยโชนง” นั้นคล้ายกับคนไทยในสังคมชนบททั่วไป ที่มีชีวิตที่สงบ เรียบง่าย มีความขยันในการทำมาหากิน มีความรักพวกรักพ้องจะมีสิ่งที่แตกต่างกันไปบ้างก็ตรงที่ไทยโชนงยังคง ยึดวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมเฉพาะความเชื่อในการนับถือผี ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคน ไทย ได้ยอมรับความคิด วิธีการเข้ามาในชุมชน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ที่เริ่มเปลี่ยนไป จากเดิม มีการยอมรับสิ่งใหม่ที่เขาเห็นว่าดีถูกต้อง โดยที่ไม่ทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมในการนับถือผี เสียหาย หรือลดบทบาทลงไป แต่จะพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน

2.4 แนวทางการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ประกอบกับการศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วย วิธีการสัมภาษณ์นั้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.4.1 การสร้างจิตสำนึก

การสร้างจิตสำนึก โดยการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มประชากรภายใน ครอบครัว และกลุ่มประชากรภายในชุมชน โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณี และ วัฒนธรรมที่ถูกต้องแก่บุตรหลานภายในครอบครัว หรือภายในชุมชนที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ผู้ที่จะเป็นผู้ ถ่ายทอดจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างถ่องแท้ และเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามพิธีกรรมอยู่เสมอ สอดคล้องกับ แนวคิด การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม ด้านการต่อต้านและยอมรับการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมเจตคติและค่านิยมเฉพาะ (Specific Attitudes and Values) ในแต่ละสังคมจะมีค่านิยมและเจต คติเฉพาะ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ในสมัยหนึ่งชาวชนบทไทยได้รับแจก นมผงสำเร็จรูป มาจากองค์การยูนิเซฟเพื่อนำมาเลี้ยงเด็กในชนบท ปรากฏว่าไม่ได้รับการยอมรับ จากชาวชนบท เพราะชาวชนบทในขณะนี้ยังไม่รู้จักประโยชน์ของนมผงสำเร็จรูป ซึ่งมีรสจืด แต่มี ความคุ้นเคยกับนมข้นหวาน และนิยมเอาเลี้ยงเด็กๆทั้งที่ประโยชน์น้อยกว่านมผงสำเร็จรูปมาก ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นของใหม่ที่ยังไม่เคยชิน จึงไม่ยอมรับเอาไปเลี้ยงบุตรหลานของตนแทนนมข้นหวาน และ การแสดงให้เห็นคุณประโยชน์ของสิ่งใหม่ (Demonstrability or Innovations) การ เปลี่ยนแปลงอะไรใหม่ๆ จะเป็นที่ยอมรับอย่างรวดเร็ว ก็ต่อเมื่อประชาชนเห็นประโยชน์ของสิ่งนั้น ได้ง่าย เช่น การนำเอาแตรเคเตอร์เข้ามาใช้แทนแรงงานสัตว์ในการไถนาของชาวนาไทย ปรากฏว่า

ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะเทคโนโลยีการทำงานได้รวดเร็วมาก และชาวนาได้รับความสะดวกไม่ต้องมีภาระในการเลี้ยงดูสัตว์อีกต่อไป

(1) กิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกคือ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ โดยการสร้างศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ไทยดำ โดยเฉพาะ มีการเปิดการเรียนการสอนภาคบังคับให้กับเยาวชนและผู้ที่มีสนใจภายในชุมชน

(2) การเน้นการสื่อสารด้วยภาษาไทยดำ

การฝึกสื่อสารด้วยภาษาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยดำในด้านสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความคุ้นเคยในการสื่อสารด้วยภาษาดั้งเดิม

(3) การสร้างค่านิยมด้านการแต่งกาย

การกระตุ้นและสร้างค่านิยมเอกลักษณ์การแต่งกาย เพื่อให้คงความงดงามด้านการแต่งกายที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ทั้งนี้อาจเริ่มจากการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมสวมใส่ผ้าที่เป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

2.4.2 การสนับสนุนจากภาครัฐ

เนื่องจากในปัจจุบันถึงแม้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จะมีการรณรงค์ หรือจัดศูนย์พัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เพียงใดแต่ก็ยังไม่สอดคล้องกับปัจจัยด้านทุนทรัพย์ที่ชาวบ้านมี ส่งผลให้การจัดกิจกรรมมีผู้ให้ความสนใจน้อย ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านทุนทรัพย์ เพื่อต่อยอดในการจัดกิจกรรม และด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดให้ผู้สนใจเข้าร่วมในกิจกรรม

นโยบายการได้รับความคุ้มครองจากรัฐ โดยการสนับสนุนให้มีกฎหมายคุ้มครองชนเผ่าพื้นเมือง อันหมายรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในประเทศไทย (คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย 2558) โดยการริเริ่มจากกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองได้มีการรวมตัวกันในนาม เครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (คชท.) ยกร่างกฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติสภาพชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย พ.ศ..... และได้ยื่นต่อประธานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ในร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ และคุ้มครองสภาพชนเผ่าพื้นเมืองไว้อย่างครอบคลุม ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนเสนอสภานิติบัญญัติออกเป็นกฎหมายบังคับใช้ต่อไป

3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ บ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1 จะนำการวิจัยนี้ไปเสนอให้กับสภาวัฒนธรรมประจำจังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ของจังหวัด เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่อไป

3.2 นำเสนอผลงานให้กับหน่วยงานท้องถิ่นประจำตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบล) เพื่อผลักดันแนวทางการอนุรักษ์ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากที่สุด อีกทั้งเพื่อให้เป็นแนวคิดในการช่วยเหลือในการพัฒนา และสนับสนุนในด้านการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ด้าน วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 เป็นข้อมูลให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่สนใจได้นำไปศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำในด้านอื่นๆ หรือพัฒนาในการศึกษาต่อไป เนื่องจากสังคมมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง ดังนั้นการศึกษาควรมีการจัดทำข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

3.4 โดยทั่วไปกลุ่มชาติพันธุ์ไทยคำบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม รวมทั้งกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย ยังเป็นผู้ด้อย หรือขาด โอกาสจากกระบวนการพัฒนาของรัฐ ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และไม่เป็นธรรมในการดำรงชีวิต จึงเห็นควรสนับสนุนให้รัฐมีนโยบายออกกฎหมายให้การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ หรือชนเผ่า พื้นเมืองในประเทศไทย เพื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะสามารถดำรงคงอยู่ในประเพณี วัฒนธรรมของ ตนเอง อย่างมีเกียรติศักดิ์ศรี ตลอดจนพัฒนาที่สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของสังคมและ เทคโนโลยีในความสมัครใจของตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยที่ควรทำในอนาคต

1. ควรค้นคว้าให้ได้ข้อเท็จจริง และข้อมูลอย่างละเอียดในส่วนของการอพยพเข้ามาจากที่ใด ผู้ใดเป็นผู้นำ ใช้เส้นทางใด แรกอพยพมีประชากรเท่าใด เพื่อให้ได้ข้อมูลประวัติความ เป็นมาที่ชัดเจน
2. ควรศึกษาเรื่องวัฒนธรรม เอกลักษณะการแต่งกาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการ อนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ และใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจต่อไป
3. ควรศึกษาเรื่องวัฒนธรรม เอกลักษณะการสื่อสาร ด้านภาษาพูด เพื่อใช้เป็นข้อมูล การสืบค้นประกอบการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบช่วยธรรมมาภิบาล

บรรณานุกรม

- กระบวนการยุติธรรมและกิจการตำรวจ สถานิติบัญญัติแห่งชาติ.(2558). เอกสารการประชุม เรื่อง
 ขอสงวนความเห็นและข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย.กรุงเทพฯ
- กิ่งแก้ว มรกตจินดา .(2544).การศึกษาวัฒนธรรมโข่งเพื่อการจัดการเรียนรู้ : กรณีศึกษา ณ
 หมู่บ้านสะแกกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง และหมู่บ้านลำเอียง ตำบลตลาด
 จินดา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม.กรุงเทพฯ
- จงลักษณ์ ช่างปลื้ม (2556).การเปลี่ยนแปลงศิลปกรรมชุมชนไทยโข่งจังหวัดสุพรรณบุรี.
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.กรุงเทพฯ
- ณรงค์ เต็งประชา. (2541). มนุษย์กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ. โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์
- ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ และคณะ (2546).เรื่องพิธีเสนเฮือนในวิถีชีวิตลาวโข่ง : กรณีศึกษาคำบลหนอง
 ประ อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี.วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.
- ชวาพร ศักดิ์ศรี.(2554).การเปลี่ยนแปลงทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนของชาวลาวโข่งในบริบท
 ใหม่: กรณีศึกษา ป่าแ้ว.คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 กรุงเทพฯมหานคร
- ชลธิชา ศาลิคุปต์.(2551). การบริหารธุรกิจไทยในกระแสโลกาภิวัตน์สาขาการศึกษาทั่วไป .
 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.กรุงเทพฯ
- นิเทศ ดินณะกุล. (2546). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ.แอ็คทีฟ พรินท์
 พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.(2532).กรุงเทพฯ.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์.(2543). การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม.(พิมพ์ครั้งที่ 10).กรุงเทพฯ.
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์.(2521).การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม .มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
 กรุงเทพฯ
- วีระ บารุงรักษ์.(2540).ระบบการบริหารจัดการวัฒนธรรม.ฉบับแก้ไขปรับปรุง 2540.สำนัก
 โบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.กรุงเทพฯ
- มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ.(2552.).การศึกษารายละเอียดของประเพณี . www.baanjomyut.com.

- เรื่องวิทย์ พลสารัมย์ และคณะ .(2558).*ดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ตำบลคอนมะเกลือ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี .รมยสาร 13 / 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) 2558*
- เลหล่า ตรีเอกานุกุล. (2549) *การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยชาวไทยใหญ่จังหวัดเชียงราย*. ปรัญญาคุณภูมินันท์ (สังคมวิทยา). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนิท สมัครการ. (2542).*การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ.
- แสงอรุณ รัตติกร และคณะ.(2551).*ความหมายประเพณี*.สืบค้นจาก <http://www.laksana thai.com>
- สุพรรณบุรี สมไทย.นางสาวนิตยา หอมหวาน.นายปรัชฐกาญจน์ เลี่ยมผิว.(2550).*การออกแบบผลิตภัณฑ์ ของตกแต่งบ้านโดยแนวคิดจาก วัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ .มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.กรุงเทพฯ*
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2522). *หนังตะลุง*. สงขลา:มงคลการพิมพ์
- สุพัตรา สุภาพ. (2522). *สังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพานิช
- สุพิศวง ธรรมพันทา. (2532). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*.กรุงเทพฯ:ดีดีบุคส์โตร
- สุมิตร ปิติพัฒน์. บัณฑิต อ่อนคำ และพูนสุข ธรรมภิมุข.(2521).*ลาวโซ่ง*. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมหวัง คงประยูร. (2522). *ศิลปะพื้นบ้าน*. เชียงใหม่:โรงพิมพ์ส่งเสริมธุรกิจ
- เสฐียร โกเศศ.(2509).*รู้ไว้*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์คลังวิทยา พระนคร
- ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม.(2543) *ทัศนะนอกรีต : สังคม –วัฒนธรรมในวิถีการอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ
- เสรี ชาหลา. และคณะ . (2545).*กลุ่มชาติพันธุ์ : วัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดนครสวรรค์*. สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.นครสวรรค์
- แสงอรุณ รัตติกร และคณะ (2551).*ลักษณะไทย เล่ม 4 : วัฒนธรรมพื้นบ้าน* .กรุงเทพฯ
- วิมล จิโรจนพันธุ์ และคณะ.(2548).*การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*.(พิมพ์ครั้งที่ 1).กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แสงดาว
- อารี สุทธิพันธุ์. (2528).*ศิลปะนิยม*.(พิมพ์ครั้งที่ 3) . กรุงเทพฯ:กระดาศษา

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา

แบบสัมภาษณ์

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

หมู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

.....
สำหรับนักวิจัยกรอก

ชื่อนักวิจัย

วันที่สัมภาษณ์

เริ่มสัมภาษณ์เวลา

สัมภาษณ์เสร็จเวลา

.....
แนวสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ที่ให้สัมภาษณ์

ชื่อ..... สกุล .....

มีฐานะเป็น ..... เพศ..... อายุ .....

สถานะการสมรส ..... จำนวนบุตร .....

ที่อยู่.....

การศึกษา (จบการศึกษาระดับ) ..... อาชีพ .....

ประสบการณ์ทางวิชาชีพ .....

รายได้ .....

มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในเรื่องใดบ้าง

.....

ตอนที่ 2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หมู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม

อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2.1 ประวัติถิ่นกำเนิดความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ

.....

2.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำที่เข้ามาในประเทศไทย

.....

2.3 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หมู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง

จังหวัดนครปฐม

- กลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำกลุ่มนี้ อพยพมาจากที่ใด

.....

- มีการอพยพมาตั้งแต่เมื่อใด

.....

- มีใครเป็นผู้นำในการอพยพ

.....

- สาเหตุของการอพยพมาอยู่ที่ หมู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เพราะสาเหตุใด

.....

- จำนวนผู้อพยพในกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่อาศัย มีจำนวนเท่าใด
.....
- โดยเริ่มแรกกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ ที่อพยพเข้ามาในหมู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ประกอบอาชีพอะไร
.....
- ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ หมู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง
    ประเพณี ได้แก่ (ยกตัวอย่าง)
.....
.....
.....
.....
.....
.....
    วัฒนธรรม ได้แก่ (ยกตัวอย่าง)
    วัฒนธรรมการประกอบอาชีพ
-      การทำนา
.....
.....
.....
-      การเกษตรกรรม
.....
.....
.....
-      การทอผ้า
.....
.....
.....

- หัตถกรรม

.....
.....
.....

วัฒนธรรมทางภาษา

.....
.....
.....

วัฒนธรรมการแต่งกาย

.....
.....
.....

วัฒนธรรมที่อยู่อาศัย

.....
.....
.....

วัฒนธรรมอาหาร

.....
.....
.....

วัฒนธรรมด้านวรรณกรรม

.....
.....
.....

วัฒนธรรมโครงสร้างทางสังคม

.....
.....
.....

วัฒนธรรมด้านเครื่องใช้

.....
.....
.....

วัฒนธรรมพื้นบ้าน

.....
.....
.....

ความคิด ความเชื่อ ศาสนา วิธีการดำเนินชีวิต

- พิธีกรรมการเกิด

.....
.....
.....

- พิธีกรรมการแต่งกาย

.....
.....
.....

- พิธีกรรมการขึ้นบ้านใหม่

.....
.....
.....

- พิธีกรรมการรักษาโรค

.....
.....
.....

- พิธีกรรมการตาย

.....
.....
.....

ตอนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงและผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์
ไทยดำ หมู่บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

3.1 การเปลี่ยนแปลงและผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และผลของการเปลี่ยนแปลง		
	ตั้งแต่แรกอพยพ - 2503	ช่วง 2504 - 2534	ช่วง 2535 – ปัจจุบัน 2557
- กลุ่มสังคม			
- กลุ่มครอบครัว			
- ชุมชน			
- ชนชั้น			
ระดับล่าง	.....	.....	.....
ระดับกลาง	.....	.....	.....
ระดับสูง	.....	.....	.....
- สหจรมสมาคมสหกรณ์ชมรม	.....	.....	.....
	.....	.....	.....
	.....	.....	.....
	.....	.....	.....

3.1 การเปลี่ยนแปลงและผลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม	การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และผลของการเปลี่ยนแปลง		
	ตั้งแต่แรกอพยพ - 2503	ช่วง 2504 - 2534	ช่วง 2535 – ปัจจุบัน 2557
ประเพณี			
- การบวช	.....	.....	.....
- พิธีศพ	.....	.....	.....
- พิธีเส่น	.....	.....	.....
เรือน	.....	.....	.....
วัฒนธรรม			
- ความคิด	.....	.....	.....
- ความเชื่อ	.....	.....	.....
- ศาสนา	.....	.....	.....
- อาชีพ	.....	.....	.....

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม	การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และผลของการเปลี่ยนแปลง		
	ตั้งแต่แรกอพยพ - 2503	ช่วง 2504 - 2534	ช่วง 2535 – ปัจจุบัน 2557
วัฒนธรรม			
- ลักษณะที่อยู่			
- เครื่องดนตรี			
- การละเล่น			

<ul style="list-style-type: none"> - หัตถกรรม - พิธีกรรม - ภาษา - สถาบัน <p>ครอบครัว</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถาบัน <p>การเมือง</p> <p>การปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถาบัน <p>การศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถาบันศาสนา - สถาบัน <p>เศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถาบัน <p>การแพทย์และ</p> <p>สาธารณสุข</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถาบันภาษา - สถาบัน <p>วิทยาศาสตร์</p> <p>และเทคโนโลยี</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถาบัน <p>คมนาคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถาบัน <p>สันตนาการและ</p> <p>นันทนาการ</p>			
---	--	--	--

ตอนที่ 4 แนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม

ประเพณี – วัฒนธรรม	แนวทางในการอนุรักษ์
ประเพณี - การบวช - พิธีศพ - พิธีเสนเรือน	....
วัฒนธรรม - ความคิด - ความเชื่อ - ศาสนา - อาชีพ - ลักษณะที่อยู่ - เครื่องดนตรี - การละเล่น - หัตถกรรม - พิธีกรรม - ภาษา	....

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

5.1 การนำผลการวิจัยไปใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.2 การทำวิจัยในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

- 1 นักวิชาการ จำนวน 4 คน
  - 1.1 ดร.มัลลิกา บุญญาสรรัตน์
  - 1.2 ดร.วัชรวิไล พราหมณ์แก้ว
  - 1.3 นายเกริกชัย พราหมณ์แก้ว
  - 1.4 นางสาว สุกัญญา มากปริง

2. ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 2 คน
  - 2.1 ร.ท.ดร.ปรีดา หวานใจ
  - 2.2 นาย ชัชวาลย์ พิงเดช

3. ผู้นำชุมชน ตำบลคอนยายหอม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน
  - 3.1 นายสุรินทร์ ทุษุ่ย
  - 3.2 ร.ต.ท.ไสว จอมบุญ

4. ประชากรที่สืบเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำ จำนวน 12 คน
  - 4.1 นางพูน จอมบุญ
  - 4.2 นางทองใบ กุ่มแบ่ง
  - 4.3 นายประวัตร มวนอ้อม
  - 4.4 นาย พุ่ม มีดี
  - 4.5 นางสาวรณ แคน้อย
  - 4.6 นายโทน กุ่มแบ่ง
  - 4.7 นางบุญสม มียอด
  - 4.8 นายทองผิน จอมบุญ
  - 4.9 นางวัน แคน้อย
  - 4.10 นายสุทัศน์ อินทะบุตร
  - 4.11 พระครูใบฎีกาอุดม
  - 4.12 พระหลง สิงวี

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบการวิจัย

ภาพที่ 14 : ผู้วิจัยได้ร่วมรับชมการแสดงโชว์การรำของชาวไทยดำ
บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ภาพที่ 15: ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมที่ศูนย์ทอผ้าไทยทรงดำ
บ้านสะแกทราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

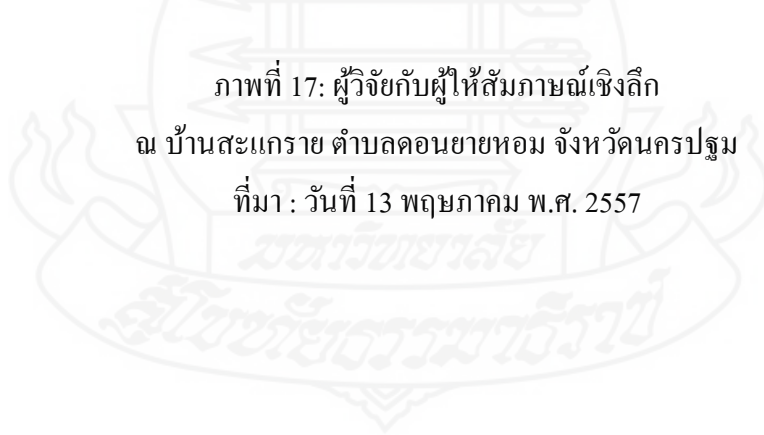

ภาพที่ 16 : ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมที่บ้านจำลองชาวไทยคำ
ณ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ภาพที่ 17: ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก
ณ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ภาพที่ 18: ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก
ณ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ภาพที่ 19: ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก
ณ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ภาพที่20: ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก
ณ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ภาพที่21: ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก
ณ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ภาพที่ 22: ผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก
ณ บ้านสะแกราย ตำบลคอนยายหอม จังหวัดนครปฐม
ที่มา : วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พลตำรวจตรีเจริญ ศรีศศลักษณ์
วัน เดือน ปีเกิด	20 ตุลาคม 2498
ที่อยู่ปัจจุบัน	156 ซอยเย็นอากาศ2 ถนนเย็นอากาศ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร 10120
ประวัติการศึกษา	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่นที่ 32 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
หลักสูตรอบรมพิเศษ	หลักสูตรผู้กำกับการ รุ่น 34 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หลักสูตรการบริหารงานตำรวจชั้นสูง รุ่น 29 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ Basic Intelligence Trainer's Course,2000 Proceed of Crime Seminar Conducted,2002 Critical Incident Management, Anti-Terrorism Assistance Program, Louisiana State Police Arademy,2003 Dignitary Protective Seminar 207-09,Washington D.C.,2009 Airport Security Management Course,2010
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้บังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
สถานที่ทำงาน	กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง อาคาร 8 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ถนนอังรีดูนังต์ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330